PRAXIS MEDICA,

SIVE COMMENTARIUM

IN APHORISMOS

HERMANNI BOERHAAVE

De cognoscendis & curandis Morbis.

PARS SECUNDA.

Editio tertia, aucta, & accuratissima.

LONDINI,

Sumtibus Societatis.

M. DCC. XXXVIII.

Inflammatio.

§. 370.

Basis hæc est omnium morborum acutorum. Inflammatio dicitur quasi flammæ actio in partem. *Hippocrates* τὸ πῦρ *ignis*, Plegmone inflammatio Febris dicebatur πυρετος *ignis major*, καυσος à καίω *uro*, hinc per ignem Febrem summam vel Phlegmonem summam intelligebat. Mirabile est vocem Inflammationis in omnibus fere linguis sonare ignem, Latine enim *ignis*, Græce πυρος, Gallice *le feu*, Belgice *een Ontsteeking*, *Brand*, *Branding*. Neque profecto omnes Gentes, hocce vocabulum huic malo imposuêre, hinc affectus bene consideranti mirus videbitur, nam in loco inflammato certe major copia ignis Elementalis adest, quam in alio non inflammato: quod evidenter Thermometra & effectus, quos producit, docent. Applica nimirum ignem Elementalem è longinquo ad aliquam partem humani corporis vivi, pars illa primo calebit, si propius accedat, calebit moleste, si adhuc propius, incipiet ingrate titillare cum rubore splendente, dein plus rubere acriterque dolere, si iterum propius apponatur, fit intolerabilis dolor; si tunc in eodem gradu manent, orientur bullulæ sive Epidermis elevabitur, & si penitus pars uratur, orietur macula nigra, Eschara dicta: idem etiam fit ab in-

flammatione ; nam 1. pars incipit rubere & ingrate calere ; 2. paulo plus calet ; 3. pergit calere & simul dolere, calor, dolor & rubor augentur ; 5. attollitur in vesiculas Epidermis vel producitur Anthrax & quidem adeo perfectus, ut Medico sagacissimo, manum cum Anthrace videnti difficile foret ferre judicium, an ille ab igne Elementali, an vero à Miasmate Pestilentiali productus sit : hinc sine discrimine agit idem Inflammatio, ac ignis Elementalis, & non immerito *Hippocrates* & Græci Medici Pestem vel Febrim ardentissimam vocarunt τὸ πῦρ *ignem* ; quoniam unico momento hominem quasi comburit ; *Inflammatio* hæc nihil aliud est, *quam collectio ignis Elementalis in parte* ; vide nostras exercitationes Chemicas in Theoria, Caput de Igne, ubi docui ignem sola rarefactione cognosci ; *Helmontius*, *Paracelsus* & juniores Medici inconsulto sane rident *Hippocratem* & Veteres suis nominibus, quæ rem optime explicant, & maxime appropinquata sunt.

Erysipelas. Ab ἐρυθρὸν quod *rubrum* & πέλας quod *prope* significat idemque plane quod ἐρυθρόπελας designat. Veteribus est *lata*, *rubra*, *flavescens expansio*, *loca Epidermidis occupans cum calore & retinentia cum vel sine febre ab inæquali & impedito humorum motu*, & cum flava erat ; hinc à bile esse dixerunt, sic quoque à cauterio actuali fit Phlegmone, si tumor ruber loca sub Epidermide occupet præprimis pinguedinem, tum calor adest ruberrimus, quod etiam fit actuali cauterio propius admoto, hinc ratio patet, cur *Hippocrates* uno verbo dixerit τὸ πῦρ.

Phlegmone à φλέγω *ardeo*, *uro* ; unde φλεγμασία & φλέγμασις *exustio* dicitur. Hæc omnia vocabu-

cabula uni Inflammationi tribuuntur propter caufas effectus morbi, pars inflammata plerumque tumet, nec eft differentia inter inflammationem, quæ fit ab igne externo & illam, quæ oritur à caufa interna, nam fi in aliqua parte oriatur Diathefis inflammatoria, tum fit primo levis pruritus, dein titillatio, poftea ardor, dein rubor, pars attollitur in tumorem, fit feparatio cuticulæ, & fi non refolvatur, fit Efchara, pariter orietur, fi partem admoveas igni; hinc Inflammationis caufa eft ignis, & fi hunc tollere poteris, tum fublata eft Inflammatio; fic in Pleuritide latus calet & dolet, tolle tumorem & morbum fuftulifti.

§. 371. Scimus hodie, quod ignis Elementalis fit idem cum igne, quem facit motus naturalis, animalis, vitalis in noftro corpore, nec ullum eft corpus in rerum natura, quod fe plus movet quam ignis; hinc fcimus, quod inflammatio & ignis funt unum idemque, quod veteres Medici intellexerunt, ut patet, dum Inflammationem ignem vocarunt. Quid jam eft Inflammatio à caufa interna, quoad Phænomena, tum *eft tumor præternaturalis*, *renitens*, *ruber*, *calens*, *punctorie dolens una plerumque cum Febre comite*, quoad caufam, *eft cujufcunque generis liquidi ftagnatio in vafis arteriofis minimis cum attritu reliqui humoris à tergo moti.* Ergo in omni Inflammatione requiritur 1. *ftagnatio*; nam quamdiu liquida adhuc per fua vafa libere tranfire poffunt, nulla datur Inflammatio & femper, fublata ftagnatione, tollitur, 2. *liquidum ftagnans*; quod nimirum poteft effe vel fanguis ruber, ut in Phlegmone, vel ferum ut in Eryfipelate vel lympha, ut in Rheumatifmo, vel forte adhuc tenuius ut in Podagra, quæ valde

A 2 vero-

verosimile videtur esse de natura Inflammationis: 3. *vasa minima* requiruntur, hoc est, inter majora, maxima inter minora, & semper *arteriosa*; quoniam arteriæ suo decursu semper angustantur, hoc est, evadunt canales conici, per quos nostri humores à basi lata versus apicem pelluntur, cujus contrarium in venis, vena Portarum excepta, obtinet: 4. *attritus à tergo*, qui necessario adesse debet; nam in cadavere est quidem stagnatio humorum, tamen nulla Inflammatio: hinc requiritur *attritus à tergo*, hoc est, vis vitæ in sanguinem obstructum magna vi impellens, & elasticitas arteriarum repellens. Hinc *Inflammatio* est *humoris arteriosi impeditus transfluxus in venas & attritus magnus factus à reliquo sanguine appellente & moto.* Ut veteres optime dixerunt esse attritum magnum factum ad latera vasorum minimorum; nonnulli voluerunt esse stagnationem in finibus arteriolarum, sed finis ultimus arteriæ illico fit vena, in vena autem utpote in latius definiente nulla resistentia fieri potest, ergo arteria per aliquot spatium à fine est libera, nam si hoc non esset, tum sanguis omni spiritu vitali orbatus transiret in venas, unde ille sanguis in venis esset nimis frigidus, quod frigus nos tamen destrueret, quo plus vas obstruitur, eo semper sanguinis densitas fit in canali. Nam attritus illius sanguinis est quasi duplex, ad motum enim cordis propellitur altius, corde vero relaxato arteriæ vis contractilis ipsum pellit retro, sic ut semper sit in motu alterno, unde attritus fieri debet vehementissimus: hinc recte dicere possum Inflammationem esse attritum sanguinis majorem in vase obstructo & collectionem ignis majorem; ergo causa Inflammationis

tionis eſt ruber ſanguis & maxime in parte ejus craſſiſſima. At nihil eſt in Praxi, quod certius perſuadet morbos externos & internos eſſe eosdem quoad naturam, ſed effectum tantum differre quoad vulgarem χειρȣργικὴν θεραπευτικὴν, quod manu poſſit tractari quam hæc Inflammatio: omnia ut in externis ſic in internis ſunt eadem quo ad vaſa minima, materiem & curam. Eadem hæc ſunt in omnibus notis circumſtanſtiis, quod viſuri eſtis ex veteri Græcorum Medicina Hippocratica, tantum differunt, quod vel hæreant in tota maſſa, ut Febris, vel in parte ut in Cerebro Phrenitis, Diaphragmate Paraphenitis, ſic in arteriis Gaſtricis inteſtinis Dyſenteria vel Ileus, ſi ad renes Nephritis &c. omnis ergo pars noſtri corporis vivi, arteriis gaudens, hinc Inflammationi obnoxia eſt: ut omnes arteriarum, venarum, nervorum, viſcerum quorumcunque tunicæ, tunica Adipoſa, Membranæ, Muſculi, Glandulæ, Oſſa, Cartilagines, Tendines &c. nec mirum; nam omnes partes recenſitæ, corpus conſtituentes abundantiſſime canalibus arterioſis ſcatent, ut Vir hodie ſua incomparabili arte clarus *Ruyſchius* ſatis manifeſte demonſtrat; hinc ad hoc caput magna attentio eſt habenda, cum ſit omnium morborum acutorum fundamentum.

§. 372. *Arterioſis.* Arteriæ enim ſemper deſinunt in anguſtum, primum genus Inflammationis fit in arteriis ſanguiferis minimis, quæ veto ſunt vaſa inter minima maxima; hinc in illis materia eſt ſolidior & attritus major, ergo circulatio validiſſima quamdiu ferre non poteſt æger, in hoc primo vaſorum genere unicum tamen genus Inflammationis oriri poteſt, quæ

fit à ſtagnatione & attritu ipſius liquoris, ſed in ſecundo genere vaſorum duplex genus Inflammationis oriri poteſt, unum ab ipſo ſero transfluere impedito, & ſecundum ab ingreſſo ſanguine rubro errore loci in illud, ille enim ultimos fines vaſorum permeare non poteſt, & hanc ſpeciem Inflammationis puto frequenter recurrere. In tertio vaſorum quod poteſt eſſe Lymphaticorum genere iterum duplex Inflammationis genus oriri poteſt, ſed talis Inflammatio nunquam erit rubra, fit enim ab impedito transfluxu lymphæ, vel ab ingreſſu ſeri errore loci in illud, quæ dici poſſet Inflammatio OEdematoſa, nunc pono centum eſſe decreſcentes ſeries vaſorum, ſunt autem fere infinitæ, tunc centum & nonaginta novem genera Inflammationis oriri poſſunt, quo nunc vaſa ſunt minora & propiora ſunt cordi, eo facilius & citius deſtruitur corpus. In Febribus Ardentibus videmus ægros quarto die mori, quia arteriæ Sanguiferæ fuerunt obſtructæ, in Podagra vero minores arteriæ ſunt obſtructæ, hinc hæc etiam non tam cito interficit, hinc errarunt, qui putaverunt Inflammationes ſolum oriri poſſe, ubi arteriæ abeunt in venas, nam vaſa exhalantia etiam obſtrui poſſunt, hæc non ſanguinem ſed lympham admittunt, & quis ſcit, quam ſubtile liquidum tranſmittunt, unde ſcabies & puſtulæ & multa alia mala, nam materia perſpirabilis, quæ non ſtatim exit per poros, colligitur ſub Epidermide, & attollit eam in tales puſtulas, non tumores, quia eſt nimis ſubtilis, nec facit dolores, ſed prurigines, quia tenuius liquidum nervos tamen vellicat, dum exitus in rupturam trahatur; hinc ubique fit Inflammatio, ubi vaſa ex lato in anguſtum tendunt; nulla Inflammatio

tio in venarum cavis accidit, nisi venam Portarum venam vocare velis, dein quoque in minimis observatur; in majoribus enim fiunt Polypi, quæ non faciunt Inflammationem, si enim in his fieret stagnatio, illico esset mors, sed hæc stagnatio si contingat in minimis vasis, facit materiam Inflammationis, non vero inflammationem; tum enim sanguis in eodem loco manens accumulatur, & ibi semper ruit in obstaculum, hinc attritus fit à vi vitæ; ergo quo vitæ vis major materia eadem manente eo Inflammatio major & contra. Omnis arteria desinit vel in Venam vel vas Secretorium vel Excretorium, ergo Inflammatio fit primò, ubi ruber sanguis abit in venam, vel secundò ubi habet laterales ramos tam minutos, ut non sanguinem sed serum admittant, quæ in initio ita possunt dilatari, ut non modo serum sed rubrum sanguinem accipiant, tertio in Lymphaticis etiam oriri potest Inflammatio, quia una lymphæ pars crassior, altera tenuior est, ibique nunquam erit rubedo, ergo fiunt sæpe acutissimæ inflammationes magnæque mutationes, nulla rubedine apparente. Memini me hærentem adhuc in illa sententia Inflammationes solum esse ubi arteriæ abeunt in venas, nesciviße sæpius, unde varia mala, sed jam ex hoc systemate facile intelligitur. Hæ omnes Inflammationes reduci possunt ad hæc sequentia; nempe ad vitia Vasorum, 2, Humorum, 3, utrorumque, 4 ad Errorem Loci; quæ vitio vasorum contingit, fit tantum coarctando eorum diametrum, id est, quod diametri eorum diametris globulorum sphæricorum fiant minores: quod maxime in vasis arteriosis, unicum globulum tantum transmittentibus, obtinet.

Cum numerus causarum coarctationem producentium sit valde ingens, has ad duas causas reduco, nempe externam & internam. 1. Externa, quando canales rotundi per θλῖψιν coarctantur: hanc producunt omnis generis Tumores, Fracturæ, Luxationes, Distorsiones, Contusiones, membrorum Tractiones diu perseverantes, compressiones per ligaturas & pondera incumbentia, urentia, erodentia, crispaturam inducentia; calor dilatando nimirum & rarefaciendo liquida, extendendo vasa minima, sic ut inde vasa minima, majora constituentia comprimantur, frigus & aër gravis; quatenus arctando vasa perspirationem prohibent; oleosa quasi epistomia se insinuando in vascula minima etiam perspirationem prohibent, &c. 2. Interna quando per contractionem vasorum propriam vel violentiam, σπασμὸν dictam, aut στενοχωρίαν, canales in sua capacitate minores redduntur: primam produnt omnes causæ rigiditatem fibrarum nimiam producentes; inanitio liquidorum vasa extendentium, quæ tunc quo rigidiora, eo magis se contrahunt, ut in vulneribus apparet: alteram efficiunt pungentia erodentia, vellicantia acria, quæcunque ingesta vel externe applicata, uno verbo omnes causæ nervos violenter afficientes; hinc inæqualem per nervos fluxum spirituum producentes, & fibras musculares violenter contrahentes: tertiam & ultimam producunt omnis generis tumores producti in illis vasis membranas constituentibus, ex quibus majores arteriæ contextæ sunt.

§. 373. *Ortus.* Nullum vero est punctum in nostro corpore, ubi non sit arteria, ergo nullum punctum, quod non inflammari possit.

Si

Si ferum per fuos arteriarum fines pergere in venam non poffit, vel fi vas laterale deviat, hæc eft Inflammatio fecundi generis, id eft, error loci, eftque tunc Eryfipelas magna flava utcunque à πέλας *panum* & ἐρυθρὸν *rubrum*, quafi *lata, rubra expanfio*, *non tumor*. Per errorem loci intelligitur; quando humores noftri non debita, feu fibi propria, fed minora vafa occupant: fcimus enim, in corpore varia vaforum genera exiftere & quot genera vaforum, tot genera liquidorum, fuis vafis correfpondentium; unum atque primum & inter minima maximum genus rubrum admittere humoris globulum, per confequens omnem rubro minorem; tertium forte Lymphaticorum, fecundo genere exilius, Lymphaticum globulum & omnem hoc minorem admittit, ergo non rubrum neque flavum, dantur adhuc forte varia vaforum genera intermedia, fed ad hæc tria reduxi, intelligentiæ caufa: fi nunc canales Serofi rubros admiferint globulos, erit error loci fanguinis rubri, fi Lymphatici ferofos, erit error loci feri: quoniam inter canales & humores certa eft proportio & vafa Serofa naturaliter rubros globulos non admittunt, fic & Lymphatica non ferofos: ergo fi fciremus omnia vaforum genera ad ultimum ufque, haud difficile foret fcire, quot modis ille error loci fieri poffet; hinc in genere ferofo unico modo, nempe à rubris, forte duplici modo in lymphatico, nempe à ferofis, & à rubris globulis, per laxata vafa ferofa in ore vaforum lymphaticorum intrufis: & fic de cæteris.

§. 374. *Arteriæ.* Non hic intelligo arteriarum cavum fed membranam, vidit vetuftas in brutis mactatis ad aras fæpe Aortam inflammatam

unde mala ſumpſerunt veteres præſagia; ergo totum arteriarum genus inflammari poteſt, de qua re nequidem cogitatum eſt apud Medicos. Demonſtravit *Ruyſchius*, quod arteria Coronaria, ubi ingreſſa eſt cor, ſanguinem det tunicarum Aortæ arteriis.

Venæ. Quoniam hæ habent arterias in ſuis pelliculis, quod injectione clare patet. *Lowerus*, *Tulpius*, aliique auctores obſervarunt venæ Cavæ tunicas eſſe totas vaſculoſas & habere arterias nutrientes.

Nervi. In nervis omnibus eſt, 1. vagina craſſa exterior Duræ Matris nervum deducens ad locum actionis, 2. Pia, ſeu Arachnoides, 3. medulla ipſa. *Ridlejus* docet nervos accipere à quatuor magnis arteriis ramos, qui uſque ad finem continuantur, ergo nervi habent membranam Arterioſam Venoſam, lymphaticis vaſis obſitam & membranam Celluloſam intertextam; horum vaginæ vel nervi ipſi inflammantur, hinc dolor ſummus oritur, in Inflammatione nervorum fiunt Paralyſis & inſenſibilitas, interim cerebrum poteſt eſſe bonum, ut, elapſa Æſtate, in ipſa Febre graſſante plerique homines incidebant in Atoniam, certe quod hic tale quid factum erat, ſed nervi in ipſa ſubſtantia obſtrui & inflammari, etiam poſſunt, quatenus liquidi ſui, quod eſt ſpiritus, transfluxus impeditur.

Membranæ. *Nuckius* in hominis, qui Calculo in Uretere hærente mortuus erat, Uretere maxima vaſa detexit, idem patet in homine Ophthalmia laborante, ubi oculus antea colore Margaritæ rubet.

Muſculi. Ut in Rheumatiſmo hæc Inflammatio contingit, & hinc ſi tum pars moveatur, ſum-

summus oritur dolor, quia musculi ipsi motum facere debent, simul inde talis dolor in Pleuritide in respiratione observatur, ubi Inflammatio non est in Pleura sed in musculis Intercostalibus; forte in Rheumatismis levis est Inflammatio ad nervos, si nervi sint stupidi, concipitur membranam nervi inflammatam comprimere ejus medullam; ergo Inflammatio potest fieri in nervis & tenuissimis partibus, ut in Podagra. Huic malo subjiciuntur omnes membranæ, quæ licet tenuissimæ, tamen, docente *Ruyschio*, sunt arteriosæ. Musculi etiam constant fibris, membranis Arteriosis, Venosis, Lymphaticis, Cellulosis.

Glandulæ. Nam omnes glandulæ habent arterias, & hinc nulla est glandula, quæ non inflammari potest.

Ossa. In ossibus fieri posse Inflammationem plurimi auctores denegant, verum detexit *Clopton Havers*, & *Ruyschius* confirmavit per suas injectiones Periosteum esse basin vasorum transeuntium per ossa, ergo si Inflammatio in vase, etiam exit in ossa; fateor nec Febris nec dolor, nec calor tantus ibi, sed hoc est ob nervos paucos, ossis duritiem & insensibilitatem, tum adest in osse ut in Periosteo, in medulla vero est pessima Inflammatio; hæc plerumque facit cariem in osse, raro enim in Suppurationem abit, si vero in medulla Inflammatio accidat, tum fit Spina ventosa, in Scorbuticis, Rachiticis, & Lue Venerea laborantibus lamellæ osseæ ab osse secedunt, & tum ibi vasa recrescunt.

Cartilagines quoque inflammari possunt, quia vasis pervaduntur, ut *Ruyschius* notat; verum hic non intelliguntur cartilagines tenues, su-

pra quos fit motus, nam ibi nulla injectio adhuc vasa detexit, sed nemo tamen dubitabit adesse vasa, verum hic maxime intelliguntur cartilagines libere hærentes & non articulationi inservientes, hæ inflammari possunt, si vero in priori casu tam facile fieret, tum ibi semper fere adesset, nam hic semper attritus & motus fit harum partium supra invicem, forsan tamen in Podagra talis est Inflammatio; hinc per validum cursum & motum languor in juncturis sentitur, dein quasi tenacitas resistentis, dolores & calores, hocque modo fit sæpe ingens Inflammatio, ergo si ligamenta nimis urgeantur, hæc vel suppurantur vel ariditatem concipiunt.

Tendines. Ut vidi in præparatis *Ruyschianis*, ibique vidi ligamenta, tendinesque omnium generum, quæ transversim discissa erant, tumque nullum punctum apparebat, donec rubedo appareret à colore materiei injectæ per vasa, ut inter alia quoque egregie vidi in ligamento ossis Femoris cum osse Coccygis, hæ vero Inflammationes summopere dolent.

Viscera. Uti optime notavit *Hippocrates*, Quid enim est Pleuritis quam Inflammatio talis Pleuræ? Quid Phrenitis quam cerebri? Quid Paraphrenitis, quam Diaphragmatis? Quid Nephritis quam Renum? Quid Rheumatismus quam Inflammatio ad juncturas membrorum & tendines musculorum? sic ut nullus morbus inflammatorius internus diversus sit ab Inflammatione externa, nisi quod nobilitas viscerum major vel minor citius vel tardius mortem acceleret.

Adipe. Puto fere semper Inflammationem hærere in pinguedine; omnis enim Inflamma-

tio transit in Suppurationem vel Gangrænam, sed Suppuratio nunquam fere inventa est in pinguedine adiposa, ergo clare concludo omnem Inflammationem & Suppurationem in ea hærere, quæ pinguedo tam ad tendines, quam cartilagines & inter musculos, imo fere ubique observatur; nam ne minima fibrilla caret vagina Adiposa. Vidi Mulierem, è cujus corpore detracta fuerunt magna pinguedinis corruptæ frusta ex Panniculo Adiposo, illæsis tamen musculis subjectis. In Adipe varia pessima Inflammationum genera observarunt auctores, Phlegmonem, OEdemata, Furunculos, Abscessus &c. hoc in Praxi annotetur, ne putemus statim musculos esse inflammatos, qui non ita facile inflammantur; hinc pinguia animalia statim incidunt in Pleuritides, imprimis hæc, quæ multum pinguedinis ad costas habent.

§. 375. Hic vero fons omnium morborum acutorum describitur, ergo hic caute est procedendum, vidimus enim quod ad Inflammationem requiratur obstructio, nam nulla fit Inflammatio primo, nisi sit impedimentum fluxus humorum & secundo nulla fit quoque nisi sit vita superstes, id est, motus, & si hic desinat tum Inflammatio cessat, sed impletio seu materia obstruens quidem manet, hinc ergo duo requiruntur ad Inflammationem, 1. obstructio, 2. attritus seu magnus conatus in locum obstructum, causæ ergo hanc Inflammationem facientes sunt omnes, quæ causant obstructionem, de quibus suo loco dixi, 3. sunt omnes, quæ validissimum impetum in locum obstructum producunt; de priori egi in capite de Obstructione, ibique omnes causas Obstru-

ctionis recensui, sed quia est res tanti momenti quædam hic repetam.

Stagnatio est *impeditus fluxus in arteriis minimis*, hæc dicitur *Obstructio*. Hæ sunt causæ Obstructionis (nam ponas corpus sanissimum) pone simul in pulmone fluxum esse impeditum per vasa minima, inde fit Inflammatio, accedente motu.

Premendo. Postquam Geometræ demonstrarunt canalem esse amplissimum, si in circulari sectione explicetur, & maximam capacitatem & diametrum habere; si vero illa figura sphærica fiat ovalis, tum minus spatium continet, & quo magis lineæ ad se invicem accedunt & rectiores fiunt, eo fit capacitas minor, hinc in omni luxatione, distractione, ligatura compressione semper canalis fit minor, nam circularem figuram perdit, & si hoc modo cum hoc canali globulus ruber admitti nequeat, tum est Inflammatio primi generis; quidquid ergo premit, id sola pressione Inflammationem facere potest, ut illis ægris, diu decumbentibus, accidit, cui sola ossis Coccygis pressio facit Inflammationem & Gangrænam in ea parte.

Distrahendo. Nam si canalis distrahetur flexilis, in longum tum complicatur, & puncta fixa ad invicem accedunt.

Intorquendo. Ut si canalis circa axin in spiram vertatur, sicut in luxatione & fractura fit, nam intorsio detrahet de figura canalis circuli, canalis si sit rectus, nil continebit, & plane claudetur, unde oritur Stagnatio vel Inflammatio, hinc cum carnifices intorquent membra, fit major Inflammatio, quam ab extensione.

Rumpendo. Ruptura vasi contractionem permittit,

mittit, quod antea non contrahebatur; sed coercebatur à puncto fixo, hinc tertio, quarto, quintove die Inflammatio vulneribus supervenit.

Contundendo. Quatenus vasorum fit ruptura, & quatenus vasa premuntur, ruptura enim in vulnere obtinetur, sed pressio facit, ut pars crassior prematur in ora lateralium, canalium dilatata, hocque modo fit duplex Inflammatio.

Urendo. Ab ingenti igne arteriarum fines clauduntur, hinc inflammantur.

Erodendo. Medicamenta erodentia sunt aggeries particularum acutarum, quæ contundunt. Erosio fit à Menstruo acri, quod omnia solvit, hinc agit ut prius seu effectus est idem, sic etiam causa eadem, nam Erosio quoque ab igne fit, & non scio plures causas Obstructionis; si tum altera causa accedat, tum fit Inflammatio.

Crispando. Si chordæ Musicæ secentur, tum abeunt in circinnos, nec recte resiliunt, idem quoque faciunt partes nervosæ, vel tendinosæ; hinc incurvantur vasa, simulac crescit materia transfluens supra magnitudinem vasis traducentis.

Calor. Dilatando & rarefaciendo facit Inflammationem, quia vasa magna & minima comprimit, sic etiam motus facit, ut arteriæ impleantur, & venæ depleantur, sic etiam arteriæ in vasis majoribus implentur & minora vasa comprimuntur, hinc magnis arteriis minimis distentis canales, ex quibus membrana fit comprimuntur.

Ligaturæ. Forti homini ligatura applicari non potest, quin Inflammatio oriatur, licet hic

hic venæ nudæ & arteriæ plus ſint reconditæ, tamen hic comprimere non poſſumus, quin fiat Inflammatio.

Pondera. Medici ægro, cui Gangræna eſt in cubitu peſſima mala prædicunt, quia eſt juxta illos malæ ſanitatis morbi indicium; hinc æger, crure fracto, quieſcere debet, licet aliter perfectiſſime ſit ſanus, tamen hac quiete Inflammationem & inde natam Gangrænam ad Calcaneum accipit, ergo Calcaneus ſic eſt ponendus, ut preſſio ſit æqualis, ſed cur Inflammatio, ſi pars aliquantulum moveatur, tollitur? Quia tum iterum influit liquor, ſi vero per ſeptem horas homo ſentiat moleſtiam, & ob metum os fractum iterum è loco fore ceſſurum, non movet partem, tum his magnis doloribus per ſeptem horas toleratis non magis dolent, hoc quoque potiſſimum in delirantibus Lethargicis, & qui oſſa fregerunt, obſervatur, nam tum non ſentiunt aliquando moleſtiam, ſed immoti jacent; hinc tum illæ Gangrænæ, quæ non fiunt à mala morbi cauſa, ſed à ſolo pondere incumbente & compreſſione vaſorum.

Acria. Poſſunt eſſe vel Sal, vel Oleum, vel Spirituoſa, vel Aromatica, & hæc omnia Inflammationem in corpore ſaniſſimo faciunt, ſic pulvis Adamantinus craſſus facit intolerabilem Inflammationem, ſicuti inſpergatur, ſi hauriatur, facit Dyſenteriam, quatenus hæ partes omnia diſcindunt, hic pulvis inter venena veterum recenſebatur, ſic omnia acria poſſunt facere Inflammationes, ſic ſi quis inani ventriculo vitrum edat, ille ventriculum Inflammatum accipiet, quia motus Periſtalticus impingit in vitri fruſta.

Applicata. V. g. agunt ut ignis, vel ut inſtru-

ſtrumenta Mechanica, ſunt vero nonnulli homines, qui acria pinguia ferre non poſſunt; quin partes inflammentur, ut ſæpe in vulneribus obſervamus, verum hoc non in omnibus obtinet, ſed hi certa teneritudine à nativitate ſunt affecti, id vero hoc modo fit, quia oleum impedit perſpirationem & ſic vas in vas perſpirans & ſe evacuans obſtruitur, hocque porro fit uſque ad maximum, donec Inflammatio fiat rubra, ſic ſi ab Obſtructione adſit immobilitas, tum hæc curatur oleo Cornu Cervi, ſed vidi ægros inde Topica Gangræna eſſe affectos, ſic etiam videmus homines à conceſſu lardi vel hepatis piſcium Febre laborare, hinc tum non accuſo acrimoniam, ſed hic forſan fabrica eſt eadem in viſceribus hominis ac in partibus exterioribus, in nonnullis enim hominibus ſi emplaſtra apponentur, tum fit corpus Eryſipelaceum ab his oleoſis & ſalinis.

Frigus. Carteſiani dixerunt frigus conſtare in partium quiete juxta ſe, ſed ſerior obſervatio docuit frigus eſſe ens reale, & ſummo in frigore in aëre naſci ſpicula quaſi ſalina vel clavi, quæ infixa partes conclavant. Frigus dicitur lethale ab Inflammatione, quam facit (Græce τὸ πῦρ) & idem efficit ac Inflammatio, nam Peſtis partem ſideratam facit plumbeam, nigram, inſenſibilem, frigidam, ſic etiam frigus, hinc *Virgilius* canit:

Ne —— *rapidive potentia Solis*
Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

Id vero frigus facit, quatenus vaſa ſummopere contrahit & arctat, hinc etiam dicitur, gelu urit, glacies urit; ergo optime dixerunt veteres, nam

nam actio summa frigoris & caloris producunt eundem effectum.

Frictio. Major derivat sanguinem in vasa aliena; reliquæ causæ jam dictæ sunt. Hic habetis fere Bibliothecam observationum, & ex uno vel pluribus harum causarum Inflammationes oriuntur, qui ad has causas attendit, facile observat, nescienti vero est difficilis v. g. in ægris valde decumbentibus fit vasorum arctatio, hinc in iis partibus hic attritus minimus unde partes destruuntur, quod ita facile fit, quia ægri decumbentes sunt plerumque macilentissimi. Vide Caput de Obstructione.

§. 376. *Meatus* imprimis minimos, nam totum corpus omni puncto est vasculosum, & omni puncto transpirat, ut *Sanctorius* demonstravit, si ergo hi canales seu horum fines obstruantur, tum fit Inflammatio.

Acria vero id faciunt & oleosa, quæ aculeos acutos habent, qui vascula obstipant, hocque modo ingens fieri potest Inflammatio, sed unde hoc? quia in corpore meatus interni & humores maxime moti sunt, qui meatus acribus obstipari possunt, imprimis si sal iis humoribus sit mistum, quod tanto pejus est, oleosa obturant; ab oleo Cornu Cervi stillatitii rectificati ad partem Paralyticam applicato cum super imposito linteo creato, ne oleum exhalaret, intra paucas horas totus Panniculus Adiposus Gangrænosus factus fuit, oleum enim abierat in meatus exhalantium, idem fit, si interne applicentur; ex. g. homo ab assumpto sale volatili oleoso Caryophyllorum vel simili largiori dosi laboravit Febri, quæ durat brevius vel longius; prout assumptum magis saponaceum vel minus sit; si butyrum nimium assa-

tum

tum sumatur, tum manifestam producit Inflammationem, & si quis unicam dimidiam assumet, ille inde in Dyarrhæam, Dysenteriam, Vomitum, suimque incidit, nam oleum rancidum factum ex Juglandibus veteribus pro pessimo veneno habitum; idem facit lardum rancidum, caro, pinguedo, heparque rancidum; Chirurgi quidem dicunt sua olea subrancida evasisse nobiliora, sic etiam de unguentis, sed hæc augent Inflammationem, ut hoc præcaveatur acidum debet misceri, hinc patet distinctio inter Balsama & unguenta, nam unguenta & olea cocta nullam aciditatem habent, quia ex iis expulsa est, hinc tanto facilius rancescunt, verum Balsami spiritum acidum habent; sic oleum sanguinis humani & urinæ si partibus applicentur, faciunt Inflammationem, & Gangrænam inducere possunt, ergo videtis quam male *Helmontius* Pater de ortu Medicinæ ad Paralysin membrorum laudat oleum ex Sanguine Humano, oleum ex Cornu Cervi, Emplastra de Opopanace, Gummi Galbano, quæ omnia Gangrænam & Suppurationem faciunt.

§. 377. *Coeat.* Vide Caput de Obstructione, cruor enim nimis compactus in suis globulis accipit figuram planam polyphedram, & plura contactus puncta habet, & perdit sphæricam.

Sudor. Est liquor sero sanguinis tenuior, sicque inde liquidius à sanguine separatur, cum tamen inde non liquescat liquidum rubrum serosumque, hinc sudores nimis protracti sanguinem inspissant; sudores quidem attenuant, sed sudor excretus id non facit, nam liquidissimum è corpore expellit.

Salivas. Ut in Lue Venerea curanda seu in Melancholica fit, illi semper exspuunt salivam, unde in eorum corpore oriuntur Inflammationes.

Diar-

Diarrhæas. Si quis hoc morbo laborans vigesies vel ultra de die aquam deponat fere meram, unde ejus sanguinis pars tenuissima è corpore subducta crassissima manet, quæ postea multas Obstructiones procreans Inflammationem facit, putat Medicus in initio esse Diarrhæam frigidam, & se abstinendo à potu sublaturum, sed accidit postea Febris acuta, tum dat diluentia, & miratur juvare, cum tantum aquæ ex corpore ægri abierit, Vide de hac re *Sydenham.*

Ichores. Dum hoc quondam legi in *Hippocrate* putabam esse erroneum, sed mirum est, hunc virum hæc demum observasse, unde pessime in morbis inflammatoriis data sunt & adhuc dantur Sudorifera illa calida, quibus tum dissipantur humida & relinquuntur crassiora; certe unum feliciter cessum dedit occasionem tot errorum & malorum; Matrona quædam sanissima & negotiis suis domesticis admodum incumbens movit corpus solito plus, unde nocte demiserat urinæ copiam incredibilem, accessus deprehendi maximam debilitatem, & tamen Febrem fortissimam, caussam vero assequi non poteram, donec forte quidam ex adstantibus dixerunt eam tot matulis urinæ emisisse, cogitavi facile corpus exhaustum esse liquidis, crassiora enim ad motum ineptiora nunc undique hærere, Inflammationem fieri, & prædixi ægram toto corpore suppuratum iri, quod etiam factum est; misera enim hæc à collo ad plantas pedum usque Panniculum Adiposum habebat suppuratum, antequam moriebatur.

Coagulantia. Ut sæpe contingit in animi Perturbationibus & Peste, ubi forte aliquid ex aëre

aëre haustum est, quod sanguinem in una parte coagulavit, in altera autem solutissimum reddit, ut sudore exeat, sed fateor hic Medicina adhuc deficit.

§. 378. *Lymphaticis.* Hic quæstio est, quomodo in vasis arteriosis Lymphaticis fiat Inflammatio rubra, sed cur non in serosis dico? Sed quidem potuissem, sed omnia sub uno vocabulo complectere volui.

1. Vide paragraphum de Errore Loci in Obstructione. Docuit *Leewenhoekius*, quod in corpore toto nulla pars crassior sit quam illa rubra, sic enim canales primi generis transmittunt rubrum sanguinem, & hi omnes in venam terminantur, excepto in Splene & Pene, illi vero canales rubrum globulum admittere non potentes oriuntur ex ultimis canalibus primi generis, suntque rami laterales, & omne quod rubro uno gradu tenuius est, id in his canalibus derivatur, & hi sunt canales secundi generis, qui sunt maximi inter minima vasa, ut vas rubrum minimum est maximum inter minima, hocque vas mittit omnia liquida, sic etiam vasa serosa, exceptis globulis rubris, omnia mittunt, sed illa vasa ideo Serosa dicuntur, quia illud os est angustius, quam os rubri basis, si vero hujus oris fiat amplificatio, tum in eo rubrum derivatur, sed illa arteria tamen manet arteria, fitque angustior; ramosque iterum dat, hinc illud rubrum in orificium hujus canalis adactum non pervenire potest ad ultimas, hinc ibi hærens manet, nec pergere potest, hinc Obstructio & omne rubrum dein quoque ad locum obstructum usque derivatur, & hæc dicitur Inflammatio primi generis, & quidem Error Loci, sicque porro, nam ex uno

uno vase arterioso rubro omnia vasorum genera per series decrescentes derivantur, si ergo causa hæc vasa distendens crescit manente eadem vi contrahente, tum fit Inflammatio & contra; hinc proportio inter vim distendentem & contrahentem ad sanitatem requiritur, si vero motus & proin causa extendens major, tum arteriæ nimis implentur, & sic motus summus lethalem Inflammationem facere potest, si vero motus sit nimis lentus, tum sanguis in venis accumulatur, fit Hydrops & morbus Chronicus. Clarissimum est, si cutis sit pallida, tum sanguis non pervenit ad cutim, si fricetur cutis, tum oritur rubedo, quia hac actione in vasa dilatata ruber sanguis additur, si pugnum oculo infligatur, tum oritur oculi rubedo, quia pugni pressione sanguis ruber transit in vasa Lymphatica; ergo hoc malum non hæret in mala Diathesi sanguinis, sed in Diametris vasorum, id est, in laxitate vasorum, quæ aliena admittunt liquida, & hæc Inflammatio est frequentissima. Hydropicis oboriuntur Inflammationes Sanguineæ, tunc fere desperant Medici, nec sciunt, quid agendum, sed causa patet, nempe ob vasorum laxitatem, ut sanguis ruber se insinuari possit in vasa serosa, hinc frequens est Hydropicis similive morbo vel malo vexatis tandem oculos aliasve partes inflammari, si manus pallida in aqua calida retineatur, idem accidit ob eandem causam.

Motus. Causa enim cur sanguis non eat in lateralia vasa, primo est lenis motus, quo sanguis in lateralia vasa non pellitur, secundo vis contractilis, quæ superat vim prioris, id est, vim liquidi moti, sic si corpus sanum sit, & modo vasa fiant laxiora vel motus major, tum fit

fit Inflammatio, nam cogites in sano corpore arterias laterales fieri duplo laxiores, tum esset idem ac si humor duplo fortius rueret in vasa, ergo tum hæc vasa sic sponte laxantur, ut admittant rubram sanguinis partem, & quoque sanguis ipse fit rarior; sic enim *Boyleo* visum est sanguinem illico è vase emissum & adhuc calentem minus spatii occupare, quam sanguinem eundem jam frigefactum, cujus ratio jam nesciebat, cum aliter omnia corpora à calore rarefiunt, & à frigore contrahuntur, sed ratio patet, quia sanguis vinculo coërcente liberatur, si ergo talis raritas à canalis laxato sanguini accidat, tum per fines vasorum tranare non potest, hinc impulsus facit Inflammationem, sic etiam si canalis in initio laxatus & sanguinem naturaliter non admittens illum admittat, tum quoque fit Inflammatio, si ergo idem fit à causa contraria nempe à motu aucto & imminuto, unde *Hippocrates* notat maculas purpureas in morbis Chronicis esse pessimi præsagii, quod à multis non intelligitur, sed hoc fit ab Inflammatione & laxitate. In sanitate omnia vasa in nostro corpore habent proportionalem vim contractilem & conantem hanc vim contractilem superare; hinc duplex causa, motus proportionalis est primo pressio conantis liquidi, & secundo vasorum contractio æqualis, sicque si sanitas sit perfecta, tum talis proportio inter pressionem & resistentiam æqualis observatur, si vero major sit impetus, tum fit Inflammatio, sic homini sano fortiter currendo vel alio modo sibi intra horam Inflammationem ad mortem usque conciliari potest; sic vidi equi cursu summopere agitati pinnas narium rubescere, oculosque sanguine quasi

suffusos

fuffufos & inftar flammæ apparentes, hic ergo fanguis agit in lateralia vafa, hocque à fola aucta circulatione, vide Caput de Morbis Spontaneis, hinc ergo uti dixi tot effe Inflammationes, quot eft decrefcentium vaforum numerus, fi dupliciter numerentur, conftat excepta una.

Arteriofi. Contractio vaforum femper eft proportionalis caufæ dilatantis, fic nunc vas dilatatur adeo, ut nunc liquidum peregrinum admittat, quod nil aliter efficere poteft, quam Inflammatio.

§. 379. Hic nil dicitur, nifi quod concedunt omnes, cum ex ovo demonftrat *Malphigius* albumen dividi in tot genera diverfa partium, funt enim veficulæ concentraneæ omnes in albumine, unde omnis nutritio venit. Antequam hun libellum confcriberem, nullibi de his actum fcio, ut in minoribus lymphaticis & eorum ramulis oriatur Inflammatio, quæ eft alba. *Hippocrates* dixit Podagram profunda fanguinis depurare fenilis & hanc dedit definitionem, putabatque tale naturæ propofitum, nam morbum habebat pro inftrumento aliquid boni præftante, fi vero per profunda fanguinis minimas hujus partes intellexit, tum erit Inflammatio fpirituum.

§. 380. *Phlegmone combuftio* vocatur *rubræ partis inflammatæ* five ut dicit *Galenus tumor inflammatorius præternaturalis, calens, rubens, fplendens, dolens cum dolore punctorio & partem extendens cum Febre continuâ; vel eft in natura fanguinis rubri ftagnatio in vafis capillaribus, dum urgetur à fanguine cordis propellente.* Ergo duplex eft hujus Inflammatio, vel enim hæret in vafis fanguiferis, vel in dilatatis vafis ferofis, illa Inflammatio raro contingit,

tingit, nam ſanguis ruber vix craſſior & compactior fieri poteſt, quam eſt, hæc vero Inflammatio eſt frequens ſcilicet ex Errore Loci. illa Inflammatio hæret ſemper in membrana Adipoſa, nam aliter nunquam vidi, hæc vero membrana ubique fere ponitur tam inter muſculos, & fibras horum ſingulas & ſupra quam infra cutim, dat quoque membranam ultimis fibris tendinibus muſculoſis, nam tendinis vagina eſt productio hujus membranæ Pinguedinoſæ. Idem confirmat Hydrops Anaſarca, ubi pedes quaſi in aqua ſepeliuntur quæ omnis aqua in hac membrana hæret, dein etiam in Emphyſemate clarum eſt, ubi aëre rarefacto repletur, hinc ratio patet, cur Phlegmone non adeo in viſceribus obtineat? quia modo in hac membrana fit, & cur macilenti non adeo Phlegmone obnoxii ſunt? quia hæc membrana in his eſt adeo parva.

Eryſipelas, id eſt, extenſio ſuperficiaria ſeu pannum extenſum, hinc *Eryſipelas* dicitur *Inflammatio ſuperficiaria non in tumorem aſſurgens, late ſe extendens, ſplendens cum calore, dolore, colore flaveſcente potius quam coccineo*; hinc videtur oriri ex Inflammatione ſecundi & tertii generis imprimis ſi in vaſis ſubcutaneis accidit, ſeu in vaſis ſeroſis, non vero in membrana Adipoſa, & poteſt æque fieri à ſero, quam à ſanguine, ergo Eryſipelas cerebri ut & cutis imprimis accidit, cujus ratio ex dictis patet. Hic duplex ſpecies eſt Eryſipelatis vel Phlegmonodis vel Cholodis, vidiſtiſne enim, quod ſanguis humanus ſit ruber pro ut primo per Microſcopium in vitro conſpicitur, ſed tandem fit flavus, ſic in vivis animalibus v. g. piſcibus imprimis anguillis per Microſcopia patet, ubi ſanguis ruber it per majora vaſa uſque admini-

ma ſanguinea, & tum tandem in minora & minora. Sed quare hæc Inflammatio eſt tam periculoſa? Quia tam facile partes teneras occupat eaſque deſtruit, cæterum idem facit, quam Inflammatio in membrana Adipoſa, differt vero ab ea in eo, quod in longe minoribus vaſis obtineat; ſecundo, quod obtineat in vaſis minus extenſilibus ſupra Panniculum Adipoſum hærentibus, color vero flavus ſit, quia, docente *Leewenhoekio*, ſi unus globus admittatur; tum flavedo gignitur, ſi quinque vel ſex globuli in diametro canalis, tum rubedo, ſi plures fere nigredo, hæc ergo ideo pejor eſt quam Phlegmone, quia obtinet in vaſis & membranis tenſis ut v. g. eſt Pia Mater dicitur Belgice *de Roos*, *Roſa Rubra*.

OEdematis. Ab οἰδάω *tumeo tumore molli*; hinc οἴδημα *tumor mollis*, ſic apud veteres Græcos OEdipo fuit funis trajectus per pedes, ut moreretur, hinc Græci eum tumorem OEdipum vocarunt, id eſt, *tumorem circa pedes*. Eſt vero duplex OEdema primo frigidum vel ſecundo OEdema Eryſipelatodes ſeu Phlegmonodes, quæ diſtinctio maxime eſt annotanda, nam inde multum commodi redundat, hinc hodie non ita annotatur, ſed olim maxime. Sic *Paracelſus* in ſua Chirurgia majori dicit: veteres Medici ſeu Chirurgi hunc morbum tam accurate obſervarunt, ut nil addere potuerim, & quæ alii Scholaſtici experimenta non callentes addiderunt, ego me à diſcrimine abſtinebo. Prima ſpecies eſt *OEdema Eryſipelatodes* quod eſt, *tumor mollis*, *ſubalbus*, *ſubflaveſcens*; *ſat magnus*, *valde calens*, ille morbus recentioribus dicitur Belgice *de Belroos*, Latine *Roſa Bullata* vel *Eryſipelas bullatum*, ſic facies ſæpe

tota

tota tumore albo magno & sæpe calido infestatur, Rosa, quæ dicitur Ignis Sacer, vel quod Erysipelas apud veteres non est æque periculosum, quam tale OEdema, nam veteres dixerunt hunc morbum esse Pestiferum, & malum omen, putabant vero Erysipelas & Ignem Sacrum non esse adeo graves. In OEdemate vero non tantum sunt considerandæ arteriæ sanguinem vehentes, nec tantum arteriæ serum flavum, nec serum pellucidum neque illæ arteriæ vehentes lympham ad ignem concrescentem, sed omnium fere generum, nervis forsan exceptis, nam si arteria primi generis in ramum lateralem impellat sanguinem rubrum, tum quædam seri copia pellitur ad lymphatica, & sic porro; hinc Inflammatio oritur in vasis secundi, tertii, & quarti generis, hinc tum tumor mollis, pallidus, flavescens adest, & aliquando ruber, tum locus affectus dolet, quia vasa à ruptura distenduntur, calet ab attritu sanguinis vel lymphæ, hoc vero est Erysipelas OEdematodos, & aliter dicitur OEdema Phlegmonodes; si albus, tum ægri dolent quasi infinitis aciculis pungerentur à vasis minimis tensis, hique de vita periclitantur, sed quomodo hoc considerandum sit? dixi arteriarum series decrescentes tot esse, quot sunt series decrescentes liquorum, hinc si arteria sit obstructa, tum suum liquorem accipere non potest, unde in canali laterali magna copia lymphæ tenuioris derivatur & crassissimum accumulatur, & inde fit rumor, ruborque immaniter dolens. Secunda species *OEdematis est frigida*, estque *tumor mollis*, *æquabilis*, *albus*, *frigidus*, *aquosus*, *digito cedens & impressionis tenax*, *pallidus*, *hærens in abolita mole corporis*,

 ubi

ubi nullus humorum motus per vasa, unde tumore, mole, pondere vasa distenduntur, minora vero vasa comprimuntur, & sic hoc OEdema vulgare vel Hydrops à præcedenti tantum differt, quam Varix ab Aneurismate.

Scirrhus est *tumor durus, non dolens, glandulosus, inæqualis & scaber.* Ergo si vasa lateralia & folliculi infarcti humore incrassato, discusso liquido & motus magnus non adsit, erit Scirrhus.

§. 381. Quoties materia crassior & vas angustius, quam ut liquidum transmittat, tum nondum est Inflammatio, sed tantum causa Procegumena Inflammationis, nam obstructio non facit Inflammationem: verum quiete manebit, sed accedit causa Procatarctica, quæ est vis vitæ, hac causa ablata, morbus pro tempore nullus est, ergo vis vitæ facit calorem, semper autem tum Febris accedit, & quo materies ineptior ad transmittendum, eo pejor & citior Inflammatio, eoque citius ibit in Necrosin, id est, Gangrænam. Hic vero causa efficiens Inflammationum omnium tolli potest nempe Venæ Sectione, sed materialis vix tolli potest nisi ope πεπάσμυ, id est, *coctionis*. Multi auctores erraverunt putantes omnes Obstructiones esse Inflammationes, sed falluntur quam maxime, tum enim omnes morbi Chronici essent inflammatorii, sed modo est causa materialis non efficiens, sed vita est causa efficiens, id *Helmontius*, licet perverso vocabulo, bene expressit, qui dicebat, si furorem Archæi vel vitæ coërcuisti, tum morbum quoque sustulisti, & tum non potest fieri Suppuratio nec Gangræna, & bene dixit, licet circulationem sanguinis ignoraverit.

§. 382.

§. 382. 1. *Arteriæ minutæ.* Ita ut per Microscopium sexti generis videri non possint, sic ut opus sit Microscopiis minimis, antequam has arterias videamus, ita ut lentes vix majores quam granum sabuli sint, nam Microscopium primi generis convexitatem Corneæ habet, sic decrescunt; hæc, si globulum rubrum non recipiant, tum non apparent per hæc Microscopia, sed tum fit vasis dilatatio; quia ictus augentur & quia plus materiei capiunt, tum videri possunt, nam tum præterea hæc arteria novum globulum à vi cordis accepit, ergo dilatari debet, unde impetus manens urgetur, unde magis ac magis ictus fiunt, & plus materiei, qua vasa distenduntur, ita ut arteriæ, quæ antea unum globulum accipiebant, jam vero quatuor, quinque, sex, octo, novem vel plures recipiant, ergo oritur tumor, qui à sanguine vasa distendente dependet; & rubor, quia ruber sanguis in ea vasa plus intrat & adigitur.

2. *Vasa Lymphatica.* Nam vas serosum primi generis non capiebat globulum rubrum, si tum ille globus ex his serosis pergat in serosa minora, hæc vasa tunc fiunt majora & capiunt globulos rubros, hinc causa tumoris rubri est duplex, primo quia arteriæ rubræ ampliantur, & secundo, quia in serosis rubrum defertur, quia serosa ampliata sunt, putant vero Clarissimi Viri hic fieri mutationem, cum non videant plus sanguinis ibi adesse posse, ut v. g. in Phlegmone totum brachium tanto plus tumeat ac ante, nam tamen non plus sanguinis in corpore habetur; sed si pressio esset æqualis, tum nullus tumor adesset, sic pars, per quam æqualiter sanguis fertur, non apparet tumens, sed ubi sistitur, Inflammationem facit, alii vero putant, quod quantum lucretur in una par-

parte, tantum etiam perdatur in alia parte, sed si hoc verum esset, tum animadverti non posset. Vas arteriæ primi generis non potest esse obstructum, quin inflammetur vas secundi generis, id est, quin ramus Lateralis distendatur, fiatque major & sic tertii generis atque porro, tum sanguis ruber introibit & orietur Inflammatio omnis generis.

Augmentum Rubedinis. Vasa vero tertii generis flavescunt, & non ita tument, ac in vasis secundi generis esset, nam quo Inflammatio in minoribus vasis obtinet, eo tumor, minor, sed inde non minus periculi.

3. Ultima vascula rubra, id est, maxima inter minima, si decem sibi invicem apponantur, nullo modo accedunt ad crassitiem capilli, & Lymphatica vasa quidem centies & plus minora sunt, adeoque valde parva, nec in corpore videri possunt; hinc ille apex nequidem $\frac{1}{10}$ aciculæ apicis partem admittit, si vero impellat in tale punctum impetus liquoris, & liquor nimis crassus adigatur, tum hoc idem facit ac si tot aciculis premeretur, sicque ægri sentiunt, quasi infinitis aciculis premerentur, hinc ille dolor Punctorius; Terebratorius & Dilatatorius ita dictus, quia caussa acuta minima fibrillam minimam nervosam à continuitate solvit, jam si impellatur globulus, sit quasi aciculis pertunderentur ægri, sic Pleuritici clamant se sentire puncturam in latere Belgice (*een steek in de zyde.*)

4. Omnia fluida sunt in arteriis pressa & compressa, sed in venis non premuntur, verum laxantur venæ enim membranam musculosam, & elasticam non habent. Sanguis noster non est ut aqua sine elasticitate, nec ita dissolutus, sed singu-

gularem ſoliditatem habet, hinc eſt expanſilis, compreſſilis & pro ratione ejuſdem ſoliditatis magis minusve elaſticus; ſanguis ægri acute febricitantis emiſſus extra corpus concreſcit in maſſam coriaceam, in Phthiſicis vero non concreſcit, ſed eſt diſſolutus, minime compactus quia in his motus eſt minimus, in illis vero maximus; docui clariſſime, quod poſt motum duorum corporum nil ſubſequi poſſit, niſi ignis, tunc hic in vaſe obſtructo eſt major motus vaſis & liquidi contenti inter ſe, ergo major ignis copia, pone eſſe tria vaſa, quæ habent in ſtatu ſano tres venas, quibus dant æqualiter ſuum ſanguinem, ſed forte obſtruuntur duo ex illis, tunc neceſſario ibi fieri debet attritus, nam ad motum cordis propellitur illud obſtructum, & vas diſtendit, motu vero cordis ceſſante, vas extenſum nunc multo majorem facit renixum, quam in ſtatu ſano, ergo illud obſtructum retropellitur, ad motum cordis denuo pellitur, quia attritus debet eſſe maximus (ſupponimus hoc vas quidem eſſe diſtentum, ſed non adeo, ut ſit factum Paralyticum) tertium vas adhuc liberum quoque talem attritum ſuſcipit, quia nunc huic eadem ſanguinis copia eſt recipienda & tranſmittenda, quæ ſanguinis copia à duobus obſtructis retropellebatur. Id quod hæret, cedere nequit, & ultra fit ingens impetus, nec ſtatim ſanguis in venas pergit, & ſi multa obſtructa ſint vaſa, hæreatque craſſior ſanguinis pars, plus agit & premit, quia nil cedit; hinc ſanguis preſſus denſatur & compingitur.

5. Hinc inter cor & locum obſtructum fit tumor, ſic veſica ad $\frac{1}{2}$ aëris impleatur, flaccidum eſt corpus, ſed ad tenſionem uſque, tum quaſi lapideſcit ab impetu, ſic etiam ſi veſica vi aquæ

impleatur, ita ut, si reverberetur, resonantiam det & splendeat, eodem modo fit in nostro corpore; hinc patet, cur locus durescens tactu renitatur.

Splendor vero fit, si cutis maxime tendatur eodem modo, nisi à pinguedine fiat, hic vero à sanguine distendente, nam homines obesi semper habent cutim splendentem à supposita pinguedine, sed nigrescunt exhausti famelici, sic ergo causa tumoris facit, ut resplendeat, & ut lucem reverberet.

6. Cogitate arterias esse elasticas & conicas & in iis omni momento sanguinem impelli, tumque in omnem motum & directionem sanguis solet mutari & atteri, indeque calor oritur, verum in venis nullus fit attritus, sed in arteriis, & si ibi obstaculum sit, tum, corde quiescente, novus fit attritus in arteriis, dum arteriæ se restituunt, & cum impulsus transire nequeat: hinc it & redit, sicque attritus duplex; hinc canalis clausus attritum auget plus quam canalis apertus & pervius, attritus vero quoque facit calorem, qui liquissima dissipat, & reliqua compingit, aucto vero attritu, calor augetur, sic etiam hic, hinc æstus in loco obstructo observatur, ergo canales occlusi majorem attritum patiuntur, quam aperti, si vero ille calor esset duplo major quam in sanitate, tum ebulliret sanguis, hinc videtis, cur calor & æstus adeo obstruant, præterea quoque omnis arteria obstructa impedit fluxum in aliis arteriis, venasque comprimit, nam omnis arteria obstructa hujus vena fit non vas, cum enim arteria se in venam appositam evacuare solebat, hinc, arteria obstructa, hæc vena nil accipit, id est, fit non vas, nam exhauritur & non impletur, hincque tum plus sanguinis ad locum obstructum defertur. Quo tempore cor pulsat, sanguine locus obstru-

ctus

ctus vibrat valide, & necessario debilitat vasa supra obstructionem, & facile it per lateralia Arteriosa, hinc vas arctatur, remittitur, & ab hoc attritu fit major calor. Calor solum est collectio ignis, ignis notus solum fit per attritum, quo major attritus, eo major calor, attritus augetur per resistentiam & soliditatem; altera causa caloris est velocitas, quæ eo major est, quo partes magis impingunt in latera; Tertio est, quod sanguis retrogaediatur, unde (*een scheuringe* Belgice) pars urens fit; hinc necessario oritur calor major in loco inflammatorio, unde ignis & effectus ignis.

7. Mirum est, in sanitate nunquam sentiri pulsationes, hoc vero fit, quia nec humores nec vasa sunt compressa, & ab infantia hunc pulsum assueti sumus, quia omnes pulsus æqualiter pulsant, sed simulac paululum obstruuntur vasa, tum pulsatio sentitur, nam comprimite v. g. digitum, paulo post videbitur vobis totus digitus pulsari, hocque modo quando Febre laborant ægri, tum sentiunt pulsum per omnes digitos, & manus, ergo fit pulsus sensibilis, quia fines ultimi arteriæ plus impetus sustinent, quam arteria libera; hinc *Hippocrates* dicit pulsus notat Inflammationem, quia fines arteriæ plus impetus sustinent, hinc sentitur pulsus supra locum infra eum vero non sentitur, ergo eadem circulatio manet, sed æquabilitas tantum sublata est.

8. Puto hoc problema clarissime solvi posse, cur ab Inflammatione nata sine Febre, Febris succedat v. g. $\frac{1}{1000}$ arteriarum obstrui, tum & $\frac{1}{1000}$ venarum sanguinem non accipiet, sed tamen deplebuntur; verum cur hoc? Quia venæ deplentur in cadavere cessante arteriarum motu non à vi contractili elastica, & quia arteriæ non resi-

ſtunt repletioni, ſicque primo momento omnis ſanguis redit ad cor, ſed dein $\frac{1}{1000}$ pars ſanguinis plus in arteriis continebitur, momento poſt longe plus erit in corde; & vaſa erunt pauciora, hinc ſanguis, qui fluit, incipit majori copia fluere, hinc arteriæ plus implebuntur, tumque omnis ſanguis reliquus ibit verſus cor, eritque circulatio aucta, id eſt, Febris, hinc videmus non opus eſſe magna obſtructione, ut Inflammatio & Febris fiant, nam ſi ponatis $\frac{1}{100000}$ arteriarum partem eſſe obſtructam, tum intra horam fiunt 3000 pulſus cordis, & ſic ex illa $\frac{3}{100000}$ intra horam habebitis in arteriis tanto majorem copiam liquorum & ſi hoc per horas duret, tanto major copia colligetur, ſic invenietis, quod $\frac{1}{100000}$ pars facile Febrim producere poſſit, nam tum ſingulis pulſibus augetur, hinc obſtructio erit tanto major, ſic ſi ſpinam ſentiamus in manu, tum poſt horulam accipimus Febrim. Tres cauſæ ſunt, cur ſemper adſit Febris, 1. quia fibræ irritatæ nervoſæ & dolentes trahuntur & mutantur, hinc major liquidi nervoſi expreſſio, & ad villos muſculoſi cordis hujus appulſio; hinc Febris, 2. major movendi moles, quam antea erat, ſi una tertia viarum ſit obſtructa, primo pulſu tantum duæ ex tribus erant apertæ, ſi jam illæ venæ etiam manerent plenæ, proportionaliter moverentur liquida, ſed id non ſit, venæ motu muſculorum & partium circumjacentium exinaniuntur. Ergo pulſu circumlabitur moles movendorum, minuitur vaſorum copia, hinc major velocitas & Febris, 3. ab eorum attritu quando ab acrimonia pungente hic ſit, unde major velocitas & Febris.

Sitis,

Sitis, homini, animali cuicunque, à natura provida nequaquam pro delectamento concessa est; verum pro fideli custode, ut conditionem humoris, oris, ventriculi &c. homini patefaceret, & ipsi annunciaret: nam nisi sitis adesset, quomodo quæso conditionem, indolem, qualitatem humorum sciremus; profecto vix, ut nunc vivimus, vivere possemus. Causa sitis est multiplex, nam ubi sitis, ibi non semper penuria liquidi, hoc est siccitas; patet contrarium in vetusta Hydrope, & maxime in fine Ascitidis: verumtamen causa sitis sæpe est siccitas, & potest esse acredo aliqua salsedinis, sive alcalinæ, sive biliosæ, oleosæ vel muriaticæ, vel obstructio emissariorum Oris, OEsophagi Ventriculi &c. ut in Aphthis &c. hisce positis, si nunc quædam Inflammatio existat, illam sitim producere debere patet, ex aucto motu, calore, & Febre, nam hisce liquidissima ex humorum massa exprimuntur & dissipantur, quæ tam facile & subito regnerari & iterum readmisceri nequeunt; ergo humorum siccitas, hinc in Inflammatione prima causa sitis: verum si liquidissima sanguinis, oleum, sales; terram diluentia, blanda avolaverint, quid superest, nisi salsa acredo in humoribus prædominans? sive hæc sit salsa muriatica, sive alcalina, biliosa, oleosa, utraque sitim facit, verum hæc vehementiorem illâ producit: ergo secunda sitis causa. Emissaria oris, ventriculi &c. vel Aphthis vel alia quadam de causa obstructa sitim producunt, quatenus illæ partes exsiccantur, vel quatenus novi liquidi readmistio impeditur: ergo tertia sitis causa; hinc patet quam sollicite & citissime succurrendum sit huic siti & quam male illi Medici egerint, qui suis ægris, morbis

acutis laborantibus bibere, diluentia prohibebant interdicebantque.

Calor per totum corpus, quia celerior est circulatio.

Vigiliæ in Inflammatione adsunt, quia circulatio augetur per totum corpus, adeoque & per cerebrum; tamen non tanta cum vi, ut cerebrum inde obruatur, sed ut inde plures spiritus secernantur, maxime in morbi initio: hinc plures spiritus quoque ad sensus externos determinantur. Quæ vigiliæ etiam à levi sæpe inflammatione Meningum oriuntur, unde sæpe Delirium: quæ Inflammatio si increscat, sæpe & Coma producit.

Debilitas hæc in omnibus Febribus adest, sed è contrario robur, in Inflammatione fit, vel à nimia repletione humorum ablata vasorum elasticitate, vel à dissipatis liquidissimis subtilissimisque, hoc est, nutrientibus.

Molestia, est illa inquietudo, ubi homo per duo momento in uno situ manere non potest, quin doleat & alterum quærat; quæ adest in Inflammatione, quoniam æqualis pressio humorum sublata est, quæ in hominibus cum morte luctantibus, maxime sublata, intolerabilem sæpe inquietudinem producit.

§. 383. Hæc est prima species, hisce signis præsentibus Inflammatio in primo gradu versatur, quod bene notandum; nam crassus est error, quod vulgariter huic morbo semper idem nomen imponitur, cum altero die longe alius sæpe sit, & aliam plane curam requirat: in quo casu Empyrici, non attendentes ad gradus Inflammationis, suis generalibus & specificis medicamentis liberaliter peccant, nam gradus sunt attendendi, si morbus sit talis, ut gra-

gradus jam eſt deſcriptus, tum eſt in adſcenſu ſeu ἀνάβασις.

§. 384. Si ſanguis mittatur tempore Inflammationis ex. gr. in Phrenitide, Ileo, Rheumatiſmo &c. eductus ex vena majori, in initio morbi inflammatorii, quando morbus non eſt adultus, hoc experimentum obtinet, & oritur hæc vis coagulandi eo fortior, quo major & diuturnior fuerit Inflammatio, modo putreſcentia humorum abſit.

Pleno ſaltu. Non impingens in obſtaculum niſi in pelvim, qua excipitur, nam ſi juxta brachium decurrat, tum non patet, talis ſanguis, ſi per microſcopia ſpectetur, flocculentus apparet.

Late. Non ex parvo vel ſacrificando, ſed largo vulnere miſſus.

Exceptus. Ex tali Plegmonico corpore.

Albam. Vel flaveſcentem.

Duram. Sic ut ſæpe ex Pleuritico, Febre Ardente vel Rheumatiſmo laborante eduxerim, ut cultello diſcindere non potuerim.

Rigidam. Ita ut ſupra orbiculum extendi poſſit, tam fortiter, ut inſtar tympani reſonet.

§. 385. Hoc vero fit ab obſtructione, nam cogita arteriam rubram minimam, hæc in venam ſe evacuat, & ſi tum cogites obſtructionem eſſe in fine arteriæ, tum hæc arteria ſanguinem eo derivari nequit, ſed ſubtiliſſimum remanet, hinc obſtructio nata augetur, & quo diutius hoc durat, eo major erit Obſtructio & Inflammatio.

Ruber. Si enim à ſanguine ſerum & lympha ſeparentur, tum multo craſſior evadit parte liquida orbatus, & licet partes ſeparatæ iterum

jungantur & confundantur, tamen non fit idem sanguis, sic enim quoque Chemia si ex sanguine spiritum, aquam, & sal eduxit, tum his omnibus iterum inter se mistis, non redit idem sanguis, sed liquor à sanguine toto cælo diversus, hoc etiam in aliis corporibus obtinet, nam si omnia vini Chemice tractati producta reamisceantur sibi invicem, tum idem vinum non redit, sed hæc omnia in separatione permutantur, & sic de reliquis.

§. 386. Jam exitus Inflammationis, quæ est Physica ejus mutatio explicare conabor. Hic conatus sum omnia ex veterum doctrina deducere quod ad resolutionem spectat. Hæc vero vox continuo in ore Chirurgorum versatur, semperque dicunt conabor resolvere, sed plurimi nesciunt, quid sit resolvere; hinc videamus.

Resolutio ergo est *talis mutatio naturalis vel artificiosa partis inflammatæ, ubi partis inflammantis materia ducitur in circulationem & redditur meabilis per partem inflammatam sine ulteriori corruptione, & sine alio morbo inducendo.* *Naturalis* dico, nam natura modo resolvit, ars imitatur, quod aliquando etiam egregie fit, & ibi materia non abit in pus, nec ichorem, sed materia manet sana, & vasa quoque non læduntur, sed manent, ut erant, nec pars scirrescit, nec in Suppurationem abit, ergo resolutio facit, ut pars sine ulteriori corruptione ad statum naturalem redigetur, tum vero hoc fiat humor debet esse blandus, nam humores corporis humani sunt adeo lenes, ut nudum nervum nec oculum lædant excepta bile (nam urina non est humor corporis sed excrementum) si vero requiratur, ut ille humor

non lædat vasa: tum blandus esse debet, si vero acer sit, tum impingens in vascula tenuissima semper Gangrænam facit, & credo, quod si acredo adsit, tum nunquam fieri resolutionem, sicque primo ad resolutionem requiritur, ut ille humor appellens ad locum obstructum sit blandus non acer, nec alcali, nec acidus; hinc patet, cur in Peste non fiat resolutio, ergo resolutio fit, si humores arteriosi omnis generis per vim vitæ appellentes ad locum inflammatum non sint acres, seu sit acrimonia Oleosa vel Alcalina, vel scorbutica vel Venerea nil refert qualiscunque sit acrimonia, sed si humores sint blandi, tum est spes resolutionis. Humor blandus est talis, cujus partes acumina vel spicula vasi adhærentia non habent.

Motus sedatus. Nam in motu sedato consistit sanitas, motus vero præternaturalis major est Febris, hinc tum rumpuntur vasa à motu, partesque destruuntur, & non fit resolutio.

Obstructio parva. Intelligo talem, quæ humorum fluxum retardat, sed non plane impedit, nempe si v. g. canalis ante quatuor globulos sanguinis transmitteret, jam vero modo duas tum Inflammatio adest, sed tamen transmittitur ibi sanguis vel in uno vase si talis sit, tum spes est vas transmitti posse vel materiam attenuari, vel utrumque, vel si partes obstruentes non sint crassæ, causa obstruens non velox, non violenta, uti in initiis arteriarum Lymphaticarum, magna Obstructio dicitur; si corpus crassum & profunde infixum sit; & dein quoque indicatur, pro ut plura vasa obstructa sunt, tum fiet $\frac{1}{1000}$ pars major vis & $\frac{1}{1000}$ parte

te citius ſanguis derivabitur verſus cor; hinc tum Febris à ſtimulo oritur, quia arteriæ obſtructæ, eorumque venæ nil tranſmittunt, unde numerus vaſorum minuitur, & tamen non minuitur copia liquidi; inde cor plus irritatur, ut fiat major motus, id eſt Febris, ergo ubi obſtructio parva, ibi ſpecies eſt reſolutionis, ſed ubi magna, ibi nunquam fiet reſolutio.

In arteriis. Credo ad obſtructionem reſolvendam eo majorem ſpem eſſe, quo majora vaſa ſunt obſtructa & puto in arteriis primi generis facilem eſſe reſolutionem, ſed in minimis difficillimam, ſi enim vigeſima ſeries vaſorum eſſet obſtructa, tum reſolutio non eſt exſpectanda, ſi vero obſtructio in arteriis primi generis, tum vel per Miſſionem Sanguinis vel per Frictiones, vel per Fomenta aliquid ſperari poteſt, & quo plus vaſa in ſeries minores eunt, eo difficilius reſolvuntur obſtructa, hæc eſt ratio, cur omnes Obſtructiones in vaſis minimis ſunt irreſolubiles, nam omnia medicamenta modo agunt in primum vaſorum genus, nempe Venæ Sectio & alia, tumque arteria fit vena, & ramus Lateralis accipit materiam obſtruentem, & ſic tum facile reſolvi poteſt; ſic *Sydenham* dicit ſe Venæ Sectione, purgantibus & abſtinentia Variolas ſuſtuliſſe, ultimo vero non potuiſſe, ſic ex litteris ex *Gallia* & quidem urbe *Maſſilienſi* ad me datis, intellexi, quod illi, quibus nulla morbi ſigna paulo ante aderant; ſed illico corripiebantur, hi deſperati erant & certe moriebantur, ſi vero Inflammatio OEdematoſa in vaſis ſeroſis obtineret, tum caſus erat dubius, ſi vero in vaſis rubris accideret, tum omnes evaſiſſe, & vix

unus ex centum tum perditus fuit, his vero tum Anthraces vel Bubones erupuiſſe; in primo vaſorum genere motus à corde eſt maxime variabilis, ſed qui in Inflammationes & Obſtructiones deſinebant, in ultimo vaſorum genere non ſolvebantur, ſi vero Venæ Sectio inſtitueretur ad uncias tres, tum æger moriebatur, ſi ad uncias decem, tum eo citius, antequam vena clauſa eſſet, idem accidebat, ſi ægris his Vomitoria vel Purgantia darentur, & Clyſmata injicerentur, ſi vero hæc omnia in Inflammatione rubra adhiberentur, tum non ægros occidebant, ſed tamen hæc ſemper nocebant, hinc videtis, cur poſuerim hoc eſſe debere in arteriis Lymphaticis.

Canales mobiles dicuntur, *qui facile ſe dilatare patiuntur, ſi vis dilatans accedat, & hac vi deſinent, ſe iterum in priſtinam figuram contrahunt; rigidus canalis* vero dicitur, *qui ſe non facile dilatat, nec dilatatus iterum ſe contrahit*; qui vero mobiles habent canales, hi enim facile Suppurationem aut Gangrænam patiuntur, *Hippocrates* quoque dicit, quod in Peripneumonia vel Pleuritide vel Febre Ardente, & in omni morbo Inflammatorio corpora, quæ admodum laxa ſunt, ut otioſorum hominum, vel qui à natura valde laxi, quod hi in his morbis non multum diſcriminis patiantur, ſic fæminæ & pueri valde laxi, ſi hi obſtructiones patiantur, tum per urinam craſſam obſtaculum deponunt, & ſic materia fit iterum meabilis per vas dilatatum, hocque modo obſtructio tollitur, quod tantummodo fit à facili canalium dilatabilitate; hinc *Hippocrates* dicit Pleuriticos valde exercitatos & proin rigidos non curari poſſe.

Di-

Diluens. Noſter enim ſanguis eſt illius naturæ, ut ſubducta parte dilutiore tum quaſi caleſcat, & Obſtructiones faciat, ſi vero hæc concretio illico fiat poſt Miſſionem Sanguinis, quo citius eo pejus tum periculum eſt, ſi vero adhuc utcunque dilutus ſit, tum ſpes eſt, ſi modo tum dentur diluentia, futuræ reſolutionis, ſi vero huic ægro dare vellem calefacientia, Hydragoga, Sudorifera, tum periculum eſſet, nam hæc omnia circulationem augent, quantum ex *Hippocrate* legendo & relegendo potui intelligere, ipſe circulationem ſanguinis ignoravit, ſed tamen has reſolutionis conditiones annotavit, & hæ conditiones à Peſte uſque ad Febrem lentam inflammatoriam requiruntur, ut morbus ſine criſi ſolvatur, hoc eſt vera ſanatio, ſi vero alio modo hoc fit, tum morbus modo tollitur inducendo alium morbum, ut ſi Suppuratio accidat. Ponatis ergo caſum vos vocari ad ægrum Inflammatione laborantem, tum reſolutionem tentare debetis, hinc ſi quid deficiat de conditionibus ad reſolutionem requiſitis, tum hoc eſt ſupplendum, ſi v. g. humor non ſat blandus, tum blandum reddere debes, dentur Emulſiones ex Tritico, Avena, ſeminibus Papaverum, ſeminibus quatuor Frigidorum, olea Amygdalarum Dulcium, Decocta Malvæ, Althææ, Verbaſci & Parietariæ, ſi motus ſit nimius, tum Venæ Sectio convenit; hinc patet, cur hic Diluentia, Balnea, Fomentaque adeo laudantur, quia nempe canales mobiles faciunt & vehiculo inſerviunt, hinc ſi vocemur ad ægrum morbo Inflammatorio laborantem & æger dicit ſe ſudoribus defluxiſſe, vel Diarrhæa laboraſſe, tum non reſolvitur, ſed plerumque moritur, ſi vero nil horum

horum ſit tum ſpes eſt. Hæ conditiones tales eſſe debent, ut fiat reductio materiæ ſine læſione canalium & degeneratione humorum. *Paracelſus* & *Helmontius* cum viderent quosdam reſolvendo curari morbos, putarunt omnes ſic ſolvi poſſe; hinc quæſiverunt fortiſſima reſolventia, ſed fruſtra ſuſceperunt opus, nam niſi hæ conditiones adſint, Inflammatio non reſolvitur, ad quod illi non attenderunt.

Reductio. Quando vis ſanguinis adeo minuitur, ut non urgeat ex maxima arteria in minimas, tum omnia extrema vaſa minima evacuantur motu retrogrado: ratio hujus rei eſt, quod ſi urgeatur ex vaſis maximis in minima, tum vaſa minima evacuantur, ut videmus in homine puſillanimo, qui nullum vulnus videre poteſt, quin incipiat angi, mox ſudare frigidum ſudorem, accipit lividum circulum circa os, omnis calor abit ex oculis, ſe ſuſtinere non poteſt, pallet inſtar mortui, & ſic fit animi Deliquium, quia cordis vis deſinit, & hoc deſinente, ſanguis arterioſus retroivit ad cor, hinc pallor, nam quod facies & os rubeant, hoc fit ab arteriarum repletione, ſed ſimulac repletionis vis hic deſinit, omnia vaſa ſanguinem retropellunt, & nil ſanguinis fertur ad illa loca. Hæc ſunt ſigna infallibilia, quibus prudens Medicus ſcire poteſt; an Inflammatio in talem benignam reſolutionem abitura ſit: nempe ſi temperies ægri ſit laxa, quo laxior eo melior, vaſa non rigida, color hominis Inflammatione laborantis non fuſcus, flavus, niger, ſed albus, pallidus; corpus ejus non multum obſeſſum pilis, non gracile, agile, robuſtum, calidum; ſed contra molle, laxum: ſi motus humorum non vehemens ſit, calor non magnus, Febris non nimia,

ſitis

fitis tolerabilis, urina non nimis flammea; obstructio non ingens, hærens præcipue in arteriis inter minimas maximis, vel in initiis Lymphaticarum; si tempestas anni non valde æstuans sit, regio non valde calida. Hæc signa si adsint & Inflammatio ultra triduum non duraverit (nisi victu vel aliis medicamentis &c. in hoc casu non convenientibus turbata sit) magna & quidem certa spes est, illam resolvi posse.

§. 387. *Suppuratio* est *talis partis inflammatæ mutatio per quam mutationem materia inflammans, & canales parvus obstructus sic mutantur per vim vitæ, ut materia obstruens & vas obstructum conterantur in pulticulam homogeneam, lentam, insulsam, albam* & dicitur *pus*, quod fit vi vitæ; per quam liquida nova afferuntur, cogita ad partem inflammatam v. g. decem canales esse obstructos, & sanguinem in loco obstructo impingere, sicque tum à vi sanguinis impingentis hos decem canales abscindi, tum his partibus canaliculorum mistis cum materia obstruente faciunt particulam puris, & quo plus canaliculi se conterunt, eo major copia puris generatur, quæ vero conditiones requiruntur, ut fiat Suppuratio. Omnis Inflammatio, quæ sine Febre est, nunquam abibit in Suppurationem.

Humor blandus. Nam si fit acer, nunquam abibit in Suppurationem, sed Ichorem.

Motus citatus. Nam hic Febris non est tollenda, attamen Febris non sit nimis urgens, hinc motus adsit, aliter fit Gangræna, sic *Hippocrates* in libro de Prognosi dicit, si omnia symptomata Febris, sed non nimis magna in Inflammatione adsint, ut si calor adsit, sed non nimis magnus, si dolor, sed non ingens,

tum

tum fit Suppuratio intra quinque dies, hinc poteſt quidem adeſſe humor acris ſed non acerrimus, motus velox ſed non velociſſimus, & ſic hic majores cauſæ adeſſe debent, quam cum fiat reſolutio, & minores, quam cum fiat Gangræna, tumque fit Suppuratio.

Potens. Nam ſi Medicus potuiſſet reſolvere Inflammationem, non Suppurationem promoveret.

Obſtructio magna. Si enim eſſet nimis parva tum reſolveretur.

Cum dolore. Tum enim major dolor quam in reſolutione major calor, major tenſio, major ſplendor cum ſuccedente pulſatione, nam omnis Suppuratio ſignificat rupturam, ſed ubi vas, rupturæ proximum eſt, tum nervi irritati trahuntur, & ſunt in periculo ruptionis, hinc tum fit ingens dolor, & validiſſima pulſatio, hinc vaſcula omnia minime ibi poſita, vi vitæ, vel à diſtenſione vel levi putrefactione abſcinduntur æque rubra quam Seroſa lymphatica, non vero hic magna fit putrefactio, per quam liquores abirent in Salem Ammoniacum Alcalinum Oleoſum, ſed inchoamentum putrefactionis hic fit.

Fluidis miſcent. Verum hoc multis offendit, quod vaſa ſolida hic abeant cum materia obſtruente in unum purum liquidum pus dictum ex vaſis & liquidis factum, ſed qui talia cogitat, ille non intelligit, qualia hæc ſunt vaſa, nec quomodo vaſa poſſunt atteri, ut in Phthiſicis obſervamus, ubi ægri primo ſanguinem ſpuunt, dein pus, hocque modo totum pulmonem fere exſpuunt; hinc etiam arteriæ & vero hic quoque ſpecie puris exſpuuntur, ſed unde fit, quod ſanguinem non exſpuant? quia Suppuratio

tio non fit in maximis, sed in vasis capillo capitis decies minoribus, sic ut pars detrita vix centesimam grani partem æquet, sed præterea sæpe ex loco suppurato mea ipsa manu pannos quasi eduxi, qui erant vasa nondum satis commolita, vel nimis magna, quam ut conteri possint. Hæc vero actio est actio vitæ, sic minima vasa deterens, hæc veteribus dicebatur πέψις, πέπασμος coctio seu maturatio, hinc *Hippocrates* dicit *in ulceribus annosis, pus generantibus, si quadam de causa maneant sicca, ægri brevi moriuntur*, quod etiam in Phthisicis verum est nam aliquot dies ante mortem sputa vix desinunt, hoc fit, quia vis naturæ hic deficit, nam est solum naturæ opus, sic enim Eschara à ferro candenti adusta non secedit (nisi abscindas, sed tum sana simul lædis vasa) hoc solius Suppurationis ope fit, ergo est benignum illud naturæ auxilium, quæ se ab omnibus heterogeniis liberat, hinc non ita timenda, nisi pars Inflammatione affecta suppurari non possit, quia mors inde sequatur, tum maxime caveri debet.

Pus. Nonnulli dixerunt puris materiam esse sanguinem, alii lympham, alii serum, sed ego puto esse *aggregatum omnium generum liquorum in corpore contentorum & vasorum fractorum & concoctorum.* Pus autem non proprie fit ex Suppuratione, sed per moram & colorem in loco suppurato, nam humor immediate fluens est limpidus non purulentus. Hæc & priora non dixi, quasi deberent intelligi de Inflammationibus externis tantum, sed etiam de internis, id est, omnibus morbis Inflammatoriis per crisin solvendis v. g. in Febre continua Inflammatorio tertio die æger se incipit paulo melius habere, al-

tero

tero die adhuc melius, tertio die vero erumpit urina turbida instar potus Coffe, erumpit sudor & dicitur crisis, hinc in his morbis semper talis Suppuratio fieri debet, ut in præcedenti paragrapho annotavi; sed si resolutio fieri posset, semper esset optanda: at quoniam pus semper exitum habere debet; hinc in interioribus, ut in Pulmonibus, Membrana Pleura, Hepate, Liene, Cerebro &c. admodum periculosa est; in quibus mortem sæpissime inducit, licet morbum tollat, hinc semper in illis partibus, si possibile sit, præcaveri debet.

§. 388. Tertius gradus est *Gangræna*, quæ est *talis cujusdam partis corruptio, ut intercepta sit communicatio influentium & refluentium humorum una cum incipiente putrefactione.*

Motus impingens magnus, ut in valida Febre.

Obstructio. Tanta, ut obstruentia corpora transfluere plane nequeant.

Vasa Rigida. Ut æque citius vasa sanguifera rumpantur, quam minora, vel ut liquidum per motum in illis acrius fiat, quod in robustis aliquando fit, ut *Hippocrates* quoque dicit, in quibus calor summus, tensio maxima, rubedo, splendor maximus, & dolor acerrimus, in his fit Gangræna.

Ichor. Hinc in Peste & Morbillis non fit Inflammatio, sed semper putrefactio.

Liquida putrescunt, quando olea & salia fiunt rancida, acria & volatilia, quæ talia fiunt per motus violentos; hinc ibi erit putrefactio.

Epidermide. In omni morbo Inflammatorio, ubi vidistis post magnos apparatus parvas bullulas elevatas, sub quibus hæret liquor flavus vel subru-

ſubrubellus, tota ſuppoſita pars erit mortua, tum eſt peſſima Peſtis, ſi à Topica Inflammatione ſit prægreſſa, tum Gangræna adeſt, æger enim dicit, antea acerrime dolui, jam dolor eſt tolerabilis, tum his bullis uno die pertuſis, altero die pars ſuppoſita nigra erit, hinc ſi poſt Inflammationem videatis bullam flavam, tum ibi pars eſt mortua, & ſi bulla decidat, tum apparet nigra, ſic etiam ſi clarum ſubrubellum inſtar loturæ carnis liquorum Variolæ continere videantur, tum ibi Ichor ſupponitur, eſtque tum tota Epidermis modo una bulla, hæcque ſunt Variolæ Confluentes dictæ proprie: ex quibus raro evadunt ægri.

Saniei. Hæc eſt ingens Diatheſis in Gangrænam, & omnes, qui *Maſſiliis* mortui fuerunt, hoc morbo laborarunt.

Color. Primo fere ſemper eſt cineritius, qualis in combuſtione ſit, poſt palleſcit, quaſi pus, dein fuſcus, ultimo ater, ubi huc pervenit, Gangræna eſt perfecta.

Dolor. Multi non mediocriter in Medicina verſati crediderunt Gangrænam adeſſe, quandiu pars dolet, ſed Gangræna poteſt eſſe & tamen dolor, nam margo ſemper inflammatur; hinc limbus dolet, ideo in Gangræna perfecta tamen adeſt dolor, hicque poteſt eſſe acutiſſimus in loco vicino adhuc vivo.

Rubor. Quia in limbo partis Gangrænoſæ adhuc ſanguis irruit, hinc tum ibi fit Inflammatio, & inde accidit dolor, licet jam Gangræna adſit, qua in re ſæpe juniores Medici errant, ſic Gangræna eſſe poteſt cum acutiſſimo dolore, ubi modo cutis adhuc viva.

In vicinis. Nam ſi Gangræna ſit in aliqua parte, inficiet partes vicinas, ſed tunc illæ vici-

næ

vicinæ infectæ tamen resolvi aut suppurari poterunt.

Mors est circulationis finis, & mors partis est finis circulationis in illa parte, sic si in digito v. g. fit circulationis finis, tum ille digitus est mortuus, quia tum arteriæ non possunt adferre ad partem, nec venæ deferre, his animadversis, amici ægri sunt monendi, partem affectam servari non posse.

Gangræna vero est *talis in corpore vivo & parte molli degeneratio, ut vitales humores in hac parte influere non possint, nec perfuncti suo munere iterum effluere, qui Sphacelus dicitur, si ad os vel Periosteum usque malum communicatum sit*; hinc est conditio corporis viventis.

In parte molli. Nam in osse non obtinet, ita ut in parte hac molli succus arteriosus non admittatur, nec per venam emittatur, per succum verô arteriosum hic intelligo omnem liquorem; omnis vero Gangræna fit ab Inflammatione præcedenti, sed an in Peste tale quid fit, dubito & nescio, numne ibi modo in liquidis nervosis Inflammatio fiat, nam in atrocissima Peste omnia tamen liquida bona inveniuntur, & hinc non puto tum Gangrænam esse, nam hi uno momento cadunt mortui, ita ut si velitis hoc Gangrænam vocare, tum casum unum excipiam, aliter Gangræna non fit nisi Inflammatione prægressa. Causæ ergo Gangrænæ sunt, quæ impediunt influxum & effluxum humorum in parte, sic ergo Suppuratio est Gangræna respectu vasorum, quæ destruuntur & conteruntur, nam si Gangrænosa pars separetur, tum inter partem mortuam Gangrænosam & sanam fit Suppuratio, hæcque hic limes, hinc ergo videtis magnam esse affinitatem inter Sup-

purationem & Gangrænam; signa Inflammationem in hanc Gangrænam abituram esse sequentia sunt; si humores aliqua acredine, ut Scorbutica, Venerea, uno verbo quacunque, sint infecti & simul valde moti; si corpus sit siccum, rigidum, magnis laboribus fractum; ut in senibus & valde exercitatis corporibus, si omnia symptomata Febrium adsint valde vehementia & subito aucta, si tempestas sit valde calida & urina maxime flammea; hinc patet, quam sollicite Medicus in Inflammatione, in qua signa enumerata adsunt, præcavere debeat, ne illa applicentur, quæ hunc exitum, id est, Gangrænam, & inde in Sphacelum accelerare possunt.

§. 389. *Compressio.* Omnes auctores observarunt, quod si Erysipelas vel Phlegmone comprimantur, valde cito Gangræna nascatur. Verum hoc à nonnullis corporibus diu ferre potest, nam Podagrici per mensem in dorso jacere possunt, & tamen non Inflammationem pati, sed Inflammatorio morbo laborantes ne quidem per duos dies uni parti inhærere possunt, quin Inflammatio & Gangræna sequantur; aliter non tam cito Gangræna fit ab incubitu; validissima calefacientia subito Inflammationem convertunt in Gangrænam. Gangræna serpit, quando pars gangrænosa exsiccata vicina vasa comprimit & suffocat.

Pars mortua. Pars affecta gangrænosa erit exsiccata, arida, dura, & ita compacta, ut novaculo discindi vix possit, vocatur Eschara; interiora sub Gangræna corrumpuntur, & fit nova Gangræna & putrefactio, qui aditus & reditus liquidi vitalis tollitur.

§. 390. *Frigida actu.* Ut nix, glacies, sunt illa,

illa, quæ inducunt frigus ipsi loco v. g. suffocando vasa, unde perit motus. *Galenus* vero ad partem inflammatam aquam frigidam applicari jussit, quæ semper tamen nocet, nisi in uno casu, ubi nempe Inflammatio rubra ab errore loci in vasis secundi generis obtinet, ita ut à contractione vasorum materia obstruens possit retrogredi, & in vas majus referri, aliter hoc frigus maxime nocet, nam si omnia vasa contrahantur, & magis impediatur Fluxus Sanguinis in partem, materia obstructa profundius infigitur.

Potentia. Ut sunt quædam venena, quæ faciunt liquidum quiescere in loco vel coagulando vel constringendo vasa; notum est, si omnes partes nostri corporis, in Alcohole vel oleo Terebinthinæ vel simili spiritu immergantur, quod tum durescant instar lapidis, si ergo Chirurgi applicent talia calefacientia, & liquidum absorbentia, tum omnia inferiora suffocantur, & vasa comprimuntur, hocque nempe imprimis fit, si per Sales Volatiles igneos (ut solent Chirurgi) Gangrænam curare velint, quæ partes valde durescunt.

Repellentia. Quæ vasa minima sic constringunt, ut sanguinem rubrum appellentem retropellant.

Pinguia acria. Talia tamen in Paralysi laudantur, & sæpe summo cum successu adhibentur, sic oleum Tartari semel cohobatum hic maxime laudatur, sed sæpe Gangræna in parte fit, quia omnis perspiratio in loco inhibetur, ut mihi aliquando accidit, ubi ægra, ut citius curaret partem hanc oleo oblinitam panno cera obducto involverat, ut medicamentum eo melius operaretur, sed inde Gangræna facta est.

Narcotica. Quia influxum ſpirituum cedunt, & ſopiendo dolorem Medicum faciunt ſecurum, ut malum non æſtimet, ſed omnia in vado eſſe credat, ubi tamen nihilominus curatur, ſed Narcotica, ut vulgo putatur, Gangrænam non inducunt.

Mutationem. Quæ differentia eſt inter Gangrænam & Inflammationem? In Inflammatione pars incipit diſponi, ut liquores vitales non admittantur; in Gangræna vero pars jam diſpoſita eſt, ut admittatur, ergo quidquid in Inflammatione facit materiem minus reſolubilem, vaſa minus laxabilia & circulationem magis auctam, id facit Gangrænam.

§. 391. *Sphacelus* eſt *mors partis uſque ad Perioſteum Necroſi affectum:* nam quantum ego novi, Gangræna ſemper hæret in Panniculo Adipoſo, ſed ſi ultra hæc proſerpit, dicitur Sphacelus, ſic ut tantum gradu differat à Gangræna, unde *Hippocrates* hæc duo mala confudit, hæc eſſe poteſt quartus modus, quo terminatur Inflammatio; ſi Gangræna augeatur, tum oritur Sphacelus, qui eſt perfecta mors partis, ſic ut nullum amplius influxum humoris vitalis habeat, ſed omni motu ſenſuque caret, & hinc Sphacelus dicitur, ſi pars mortua ſit ad os uſque, ſed dicetis forſan Gangrænam quoque eſſe mortem partis, hoc verum eſt, ſed non puto tamen veteres in Gangræna totam partem mortuam ſtatuiſſe, ſed modo Panniculum Adipoſum & cutim, ſed Sphacelus eſt mors partis ad os uſque; ſic digitus v. g. habet Epidermidem, Cutim, & nullam membranam pinguedinoſam; quia ibi nullus muſculus hæret, ſed potius mucoſum, hinc mucoſo pinguedinoſa vocari licet, quia tamen aliquid pinguedinis

dinis habet. Vel sub hac cellulosa tendines Erectoris, Flexoris, Abductoris, hærent & expanduntur, & dein ultimo Periosteum; hinc ergo digitus habet Periosteum, expansionem Tendinosam, membranam Cellulosam & cutim, si vero videas digitum inflammatum, ille potest increvisse in magnum tumorem, ita ut in hoc tumore sepultus videatur, si tum ille digitus sat profunde incidatur, tum modo cutis & hæc tunica Cellulosa perscinduntur, nam hic nec Cutis nec Tendines nec Periosteum tument, sed omnis tumor hæret in sola hac Cellulosa membrana, si ergo tum ibi Gangræna fiat, tum cutis & membrana manet viva, hinc suffocatur cutis, sed Periosteum manet adhuc vivum, nam æger adhuc sentit dolorem, si scalpellum, ad os usque adigatur, si vero diutius duret, tum Periosteum perit, & æger nil sentit, licet pes ad os usque perscindatur, tum est verus Sphacelus, sic & ad pedes quoque facile fit Sphacelus nempe ad ossicula Carpi, Metatarsi & Phalangi digitorum, sed & ad manus in reliquis corporis partibus difficile Sphacelus fit. Sed qualis est veterum Gangræna, vidi multoties in tumoribus in nervi puncturis totum intra paucas horas mortuum, quia cutis premitur & ab Inflammatione musculi premuntur & reprimuntur, & quo vis vitæ tum major, eo quoque major dolor, sed dein post unum diem cutis moritur, si tum perscindatur usque ad tumorem, tunc nil doloris sentitur, nec Hæmorrhagia oritur, licet musculi adhuc vivant, & hoc veteribus dicebatur Gangræna; verum hinc in partibus carnosis non facile fit Sphacelus, si vero Sphacelus usque ad musculos perveniat, musculosque mori faciat, tum

æger brevi moritur, nisi Sphacelus sit à causa externa sine Inflammatione prægressa, ergo *Sphacelus* est *perfecta mors omnium partium ad os usque contingens in locis musculis destitutis*, sed in partibus musculosis Gangræna est, hinc ergo non facile exstirpatio in parte carnosa indicanda ob Gangrænam seu Sphacelum falso dictum, ut vulgo fieri solet, qui error inde natus videtur, quod putent ingentem hanc molem esse carnem, sed non est caro musculosa, sed modo Panniculus Adiposus, qui in talem molem intumuit. Hic Latini non habent vocabulum proprium, nam ignis sacer etiam Sphacelum complectitur; hinc *Latinissimus Celsus* hanc Græcam vocem retinuit, nam proprie est vox Græca; ex supra dictis non mirum est, quod *Hippocrates* confuderit Gangrænam cum Sphacelo, dicit Sphacelatum ægrum, intra tres dies mori, sed si verus fit Sphacelus, v. g. in capite, non ita diu vivere potest.

§. 392. *Glandulosa.* Nempe si sit glandula conglomerata, ut est Parotis sublingualis, Pancreas, Inguinalis, Axillaris, Mammæ, Ovaria mulierum & testes Virorum.

Magnus. Ut sæpe fit, quando Medici in Inflammationibus ad glandulas calida spirituosa applicant, hæc enim indurescunt & faciunt verum Scirrhum, nam quando materies in folliculo glanduloso contenta à calore orbatur suo liquidissimo, fitque crassior, tunc continuo novum accedit, folliculus distenditur, quoniam nil amittit, & desinit in Cancrum v. g. sit hepar inflammatum, quam facile inde non fit Scirrhus, qui à motu ab accumulato liquido degeneratus in Cancrum tandem consumit integrum

tegrum hepar, ut ſpecie Ichoris per alvum deponatur, hic eſt quintus finis Inflammationis.

Glandulosa. Quia materies ibi ſtagnat extra territorium circulationis, hinc non reſolvi nec ſuppurari nec gangrænefcere poteſt, ſed ſcirrheſcit, & hæc eſt Scirrhi idea.

Materies. Hinc veteres dixerunt in ſanguinolentis & bilioſis Scirrhum non generari, ſed in quibus terreſtre abundat, ſic enim videmus Gypſum vel Calculum hærentem maxime in Penibus & Veſica Fellea & quoque in glandulis Aſperæ Arteriæ & Sublingualibus, quod non riſui à recentioribus eſt habendum, nam bene dixere, ſi enim à bono ſanguine pars aquoſa & volatilis exhalaverit, & reliquum terreſtre cum oleo piceo remanſerit, nonne hic tum humor atrabiliarius vocari liceat? Maxime, ergo vera dixerunt, nam ſi tale liquidum ad locum glandulóſum inflammatum afferatur, tum fit Scirrhus, nam ſi materies mobilis, tum non fit Scirrhus, ſed vel Suppuratio vel Gangræna glandulæ, ſed ſi ſit craſſa immeabilis, tum fit Scirrhus, & ſi in folliculis hæreat, ſic enim Calculus durus in ductibus Uriniferis facit Inflammationem, ſi in veſicam deponatur, tum non fit Inflammatio, ſed augetur Calculus, hinc etiam folliculos conſiderare licet.

Emunctoria. Nam glandulæ extra circulationem poſitæ ſunt, quod in aliis partibus non obtinet; ſed hoc liquidum in talem locum immiſſum per emiſſaria non emittitur, tum fit Scirrhus, nam tum ibi exſiccatur, dureſcit, & ſic multa talia loca vel folliculi tali materia implentur, nec per emiſſaria emittitur, tum fit Scirrhus, non vero Suppuratio vel Gangræna, quia illi folliculi extra circulationem ſunt poſi-

ti, cogitate v. g. glandulam ex mille folliculis constare, pone ibi materiam, quæ non potest exire, tum ductus glandulæ exsiccabitur, inde repletur, quia nec inflammari, nec suppurari nec gangrænescere potest, tum ibi oritur ejusmodi fomes.

Scirrhus est tumor præternaturalis, glandulosus, major, durus, scaber, non dolens, frigidus, nam nullibi verus Scirrhus nisi ad glandulas, & quo glandula major, eo facilius Scirrhus generatur, nam raro oritur in parvis glandulis, sic ut plurimum observatur ad glandulas Axillares &c. sic etiam Scirrhus Lienis fieri potest, sic etiam sæpe fit, ubi parvæ glandulæ modo ponuntur ut ad palatum, quæ pars quidem non est glandulosa, sed habet folliculos innumerabiles, qui si obstruantur, tum fit unus Scirrhus in totum palatum se extendens. Nullus Scirrhus fit sine Inflammatione prægressa vel Suppuratione, nec quoque fit in ullo alio loco corporis quam glanduloso, hinc ubi in tali parte est Inflammatio tum semper ad finem usque prudenter est agendum, & emollientia ad finem usque applicanda, ut pars sponte quasi diffluat, hic vero maxime peccari videmus in mulierculis, quæ in Inflammatione mammarum à materia lactis permittunt resolutionem, quæ ægris adeo placet, ut se ipsis committant, hæ tum pannos calidos ad mammas applicant, & spiritu vini calido mammas supra ignem fricant, sicque Suppurationem cavent, quasi bene factum esset, nam sic liquidissima parte materiæ obstruentis dissipata, nascitur Scirrhus; ergo Phlegmone, Erysipelas, Contusio, Suppuratio, omnia hæc quatenus Inflammationem faciunt, Scirrhum generant;
his

his intellectis, patet hunc morbum esse obstinatissimum & non magis suppurando educi & solvi posse, quam Calculus in vesica.

§. 393. Hic inquiritur in Prognosin Inflammationis, licet in pagina opposita modo de Scirrho videatur agi.

Causa. Ex iisdem prægressis facile videtur, quid temperies sicca, rigida, calida? quid tempestas calida, regio fervida, prægressus labor? quid medicamenta calida faciunt in Prognosi pronuncianda? & cur periculosior Inflammatio in corporibus annosis, & illis, quorum membra laboribus sunt fracta, quam in junioribus & otiosis? cur periculosior in hominibus Scorbuticis, Cacochymicis, corporibus atrabiliariis &c. quam in illis, his morbis non obnoxiis? & quam variet Prognosis pro diversitate causarum, quibus Inflammationes productæ fuerunt, si venenum vel materia suppurari non possit, ut in Variolis & Peste sæpe fit, tum pessima indicant, porro his, qui naturam humorum & vasorum intelligunt, non difficile erit scire, quænam Inflammatio, an rubra, flava, lymphatica, &c. vitæ periculosior sit, & quænam summa subsequi debeant symptomata.

Pars affecta. Magna etiam pars Prognosios desumitur ex loco affecto nobiliori vel ignobiliori; si interiora occupet, tum curari nequit, quis unquam vidit Scirrhum uteri resolutum, si vero valida Inflammatio plus externas partes afficiat & accessus detur, tum inde non est periculum vitæ, nam licet Gangræna fiat, tamen hæc bene tractata facile separatur, si vero locus talis sit, ut detergeri non possit, tum inde fiunt Phthisis & Mors; hinc pars affecta est

confideranda ex. gr. in pinguedine; raro abibit in refolutionem, nam difficillime regrediuntur pinguia.

Magnitudo. Porro vero Scirrhus judicatur à magnitudine molis, duritiei, Inflammationis Febrim facientis, unde eo plus humores agitantur, ab irrupta fcabritie fcrupea fuperficiei.

Profunditas. Quo profundius Inflammatio hæret, eo pejus, ita ut nec manus nec emollientia accedere poffint, vel fi fub Panniculo Adipofo hæreat, tum plerumque fit Sphacelus, quoniam arteriæ in hac membrana hærent flaccidæ, compreffioni & frigori externo expofitæ, & affluxus humorum, hic omnium minimam patitur refiftentiam; Inflammatio in vifceribus vitali functioni infervientibus eft periculofiffima; in partibus ligamentofis, nervofis, offeis pertinax & fæpe fummopere dolorifica, in glandulis pertinacior; quo citior Inflammatio fuas periodos abfolvit, eo periculofior.

Velocitas. Nam qui lente crefcit, diu fertur, qui vero fubito oritur, ille eft periculofior. Sic vidi Scirrhum mammæ Domicellæ ab Empirico tractatum, tantum fumpfiffe incrementum, ut incredibile fit; fic fæpe intra diem in Pleuritide latus livefcit & fphacelefcit, tum moritur æger, ergo velociffima Inflammatio femper abibit in Gangrænam, fi lentius agat fæpe fuppurando folvitur.

Natura ægre. Omnis æger, qui Lue Venerea laborat, omnis Melancholicus peffime fert Scirrhum, uti & omnes, quibus bilis fervida, calor ingens, hi maxime in Inflammationem inclinant.

Symptomata. Quo hæc vehementiora, eo Prognofis pejor; fi pars fit dolens, gravis & tor-

torpens, tum est Inflammatio Suppuratoria; hinc patet, quid Inflammatio, species, sedes, phænomena, exitus, sed hæc æque ad morbos internos quam externos pertinent, nam omnes morbi acuti fiunt ab Inflammatione; sic etiam morbi ex acutis orti Chronici oriuntur male curata Inflammatione vel Suppuratione visceris, unde fiunt fistulæ, quibus homines consumuntur, si sit ad genu, ubi ligamenta ponuntur, sic ut Scirrhus externus in principio faciat dolorem, tandem in suppurationem, id est, in Cancrum exeuntem, sic Scirrhus Pancreatis ultimo facit materiam tabidam, & Sphacelum, ut consolidari nequeat, sic etiam à fistula pulmonali in Phthisi homines consumuntur, & idem in Cancro mammarum obtinet. Ex hac doctrina conceptum omnium morborum tam Acutorum, quam Chronicorum discimus, uti & horum morborum exitum, sic si v. g. homo toto corpore horreat, si sitiat, caleat, & Febrim habeat, altero die iterum sanus est, hæc Febris fuit Ephemera, quia materia inflammans Febrim faciens est resoluta, sic etiam peritus Chirurgus, si videat Inflammationem externam, bona medicamenta emollientia seu fomenta applicat, hocque modo, si Inflammatio non sit nimis magna, intra paucum tempus resolvitur; hic simul dabo fundamentum omnium morborum acutorum, quatenus curabiles sunt, sed omnes non curari possunt, sic etiam Chirurgus non omnes Inflammationes externas curare potest, verum *Hippocrates* dicit, ille Medicus mihi æque est laudandus, qui scit morbum curari non posse, quam qui curat morbum curabilem.

§. 394. Hic omnia supra dicta ad memoriam

ſunt revocanda, nam maxime fallimur, dum adhæremus uni methodo & remedio, cum natura ſit mutata, omni enim momento mutatur Inflammatio vel in pejus, vel in melius; ſic ut altero die ſæpe nomen Inflammationis vix mereatur; hinc alia requiritur cura, nec Medici in Inflammatione Pleuræ, quæ aliquamdiu duravit, debuiſſent dicere, eſt Inflammatio Pleuræ, ſed Suppuratio vel Gangræna &c. Pleuræ. Venæ Sectio fere ſemper conducit, niſi homo ſit ſumme Phthiſicus.

§. 395. In omni morborum cura ſemper debemus illi viæ inſiſtere, quæ eſt tutiſſima, jucundiſſima, & perfectiſſima: ſic & in hoc morbo, qui valde cito & non ſine periculo decurrit, hominemque ſæpe ad plures mittit, vel ad minimum in magna diſcrimina poſtea conjicit, quæ ut plurimum in initio à prudenti Medico præcaveri poterant. Illa via tantum unica in hoc morbo invenitur; nempe benigna reſolutio, quæ ſemper quærenda eſt, licet non ſemper eam obtinere poſſimus: ſed aliquis forte dicet; nonne Inflammatio etiam Suppuratione ſanatur? imo ſanatur quidem Inflammatio producendo alium morbum, quod præciſe non eſt ſanare; nam ſanare eſt materiem morboſam in ſanam mutare, ita ut nulla functio inde morboſa reddatur, nec ullum liquidum præternaturale producatur; quod tantummodo reſolutione obtineri poteſt; ideoque hunc proponere mihi animus eſt. Ponamus vos vocatos eſſe ad Inflammationem cognitam, & videtis eam poſſe reſolvi, tum ad hæc ſigna ſunt attendenda, id eſt, ſigna reſolutionis, ut ſunt laxa temperies, ſed non calloſa, nec nimis fortis, aliqua Febris ſed moderata, lenis calor, non magnus,

gnus, nec nimium frigus, non acris humor, tumor parvus, sed non durus, nam tum fit Scirrhus, quidam rubor & tensio, sed non magna, dolorque tolerabilis, & pars affecta sit cum dolore, satis mobilis, si nullum vitium circa cerebrum, si urina non valide inflammata tum est species resolutionis, excipitur tamen Pestis, ubi omnia bona apparent, sed tamen lethalia sunt, ad hæc omnia sunt attendenda, nam usum habebunt in Phrenitide, Pleuritide, Podagra & Rheumatismo.

1. Nam si vasa non lædantur, tum nil metuendum, sed hæc Inflammatio est in vasis minimis, quæ brevi vascula destruit, ergo faciendum, ne ulterius lædantur; nam resolvere non possum, si vasa sint soluta, ergo primo hoc efficiendum, ut pus vitæ adacta non magis destruat vascula.

2. Si vascula illa adhuc resolubilia, tum adhuc integra sunt & resolvi possunt, si modo Inflammatio ulterius impediatur. Læsio hic est, cum vasa ad fines sunt obstructa, & ultimi fines nimium sunt dilatati.

3. Ut ire possit per loca obstructa, sed simul lenitas requiritur, ne minima & tenera vasa ab acrimonia lædantur, & vasa jam jam labefactanda rumpantur, non autem sufficit humorem reddere fluidum; nam in Gangræna & Sphacelo quidem fluidus fit, tum non lenis est, sed acerrimus; si materia acris circa locum hæreat, tum quidquid agis, fit tamen species putrefactionis, & proin non perfecta resolutio, verum hanc resolutionem multi promovere tentarunt per salia volatilia, ut v. g. spirituum Salis Ammoniaci, Salis Tartari per Deliquium, sed male, nam hæc resolutio non est promovenda

per acria, sed lenia, aliter non fit; licet cæteroquin resolutio esset facta sponte à materia.

Conservare. Id est, *putredinem inhibere*, ergo multa blanda adhiberi possunt, vidi per lac, Malvam, Althæam resolutionem esse factam, & ab aromatibus Gangrænam ortam esse.

4. Si materia obstruens fluida reddi non potest, tunc retropellendo debet in majora vasa agi; hæc est methodus Veterum, quam *Hippocrates* excoluit; sicque arteria fit vena, ergo si Inflammatio oriatur ex errore loci, Venæ sectio instituatur, tum pressio fit ab angustiori ad latiora; hæc quatuor designant remedia & quid fieri debeat in quacunque sectione. Hæc methodus primo apparebit difficilis, quia vulgo dicunt, tantum Missionem Sanguinis aut fomenta esse adhibenda; sed non destinguunt, & revera hæc esse observanda patebit in Praxi; revulsio vero fiat pro magnitudine Inflammationis plus minusve, tum Missio Sanguinis instituatur, nam nil est, quod melius resolutionem faciat; hinc *Hippocrates* dicit; si pars inflammata fit, statim mollissima, liquidissima tepentia fomenta applicentur, & quod si quid turgeat, tum fiat Venæ Sectio in initio, & *Galenus* addit, si necessitas postulet, tum instituatur Missio Sanguinis ad animi Deliquium usque.

§. 396. Impetus cordis urgens in vasa obstructa minuatur, si v. g. ligatura Inflammationem facit, hæc tollenda est; si frigus nimium, tollatur, si videamus emplastrum calorem conciliare per totum corpus, tum tollatur & sic porro.

Causæ notæ. Id est, tumores vicini tollendi.

Si ad hominem Febre Ardente laborantem & uni loco per duodecim horas incumbentem advocatus videbis eum locum rubere, calere & paulo dolere, estque tum Inflammatio primi generis, si tum non moneas ægrum, ut locum mutet, tum altero die Gangræna aderit, sicque ad hæc advertere debemus, loca vero quam maxime periclitantur ab incubitu, quæ imprimis sunt ad Scapulam, os Coccygis & Calcaneum, si ergo æger uni lateri vel dorso immoto inhærere debeat, tum facere debemus, ut omnes partes æquabiliter pondus sustineant, quod linteis vel lecto fieri potest, & hinc Medicus, si os fractum sit, hoc ruditer tractare non debet, nec nimis comprimere aliter fit Gangræna.

2. *Minuendo*. Sed quare? impetus sanguinis arteriosi est causa Suppurationis vel Gangrænæ vel Scirrhi, si hæc evitare possim, erit resolutio; ergo Missio Sanguinis ad animi Deliquium usque requiritur, quæ facit, ut impetus desinat; & puto hoc semper fieri debere in initio morbi acuti seu Inflammationis primi generis, & nil plus juvat: credo; quod si initium Pleuritidis sentiri possit, tum hoc medicamento morbus prohiberi possit, sed hoc non observatur, verum tamen maximi est momenti, nam si in corpore decem horis ante mortem sunt tales conditiones, quæ mortem faciunt, tum hæ conditiones prima hora non sunt pessimæ, sed fiunt pejores, & pejores usque ad decimam horam, tumque æger moritur, sed si initium tollatur, tollitur & finis: verum si Medicus sic in initio morbum tollit, tum homines non putant illum Medicum multum fecisse, nam morbus

vulgo

vulgo à magnitudine symptomatum dijudicatur, sic ergo si videamus hominem Plethoricum fortiter anhelantem, nec interim à causa interna sit, vel non à motu musculari, tum Pleuritis est futura, & si tum illico Missio Sanguinis instituatur, tum sanatur, sed hoc non ab hominibus consideratur, sicut fere semper nimis sero morbi gravitas dicitur. Utinam vero Practici non negligerent, hunc torporem inflammatorium in primo initio resolvere Missione Sanguinis una vice, si sufficiat, aliter duabus vel tribus vicibus, prout necesse videtur, nam per hanc vim vitæ, id est, impetum sanguinis possumus adeo imminuere, ut nulla fiat, hoc est, mors; si nunc tantum sanguinis educam, ut debilitas, quæ gradus est ad mortem, accedat, homine interim vivo, tunc certissime unam causam, imo primariam tollo, hac enim sublata ulterior vasis destructio impeditur: hinc in tota Medicina in his morbis (cæteris paribus) nullum efficacius remedium invenitur: nam non tantummodo quantitatem sanguinis imminuit, sed etiam densitatem & pressionem, unde vasa laxantur; hinc frustra *Basilius Valentinus*, *Paracelsus*, *Helmontius*, *Bontekoe* similesque clamant contra Venæ Sectionem.

Purgationem. Quia visum fuit purgatione post Venæ Sectionem magnum gravemque morbum Inflammatorium esse sublatum, sic etiam *Sydenham* in Praxi paucis septimanis ante mortem scripsit, quod daret purgans post Venæ Sectionem Antiphlogisticum, quod alvum laxat, illud vero purgans non debet esse inflammans, vide *Materiam Medicam*, ubi has proprietates habet 1. ut sanguinem solvat, 2. ut solutum sangui-

nem

nem per vasa Mesenterica ad intestina deducat, 3. quod reddit sanguinem nec acriorem, nec magis mobilem, ergo maxime curat hos morbos, ubi nimium impetus est metuendus v. g. Tamarindi, Manna, Syrupus Rosarum, Decocta Prunorum, Tartarus, ejus Cremor & Crystallus, Sal Polychrestus, pulpa Cassiæ fistulatorum pulpa Tamarindæ; Rob Sambuci, Ribesiorum, Syrupus Cichorei cum Rheo, Solutivus, Mel, Saccharum, Cassia, Stibium Antimoniatum; quæ omnia continuentur, donec in artificialem Diarrhæam incidat æger, sicque curatur una methodo; quæ aliter diversas requisivisset, lene Narcoticum vesperi prodest, omne, quod *Sydenham* nos docuit, est, 1. mittere sanguinem, 2. dare purgans, quod laxam alvum servat, & sit remedium Antiphlogisticum, 3. motum cum mollibus Diacodiatis vel Narcoticis tollere; ille vero in prima sua Praxi putabat Febrem quamlibet esse aliquid substantiale seu ens singulare, hocque sua singulari methodo curandum esse, sed paulo ante mortem in scedula monitoria hæc tria nos monet. Pestem vero ab hac methodo excipit. Multa vero purgantia Febrem faciunt, ut est Aloë, Trochisci Alandal, Turbith, Colocynthis, alia non sunt moventia, sed liquefacientia, alvumque ducentia leniter sine motu, ut hic recensui, sic Tartarus est acidus primas vias purgans & putredini adversus, sic etiam Nitrata hic conveniunt, ut est sal Polychrestus, optimum vero purgans acidum est Tamarindus maxime ejus pulpa; hinc in India tam frequens est ejus usus. Hæc vero in *Materia Medica* vobis recenseo, ut salina subacida & salina contra putredinem vel antiseptica seu sapones

sub-

ſubacidulos, hæc danda ſunt tanta copia, ut alvus ſit laxa, non vero (ut dixi) debent eſſe Inflammantia; tum dein injiciatur Clyſma, hocque modo Inflammatio jam præſens tolli & futura præcaveri poteſt, ſed tum non videmur magni quid feciſſe, nam curatio vulgo à magnitudine mali menſuratur, quod malum tum nondum eſt præſens, ſed hæc tamen non ſunt negligenda, ſed omni cura obſervanda, hinc credo inde factum eſſe, ut ultimis temporibus (quod ſine jactantia dixerim) non tot ex ægris meis Febre acutiſſima laborare viderim, quia hac methodo proceſſi. In Inflammationibus oculorum diuturnis fortis alvi purgatio, quæ impetum humorum à parte inflammata ad inteſtina derivat, convenit, ſed illa purgantia ſunt eadem, ut hic ſupra deſcripta ſunt, quæ ſatis fortiter purgant, modo augeatur doſis, ſi v. g. cryſtalli Tartari dragma una non purget, dentur tres aut plures, ſi Decoctum Tamarindorum uncia una non moveat, dentur tres aut plures, & ſic de cæteris: nam fortioribus, ut Helleboro, Colocynthide, Aloë &c. hic non uti licet, quoniam Febrim excitant, antequam purgant.

3. Venæ Sectio non tantum agit, quatenus impedimentum tollit, ſed etiam quatenus copia minuitur ſic etiam purgatio.

4. *Revulſio* eſt *derivatio copiæ liquidi circulantis à loco dato verſus locum datum*, dolui me videre in Clariſſimorum Virorum Profeſſorum publicis ſcriptis, quod ſcriberent veteres deliraſſe, cum de revulſione locuti ſunt, dicentes hæc omnia jam vana falſaque eſſe circulatione detecta, quæ docet ſanguinem fluere ad extrema, & ab extremis per venas iterum ad cor, ſed errant

errant hi viri in his, nam ſi venam vel arteriam aperiam & ſanguinem mittam, tum fit revulſio, & hoc tamdiu continuare poſſum, donec ſatis revulſum eſſe videam, nam hoc ad mortem uſque facere poſſum, ergo poſſum revellendo in iis morbis impetum ſanguinis à loco maxime nocente ad locum minime nocentem derivare, ſi prius locus foveatur, tum ibi fluxio orietur, quia ex laxitate erit minus reſiſtens, ſic impetus & copia minuuntur. Si v. g. vena ſecta & purgationibus in ægro laborante morbo inflammatorio inſtitutis tamen inflammatoria Diatheſis adſit, tum ad partes inferiores variis in locis applico Cucurbitas, quæ impetum ſanguinis à loco inflammato obſeſſo in alium locum derivant.

Frictiones lenes applico ob eandem cauſam, tunc venæ in uno loco citius evacuantur, & arteriæ iterum citius deplentur, & ſic motus eo determinatur, *Hippocrates*, cui circulatio ſanguinis latebat, dixit, omnis pars trahet, quo plus calet; de frictione *Galenus* totum librum conſcripſit, Græci, docente *Celſo*, curaturi per reſolutionem ducentes ægrum in balneum linteis fricabant in loco adverſo.

Suctu. Hic intelligo Cucurbitas aëre vacuas ſugentes ſine ſacrificatione, & ſic reſiſtentiam minuunt in loco juſſo, & derivant ex aliis locis huc verſus, quod feliciter omnem impetum avertit, hæ Cucurbitæ multum proſunt v. g. quando cerebrum eſt inflammatum, nam in his morbis acutis capitis ſex, ſeptem vel octo Cucurbitas ad jugulum, femora & brachia applicui, & inde maxime levatus fuit æger.

Epiſpaſtica. ſunt attrahentia, quæ partem in certo loco reddunt laxiorem, quam in alio loco,

co, vel ut humores plus ad ea loca vergant, ubi vis: optimum Epispasticum est aqua tepida, fortissimum Epispasticum est vapor aquæ tepidæ, & incredibilis efficaciæ, quia partes laxant, & minorem resistentiam producunt, vel lac dulce solum vel cum emollientissimis herbis incoctum, & forma fotus vel cataplasmatis parti applicatum; nonnulla sunt fortiora, quæ etiam laxant & acribus componuntur, ut Oxycrata ex aceto, & aqua, tum agunt stimulando, laxando, & aperiendo, si tale quid applicetur pedi, pes tumebit, ac si Erysipelate OEdematoso laboraret, talia applicavi homini ab initio Variolis laboranti optimo cum successu, sed partes aliquomodo deturbat, ideo non facile capiti applicarem, fermentum panis nigri cum sale & aceto mistum vel Emplastrum de Galbano applicatur plantis pedum, Talis, Poplitibus &c. quod in curanda Inflammatione cita optime conducit.

Vesicatoria. Vulnuscula parva in loco faciunt; rumpuntque tenues fistulas & attrahunt, *Hippocrates* hæc attrahentia vocavit, & conveniunt, ubi lentor est ingens, & calor requiritur, & ablata Epidermide applicari non debent, quia ei parti semper Febrim causant, sunt nimis acria, ergo iis non confido.

Fomento & Balnea, hæc laxant unam partem plus quam aliam, ut magis deriventur humida & minus resistant solida; ut sit aqua tepida.

Fonticulus dicitur *vulnus incisum Epidermidi & cuti usque ad Panniculum Adiposum, cui corpus durum ut Pisum imponitur, ne concretio fiat*, hinc convertitur hoc vulnusculum in ulcus, unde continuo ichor effluit, fonticulus

culus convenit in omnibus morbis inflammatoriis.

Setaceum fit hoc modo, acus trajicitur per Epidermidem, Cutim & Panniculum Adiposum, relinquitur filamentum in vulnere, quod si concrescere incipiat, tum movetur, sicque locum ulceratum retinet, aliquando materia acri relinquitur filamentum, quod convenit in morbis ex lentore non à calore oriundis, hæc setacea humores determinant & evacuant, verum videmus nonnullos homines ita obsequosos esse revulsioni, ut si à quadam causa externa, Inflammatione oculorum seu Ophthalmia laborarent, quod statim curarentur, si modo eorum pedes sudarent, quod sæpe in laxis corporibus obtinet.

Forti alvi subductione. Ut omnia exire possint sine resistentia, quod omnium optime fit per clysmata ex solo lacte, saccharo cum syrupo Althææ Fernelii & Melle, quod intra sex horas ter vel quater injicitur, tum avertitur motus inflammatorius ab intestinis. Medicamenta hæc non debent esse nimis acria v. g. dentur Cremoris Tartari dragmæ sex, tum æger purgabit fortiter sine magna acrimonia.

5. *Aëre subfrigido.* Aër enim penitus frigidus constringendo vasa facit rigida; quæ & liquida compingendo crassiora reddunt: calidus vero humidiora dissipat, crassiora relinquit, putredinem auget, & vasorum rupturam accelerat; hinc aër debet esse subfrigidiusculus, ut in initio mensis Maji, qui est optimus, & omni anni tempore in cubiculo ægri tantum sic obtineri potest.

Sicco sed moderate, aliter vasa fiunt nimis rigida, licet ad locum obstructum, & inflamma-

matum aër non appellatur, quia ibi fomenta similiaque applicantur, sed aër ille siccus ad pulmones appellitur, ubi nocet, si modo Febris adsit, quod hic suppono, aliter siccus ad ægri sanitatem multum facit.

Affectibus animi nullis. Nam homo, qui perfecta utitur sanitate (nam ira furor brevis est) tum anhelat, rubescit, cum vero hic æger periclitetur à nimio impetu, hinc ergo cum affectus augeant impetum; hinc ab his se abstinere debet.

Quiete naturali. Sine confabulatione, omnia quiescant circa ægrum, tum si homo in tali quiete versetur, si somnus naturalis fieri non possit, tum arte est conciliandus per Anodyna, Laxantia, Humectantia, acre Emendantia, vel Paregorica, Demulcentia, vel Narcosin inducentia ut Opium, sed disputatur, an per artem liceat conciliare quietem, dico maxime, si lenioribus id fieri possit, non illis Anodynis & Narcoticis, quæ sanguinis motum incitant, sanguinem rarescunt, sensumque obtundunt, imprimis si inflammationem non negligamus, putantes ægrum se bene habere, dum æger non conqueritur de dolore, hinc medicamentis leniter Anodynis somnus est conciliandus, ut externe inungendo tempora, carpos, manus &c. ubi arteriæ fere nudæ jacent, Unguento Populeo & similibus; interne assumi possunt Aqua stillatitia florum Rhoeados, Syrupus ejusdem, Syrupus Papaveris Albi, Diacodii &c; sed semper in parva dosi & sæpe repetitis vicibus, donec quiescat æger, non ultra; impossibile enim est aliquid boni in parte inflammata efficere, si non quiescat, si vero pars ita sit affecta, ut intra octo horas destructio-

ctionem producere possit, tum datis Opiatis dolor quidem tollitur, sed destructio non prohibetur, ideo fallit Medicum, quia æger conqueri non potest; hinc puto licere quidem somnum conciliare, modo Medicus cogitet se modo indolentiam induxisse, sed non causam doloris sustulisse.

Victu tenui. Qui quam maxime accedit ad aquam, sic *Hippocrates* in tali casu laudat Hordei crudi non mundati decocta; quod per multas horas coctum & dein contusum iterum plus coquebatur, & hujus colatura ipsi fuit dicta Ptisana, si plus Gelatina, si adhuc plus Cremor, vel puls; Diæta sit ex Avena, Milio, Oryza &c. cum aqua in Ptisanam decoctis; ex quibus etiam ut ex seminibus quatuor frigidis majoribus & minoribus &c. quoque emulsiones parari possunt, huc etiam spectant decocta Panis cum pauxillo vini vel succi Citri, Poma, Cerasa, Pyra, Ribesia, bene matura, in aqua cum parva vini copia decocta, vel assata &c. quæ omnia sunt optima, quoniam sanguinis motum nec ejus impetum augent, nullum pondus faciunt obstructis, & interim pro vita sustentanda sufficiunt: si vero crassa dentur, tum Inflammatio augetur; ex hisce & adhuc pluribus aliis tot varia edulii genera cum eadem indicatione à Medico præscribi possunt, ut, si æger ab una abhorreat, facile Medicus alteram formulam præscribere queat. Potus debet esse aquosus tepide assumptus ex Avena tenuissima; vel serum lactis, quod est optimum nutrimentum à *Sydenhamo* laudatum in Rheumatismo. Lac ebutyratum, & quoque lac cum aqua seu hydrogala nempe aquæ pintæ tres & lactis pinta una, vel partes æqua-

æquales, si Hyems sit, si æger sit debilis, tum lac ebutyratum est egregii usus, quod est refrigerans & nitrosa aciditas adest, sicque resistit putredini, cæterum decocta farinosa quoque hic bona sunt, uti & decocta Cerasorum, quæ multa aqua cocta per Setaceum transmittuntur, unde fit quasi puls, postquam pauca farina est admista, crassior tamen est quam lac recens; qui vero est valde debilis, huic uti licet ovis & jure carnium, hæc dicta vobis in memoriam imprimite, ne res ita sese vobiscum habeat, uti cum plerisque junioribus Medicis, qui formulis quibusdam sunt instructi, sed ubi seniores Medici quærunt, qualis victus sit instituendus, tum hærent, sed si æger sit in eo statu, in quo nondum Suppuratio adest, tum his uti possumus, hæcque simul loco potulenti sunt adhibenda.

Antiphlogistico. His tamdiu uti debemus, quamdiu Inflammatio est adhuc in statu, ubi suppurari vel gangrænescere potest; tum hæc dicta danda sunt, quæ quoque possunt loco potulentorum adhiberi, nam aliter obstructio augetur, nam per nullum locum difficilior est transitus, quam per locum, ubi inflammatorium spissum hæret, si vero hoc attenuare posset, & interim non augere motum, tum curo Inflammationem, sed hoc est difficillimum, nam hæc, quæ attenuant, plerumque motum augent, hinc vero danda sunt Antiphlogistica, id est, quæ Inflammationi opposita sunt, φλογώσις enim significat *Inflammatio*, hinc φλογιςικοι *inflammatorium*, & hæc medicamenta attenuant & simul refrigerant, si æger his utatur, tum imprimis vasorum læsio impeditur.

Diluens

Diluens eſt aqua, quæ multo levior ſanguine Inflammationem nec calorem procreare poteſt, nam ſi homo eſſet calidiſſimus, & unico momento ſanguis ejus aqua fieret (ut per impoſſibile loquar) tum illico frigeſceret, quia aqua in vaſis fluere non impeditur, omne ſtrictum laxat, craſſum diluit, & in venas non reſiſtentes facile abit.

Refrigerantia, quæ calorem minuunt effectu Phyſico, uti & denſitatem in liquidis, ſtricturam in vaſis & impetum cordis, quæ ſanguinem attenuant, ſi jam humorem diluere, vaſa laxare & impetum minuere velis, tum Venæ Sectione & Purgatione hoc corpus refrigeratur; refrigerantia ſunt primo, quæ diluunt, ſecundo, quæ vaſa laxant, tertio, quæ humida laxant, quarto, quæ mitificant, hic ergo aqua, aceſcentia, Nitroſa, Emulſiones oleoſæ & oleoſa laxantia ſummi uſus ſunt, aqua ſola refrigerat: verum ſunt nonnulla, quæ aquæ admiſta aquam plus refrigerare faciunt, ut eſt ſuccus Limonum, Ribeſiorum, & hi, cum ſint aciduli, Nitroſi & molles, leniunt, & acre ſupprimunt, quod alcaleſcere poteſt; hic vero in *Materia Medica* tale refrigerans medicamentum præſcripſi, non vero volo, ut adeo compoſitum medicamentum ſumatis, ſed potius unam omittere plantam, & alterius doſin multiplicare; ſicque variationes habere poteſtis; hæc medicamenta refrigerantia ſunt Decocta ex Radicibus Scorzoneræ, Graminis, Tragoponis, Acetoſæ, Siſari &c. ex Foliis Becabungæ, Endiviæ, Lactucæ, Dentis Leonis, Cichorei, Acetoſellæ, Agrimonoides, &c. ex Floribus Bugloſſæ, Violarum, Borraginis &c. Emulſiones ex ſeminibus Bardanæ, Cichorei;

quatuor frigidorum, majorum & minorum; Petroselini, Hordei, Avenæ &c. quibus Decoctis & Emulsionibus addi possunt Syrupi Radicum quinque aperientium, Violarum, Rob Sambuci, Ribesiorum, Sal Prunellæ, Nitrum, &c.

6. Hæc Methodus veteribus famosa fuit, sed apud recentiores explosa est, veteres quam maxime laudarunt repellentia, & adstringentia in Obstructione & Inflammatione, sed recentiores id neglexerunt, quia putabant hæc coagulare humores, sed videamus, quid veri subsit, si v. g. fiat Obstructio in arteriæ fine, ut semper fit, si ibi aqua frigida nitrosa, vel Sal Ammoniacus applicari possit, tum materia obstruens retrosilit, quia vascula inde se contrahunt, & sic materiam obstruentem repellunt, sic ergo si ad vasorum apices accedere possimus, tum talis effectus est sperandus, si vero hoc non ita cito succedat, tum non inhærere debemus, nam tum Gangrænam procrearet, sic etiam veteres hoc fieri quoque voluerunt modo in initio, quod est impetus in loco minui, arteria ad finem obstructa plus impetus patitur quam non obstructa, quia non nimis ad hanc adfertur, quam antea, sed non transmittitur, ergo jam quæro, quid sit impetum sedare, seu fluxionem veteribus, seu Catarrum Græcis, recentioribus circulationem? Hoc fit faciendo, ut vasa non extendantur, nec impetus in iis fiat, hæc vero fiunt, 1. per refrigerantia, quæ vasa arctiora reddunt & liquidum pellunt in locum magis patentem; refrigerantia vero porro sunt talia, quæ attritum minuunt, nam caloris incrementum est, ut attritus incrementum, & decrementum attritus est

eſt, ut incrementum frigoris, & ſic omnia, quæ minorem attritum faciunt, dicuntur refrigerare, ſic Miſſio Sanguinis eſt refrigerans, ſic etiam ſi æger Febre putrida alcalina laboret, tum ſuccus Citri eſt refrigerans, hoc in caſu etiam omnia, quæ cauſam doloris tollunt, ſunt refrigerantia, ergo omnia 1. quæ acre tollunt; 2. quæ impetum minuunt, 3. quæ obſtructionem tollunt, ſic enim ſi quis v. g. valida manus Inflammatione laboret, tum ponantur ad locum fomenta aquæ tepidæ vel lactis, tumque mitescit Inflammatio, calor & impetus minuuntur, ſed modo hoc lac humectando ratione olei agit, ſic etiam ad locum Podagricum applicari poteſt lac mulſum recens cum flore Tritici cocti, adde parum Croci hæcque puls applicetur loco dolenti, raro fallitur, quin dolor tollatur, hæc ſunt refrigerantia.

Repellentia ſunt, *quæ conſtringunt vaſa, & faciunt ex arteriis venam*, idem adſtringentia faciunt, quæ ſi externe adhibeantur, tum ligatura eſt primarium adſtringens, hinc Chirurgi circa locum inflammatum lenem ligaturam circumducunt, ſi videant reſolutionem poſſibilem; veteres talia repellentia adhibuerunt, nempe applicabant parti inflammatæ aquam frigidam, Phreniticis affundebant frigidam aquam capiti, calidam pedibus in initio morbi; tamen non auderem hæc ſola adhibere, ſed prius interne cæteris adhibitis; illa medicamenta ſunt aqua ſimplex, aqua florum Sambuci, Plantaginis, Roſarum, Acetum Sambuci, Roſaceum, Sciliticum; Nitrum, Sal Ammoniacus, Sief albus, Tutia præparata, Saccharum Saturni, Vitriolum album; hæc & multa alia ſimilia magna copia harum aqua-

rum diluta, tepide applicata, optimi usus sunt, si in initio morbi cum prudentia applicentur, præcipue prægressa Venæ Sectione & cæteris; in initio Variolarum obvolvo pedes ægri fomentis emollientibus, ut vasa laxentur, & mollia reddantur, tum capiti lenia frigida applico; sed hæc fomenta magna cum prudentia sunt applicanda.

Anodyna sunt eadem, quæ refrigerantia, 1. sunt acre rodens mitificantia, 2. tensum laxantia, 3. humorem distendentem diluentia, 4. motum seu impetum vitæ minuentia, hinc applicetur fomentum humectans & oleosum si locus doleat, ut *Hippocrates* suadet.

Aperientia sunt vasa laxantia, quæ superficies lævigant, quasi obliniendo, & quæ materiem obstruentem tollunt, hæc generalia sunt, sed videatis in exemplo, quantum hæc methodus juvet, sit v. g. æger colore rubore per totum corpus siti & Febre laborans & doloribus hinc inde obnoxius, sed tamen sine stupore inflammatorio, ne quid maligni adsit, quomodo hic morbus vocandus sit? An Inflammationem cum Febre dicerem? Imo, tum hac methodo ægrum curare possumus, ut si quis v. g. ultra vires deambulet, tum vesperi sentit dolores circa artus, & tota nocte sitit, calet, rubet, & urinam habet rubram, ergo Febricula & levis Inflammatio adsunt, sed quid tum faciendum, legite *Hippocratem* & *Celsum*, qui suadent ægrum in balneum ducendum, vel pediluvia adhibenda, & potus aquosi tepidè magna copia dandi, ut est Coffe, quod fere idem potus est, ac tempore *Davidis* milites usi sunt, ut in Sacris legitur, quod erat ex tritico tosto, si vero medicamenta moventia ciboſque

boſque craſſos ſumat, tum tota nocte æger eſt inquietus, aliter feliciter hiſce ſupra dictis à Febre liberatur, ſic quoque in Rheumatiſmo obtinet, ubi ægri calore, ſiti, & Febre laborant, ſi vero tum Spiritus Vini aduſtus vel aquæ Theriacales dentur, hiſque medicamentis quieti ad ſudandum componuntur, tum ſæpe ex hoc morbo fit morbus acutus multo gravior; ergo jam huic quæſito ſatisfactum eſt, ubi quærebatur, quot modis læſio vaſorum impediatur; hæc vero æque vera ſunt in morbo interno quam externo, hocque modo in Pleuritide & Phrenitide læſio futura eſt tollenda.

§. 397. *Laxata.* Simul vero cauſa obſtructionis & cauſa obſtructam materiam urgens tolli debet, ſic ſi diſtractio nimia ſit, tum pars eſt laxanda, ut liberum ſit iter, & hoc vas Paralyticum factum, hinc ſe non iterum contrahit, verum hic de Paralyſi non ago, ſed pono vires contractrices vaſis nondum eſſe diſperditas, tum diſtractione laxata ſe reſtituit, vaſque redit in naturalem ſtatum, ſed primo modo fit ſemi-Paralyſis.

Vis. Niſi ita diſtenta ſint vaſa ut elaſticitatem omnem amiſerint.

§. 398. Hæc tertia indicatio hic magnam difficultatem facit, nam quid eſt materia obſtruens? Eſt lentus, viſcoſus Inflammatorius ſanguis, per quem lentorem ſanguis ſeorſim in floccos concreſcit, dein in majores & minores, & tandem fit Homogeneum corpus, nam non eſt terra, ſed ſanguis inflammatorius, & illa materia eſt ponderoſior, denſior & durior materie ſana, quæ plerumque eſt orta à nimia ſanguinis compreſſione, hæc vero à nimia veloci-

locitate, hinc hic longe alia resolutio requiritur, quam in morbis Chronicis.

Attenuare est *partes quasi scindendo reddere tenuiores*; hinc ita attenuatur, ut non plus increscat, nec moveatur.

Diluere est *materiam ex globulis concretis compositam liquido interposito resolvere*; de his vobis multa dixi in Capite de Obstructione, si enim potestis facere materiam tam tenuem, ut transfluat, tum resolvisti.

1. *Vasis* &c: uti in Obstructione dixi, omne vas, ubi Obstructio fieri potest, est arteriosum, sed omne arteriosum reciproce expanditur & contrahitur, hoc motu materia contenta atteritur, & dividitur, hinc vasa nimis distenta amittunt elasticitatem & motum; hinc non conteritur liquidum, ergo causa distendens est minuenda.

Misso sanguine. Nam cui perfecta est arteria magna, ex hac exit sanguis, æger fit debilis, frigescit, pallescit, anxie obruitur, & cadit in animi Deliquium, & tum sanguis retrogreditur; dicunt vero alii, quod si semel in arteria retroiret sanguis, quod tum non esset circulatio, sed tamen hoc pro momento fieri potest, nam si sanguis incipiat deficere, tum retroit & ad partes non derivatur, sed modo ad cerebrum, quia ibi (ut dixi) minima fit resistentia; hinc *Galenus* dicit, quod Missio Sanguinis ad animi Deliquium fieri debeat, quia tum vasa per frigus contrahuntur, & hinc sanguis retropellitur, putavitque ille illo temporis puncto, quo fit animi Deliquium, sanguinem retropelli, hoc summum remedium, sed sæpe nocet alteri indicationi; hæc vero methodus sola sufficeret, si non quandoque aliquod esset obstaculum, nam Me-

Medicinam noſtram non tradere poſſumus niſi ad circumſtantias, univerſale enim remedium non habetur, ſi vero quæratur, an Miſſio Sanguinis ſit bona? ſi nil aliud adeſſet quam obſtructio, tum ſufficeret, ſi nullum eſſet contraindicans. Venæ Sectio prodeſt in eo, quod etiamſi oſcillatio ſit amiſſa in aliquibus arteriis, ſed non in omnibus, tum facile reſtituitur hac operatione; hinc ſanguine ex vena quadam detracto, ſubſequenti pulſu ſtatim reſtituitur oſcillatio. Vide obſervationes *Severini* & *Bartholini* in Anatome de Arteriotomia, nam ſimulac arteriarum fines ſunt infarctæ, ut Venæ Sectio non profit, tum inſtituenda eſt Arteriotome v. g. ex arteria Temporali.

Per ſtimulum. Hæc quoque eſt antiqua methodus, ubi reſolutio cito maxime fieri debet, ut notat *Baglivius* in capite de Pleuritidie, qui ſolum hoc animadvertit, ſed tamen ſub conditionibus præmiſſis, at tantum in hoc caſu ſufficient decocta tenuia leviter aromatica interne calida aſſumpta; quæ præparari poſſunt, ex tribus lignis Santalinis, Saſſafras &c. ex Radicibus Imperatoriæ, Graminis, Petroſelini, Eringii, Carlinæ &c: ex Herbis Scabioſæ, Rutæ, Betonicæ, Parietariæ &c. & ex variis pluribus leviter ſtimulantibus, in *Materia Medica* dedi tutiſſimas & ordinatiſſimas formulas; hæc ſi largiter potentur, vi illius aquæ dilutæ ſolent ad illa loca venire & facere ſtimulum, ut motus oſcillatorius reſtituatur; idem fere efficitur per ſyrupum de Acetoſa *Fernelii*, de Althæa vel Citri, hæc omnia magna copia ſunt aſſumenda, ſi hæc pertranſire poſſunt, tum bona ſunt, ſed ſi acre vel acrimonia oleoſa adſit, ibi ligna & reliqua in *Materia Medica* recenſita meliora ſunt;

hæc tuto usurpari possunt, licet sint Aromata; quia sunt lenia, quæ à veteribus fuerunt laudata.

Fomentis. Hæc nunquam sunt omittenda, & hæc est regula universalis quod nunquam singularia debeamus adhibere & universalia omittere & vice versa, sic si homo sit Pleuriticus, tum omnia, quæ in Pleuritide singularia & simul generalia applicentur, ut fomenta; sic si quis in crure Inflammationem habeat, tum fomenta adhibenda sunt, & simul Venæ Sectio, quod à multis Chirurgis non observatur.

Frictionibus, mollibus nempe & lenibus, quæ olim fiebant per servos Alyptas dictos, quando redibant Domini ex balneis; fibræ enim hoc modo roborantur & humorum fluxus promovetur.

2. *Diluendo.* Dissolutio fit diluentibus tantum aquosis, nam omne, quod diluit ut serum lactis, lac ebutyratum, Cerevisia Neomagensis *Mol* dicta tantum diluit, quatenus aquam admistam habet, hisce diluentibus utantur forma balnei, fotus, vaporis, Clysmatis, potus &c; hinc diluens generale est aqua, nec novimus aliud, oleosa conglutinant, spirituosa consolidant, ut Alcohol summum est consolidans, salina discindunt. Aqua calida laxat, frigida vero contrahit, ergo obstructionem majorem creat, ut *Galenus* optime annotavit, hinc si Medicus posset invenire modum diluendi sanguinem per aquam, & immiscendi eam sanguini, tum sanguinem sola aqua dilutum retineret, & sanaret utique omnes morbos inflammatorios, sed jam observavit *Galenus* aquam in sanguine non remanere, nisi admisceantur saponacea ut mel aqua dilutum, quod per totum corpus penetrabit, nempe si intra viginti

viginti quatuor horas libra una & dimidia mellis magna aquæ copia diluti potentur, & addatur ſuccus Limoniorum, vel decocta farinoſa ex Althæis, Malvis ſimilibuſve, quæ additis levibus ſalibus & ſaponaceis maxime juvant; ſi urina ſit ruberrima, tum aqua ſola nil juvat, ſed adhiberi debet ſapo ſuboleoſus acidus, ut Mel cum aceto & aqua; in omni cura Antiphlogiſtica primo ſubminiſtrantur Clyſmata mollia, poſtea potat æger decocta Tamarindorum, vel decocta mollia cum pauco aceto vel ſale Prunellæ, præmiſſa Venæ Sectione, laxatione, tum dare poteſt Decoctum lene aromaticum ſuperius deſcriptum.

3. *Attenuantibus*. Singularis enim Phlegmones tenacitas in ſanguine hæret, hæc vero alia eſt quam in morbis Chronicis & frigidis; hinc quæritur, quid tenacitatem inflammatoriam reſolvere ſeu tollere poſſit 1. Nitrum, 2. Nitrum fuſione paratum, Nitrum cum Sulphure ut ſale Prunellæ & Polychreſto, Tartarus, Tartarus Vitriolatus, idem quoque Saccharum, Mel, Manna, hæc omnia conveniunt, ſed quia putredo ſimul adeſt, hinc ſumatur Oxyſaccharum, quod ex Ace o & Saccharo paratur, Oxymel, omnes ſucci Horæi maturi recenter expreſſi, ſucci Pomarum, Uvarum, Ceraſorum, Ribeſiorum, qui ſunt veri Sapones; hæc Hippocratica in diverſis modis propoſui, ut ſciatis, quid ſumendum ſit, Vide Caput de Obſtructione.

Genio. V. g. ſi ex ſalino concreto, tum aqua ſufficit, ſi ex acido concreto, tum alcali cum aqua ſumptum ſolvit, ſi vero materies impacta inflammatoria, tum ſal Ammoniacus, Nitrum, ſalia utpote leviſſima cum aqua ſunt potanda, ſi à terreſtri tum ſaponacea acida ut Rob Sambuci;

de Ribesiis, & Syrupus ex hisce compositi, Oxymel tam simplex, quam Scilliticum, si æger sit acida laborans acrimonia & pallidus, tum sal Cornu Cervi, urinæ vel sanguinis; nam Medicus obstructionis genium plerumque videre potest; in inflammatorio morbo raro muriaticum peccat, sed fere semper alcalescentia salis & rancescentia olei, ut & utriusque indolis alcalinæ volatilis; si sit viscosa iners, tum aqua tepida cum aromatibus convenit.

Externe. Hinc apud *Swalve* de Quærelis Ventriculi; Ventriculus conqueritur, se medicamenta assumere debere, si digitus Podagra sit affectus, sic etiam hic externa quandoque sufficiunt, interna vero efficacissima sunt; hæc tantum cognita à Medicis remedia novi, unde jure quodam Medicus exspectabit resolutionem aliquam, si enim materiem reddat meabilem, corrigit id vel ope vasis vel ope liquidi; in morbis inflammatoriis potus optimus est sequens.

℞. Aurant. Curasav. succ. ℥j.
Nitri puri ℈ß.
Aquæ hordei ℥x.
— Rosarum ℥j.
Syr. Capillorum veneris ℥ij.
M.

& si æger sit valde pauper, tum

℞. Aquæ tepidæ & coctæ ℥xx.
Aceti ℥j.
Mellis ℥ß.
Nitri puri ℈ß.
M.

Quod est oxymel *Hippocratis*.

§. 399. *Aquoso.* Quoniam ſtatim tranſit per vaſa, imprimis ſi potus ſit tepidus, niſi adſit nimia laxitas, ſed in inflammationibus eſt rigiditas frequentiſſima, ergo fere ſemper conducit.

Blando. Vix vero ullus victus in genere blandus vocari poteſt; hinc ſemper debet eſſe reſpectivus ad materiam peccantem, ſi illa non eſt oleoſa, tum omnis generis Emulſiones conducunt v. g. ex Avena, Hordeo, Tritico, Amygdalis, ſemine Papaveris, quatuor frigidorum majoribus & minoribus coctis & tritis; victus ſit ex oleoſis & farinoſis. De Obtundentibus dixi, ubi de corrigentibus acrimoniam egi.

Acri. Sic ubi acre peccat, ibi veteres laudarunt maxime terreas medicatas, ut Bolus Armena, Terra Lemniæ, Terra Sileſiana, hinc in ipſa Peſte hæc medicamenta adhibuerunt, ſi vero acre bilioſum adſit, tum mellita conveniunt, & Syrupi aceſcentes vel aciduli, verum multi à melle acidum in corpore timent, ſed hoc acidum in corpore non tam cito fit, quia longum tempus requiritur, antequam aceſcat.

Oppoſita. Si v. g. bilis ſit acerrima, tum oleum Amygdalarum Dulcium recenter expreſſum in copia conducit, ſi fætidum, acida & aceſcentia, ſi acidum, blanda carnium jura conveniunt, ut corrigat illud acidum.

§. 400. Veteres vocabant retropulſum, quando Inflammatio hærens in fine vaſis, vaſe hoc integro manente nec deſtructo fiebat evacuatio liquidi arterioſi ex arteria, ita ut hæc arteria fiat tunc pro hoc tempore vena; ergo dixerunt, materiam eſſe reſolvendam vel retropellendam, & effectu, licet ſanguinis circulationem ignorarent, optime dixerunt. Ultima indicatio eſt, ut Inflammatio non

abeat in Suppurationem nec Gangrænam; melius fane remedium Medicina invenire vix potuit, quam hanc retropulsionem, licet nonnullis videatur impossibile. sed videant modo experimentum in ala Vespertilionis contusa à *Leewenhoekio* captum, in qua nimirum deprehendit motum sanguinis sese bene habere, nisi quod particula crassa in contuso loco hæreret, quæ motu oscillatorio majori tunc fortiùs adigebatur in vas illam continens; tunc ab illo fortius retropellebatur, tandem uno ictu fortissime in vas impulsa, validissime ab illo retropellebatur in vas majus, & sanguinis per illud vas, antea obstructum illa crassa particula, liber transibat. Præterea certus sum, neminem esse, qui hanc retropulsionem non sæpissime viderit, v. g. homo sanus habens omnia vasa proportionaliter plena, faciem vividam & roseam, cui triste aliquod nuntium adfertur, statim pallescit; si tunc omnis rubedo fit à sanguine arterioso transparente; uti re vera est in nostro corpore, tunc ille sanguis, qui antea faciebat colorem roseum, in arteriis amplius esse non potest, nec tamen tam cito transivisse in venas (fit enim uno momento ille pallor) sed necessario debet retroivisse, imprimis cum in animi Deliquio; quod in his casibus fit, appulsus sanguinis à corde, si non tollatur penitus, maxime tamen imminuitur, sicut arteriæ ultimæ non solum non accipiant sanguinem, sed etiam quasi venæ illum in vasa majora retropellant: quod idem obtinere possumus.

1. De hac veritate dubitare possumus, quia sanguis non agit per omnia vasa eodem impetu, eodem modo, nec æqualiter, sed in his semper variant, est tamen quædam pars, per quam liquor sine mutatione adigitur, ut fit per cerebrum, ce-

rebellum, medullam oblongatam & spinalem, nam hæc intra cavitatem osseam sine musculis, pinguedine, & mutabilitate hærent, & vasa elasticitatem non habent; hinc sanguis licet motus minimus modo sit superstes, tamen adhuc pellitur in caput, quamvis ad partes ire non possit, ut in Phthisi videmus, ubi tota corporis habitudo perit, sed sensus manent, & vix pedibus insistere possunt, quin cadant in animi Deliquium, ergo hic tamen circulatio per cerebrum manet, nam omnibus sensibus tam internis quam externis gaudent, nunc si reliquæ partes premi possunt, facile patet, quod, ubi sanguis non premitur ut in cerebro, Fluxus Sanguinis maneat, sed contrarium accidit, ubi vasa elastica premunt in contenta & retroagunt, hoc enim non à venis fieri potest, quia illæ semper sanguinem ex angusto in latum ferunt, ergo verus retropulsus fieri potest, & hæc est ratio, cur veteres tantam spem posuerint in revulsione in initio adhibita; hinc mittatur sanguis ad animi Deliquium usque, vel tamdiu, donec æger pallescere incipiat; quam Missionem Sanguinis ad animi Deliquium usque tam optime laudavit *Galenus*.

2. De hac materia ante dixi in capite de Morbis Rigidis ibique demonstravi, quod intra octo dies corpus sic reddi possit laxum, ut æger stare nequeat, si modo illi detur decoctum Malvæ pro cibo potuque assiduo, vel serum lactis imprimis cum emollientibus oleribus vel farinosis incoctis, injiciantur omni hora talia clysmata & balnea tepida continuo adhibeantur, sicque omnia laxantur, hinc vasa fiunt laxissima & patula; nam vasa laxando, eo capaciora reddo; ergo laxare possumus prout requirit;

hinc omnes morbi Inflammatorii consistunt in rigiditate, & non potestis nimium laxare, quamdiu calor & Febris adsunt, si vero hæc non adsint, tum ab hac cura est desistendum; aliter novus fit morbus.

3. Frictione topica partis affectæ; nam hac frictione retropello sanguinem ex minoribus in majores canales; dum enim v. g. ab inferiori parte manus duco ad superiora, tum arteriosum & venosum sanguinem ad cor pello; hæc ergo est veterum Medicina, nam hi post Missionem Sanguinis ægros ducebant ad balnea & quando in balneis partes erant emollitæ, tum frictiones adhibebant, sed quod dolendum est, hæc methodus hic apud nos eviluit, & à nullis magis excolitur, nisi in Asia, sed videmus ex centum Medicis vix unum, qui non dedit Antimonium Diaphoreticum cum nitrosa & acetosa vi præditum, hæc quidem resolvere possunt, sed tamen priora felicius, & optandum quidem esset, quod hæc methodus resuscitaretur; Vide *Celsum*.

§. 401. *Resolvere in omni morbo* est, *tota sanitate intacta manente stagnantem reducere in fluentem materiam & minus acrem reducere in mitem*; hoc raro fit in majoribus vasis, sed sæpissime in lateralibus, vide de hac re exemplum *Leewenhoekii* in Vespertilione in obstructione enarrata. Resolutio tamen hic sola est perfecta curatio, ergo *resolvere* est *maturare materiam*, *emollire vasa & retinere vitam*; & si his omnibus satisfecerimus, tum est videndum, quo natura inclinet, tumque eo est deducenda; hodie vero illi, qui Chemiam edocti sunt post *Paracelsum* putarunt hic medicamenta Sudorifera esse adhibenda, ut v. g. Theriacam,

Antimonium Diaphoreticum tenue, sic etiam *Helmontius* dicit, quod si Sulphur Veneris seu Sulphur Narcoticum accedat ad linguam, quod tum illico resolvatur, & hoc nulla ratione nec experimento firmari potest; hinc hæc sunt omittenda.

Sanatio perfecta est *corporis ægroti talis mutatio, ut, salva vita, omnes functiones restituantur integre*, ergo est *ablatio morbi & conservatio vitæ*, & sic sanatio est perfecta, si sanando nullus alius morbus inducatur, talis sanatio est resolutio, sed semper resolvere non possumus; si v. g. Clysma injiciamus, demus Purgantia, & Salivationem inducentia, tum hoc modo morbum curamus, sed hinc curando alium morbum inducimus.

Crisis est *talis corporis status, in quo magna mutatio vel in morbum vel in mortem, vel in sanitatem accidit, vel in quo natura & morbus sibi invicem oppositi & contrarii magnam mutationem faciunt, vel in bonum vel in malum*; sic est quasi judicium morbi, an sanitas vel vita integra futura, vel an aliquid superfuturum, vel an mors futura sit, & sic hi duo stant ante tribunal, ubi judicatur: Crisis vero fit vel per Vomicam, vel per Urinam, vel per Sudores, vel per alvum deponitur, tum dicitur Crisis naturalis, si vero in certum locum deponatur, tum fit Metastasis seu Abscessus, ergo alius morbus; resolutio vero fit sine Crisi, hinc si quis in Peste v. g. inertem possit reddere materiam vel insensibiliter expellere, tum resolutio esset facta, si vero Anthraces vel Bubones oriantur, illi quidem liberantur à Peste, sed alium morbum accipiunt. Hinc ergo cognoscendum est, an à stimulo, vel in materia,

quæ

quæ non fine alio morbo curari poteft, hæreat. *Helmontius Pater* dicit optime, quod non fit bonus Medicus, qui Crifin non exfpectat, fed fi refolvere interdum non poffimus, uti *Helmontius* ipfe non potuit, tunc omnino hac contenti effe debemus, melius enim eft, quam Gangræna perire hominem; *Crifis* enim vocatur *materiæ morbofæ à fana feparatio.* Pone Medicum vocari ad ægrum decumbentem, fentit dolorem, nifi dormiat, fi tum fimul fitis excitetur, & urina fimul valde fit rubra, tum puto, hunc hominem circa vifcera accipere Inflammationem eodem modo, vel externe de brachii Inflammatione dixi; fi tum Miffio Sanguinis, balnea & frictiones applicentur illico, tum urina evadit paulo craffior, vel fecretio augetur, hacque refolutione facta, hoc opus felicius perficitur à natura; fi vero tum fpiritus Theriacales, Confectiones Alkermis, vel de Hyacintho, Tincturæ Bezoardicæ vel fimilia Bezoardica adhibeantur, tum motu aucto fit Febris, & fic quandoque levis morbus evadit incurabilis. *Hippocrates* quoque eadem fuadet, & dicit, fi homo cepit τὸ πῦρ, tum quies imperanda, nil nifi Ptifana affumenda cum aceto, & aliquando, fi neceffitas urgeat, Venæ Sectio, dicit Clyfmata Emollientia hic nunquam effe omittenda mane & vefperi, his adhibitis, magnus ille Vir ad dies Criticos maxime attendit, fi tum videat materiam ad quemdam locum determinari, ut fi alvus folito plus flueret cum levamine, tum clyfmata dabat, ut materiam porro eo determinaret; fic Chemici hic multa mala induxerunt, ut ipfe *Paracelfus* dicit, Alchemici (fic Chemicos vocabat) multa mala & bona fecerunt; ex hifce apparet, quam

quam facile ſæpe (modo Medicus, apparente Inflammatione, ægro adeſſet) Inflammationem reſolutione curare poſſet, quæ aliter abitura foret in Suppurationem, Gangrænam &c. ex præcedentibus etiam patet; quodnam ſymptoma in Inflammatione maxime urgeat? Febris nimirum; quo enim illa eſt major eo difficiliorem habebimus curationem; hinc æger male ſtragulis obruitur; male cogitur feneſtris & cortinis clauſis in ſua propria Atmoſphæra, ægro ſæpe tam moleſta & noxia hærere, deinde etiam focus nimis non inſtituatur. Sudorifera ſtimulantia nunquam in Inflammatione proſunt, niſi obſtaculum unico impetu abigi poſſit, ſi nimirum ſit valde ſubtile ut in Peſte &c. in quo morbo aliquid calidum magna aquæ copia dilutum ſæpe profuit, aqua vero omiſſa, fere ſemper obfuit. Omnis morbus externus Inflammatorius eodem modo Chirurgo eſt tractandus, ac Medico morbus internus.

Abſceſſus.

§. 402. Hujus vocabuli auctor eſt *Hippocrates*, nomen abſceſſum derivatur ab *ἀφίστημι abſcedere*; hinc *ἀπόστασις*, *ἀπόστημα*, quod ſignificat, quod *materia hactenus fluxa per vaſa incipiat abſcedere in loco, ubi eſt extra legem circulationis.* Recentiores vero putant Abſceſſum ſemper notare Suppurationem Topicam, quod non ſemper verum eſt, ſed eſt modo proprie tranſmigratio vel ſeceſſus, verum quia ut plurimum fit Suppuratio; hinc in hanc ſententiam devenerunt,

runt, in quo vulgato ſenſu illud quoque accipimus.

Fruſtra. Nam ſæpe omnia ſupra dicta abhibemus, ubi tamen nil efficimus, ſic vidi aurifabrum, qui Febre & Horripulatione cum levi Delirio laborabat, & circa femur magnam Inflammationem accepit, licet omnia in Inflammatione dicta adhibita fuerint, tamen tertio die ulcera Gangrænoſa fiebant, hoc vero accidit, ſi in liquidis talis ſit diſpoſitio, quæ nulla arte nec revulſione, nec alia Methodo in Inflammatione deſcripta averti poteſt, dein quoque in Panniculo Adipoſo plerumque fit Inflammatio, ubi tamen difficulter reſolutio fit, quia vaſa ibi minus elaſtica in tam molli pulvinari jacent.

Non. Tum hæc inflammatio ſuam naturam ſequitur.

Sero. Si Medici omnia bene conſiderent, tum milleni forte ægri ſupervixiſſent, ſed lenem Inflammationem negligunt, tum materia obſtruens abit in vaſa minima, ita ut tum reſolvi non poſſit, quomodo vero ſciamus Inflammationem non poſſe reſolvi, ſed eam in Abſceſſum abituram. *α.* Si tumor ſit magnus, ſi parvus ſit, raro ſequitur Suppuratio. *β.* Valde tenſus & elaſticus, non mollis, ſed renitens.

Si pars affecta magis magiſque calida, rubens, pungens & dolens fiat, & hæc ſymptomata per tres dies maneant. *δ.* Si Febris augeatur & pertinaciter perduret. Suppuratio vero ſeu pus non fit ſine Inflammatione prægreſſa, ſed dicetis forſan in Phthiſi non eſſe Inflammationem, hoc non eſt verum, nam Inflammatio hanc Febriculam producit, qualibet veſperi, & ſi Febriculam non habeant ægri, tum ſequenti die

pus

pus non spuunt, si hæc ita sese habeant, tum resolutio non est tentanda, nam sic materia condensata solidiori liquido privatur; sæpe vidi Chirurgos tractantes mammarum & uteri Inflammationem, quam resolvendo curare non poterant, curam tamen ad Suppurationem dirigere nolle, unde dissipatis liquidissimis, Scirrhus natus est; tumque putabant se ægrum curasse, quod minime verum, nam in pejus periculum conjecerant; *Helmontius* vero vult Suppurationem esse morbum, quod negari nequit, sed tamen ægrum liberat à majori morbo. Hæc quatuor cum ita sese habeant, tum metus est Suppurationis, si vero subito hæc omnia augeantur, tum brevissime Suppuratio est exspectanda, sic etiam si materia violenter sit impacta, tum non resolutio seu Suppuratio est exspectanda, si vero tum quis vellet pertinaciter dissolvere, tum fit Scirrhus, hoc enim modo sæpe imperiti Chirurgi suos ægros majus malum conciliant, sed hic nulla est occasio ad resolvendum, licet multi Medici tamen tentare velint, sed frustra, nam tum resolutio est impossibilis; hinc tum modo Suppuratio est promovenda, quæ fit sex modis.

1. Crudum ὠμὸν Græcis dicitur, omne id, quod recens est, & functionem impedit, Medici crudum vocarunt, ut id, quod per vasa fluere debet, transfluere nequit, tum si tale quid hæreat in mille vasis, hæc omnia cum materia contenta sunt conterenda; *conterere* vero dicitur *macerare*, *coquere*; 2. recens Medicina id tentare volebat per exsiccantia, ideoque applicaverunt spiritum vini Camphorati & reliqua calida, sed quid illis faciebant? Constrinxerunt vasa, fecerunt majorem motum, dissiparunt flui-

dissi-

diſſima; craſſioribus interim relictis, & ſic præcavebant quidem Suppurationem, ſed indureſcebant partem in Scirrhum millioneſies pejorem, ſed aliud quid faciebant interioribus v. g. laborat quis Inflammatione hepatis, ſtatim dabant Medici Spiritum Theriacalem, Cornu Cervi, Tincturas Bezoardicas, putantes ſe nunc reſolvere partes, certe ſi talia ita agerent, ut illi putant, indureſcerent partem in petram, uti probant Anatomici, quando his ſpiritibus ſua præparata indureſcunt & conſervant, ergo Emollientia hic ſunt optima; hinc id, quod nunc pro parte ruptum eſt, ad rupturam magis eſt aptandum. *Hippocrates* ubique, ubi agit in ſuis ſcriptis de morbis materiei, loquitur de Apoſtemate, quod idem eſt ac Abſceſſus, qui eſt *collectio materiæ morbum facientis, prius diſperſæ, nunc in unum locum collectæ*, unde intelligitis, quod aliud ſit Suppuratio & aliud ſit Abſceſſus ſeu receſſus materiæ, nempe hac collecta primo Suppuratio fieri debet v. g. ſuſcipit quidam venenum aliquid Peſtiferum, laborat vehementiſſime, tertio die erumpunt maculæ, tum Abſceſſus eſt factus ſed nondum ulcus, ergo hic prius fieri debet Metaſtaſis ſive tranſmigratio materiæ in alium locum, qui ſi ſuppuretur, dicitur Abſceſſus Scirrhoſus, Gangrænoſus, Cancroſus, & tandem purulentus, de quo hic eſt noſter ſermo.

§. 3. Ut materies, quæ ex vitalibus partibus ſeceſſa ducatur extrorſum, ne vergat ad interiora, quæ materies cum acris ſit, & abſorbeatur in ſanguinem, inducit Cacochymiam purulentam; ſi materiam ſemper ad exteriora ducere poſſemus, tum in omni fere Inflammatione hanc methodum curandi per Suppurationem eligeremus, ſed

ſed hoc non ſemper ſuccedit, at hic quidem naturæ viam quodammodo ſæpe parere poſſumus, ſic enim *Hippocrates* in Pleuritide in Suppurationem cedente jubet externe fomenta applicari, & inuſtiones & inciſiones fieri, idem quoque dicit de Peripneumonia, quæ tranſit duodecimo quarto die in Suppurationem, & ubi vigeſimo primo die pus eſt factum & maturum, tum corpus præparat, dat vinum molle & vapores haurire jubet, vectiones in curru præſcribit, ita ut pus in veſiculas ſibi aperturam faciat, & ſic per Aſperam Arteriam derivetur extra corpus, præterea ægros multum edere & bibere jubet, ut ventriculus impleatur, & diaphragma ſurſum prematur, tumque, corpore ſic præparato, currui imponit, & per aſpera & inæqualia loca vectiones facere jubet. *Hippocrates* per Apoſtema intelligebat materiam in ſanguine non coctam ſed Heterogeneam, quando autem illa materia abibat ex ſanguine & recedebat, ut v. g. quando pus abibat per renes, tum dicebat materies abivit ἀπεστάσει, cum vero in morbis Inflammatoriis hæc materies abeat in quaſdam corporis partes, hinc Apoſtema vocatum eſt, dein ab omnibus Medicis Abſceſſus; Abſceſſus igitur hodiernus ſive Suppuratio eſt ſpecies illius generis ἀποστασιῶν *Hippocratis*.

4. *Puri cocto*. Dum maturatum eſt, nam aliter tenuius & acrius it facile in vaſa reſorbentia, & ſanguinem facit Cacochymicum; cutis raro vel nunquam ſuppuratur & conſumitur, ſed Panniculus Adipoſus, qui eſt multo tenuior, pari ratione hepatis ſubſtantia eſt friabilior ejus membrana.

5. Omnis locus ſuppuratus ſemper eſt impurus

rus & sordidus, plus minusve, tum est ulcus; quod differt à vulnere in eo, quod sit antiquum, purulentum vel ichorosum, & nunquam consolidetur, nisi prius rubens & mundus sit factus.

6. Tunc enim relinquitur vulnus, sed cum substantia perdita, hinc eodem modo est tractandum, sed quomodo hoc nunc fiat, est difficillimum; possum enim in externa cute aliquid efficere, quod magnam difficultatem haberet, si fieret in hepate. Omnis Abscessus suppuratus habet, 1. Vomicam, quæ est materia in vasis collecta, tum dicitur Vomica Clausa, 2. inflammata labia, 3. si Vomica aperiatur, tum vocatur ulcus apertum, 4. si mundetur. Si hæc sex fieri possint, tum Suppurationem curare possumus.

§. 403. *Maturatio* est *omnis materiæ obstruentis & vasculorum obstructorum per vim vitæ auctam commutatio in pus.*

1. Hic generalem Methodum præscribere est impossibile, nam in nonnullis motus nimius & nimis calor, qui paulo est coërcendus, in nonnullis vero, qui v. g. Febre Quartana vel morbo Hypochondriaco laborant, hi inclinant in Scirrhum; hinc tum Cataplasma ex Cæpis assatis sub cineribus cum fermento panis & paulo aceti & gummi Galbani subactis applicare licet, nam tum motus ibi plus est augendus, si vero medium obtineat, tum medicamenta media adhibeamus; si v. g. mille vascula obstructa, hæc ut suppurantur, Febrim requirunt, nam si pus fiat, tum Febris & dolor adsunt, si vero factum sit pus, vix dolor & Febris adsunt.

Calefaciendo. Nam pars maturando debet esse calidior, ac pars sana; aliter scirrhescit: attritus

tus enim eſt faciendus, quo Solida cum Fluidis melius miſcentur, falſo ergo dicunt Medici calorem debere eſſe talem in parte ac eſt naturalis calor, ſed *Hippocrates* optime notat caloris, ſitis, doloris, Febris gradum, ſc. longe majorem quando pus naſcitur, quam quando adeſt, idem ac ſi diceret, ſi Suppurationem promovere velis, calorem majorem conciliare debes; nam in omni parte inflammata, ubi frigus adeſt, ibi non fit Suppuratio, hinc calefacientia tum applicanda ſunt, ut Emplaſtra calefacientia nempe Emplaſtrum de Meliloto, de Cumino, hocque modo calorem & motum augemus.

Febricula. Hac fiat motus major, ergo qui Medicus ſcit locum eſſe ſuppurandum, & tamen imminuit Febrim, ille Scirrhum inducit Febre longe pejorem, niſi Febris vehementiſſima, quæ Gangrænam minitatur, adſit, ergo non in omni morbo Febris eſt tollenda, conducit enim maxime ad Suppurationem, uti vidimus: maturantia talia optima ſunt Gummi, quæ conſtant duabus partibus, altera ſubtiliori, quæ ſe in vaſcula minima inſinuat, & materiam movet, altera tenaciori & vi plaſtica prædita, quæ hos poros occludit, unde ejus calor optime fovens & prægnans eſt; hinc nulla Suppuratio fit ſine Febre, etenim v. g. Phthiſicus, quando mane exſpuit ſuum pus ex ſuo pulmone, credit ſe bene habere, ſed poſtquam ſumpſit cibum, tum materia alimentorum cocta fit novum pus, quod iterum excreat, cum ob virium vitæ debilitatem hanc materiam concoquere non poſſit.

2. Qui vero ſola calida & ſicca adhibent, illi Scirrhum & Gangrænam faciunt, hinc debemus

mus modo facere, ut calor & motus redundent ad partes affectas, ut ibi fiant attritus & digestio, eodem modo ut Chemici sua Menstrua cum parte solvenda indunt in vase, & huic ignem suppo-nunt, sicque motum faciendo materiam solvendam solvunt.

Motus nempe redundatur & reflectatur ad locum, tum fit prægnatio eodem modo ac gallina ovo incumbit, quod Belgæ optime exprimunt *Broejen*, nam in aliis linguis non habetur melius vocabulum sic sensum exprimens.

Exhalationem. Si vero spiritus Vini vel Alcohol applicetur loco affecto, hæc nimium dissipant; si vero parum Salis Ammoniaci imponatur, cui supponitur gummi Galbani, Bdellium & similia, hæc enim obturant, vel fiat Cataplasma ex farina Secali cum pauxillo Allii vel Cœparum vel cum pauxillo Ficuum; hæc calida in loco retineantur, acris Cœpa dividit, farina determinat, alii sumunt in hoc casu butyrum recens, in quo magnam copiam Acetosæ decoquunt cum farina Lini, quod est optimum maturans.

3. Nam qui vellet magnam Febrim excitare, ille Gangrænam faceret, si vero Inflammatio per nimis siccantia tollitur, tum fit Scirrhus: sic qui incipit laborare Variolis, si accipiat Febrem infestissimam, tum non fit Suppuratio, & ille tum habebit Variolas Confluentes dictas, in quibus nullum pus, sed Ichor oritur, totumque corpus fit nigrum, ergo hic summa est Medici sapientia, ut Febrim faciat, sed non nimis, Febremque etiam nimiam tollat. Emplastrum de Mucilaginibus adhibeatur ad maturationem ℞ Gummi Ammoniacum, applica ad locum inflammatum, tum fit attritus partium ad

ad locum & hæc est maturatio, si vero advertat Medicus nimium esse calorem ab Emplastro, tunc oportet adhibere lenius; si autem in morbo Inflammatorio magno ut Peste Suppuratio fieri non possit, tunc adhibenda sunt Emollientia, ut farina Lini, Avenæ cum pauco acido, si corpus senile sit, & deficiat motus, timeasque Scirrhum, tum adhibenda sunt calefacientia, ut Gummi Ammoniacum &c. si autem mulier lactans & Febricula simul laborans accipiat malum in mamma, ut plerumque accidit, unde timeatur Cancer, tum oportet adhibere farinam Avenæ cum pauco melle, non autem applicanda sunt Emplastra de Galbano, Opopanace & similia calida, nisi mulier fuisset laxa & debilis, nec Febrim haberet.

4. Hoc vero nullibi majori cum periculo negligitur, quam in mammis & glandulis Inguinalibus à Lue Venerea, nam si talis Suppuratio nimis cito aperiatur, tum medicamenta fortissima sunt adhibenda, ut per vim resolvatur, aliter maturatio hic sufficeret, hæc ultima methodus est optima, si nempe talis locus suppurans clausus maneat per tres, quatuorve dies, pro ut tota materia obstruens & vasa obstructa magis minusve sunt, si vero aperiatur, antequam omnia in pus sunt conversa, tum omnia pessima fiunt, hujus ratio est, quia si sub cute clausa v. g. mille vasa suppurare incipiant, & dimidia pars horum jam suppurata in pus abierit, tum hæc pars, ut bonum Menstruum reliquum convertisset quoque in pus, sed si aperiatur, tum omne illud pus effluit, sed tum reliqua vasa cum humoribus induresçunt, fitque Scirrhus, nam si Chirurgus aperiat, pus effluit, aër accedit, omnis illa pars exsiccatur, contra-

trahitur, non ſuppuratur, ſed materies ichoroſa effluit; verum ſcio, quod aliter ſcriberent ex urbe Maſſilienſi, ubi crudos Bubones & Anthraces illico exſciderunt, ſed dum conſulo litteris ad me inde delatis, & video hæc omnia peſſime habuiſſe eventum, ſed pars maxime eſt emollienda, ſi hoc fiat, nil tum oritur mali, idem quoque in Lue Venerea obtinet, ſi bubones erumpantur, tum per Emollientia & macerantia tolluntur, ſi Suppurationi ſufficiens tempus concedatur, & puto, quod tum ſimul venenum è corpore tollatur.

Pus. Alii dixerunt eſſe à ſero, alii à ſanguine; verum Chirurgi norunt, quod ſi omne pus abſorbeatur, & poſt horam iterum ulcus aperiatur, tum ros appareat humidus, quo ſublato, ſi poſt duas horas aperiant, limpida aqua tenuius apparet, & ſic ſemper per moram in loco (ſi non abſtergeatur) ex tenui fit craſſius, & ſi per ſex horas relinquatur, fit aliquid puri ſimile, hinc non puto in vaſis pus generari, ſed Ichor tenuis inde fluit, ex quo, parte liquidiſſima ſeparata, fit pus.

§. 405. Hic recenſeo ſigna, quæ docent, quando Abſceſſus eſt aperiendus.

Mollities. Quamdiu materies eſt in vaſis duris, tum pars eſt dura, quaſi ſpinis ferreis vel ligneis conſtaret, ſed cum materia eſt ſoluta, tum pars eſt mollis, quia vaſa in unum liquidum abierunt; hinc tumor debet eſſe mollis, digitis cedens.

Fluctuatio. Undulatio Chirurgis dicta ſi v. g. magna Suppuratio vel Bubo, tum digito explorat Chirurgus, an ad omnes partes, ſi in lateribus oppoſitis prematur, tumor æqualis vel fluctuatio adſit, quæ ſi adſit, totus locus eſt ſuppuratus. *Re-*

Remiſſio doloris. Nam omnia hæc ſunt minuenda, ſimulac pus factum ſit, careatque pars affecta his malis, neque rubeat, neque doleat, neque magis dura ſit pars.

Vertex mucronatus. Ut ab Anthrace, Furunculo, Carbone, ubi pus ſub cute hæret, ibi in medio liquor in cuſpidem mollem adſcendit, tumque attenuari incipit, & hoc eſt bonum ſignum, nam omnis locus, quamdiu eſt inflammatus, tum tenſus & dolens eſt.

Febris. Nam omnis pars, ſi bene procedat, ſe ita habeat, & ſi ita non ſit, tum nondum eſt apta, ut aperiatur, idem ſit internis, ergo Febris jam abeſſe debet.

Vertex, qui ſemper deprehenditur, & ibi aperire poteſt; ſi in circumferentia ſe bene habeat, idem fieri deberet in internis, ſi Chirurgi manui daretur acceſſus.

Gravitas. Id eſt, in parte, nam id ponderat, quod eſt extra vaſa. Hæc ſunt ſigna jam maturati puris, verum ſæpe latere poſſunt in loco Varices vel Aneuriſmata, quæ pro Suppuratione habentur, nam ſigna Suppurationis quoque adeſſe poſſunt; hinc *Hippocrates* dicit, ut ſcias Suppurationem eſſe, Inflammatio debet eſſe prægreſſa; jam ergo dictum eſt, quid ſit maturare, qui ſint effectus, quæ cauſæ, & quæ ſint ſigna maturationis, & hac occaſione monui, quod ſi Inflammatio ita ſit diſpoſita, ut in Suppurationem vergat, tum hæc ſit promovenda tamdiu, donec omnis pars affecta ſit facta pus, & hinc quoque ſigna dedi, quando abſceſſus eſt aperiendus. Omnis Inflammatio non poteſt diſſipari, ut perperam exiſtimavit *Helmontius*, nam ſi tunc iſtud tentetur, tum ſpirituoſum & tenue reſolveretur, re-

maneretque crassum; ergo apponenda sunt medicamenta superius allata, & tamdiu ea relinquenda & apponenda, donec pus viam ex se sibi aperiat, quando sibi parare viam potest, nec obstet crassities integumentorum aut loci profunditas, idem dicendum est de Bubonibus, quando nimis cito aperiuntur.

§. 406 Si vero pus accurate perfectum & maturatum diutius in loco relinquatur, tum ibi attenuatur, fitque iterum tenuior, cæterum si modo ad illud punctum temporis perventum sit, ubi est bonum pus, tum est instar cremoris lactis recentis seu quasi liquati butyri, & spissitudinem albuminis ovi habens, sed si tale pus diutius in loco affecto retineatur, tum ex spisso pure fit tenue, quæ res vobis non mire videbitur, qui novistis, quod sanguis missus illico concrescat, sed postea iterum resolvatur per eandem causam, nempe per Aërem, sic etiam per dissipationem partis liquidioris fit pus crassum, & dein per speciem putrefactionis fit tenue, ut quoque in omnibus nostris liquidis observatur, quæ omnia, si stagnent & foveantur leni calore, semper evadunt tenuiores & acriores, sic si sanguis blandus ullo modo acris fiat, tum cuti impositus Epidermidem sua acrimonia deglubit.

Putrescit. Est illa conditio, per quam olea & sales antea blandi, nunc acres, antea sal Ammoniacus, nunc acriores, antea sapones, jam sales simplices non fætentes, jam fætentes, antea sales Ammoniaci, nunc Volatiles, sic etiam quandoque olea ex blandis acria, & minus volatilibus, volatilia, ex minus fætentibus fætentia evadunt, & sic hic quoque fit, pus vero fieri & in frigore admodum diu hærere potest, antequam putrescat, sed

ſed ſi aër & calor accedant, illico putreſcit, aliter eſt tam blandum, ut oculo inſtillatum nullos dolores faciat.

Vicina. Pus vero ſemper fere hæret in Panniculo Adipoſo, ubi ſtagnando putreſcit, & ſic vicina rodit, & atterit, ſimulque in pus abire facit; ſicque parvum Apoſtema fit maximum, quia materia purulenta ſibi materiam ſanam jungit, eodem modo interne accidit, ubi homo interne accipit Suppurationem, v. g. ſi quis ex pulmone Sanguinem ſpuat, tum ſi inde fiat ulcuſculum, hoc non detergeri poteſt, ſemperque hic manet fomes, unde tum ſemper pus exſpuunt, ut in Phthiſicis fit.

Erodit. Inflammati vaſorum parietes ſuppurantur & abeunt in pus, hoc vocant Chirurgi pus ſerpere vel rodere.

Pondere. Dum incumbit in quendam locum, atque etiam motum excitat in vicina, nam pus propellitur pulſu arteriarum vicinarum, unde pus circa Inguem propter arteriam Inguinalem & circa femora & brachia â motu muſculari vel arteriis vicinis ſemper movetur & excitatur, unde tam facile ibi oriuntur fiſtulæ.

Sinus dicitur in Chirurgicis *locus capax*, *ſeu intercapedo in parte molli facta*, *quæ pure ſanie & ichore eſt impleta* : ſemper vero hi ſinus hærent in Panniculo Adipoſo veterum ſeu membrana Cellulosa *Ruyſchii*; ſed tamen hic maxime notandum, quod hæc membrana ubique muſculos, eorumque tendines inveſtiat, & inter eos eorumque fibras ſe inſinuet, ſic ut licet profunde hæreat, tum hærere poſſit in hac membrana muſculis tamen illæſis.

Fiſtula eſt *ſinus ſtatim deſcriptus*, *qui parvum*

Emiſſarium requirit; hinc fiſtula & ſinus non differunt, niſi quoad emiſſaria, hæ quoque in locis pinguedinoſis hærent, ſinus vero & fiſtulæ fiunt *mole* materiæ purulentæ, quæ ſic locum dilatat, quam occupat, ut capacitas fiat major, & ſi *pondere* quoque fit, tum deorſum deſcendit, at ſi v. g. pus colligatur circa verticem, tum deſcendit uſque ad os Coccygis & ſic decidit juxta gravitatem, ſicque ſubjectas fibrillas dilatatas dilacerat, ſibique locum facit. *Motu*; ille ſemper internus & externus eſt, ſic motus muſcularis promovet quoque motum internum, & ſanguinis circulationem hacque ratione etiam fiſtulas promovet, ſic v. g. ſi ad finem muſculi Deltoidis hæreat ſuppurata pars, tum ſi brachium multum moveatur, Suppuratio augetur, facitque ſinum, hocque modo ſinus & fiſtulæ fiunt, 1. ſi materia extra vaſa poſita ſit ichoroſa, & ſic partes rodendo fiſtulas facit, 2. per molem materiæ accumulatæ vel per pondus, vel per motum, hocque modo materia ſuppurata partes dilatans ſibi viam facit per membranam celluloſam facit.

§ *Varias*. Hæ peſſimæ ſunt in locis laxis v. g. in Utero, Vagina & Inteſtino Recto, quia in his locis partes cedunt, nam ibi fere nunquam ſanies vel ichor repurgari poteſt, quia partes hic adeo laxæ, ut omni impetui cedant imprimis vero Inteſtinum Rectum, in quo aliud quid obtinet; nam habet ſacculos ita capaces, ut, quandoque dragmam unam muci contineant, à quo muco acre & durum ſtercus oblinitur, ne partes lædat, ſi vero hic talis fiſtula fiat tum redditur anfractuoſa ob nixus, qui fiunt in egerenda alvo.

Circa

Circa Glandulas. Tum in illis glandulis fit Tophus, vel quaſi germen cornu futuri, hoc fit præſertim circa mammas & uterum. Doluerunt ſæpe Chirurgi, poſtquam habuerunt Suppurationes bonas, tum fieri Scirrhum; ut ſi circa Inguina, vel ſub Axillis ſint Bubones Peſtilentiales vel Venerei & non maligni, nam horum tres ſpecies ſunt, tum fit Scirrhus in tali loco glanduloſo, 1. hoc fit, ſi materia incipiat lenteſcere, 2. ſi humores cum vaſis concreſcant, & ſic vaſa quoque inter ſe conſolidantur, ſi pus tenue factum abſorbeatur venis, tum eſt tertius exitus loci ſuppurati, ſi clauſus teneatur, vel ſi aperire nequeat; ergo in hoc tertio caſu hæc tria ſunt annotanda primo puris abſorbtionem, ſecundo permiſtionem cum ſanguine, tertio Metaſtaſin.

Vel denique. Inde vero intellectus Phthiſeos pendet, ſi v. g. in quocunque loco hæreat acris purulenta & tenuior facta materia, tum quia ubique (uti demonſtratum eſt) ſunt venæ bibulæ, quæ tum hauriunt hoc tenue pus, proin etiam id acre & ſemi-putrefactum, hoc deferunt in majores venas, & ſic tandem ad cor & pulmones deducitur, ubi reliquo ſanguini miſcetur, hoc tum facit purulentam Cacochymiam & Diatheſin ad Phthiſin, nam ubi hic ſanguis Cacochymicus factus per pulmones tranſit, ibi tabem imprimit, ſic omnis ſanguis degeneratur ex natura bona in ichoroſam purulentam, inde multi & varii oriuntur morbi imprimis *Phthiſis*, quæ eſt *conſumptio corporis totius per acrem tabem purulentam toti ſanguini impreſſam, ita ut loco boni ſanguinis, ichoroſus, purulentus per totum corpus circuletur & eſt proprie Cacochymia purulenta cum Cachexia*; olim ſæpe

 mi-

miratus ſum, quare homines ſani illico tali modo afficerentur, & Atrophia & Febre Pomeridiana exſtinguerentur, ſic vidi mulierem, quæ circa Perioſteum oſſis Femoris, ut ex morbi exitu patuit, Inflammationem habuerat, ſed primo animadvertere non potui, ubi malum hærebat, ſed dein bonus Chirurgus accerſitus putavit ibi pus hærere, & quoque undulatio ſed valde profunda avertebatur; hinc ille conſiderandum dedit, numne eſſet aperiendus Abſceſſus, quod tandem concluſum eſt, tum loco aperto, multum puris prodibat, ſed reliquus ſanguis jam erat infectus, ut vero Phthiſi non multum poſt mortua ſit, quia locus nimis ſero erat apertus; ſic etiam fuit aliquis vulneratus magno vulnere ad os humeri, ita ut ibi locus vacuus magnus in ſubſtantia abſumpta relinqueretur, ergo etiam laxitas ibi adfuit, & ſi magna copia puris ibi generati abſtergeretur omni die, tum omne nutrimentum eo vergebat, ſi non, tum faciebat Febrim Hecticam, ſic etiam in exſtirpatione mammæ toties accidit, hinc hæ operationes non tam temere (ut in Gallia fit) ſunt adhibendæ.

Collectionibus. Contingit ſæpe, ut pus in loco collectum ſubito diſparens abeat in venas, tum oritur Febris, & pus illud ruit vel per venam Meſeraicam, & hinc venit in hepar, unde fit poſtea Apoſtema in hepate, vel determinatur ad Emulgentes arterias, & tunc felici cum ſucceſſu emingitur, tum oritur Febris, quando venit in pulmones; *Hippocrates* & *Galenus* dixerunt, quod homines, qui ſolebant habere pus alicubi collectum, & ſecerni conſuetum, ſi illis pus non pergat ſecerni & diſpareat, tunc pulmonum Vomi-

cam

cam acquirant, si pus quotidie secernatur & absorbeatur in sanguinem, tum fit Febris Hectica quotidiana; si pus resorptum veniat in pulmonem hominis Hectici, tum fit Febris, qua Febre pus deponitur ut plurimum ad hepar, si vero inde exire non possit, fit Apostema, si exeat per vasa biliosa in Duodenum, tum fit Diarrhæa salutaris, si vero ad renes determinetur, tum oritur mictus purulentus & salus ægri: Vidi ægros, Variolis suppuratis laborantes, sanatione facta, totum sanguinem habuisse pure infectum, qui tum Abscessus accipiebant à Metastasi ad multa loca, verum pessimum est signum, si tales Abscessus in viscere quodam fierent, sic vidi illico ægrum inde mortuum, in quo purulenta materia magna copia ad pulmones secesserat, sæpe etiam ad caput, ad hepar; sed si ad loca exteriora, tum bonum est signum; collocutus sæpe sum cum Chirurgo, qui diu *Parisiis* Praxin exercuerat, qui dicebat, se vidisse sæpe, quod in omni magna apertura omnes fere homines in Phthisin inciderent, & non mirum, nam sic sæpe quoque accidit, purulentam materiam in sanguinem abire: si ingens Aneurisma sit exstirpandum, tum arteria supra & infra Aneurisma ligatur, & supra Aneurisma incisio est facienda per longitudinem usque ad arteriam superne, tum semper pus generatur, quod abit in sanguinem, vel in viscus plerumque deponitur, & sic Phthisis fit; hi homines in Febrim Hecticam incidunt, tussiunt, & tandem moriuntur, cadavere vero aperto, invenitur pus in hepate vel in pulmone, vel in toto sanguine hærens; curavi fabrum ferrarium magno vulnere & Suppuratione laborantem; qui procul dubio Phthisin accepisset; nisi tam fortis fuisset ad

multa aquosa assumenda, ut pus ex sanguine alluerertur.

§. 407. Partes vicinæ sunt emolliendæ & pertundendæ, quia quo molliora eo minus se contrahunt, eadem adhibenda, quæ in Suppuratione commendantur, aut eadem, quæ attenuant; uti Tetrapharmacum, quod est obstipans & paululum laxans, & vocatur emolliens & suppurans per eandem causam.

§. 408. (Si ergo pus non expurgetur tum hæc tria ut in antecedenti vidimus) inde sequi possunt, vel 1. generantur sinus & fistulæ, vel 2. fit Scirrhus, vel 3. fit absorptio puris à venulis resorbentibus; quæ sunt signa ad aperiendam Suppurationem, jam videamus, quod disputatum diu fuit inter veteres & recentiores. Veteres partem suppuratam aperiri noluerunt, sed tamen quandoque partem non sat emollire possumus, si vero faciunt, ut sponte aperiatur, melius est, ut si applicetur vulgare illud medicamentum ex farina Secali, Lini, vel Avenæ cum lacte dulci cocta ad crassitiem pultis vel cataplasmatis, adde oleum Liliorum Alborum, vel Amurcam olei vel butyri insulsi, hoc facit pultem emollientissimam, & illud cataplasma semper teneatur calidum, sub quo cataplasmate integumenta mortua separantur, quorundam magnum est arcanum, si Acetosa Latifolia coquatur in butyro cum farina Lini vel Secalis in pultem, quod est egregium medicamentum emolliens, tamen ut prius additur oleum, horum usu, si aër non accedat, plerumque sponte rumpitur; hinc credo in locis glandulosis semper spontaneam aperturam per emollientia & maturantia esse exspectandam, idque multo melius esse, quam lanceola Chirurgica

gica aperire, ſic vidi ulcera ad mammas lanceolæ aperta, quæ vix conſolidari potuerant.

§. 409. *Acria*. Ut v. g. Panis butyratus ſaliva ſubactus, ficus paululum uſtulatæ, unguentum Baſilicum, Cæpæ ſub cineribus aſſatæ, vel ſemen Sinapi illis aliquantulum permiſtum; his ſuper impoſitis & perpetuo calefactis fiunt integumenta tam mollia, ut fere ſint inſenſibilia, uti lotrices per calorem perpetuum lixivii decoriantur, ita ut inſenſibiles fere fiant manus; ſi habere velis medicamentum acre, adde acetum cataplaſmatibus prædictis, hæc ſæpiſſime uſurpavi in multis annoſis ulceribus v. g. circa crura, ubi Mercurius & decocta Guajaci nil proderant, adhibui talia cataplaſmata, & maceravi tamdiu, donec caro viva inciperet apparere in fundo, hoc idem fit in locis glanduloſis & ulceribus Venereis; cum ulcera annoſa v. g. mammarum tractanda habes, ſume Emollientia, & ſponte ſuppurabuntur, ſed ſi non ſuccedat apertura, tum acria Emollientia & ſubpinguia ſunt adhibenda.

Queant. Requiritur, antequam Abſceſſus aperiatur, ut in blandimentum ægri & commendationem artis poſſit aperiri Abſceſſus ſine magno dolore; nil enim magis gratiam Chirurgo comparat, quam quod nullo dolore perſcindat; hinc tota in eo hæret ars, ut integumenta ſic macerata & emortua ſponte fere rumpantur; hæc operatio ideo tantum eſt inſtituenda, quando pus profunde in corpore hæret, vel quando reſorptionem intra venas timemus, vel quando integumenta ſunt nimis craſſa ad macerandum.

§. 410. Si Chirurgus ſciat Abſceſſum aperiri

debere; tum quæri, ubi ſit aperiendus, & dicunt ibi, ubi pertuſio ſit facillima, quod eſt ubi Contuſio eſt facta, & in parte inferiori, ut pus pondere extrorſum vergat; denique Abſceſſus eſt aperiendus in loco, ubi cutis in apicem aſſurgit, ubi eſt albiſſima & molliſſima, ubi ſentimus tenuitatem & ſubtilitatem maximam; non vero ſemper opus eſt eligere partem infimam, nam hoc ſitu mutando fieri poteſt; hinc diſſectio fiat in parte, quæ minime dolebit, & minime vivax, hæc ſemper eſt eminens & albiſſima, in vicinia vero color eſt ruber, & cutis craſſior, ſi ergo concluſum ſit, quali in loco apertura eſt facienda, tum Chirurgus debet ad latera premere, ut elevetur apex, ut pars ſuppoſita nec vicina lædantur, hocque fit tali preſſione, nam ſic nec muſculi nec vaſa elevantur, ſed hoc facit, ut eo profundius hæreant.

Scalpellum. Pungendo eo uſque intrudatur, quouſque requiritur, nempe ut cuſpis eo uſque perpendiculariter introeat, ut exeat pus juxta latera ſcalpelli, cur vero hic tam ſæpe erratur? quia pars non ſat profunde pertunditur, nam Panniculus Adipoſus eſt laxus & non cedit, licet cutis pertundatur, tamen ſæpe non pertundunt Chirurgi Panniculum Adipoſum, ſed ſi fortius premant, tum facile tranſit, ad hoc opus perficiendum vero nulla vis requiritur, nam hic Panniculus preſſione cutis adeo tenuis factus, ut facile perſcindatur. Raro partes ſubjectæ læduntur ob pus, quod fere ſemper hæret inter cutim & muſculos; directe intrudatur ſcalpellum, donec certi ſimus nos penetraſſe, quia ægri ſecundam ſciſſionem metuunt. Cauſa cur ſæpius primo vel ſecundo die

die non exeat pus eſt ſæpiſſime, quia Panniculus Adipoſus inferius non eſt pertuſus; licet Chirurgi tunc temporis falſo incuſent Panniculum Adipoſum intercipientem (*het is voorgeſchoten* Belgice.)

Dein. Nam ſcalpello intruſo (dum illud extrahitur) inferior apertura æque late fieri debet ac ſuperior, hoc fit, ſi lanceola perpendiculariter adacta horizontaliter incurvando extrahitur, tum omnia perſcinduntur, in locis profundis ut in femoribus eadem methodus præſertim ſervari debet.

Aut per oppoſitam. Hæc methodus in Italia adhuc in uſu eſt, tum quoque ſi materies purulenta hæreat in tali loco, tum quoque eodem modo premi debet, & tum loco oppoſito perſcinditur, & ſic aperitur, ſed hæc operatio eſt aliquantulum crudelis.

Vitatis fibris. Hoc facile fit, nam ubi pus eſt factum, ibi tumor factus eſt à pure, & præterea Cellulоſa membrana imprimis hæret ſupra muſculos; hinc ſi cutis prematur preſſione ad locum ſuppuratum, tum tumor ibi magis adſcendit, & vaſa fibræ eo magis reconduntur, & à læſione caventur, ſed an loco aperto pus una vice educendum? minime, quia Balſamus eſt optimus, qui ſponte à natura exprimitur, nam ſi illico omnis materies exprimatur, tum fit magna cavitas, in quam aër ſecedit, verum aër tum maxime nocet, nam tenues fibrillas exſiccat & inflammat, obſervatio quoque eſt in Chirurgicis, quod locus ſuppuratus non apertus cito curaretur, nam Chirurgus aperiendo aêrem admittit, & tum non cito curat, ſed tum modo maturantia & emollien-

tia ſunt applicanda, ut aperiatur ſponte, quod melius eſt, ſic v. g. certus ſum, quod mammarum Suppuratio cito curetur, ſi ei emollientia applicentur, quam ſi in hac parte inciſione facta quotidie turundæ intrudantur, quia hoc modo ſemper aër huic parti noxius admittitur; nunc inciſio eſt inſtituenda uſque ad muſculum, quia ibi aliquando adſunt vaſa ut in bubonibus Venereis ad Inguina, metuitur arteria & vena Cruralis; hinc nunquam in flaccidum ulcus intrudi debet profunde ſcalpellum, aut ſemper læduntur inferiora. Omne pus hæret ad exteriora ſitum in Panniculo Adipoſo, hinc non tantum eſt metuenda directio fibrarum nec arteriæ (quia Panniculus Adipoſus eſt ſupra fibras & arterias majores) niſi malum hæreat in Perioſteo oſſis, de qua re vide caput de Morbis Oſſium. ſimulac inciſio facta eſt, pus leniſſime non vi exprimitur, ſed omne, nam aliter partibus collapſis, fit ulcus, tum tegitur tantummodo plumaceolo aliove defendente, nec turundæ applicentur, ut *Cæſar Magatus* & ſæpius laudatus *Belloſte* monuerunt; hinc non laudamus methodum *Paræi* & aliorum, qui nimis cito aut ſero pertundunt Abſceſſum.

§. 411. Quinta indicatio, tum ergo habemus *ulcus*, quod eſt *ſolutio continui in parte molli cum pure, ſanie vel ichore, ſanies eſt pure tenuior liquor inſtar carnis; Ichor eſt pus putreſcendo degeneratum*, & circa articulos dicitur liquor articularis (Belgice *Leedewater*;) vidimus ergo, quod omnia ſemi-mortua per mundantia & ſuppurantia tollantur, hinc etiam hæc ſuo loco in uſum vocare debemus, ſi ergo quæratur, quomodo ulcus curandum ſit? hæc in hiſtoria Vulnerum & Contuſionis dicta ſunt, hæc

hæc ſi repetantur, ibi videbitis, quod omnia ſemi-mortua ſeparari debeant deterſivis, corroſivis, ſuppurantibus, digerentibus, & balſamicis, hæc ſeparant partem mollem à viva parte, hæc ſeparatio obtinetur in ulceribus annoſis peſſimis, quæ hærent & coërcentur intra muſculos & cutim, ſed conſolidari non poſſunt, quia nil conſolidatur, niſi ſit humoribus permeabile, ibi vero ſunt folliculi ſemi-putrefacti & vaſa ſemi-mortua, hinc ibi emollientia medicamenta ſola fruſtra adhibentur. Nil melius eſt quam ipſo die, quo apertura eſt facta, aliquot guttas Balſami Sulphuris cum uncia una Mellis & pauxillo Aloes vel Elixiris Proprietatis leniter immittere ulceri aperto, ſi interna latera male ſe habeant, ſuppurantia adduntur, ut vaſcula hærentia abſumantur, optimum hic eſt unguentum Baſilicum, his ſi non curetur digeſtivo vel balſamico quodam, ut pauxillo Myrrhæ, tum deterſiva ut Balſamus Arcæi adhibentur, exſiccantia ſunt cicatriſantia, tunc vulnus curatur hocque modo omnis Abſceſſus curatur, quatenus curari poteſt; interne, v. g. in Pleura curari non poteſt; hinc ſequitur ſuam naturam, & inſanabilis fere eſt Abſceſſus, quidquid Chemici & quidam Empirici clamant cum ſuis traumaticis apozematibus; hinc Abſceſſus Pleuræ, Pulmonis, Hepatis & Cerebri ſemper fiunt lethales, vel ægri in Phthiſin conjiciunt.

§. 412. Sunt multi homines ſic puſillanimi, ut quidquid perſuaſeris, ferrum tamen admittere nolint, hinc ergo mos gerendus eſt illis, tum applicetur cauſticum quoddam ex Lapide Infernali, vel illud commune ex Calce viva & ſale Alcalino igneo, quæ urunt inſtar ignis & Eſcha-

scharam faciunt, quæ postea unguento Basilico est separanda, & si integra sit cutis, tunc nondum apta est, tunc iterum Causticum est applicandum & Eschara iterum separanda butyro insulso vel simili quodam, quod valde sit emolliens; hisce intellectis scimus, quod sit Suppuratio, ex qua materia fiat pus, in qua parte fiat Suppuratio bona, quid natura faciat, quid ars, quid agendum sit ante & post apertionem factam.

Fistulæ.

§. 413. De fistulis hic sum tractaturus, quia infiniti morbi ex iis & finibus bene cognitis intelliguntur.

Sinus est *cavitas præternaturalis in partibus mollibus corporis nata à puris copia vel quantitate, continens humorem præternaturalem degenerascentem.*

Fistula vel *cavum* est *dilatatio facta in membrana Pinguedinosa vel inter illam à materia quadam præternaturali, quæ hic sua materia vel pondere vel acrimonia partes suas flexiles erodendo sibi viam parat, quæ viæ à musculis vel partibus prementibus varie determinantur*; illæ vero viæ curvaturas vel decursus aliquos semper affectant, sunt eo pejores, quo profundiores positæ sunt, tum nondum illos anfractus incurvos habet, tum dicitur sinus, qui ita vocatur, quando illa cavitas nullum emissarium habet, per quod à fistula distinguitur, quæ est sinus longus, cujus extremita-

tes

tes sunt arctissimæ, venter vero latissimus.

Origo. Nempe est materia extra vasa fusa in vasa recipi non potens, quæ partes fibrosas ibi existentes dilacerat; hinc nunquam fistula est inventa, nisi computruerint humores, & per consequens Inflammatio prægressa fuit, quæ adeo est diversa, hinc etiam fistulæ sunt diversæ, sed dices forte Inflammationem in fistulis Luis Venereæ non præcessisse, sed tamen puto, quod sit verus morbus inflammatorius.

Causa est materia præternaturalis, ichorosa, vel saniosa (nam nunquam pus est bonum) quæ copia & motu minimas membranas dilatat, ut & eas membranas, quæ musculos eorumque tendines horumque omnium fibras obvestiunt quas diximus multoties esse membranam cellulosam.

Natura. Nam ibi parietes vasorum vicinorum erunt inflammati & semi-putridi, & nil in corpore coalescere, concrescere & consolidari potest, nisi accedat ad naturam boni purique vulneris.

Locus. Non scio unquam in musculorum substantia obtinere fistulas, nam per membranas musculos obvelantes nunquam penetrat, sed musculi semper pinguedine tecti sunt, habentque membranam Pinguedinosam seu Cellulosam *Ruyschii*, quæ pinguedinem musculis affundit, & sic laxos & flexiles servat, sed etiam musculi habent quoque alteram hinc primæ succumbentem membranam solidiorem, quæ proprie musculosa est dicenda, & per hanc membranam fistula nunquam penetrat, sed modo per membranam primam Adiposam fistula serpit longe lateque, & ubi ad interstitia musculosa venit, ibi se insinuat, & sic sub musculis abit, hocque modo prout motus & pres-

preſſio materiæ purulentæ communicantur, eatenus varios gyros anfractusque facit, ubi vero ſic fiſtula ad tendines pervenit, Quid tum fit? omnes tendines, ut funes dimittuntur per vaginas, quæ vaginæ ſunt de natura Adipoſæ membranæ, quæ ergo quoque facile exedentur, & tum tendo denudatur, nec non ab unguento per hanc membranam ſtillante orbatur, ſi ergo tum pus detergeatur, tum cum oſſe concreſcit, & ſic tum muſculus adhuc quidem bonus eſt, ſed tendo non agit, hinc hujus muſculi virtus eſt perdita. Quid vero fit, cum ad glandulas pervenit? omnes glandulæ conſtant glandulis, quæ dividuntur per membranam, quæ eſt de natura membranæ Celluloſæ, hinc materia fiſtuloſa quoque ibi per hanc membranam proſerpit, hæc eſt natura omnium fiſtularum. Membrana Celluloſa ſcroti etiamſi non appareat in viris ob inopiam olei, in cellulis ejus, attamen eſt vera membrana Celluloſa. Ulcus ſi pervadat ad tunicam Celluloſam ſcroti, ibi tot gyros & labyrinthos facit ut nunquam ſanari poſſit. Quando ſanies exit è ſcroto, tunc tunica Celluloſa ejus ita evaneſcit, ut ſcrotum nil eſſe videatur, ſic in femore ſi naſcatur ulcus, per muſculos varios intra Celluloſam tunicam ſerpit illud ulcus ſuperius; ſi materies ſanioſa veniat in os, fit ſpina ventoſa.

Effectus ſunt, quod fiſtula omnes membranas tenuiſſimas corporis conſumat, ſibi viam paret, & omnia in pus convertat vel bonum vel malum, tum vita novos motus excitat, legite ſupra hanc rem *Aurelium Severinum* in libro de Abſceſſuum Natura, ubi dicit, ſi cuidam caput percutitur, tum oritur tumor ſuper-

ſuperficiarius, verum cutis capitis multo validior & fortior eſt, quam in reliquo corpore excepta nucha, & hinc non facile cedit, ſed tamen membrana Celluloſa hic flatu eſt dilatabilis, ſi tum hic dragma una vel altera materiei colligatur, hæc per totum caput obambulat, & ad cervicem pergit, indeque uſque ad os Coccygis ſæpe deſcendit, ibi, tumore facto, materiam deponit & aggregat, ſic ergo mollis pinguedinoſa ſubſtantia in corpore conſumitur, nullaque fit conſolidatio, nam nil in corpore coſolidatur, quamdiu Heterogeneum adeſt, tum etiam in hoc loco 1. nulla fit concretio, quamdiu pus eſt in ſanguine, 2. tum nullum vulnus conſolidatur, nam in vulnere ubi partes ſemi-putrefactæ ſunt; nulla fit conſolidatio, hinc idem eſt in fiſtula, in qua parietes à cute factæ ſunt ſemieroſæ, hinc non permittunt, ut pars concreſcere poſſit, & omnia ibi in ſaniem ichoremque convertuntur, quod non prius deſinit, donec pars ſit deterſa, quod tamen fieri nunquam poteſt, ſi Chirurgi manus accedere nequeat.

§. 414. Signa fiſtulæ apertæ ſunt, 1. ſi multum materiæ per parvum os effluat, 2. ſi materies aperto orificio non exeat, ſed preſſa quaquaverſum exit & effluit ex ſpongia, 3. ſi magna aquæ copia in talem locum per ſyringam injecta intret, tum ſunt fiſtulæ, non vero credo id inſtrumentis duris explorari debere, ſed tubi flexiles ſunt adhibendi, & tum ſyringa aqua injicitur, & hac ratione videmus; an ſit profunda fiſtula vel non; quoad plus vel minus aquæ intrat.

Clauſi. Si profundi & non aperti ſint, tum vix cognoſcuntur, ut in Spina Ventoſa & Rachitide,

chitide, & tum non melius cognosci potest, quam si 1. noverimus locum fuisse inflammatum & dolentem, 2. si non bene facta fuerit resolutio, nec Suppuratio appareat, sed tamen Suppurationis signa adfuerunt, si tum adhuc profunde æger ibi doleat, tum Medicus dicit ibi hærere fistulam, hoc caute est observandum, ut distinguatur ab Aneurismate & Varice, si vero non tam profunde sit & manus accedere possit, tum mollitiem fluctuantis materiæ sentire possumus, & sic cognoscitur fistula. Raro homo habet magnos sinus ac fistulas, quin laboret Febre Hectica, quia pus in sanguinem resorbetur. Vidi hominem, qui ulcus ad cervicem habebat, cui dein nati sunt tumores ad Os Sacrum circa nates, tumoribus autem pertusis exibat pus, & homo sanatus est ex ulceribus suis ad cervicem, & per totum reliquum corpus, quin & aqua injecta per ulcus cervicis exire visa fuit per inferiora foramina tumoris ad Os Sacrum.

§. 415. Omnes fistulæ una methodo curantur, nempe depuratione membranæ Adiposæ, nam natura nil impuri curat.

Inferiori. Id est, illa, ex qua nititur exire materies, & in quam incumbit, natura enim hic totum facit, modo tollantur impedimenta, quæ sunt flocculi membranæ Cellulosæ, qui flocculi instar fonticulorum impediunt concretionem; sed quomodo hæc membrana semi-putrefacta depuratur? Hoc difficillime fit, sed quo versus materia vergit educenda; si Medicus sciat fistulam non esse sinuosam, tum ad inferiora ad fundum fistulæ aperitur, hocque modo sæpe curatur, nam per injectionem aquæ fistulæ sic rite depurari possunt.

Impletione. Recentiores id excogitaverunt, & hæc methodus in Galliis maxime est in usu, ut balsamica putredini resistentia in fistulam infundant eo scopo, ut solvantur semi putrefacta, & ulterior putrefactio inhibeatur, sed hi Balsami æque ac pus impediunt concretionem; hæc vero conveniunt in fistulis rectis ut inferius aperiri & sic detergeri possint, si vero locus jam purus sit factus, tum nil requiritur, modo imponantur plumaceoli sicci aërem arcentes.

Digestiva. Vide *Boyleum* in tractatu de Philosophia Experimentali, *Hildanum* & *Aquapendentem*. Sed non illis assentior in eo, quod promittunt de suis digestivis; omnis enim digestivi vis consistit in eo, ut vulnus reddat nitidum, ita ut concrescere possit, nunquam autem digestivum concrescet cum partibus vivis; hinc omne quod promittunt, nil plus facere potest, quam ut ille sinus reddatur vulnus, sed si illud digestivum nimis diu maneat, tum ex vulnere fit ulcus, hinc non credo hoc sensu esse ulla digestiva specifica, sicuti contingit homini prædicto, cui plura digestiva incassum fuerunt injecta, sed statim atque apertus fuit tumor in Osse Sacro, sanatus fuit ultimo. Optimum digestivum est Therebinthina cum ovi vitello juxta *Belloste*. Attendendum etiam est, quod præter illa impedimenta flocculorum Cellulosæ membranæ in finibus, accedat etiam Diathesis ad putredinem, unde Cacochymia.

Injectu. Id *Paracelsus* fieri voluit, & apud *Boyleum* & alios hac in re tam multa arcana habentur, laudantque summopere adstringentia, ut Nitrum, quæ tamen modo in uno casu conveniunt, nempe ubi nimia humiditas atque

que putredo adsunt, & corrosio requiritur, tum Nitrum in aqua dilutum addito parum Elixiris Proprietatis injici potest, tum fistula est comprimenda, ut iterum exeant, vide *Aëtium* & *Æginetam*, sic alter solutum Nitrum, alter spiritum vini Camphoratum vel vinum cum aqua & Sale, vel cum Aloë & Myrrha vel decocta Vulneraria laudant, hæc quoque naturalem diathesin ad concretionem (si in cæcam fistulam injiciantur) impediunt, sed hæc si sinus rectus à Nucha v. g. ad os Coccygis decurrat, adhibere possunt, ubi ad inferiora foramen pro exitu horum sit factum, ut hoc modo.

℞. Mel. Mercurial. ℥ij.
Elix. Propr. cum sale Tartari & Spiritu vini pp. ʒj.
Aq. Comm. q. s.
M. F. injectio.

Ligatura. Hæc optima Mechanica est methodus, nam pressio hic multum facit, ut Galli notarunt; vide *Verduc*, cogitate v. g. fistulam hærere ad os humeri, & pergere deorsum, tum injiciatur aqua cum sale & melle, & claudatur foramen, sicque fundus fistulæ est quærendus, & tum fistulæ injectu horum bene depurantur, fistulæ Elixiri Proprietatis cum melle rosaceo & vino detersæ foveantur, tum liquor injectus exprimatur, & sic repetendo donec satis detersum sit vulnus, splenium postea ponatur ad fundum fistulæ, & ligatura comprimatur, foramine vero aperto relicto altero die iterum eadem remedia injecta exprimantur, tumque splenium supra primum ponatur, & ita hoc pergendo, donec ad aperturam

ram perventum sit, vel donec vulnus sit plane consolidatum, verum hæc citius fierent, si æger permittere vellet, ut cultro aperiretur vulnus, hac ratione fontem fistulæ indagaremus, si jam facta sit apertura & fons detectus, pus detergeatur, injiciatur quid mundificans & contra Suppurationem tali modo.

℞. Mel. Rosar. ℥ij.
Olei infusi Hyperici ℥j.
Balsami Sulphuris Terebint. ℥v.
Spiritus vini commun. ℥iv.
Tincturæ Aloes. ℥ij.
M. F. injectio.

Sæpe res est cum infantibus & mulieribus teneris, qui nil plus ferro metuunt, putantes nescio quid accidere; sed quid hic remedii? Si scire velim quam profunda sit fistula, hoc autem experior premendo sensim locum, donec nullam amplius possim exprimere materiam, tum sumo injectionem depuratissimam ex herbis Hyperici, Virgæ Aureæ, quas coquo in phiala alta, ne ejus vis avolando pereat, cui decocto admisceo parum salis Ammoniaci, & Marini, & injicio, donec pus exeuns non amplius fæteat, sed injectum æque purum redeat, tum ultimo aliquid Balsami infundo, & sic de die in diem injiciendo, depurando, & ultima injectione aliquid Balsami immittendo fiet curatio, hæc Methodus est rustici Nortchollandici (de *Fisp*) vocati, qui hac methodo curauit fistulas inveteratissimas: tum applico ad inferiora splenium vel compressam parvam fere digito latam, superiori parte libera relicta; & sic si successive leniter fiat à fonte compressio sensim pro-

progrediendo ad finem curatur; attendo interim, an non pruritus, dolor, ardor, collectio in alio loco, vel aliud symptoma superveniat, tunc enim est varianda cura. Pessimæ & frequentissimæ fiunt Fistulæ in intestino Recto dictæ Fistulæ Ani, de quibus optime scripserunt Chirurgi Parisini imprimis Dominus *Dionis* in libro dicto *Cours d'operations de Chirurgie*. Veteres hic valde timuerunt, quia sub parvo osse sæpe pus hæret, sed alia non superest difficultas, si oblonga incisio fiat inferius v. g. si in brachio per longitudinem sentiatur fistula, ab humero usque ad juncturam cubiti, tum ad cubitum fiat, & pus quatuor digitis ad inferiora premendo pellatur; cætera peragantur, ut prius dictum est.

Cannulam. Tum stylus argenteus in fossam excavatus cannula dictus intrudetur usque ad fundum fistulæ, tumque parum elevatur, ita ut pars affecta emineat, postea una sectione circa cannulam aperiatur, hocque modo vidi fistulas antea per annos tractatas intra quatuordecim dies sanatas.

Filum argenteum flexile ad apicem obtusum, quod quoque quadam vi ad vulneris fundum adigitur, tumque, infimo loco aperto, filum extrahitur, & juxta illud sectio fit, hac ratione Fistulæ Ani in Galliis tractantur.

Omnes hæ tres Methodi in eo conveniunt, quod vulnus depurent; Cætera multa, quæ de fistulis curandis habentur, non puto esse tanti momenti: nam *Boyleus* laudat præparatum ex Vitriolo usto, quod modo in locum injiciebant, sic etiam tale remedium *Paracelsus* in sua Chirurgia majori descripsit, dicitque se per unum decoctum plus quam centum fistulas curasse, sed hæc

hæc universaliter non succedunt, hinc patet esse impossibile posse curari fistulas per remedia interna, ne Mercurium quidem excipio, nisi aliquando fiat per decoctum Ligni Guajaci. Fistulæ vero à carie ossium sunt pessimæ, ut si os tibiæ ad anteriora, ubi valde nudum est, accipiat, fistulam, tum hæc fistula, quæ manui accessum dat, facillime curatur, sed si ad femur fiat, tum per interstitia musculorum pergit, & sic ad anteriora deveniens difficillime curari potest, sic etiam si caries fiat sub musculo Deltoide, tum malum per musculum ipsum serpere nequit, sed per commissuras musculorum adscendit, inde patet, quod multæ fistulæ sint incurabiles, nisi per curam Ligni Guajaci, de quo ligno postea dicam, cum de Morbis ossium vel Lue Venerea sum acturus, ad cariem ossium curandam fiat incisio ad os usque, ut mortuum exfoliando separetur, & locus depuretur, tum consolidatur sponte.

Syringotomen est instrumentum fistulæ incidendæ aptum.

§. 416. *Bubo non malignus* est *tumor inflammatorius, durus, glandulosus ad axillas vel in Inguine, qui oritur, si subito fiat Inflammatio, quæ si magna sit, non nisi Suppuratione curatur.* Si Pestilentialis sit, tum Inflammatio est prægressa, & agit ut Causticum summum, Chirurgi enim norunt, quod pars Caustico affecta non suppuret, sed hoc malum per suppurantia vel digestiva separatur; ex his dictis patet, quam perverse agant hi, qui per Causticum & ferrum candens venenum Pestilentiale expellere volunt, quod tamen plerique faciunt, hoc quoque in urbe *Massiliensi* factum est, verum emollientia sunt applicanda, nam homines.

Peste affecti optime veteribus dicuntur Syderati, quasi à flatu syderis Pestilentialis illico necati sint, tum tota glandula à materia instar ignis penetrantis exuritur, quasi fieret à ferro candenti, postea pars emoritur, & sic pars semi-mortua cum viva cohæret, hocque est suppurandum, quod ad bubonis labia fit, sed tum etiam omnia vicina simul sunt suppuranda; hinc difficilis & diuturna est cura, inde non nisi emollientia sunt applicanda, sic Asiatici Medici ficus in pultem contusas parti affectæ imponunt, quod maxime emollit, sic quoque legitur in Sacris *Hizkiam* sic curatum esse ex consilio Prophetæ.

1. *Bubo inflammatorius* est, si materia adhuc hæreat in vasis.

2. *Suppurans.* Si materia cum vasis contundi incipiat.

3. *Suppuratus.* Si omnis in pus sit conversus.

4. *Pestilentialis* tum aliquid maligni seu divini latet.

5. *Venereus* vel *virulentus*. Si Venerea materia adsit, tum semper tendit in Suppurationem, sed quia motus ibi est lentus, promoveatur Galbani ℥j in albumen ovi dissoluti Melle & similibus, hinc hic semper summa suppurativa sunt adhibenda v. g. Emplastra emollientissima. Decoctum Avenæ &c.

Parotis est *Inflammatio glandulosa in salivali Parotide orta*, Parotis est vel benigna, ut in multis morbis, vel maligna, ut in Pestiferis & Lue Venerea, difficulter suppuratur ob motum lentum, promovetur iisdem.

Furunculus, est *parvus superficiarius Anthrax*, vel est *tumor inflammatorius difficulter suppurabi-*

lis, *natus in pinguedine subcutanea*, licet sit exigua Inflammatio, tamen est fortissima; unde facit partes excidere & quasi furere, hinc nomen; raro vero solum pus fundit, sed semper simul sanguinem; Belgice vocatur (*een Bloed-sweer.*)

Anthrax est *tumor gangrænosus durus*, *sæpe niger*, *uno momento factus*, *difficillime ad suppurationem deducendus*, *qui tandem reductus exilit in magna frusta* & dicitur ignis Piperi similis seu carbo Belgice (*Peperkoorn*) hæc fiunt, si Pestis sit, & si parvi tumores fiant, tum maculæ purpureæ gangrænosæ adsunt, hic est pessimus omnium, & si nigræ, tum nemo inde evadit, notat etiam interiora sic esse affecta, tum acida Antiseptica & Diaphoretica perpetuo sunt danda; Anthrax notat causas internas tam violenter agere, ut Escharam duram illico facere possint, si vero margo suppuretur, tum instar carnis ambustæ excidit, nam fere idem est, ac si ferro candenti pars esset ambusta; summum remedium est jam olim *Hezkiæ* Regi ab *Jesaia* commendatum, id est ficus in pultem contusæ, mel & cœpæ sub cineribus assatæ.

Carbunculus. Est tumor idem cum Anthrace, sed minor; si particulæ quædam excidentes parva foramina faciant, quæ tot furunculos repræsentant, & pus emittunt, tum oriuntur, & dicitur Belgice *Negen-oog*. Omnes vero partes sic affectæ per Suppurationem labiorum, quibus coercentur, tolli debent, hæc ergo est promovenda; hinc Emollientia sunt applicanda & bona Diaphoretica sunt danda, tum materia extrorsum derivata, curatur locus affectus, si nil maligni adsit.

Phyma. Si plures Carbunculi conjungantur, oriuntur, si majores fiant, grana Piperina (Belgice *Peperkooren*) facilius determinantur ad Gangrænam & cadunt, quia vasis destituuntur.

Quid mali Anthrax facit? Si pars siderata seu Anthrax sideratus adsit, tum hæc vasa mortua hærent inter viva, & fit Inflammatio, elevatur cutis, dolores fiunt intolerabiles, si aperiatur, tum non exit, si calida applicentur tum lapidescit, si vero Emollientia diu applicentur, tum cutis moritur, tumor aperitur & sic Anthrax vi vitæ propulsus expellitur.

Erysipelas. De hoc dixi, hæret magis sub Epidermide, hinc apparet flavum.

Morbilli sunt *pustulæ parvæ inflammatoriæ instar morsus pulicum sub epidermide contingentes*, *quæ quarto die decidunt secessu Epidermidis*, tum distinguuntur à Variolis, antea enim distingui non possunt; hæ Pustulæ sunt valde periculosæ, quia semper idem fit in tenuissima pulmonum membrana.

Variolæ sunt *parvæ pustulæ inflammatoriæ ortæ hinc inde ad quædam puncta glandulosa subcutanea, dein colligentes pus in parvam vesiculam; quæ, si suppurentur in bonum pus, dicuntur benignæ, si vero ichorem effundant, vocantur malignæ.* Benignæ semper tendunt in Suppurationem post octo vel decem dies. Si sint Confluentes, tum in magnam vesicam ab Epidermide elevata factam colligitur pus, quæ vesiculæ continent ichorem subrubellum, & his apertis Eschara fere nigra apparet, in hoc casu non credo vix ullos ægros evasisse, vide *Sydenham.*

Maculæ rubræ sunt multa puncta rubra, quæ speciem hepatis repræsentant, interdum sunt ni-

nigræ, interdum purpureæ, sed has sequitur immediate mors, denotat enim esse Necrosin vel Gangrænam in parte vel in toto corpore; tales maculæ in Febre Scarlatina apparent, qui morbus transit semper cum desquammatione Epidermidis, si Medicus ægri Peste laborantis partem Peste affectam ad Suppurationem deducere possit, tum semper eum sanabit, nam cum ille morbus sit ardentissimus, & omnes partes in ægris sint siccæ, tum facile hæ partes ad putredinem vergunt; hinc Medico est utendum remediis Antiphlogisticis, applicanda sunt fomenta emollientissima & enemata, non autem sunt danda exsiccantia & calida, ut sunt Theriacalia, Tincturæ Bezoardicæ, ut perperam factum est in cura Pestis Massiliensis.

Sciuntur. V. g. oritur OEdema Erysipelatodes in facie, quam immaniter hoc non tumet? Sed tamen facile curatur, si vero ortum hoc esset in cerebro, æger illico Phreniticus moreretur, ergo hi morbi benigni sunt, qui facile suppurantur, & quo difficilius ad Suppurationem perveniunt, eo pejores sunt, ut in Peste, ubi sæpe mensis & plus temporis requiritur, sic etiam si homo incubitu ad nates accipiat Gangrænam, tum quandoque hæc pars intra duos menses ad Suppurationem & separationem perduci nequit; hinc hic emollientissima sunt applicanda, id circo non mirum est in Peste intra quatuor dies non fieri Suppurationem, si vero nimius motus Suppurationem inhibeat, tum Venæ Sectio instituatur, & danda sunt diluentia.

§. 417. Si pus membranis ruptis hæreat intra cavitates, tum putrescit, & orietur semper species Phthiseos aut Hecticæ Febris, talis

fit à materia acri purulenta sanguini communicata.

§. 418. Si ad femora Abſceſſus fiat profundus, nec aperiri poſſit, oritur puris reſorbtio, Atrophia & ſæpe Phthiſis ob puris collectionem, & vix in his locis aperiri poteſt ob partes carnoſas; ſi Abſceſſus in Thorace fit, ſcio pulmones affici, & quia pulmo vitæ eſt neceſſarius, hinc mors prævidetur; in Abdomine pus corrumpit viſcera Abdominalia, ex hoc enim fundamento hæc omnia intelliguntur.

Gangræna.

§. 419. Jam ideam mortis in pleriſque morbis acutis hic daturus ſum, nam quæ natura, cauſa, effectus Inflammationis in parte externa, talis in toto.

Gangræna eſt *partis mollis ea conditio, ut liquida vitalia nequeant adfluere ad partes vel refluere ſine vitio relicto, deſinitque in una parte* & eſt mors partis.

Alia curatio. Id clare patet, quod aliter hic morbus ac φλεγμονὴ ſit tractandus.

Gangræna dicitur, ſi pars in mortem tendat; hinc etiam mors, Barbare mortificatio partis νέκρωσις dicitur.

Mollis. Nam in oſſibus non dicimus Gangrænam obtinere; *Quid vero eſt mors partis? Eſt illa conditio corporis, quæ per vaſa arterioſa non admittit, neque per lateralia ſecernit.* Ergo mors modo ratione circulationis, ſi ergo ruber, ſeroſus, lymphaticus humor in fluore pe-

perennet, tum pars non est mortua; hic vero pars tendit in mortem, ita ut, si eadem conditio diu pergat, vel plus augeatur, tum totalis partis mors fit, ita ut à fluxu impedito pendeat; nam sic partem hominis sanissimi Gangræna afficere potest, nempe si tum partem fortiter ligemus, ita ut nil influere nec effluere possit, tum pars incipit frigescere, livescere, & si hoc per aliquot horas duret, tum fit Sphacelus, & pars excidit, hoc vero hic repeto, quia omnes scriptores Medici sunt in ea sententia, quod aliquid Causticum vel mire acre ad Gangrænam requiratur, sed hoc sine acri peccante fieri potest, sic contingit totum femur computruisse, & putabatur ibi miram acredinem in causa esse, sed ibi modo in vena erat obstaculum impediens refluxum humorum, vide *Harvæum* tale exemplum narrantem. Gangræna à Sphacelo distinguitur, quod in Gangræna calor, sensus & dolor adhuc adsint; his absentibus, est Sphacelus verus gangrænosus, si non suppuretur, compressione partium subjacentium Sphacelum facere potest, ita ut musculi quoque moriantur; nullus vero fit Sphacelus, nisi Gangræna sit prægressa, si non ab osse malum incipiat vel contusio magna sit facta, nam tum musculi prius quam Panniculus Adiposus moriuntur, nisi à senio in extremis fiat articulis.

Sphacelus rarior est, Gangræna maxime fit in Panniculo Adiposo; vidi nuper ingentem tumorem inflammatorium in pede intra sex horas, dedi resolventia superius dicta, tertio vel quarto die Panniculus Adiposus plusquam ad palmæ magnitudinem excreverat, eratque Inflammatio cum magno dolore; tunc si fieret Suppuratio vel Gan-

græna, metuebatur mors ob pus & mortificationem. Dedi maxime dissipantia, tandem suppurabatur, exibant partes Panniculi Adiposi, clamabant omnes Chirurgi pedem esse abscindendum, contradixi sciens aliquando incredibiliter hic intumescere, curabatur bona diæta, caro erat livida, tamen omnia recreverunt, & in inferiori pede, ubi nulla apparebat pinguedo, tumor sextuplo erat major, quod tantum erat in membrana Cellulosa *Ruyschii* vel Adiposa *Malpighii*. Si nimia suppurantia non adhibeantur, omnia recrescunt, suppeditato inferius bono alimento.

§. 420. *Panniculus Adiposus* est *collectio sacculorum membranaceorum pinguedinem multam continentium at in obesis præprimis superposita cuti & musculis.* Omnes Phlegmones dictæ, quæ tendunt in Gangrænam hærent tantummodo in Panniculo Adiposo; hinc post Gangrænam maximam, homines si rite curentur, habent nihilominus usum suorum musculorum, quia Cellulosa membrana tunc temporis sola fuit corrupta; porro per Panniculum Adiposum intelligo quoque hanc Cellulosam membranam, quæ non modo supra musculos, verum inter ipsos extenditur, propagaturque, membrana Cellulosa mirum in modum per Inflammationes tumere potest, & quidem decuplo aliquando magis quam naturaliter, ut apparet in Variolis, in Rosa Bullata, & visa sunt brachia, quæ quadruplo fuerant mole aucta per Inflammationem; qui tumor oritur semper in sola membrana Cellulosa seu Panniculo Adiposo; hinc humor hic stagnans corrumpitur, moritur, sitque Gangræna, quando musculi & tendines nondum sunt affecti. Hic vero triplex canon ex Anatomicis locum habet.

1. Ubi

1. Ubi plurimi musculi ibi maxima pinguedo; hic tanta pinguedo circa nates & humeros.

2. Eo plus pinguedinis in loco cæteris paribus, quo partes magis moventur, ut ad Abdomen, hinc hic major pinguedinis copia, quam in reliquis locis proportionaliter ratione crassitiei musculorum.

3. Ubi minimi musculi, ibi non hæret membrana Adiposa, sed Tunica Cellulosa, estque ibi valde tenuis & tamen expansilis vixque pinguedinem habet, sic circa scrotum non hæret pinguedo sed membrana Cellulosa, ibi tamen hærent musculus Cremaster & membrana Darthos, ubi vero hæc membrana hæret, ibi Gangræna fieri potest, hæcque membrana mirifice inflari potest, ut vidistis in juvene hic in Nosocomio, qui valde enormes pedes habebat, hic vero tumor pendet à sola hac membrana, quæ aqua impleta & inflata est, sic quoque intumescentia pedis à sola hac membrana pendet, hinc Gangræna in omnibus his locis oriri potest, sic vidi talem Gangrænam ab humeris usque ad digitos descendisse, ubi exstirpatio indicabatur, sed tamen bonis remediis pars gangrænosa separata fuit & æger brachium retinuit. Præterea omnes musculi ex fibris constant, & quælibet fibra accipit talem Tunicam Cellulosam, sic ut Gangræna per totum musculum serpere possit, cum tamen musculus maneat illæsus, licet aliter appareat, nam plurimi putant tum musculum æque consumi & infici, sed errant, vidi enim tendinem, qui suppurabatur ab hac membrana, sed tamen servatus est cum motu fere integro.

Sphacelus cuncta. Tendines, musculos, nervos, Periosteum, ossa & omnia occupat.

Gangræna vero sæpe pro Sphacelo haberi potest, quia tam mirifice serpit, sic vidi ingentem Gangrænam, ubi musculi tamen integri manebant, sed inter musculos se insinuaverat & separatione hujus membranæ gangrænosæ facta, tum musculi tamen suam vim retinebant, si vero Sphacelus sit, tum omnes musculi sunt mortui.

Præcedit. Nunquam aliter nisi fiat Sphacelus à causa externa.

Sequitur si vero Gangræna diu occupaverit partes, tum fit Sphacelus.

Corruptione. In semi-corruptione ossis sequitur corruptio totius, & sic à parte inferiori ossis ad exteriora pervenit, ut in Spina Ventosa oritur.

Medullæ. Non modo ossis medulla contusa totum os corrumpit; verum etiam quando nervi in origine, ut ad medullam spinalem contunduntur, pars, ad quam tendunt, sæpe gangrænescit.

Periostei. Nam tum inferiora inficit, verum quoque contusio non ita observat vulgarem ordinem adscensus Inflammationis, nam aliquando illico Gangrænam vel Sphacelum producit. Utinam vero hæc dicta legissem, cum me primo ad Praxin accingebam, nam hujus rei cognitio maximum habet emolumentum, sed hæc apud auctores non habentur.

Duxerit. Sphacelus semper præsupponit Gangrænam, sed si aliqua contusio in ipso osse vel Perioſteo sit facta, tunc Gangræna & Sphacelus sequuntur.

§. 421. Habent eandem causam tam materialem quam efficientem nempe obstructionem vasorum

ſorum & motum illius obſtruentis & ipſius ſanguinis validiſſimum.

Vi. Nam major vis in Sphacelo quam Gangræna tam in materia quam in effectu; ſic etiam Sphacelus non tam cito generatur ac Gangræna, & tandem Sphacelus hæret in omnibus, Gangræna vero in quibuſdam partibus tantum; hinc *Hippocrates* dicit os ſphacelatum ſed non gangrænoſum.

Duratione. Nam primum, id eſt, Gangræna tendit in mortem, & Sphacelus nunc demum eſt mors partis.

Loco. Gangræna in pinguedine hæret, Sphacelus vero in Muſculo, Perioſteo, imo ipſo oſſe.

Vidi aliquando pedem gangrænoſum factum & de in adeo tumidum & mortuum apparentem, ut Chirurgus ſat peritus putaret eſſe ſphacelatum omnino & ideo eſſe exſtirpandum, tum vero advocatus inveni tumorem maximum ſed frigidum prorſus, ita ut etiam putarem eſſe exſtirpandum, ſed tamen rem penitus conſiderans adverti calorem quendam ad extrema digitorum, quæ non erant adeo tumida, itaque adhibui fomenta maxime reſolventia, putredini reſiſtentia, nempe Muriam Salis cum vino & herbis aromaticis coctis ut ſcordio &c. quæ deſcripſi in *Materia Medica*, tum demum poſt aliquod tempus factæ fuerunt in illo pede fiſſuræ undequaque, & hoc pacto tota Celluloſa membrana à ſubjectis muſculis gangrænoſa ſeparata eſt, ſed tunc temporis cum muſculi apparerent integri & ſani, remotis his reſolventibus adhibui leniora ad pacandam Inflammationem, non tamen efficere potui, quin Gangræna ſerperet per Tunicam Celluloſam tendinum, qua abſumpta tandem & delapſa tendines

accreverunt offibus, & æger fanatus eft illo pede, qui tamen ita rigidus manfit, ut illo amplius uti non potuerit.

§. 422. 1. *Omnia.* Hoc clare patet, nam quid eft Gangræna? Mors partis; Quid eft mors partis? Conditio Phyfica, quæ influxum vitalem arteriofum, refluxum venofum, & fimul fecreti liquidi defluxum inhibet, ergo Gangrænæ caufæ funt fequentes, 1. ut adfit obftructio, 2. nixus ingens in materiam obftructam. 3. Ut partes frangantur nempe membranæ Cellulofæ partes, idque non tam æqualiter ac in Suppuratione.

α. Si vena folitarie ad partem pergens comprimatur à quadam caufa interna, vel fi ligetur, ut nil remittat, tum pars tremit, calet, livefcit, & gangrænefcit, fi vero arteria comprimatur, ut nil permittat, tum exarefcit & exficcatur pars, ad quam fola pergit; fic tale *Diemerbroek* narrat exemplum, quod accidit *Ultrajecti* in juvene Studiofo, qui ebrius domum rediens fe tamen ante feneftram pofuit ad videndos prætereuntes, ille vero tum fomno quafi fepultus in hoc fitu manfit usque ad fequentis diei tempus matutinum, tum vero evigilans fe reftituere non potuit, & pedes cruraque terribiliter intumuerant, ibique Gangræna erat nata, quia fanguis arteriofus circulare non potuit ad cor; nam tibialia nimis fortiter adftrinxerat, hinc venæ erant compreffæ, & fe fuftinere non poterat, putabat enim fe pedes non habere, ipfe vero inde mortuus eft, idem accidere videmus in fufpenfis, hæc vero oriri poffunt à ligatura, 1. in loco faniffimo, 2. in loco inflammato.

β. *Harvæus* in libro de Generatione Animalium tale exemplum habet, ubi homini nafcebatur ingens

gens tumor in femore circa venam Cruralem, qui sensim livescebat, sicque subsecuta est Gangræna partis, nulla causa aderat, nisi steatoma venosum magnum vas comprimens, sic venæ comprimi possunt, ita ut causas ignoremus, hinc modo hic dicimus hoc factum esse à compressione, licet malum sit incurabile.

γ. Frigus magnum, quod per multos gradus calorem nostrum superat, calorem exstinguit, si homo ponatur in frigore, quod frigus tantum à calore nostro recedit ac sanguis calidior ab aëre, tum partem conglaciaret, & si hoc profunde sit, tum fit Sphacelus, sic in obsidione quadam Princeps amisit à frigore brachia & pedes & modo truncus remansit, ibique multi milites in excutias omnia membra externa, solo trunco remanente, amiserant; frigus in corpore agit per spicula salina, quæ mirabiliter in parte congelata agunt, quæ inde rigescit, hæc vero spicula si moveantur, tum omnes partes, quibus sunt infixa rumpuntur, & fit Gangræna non ab humoribus urgentibus, sed ab his spiculis motis, motus vero horum fit ab igne; hinc pars conglaciata non igni admovenda, sed in aquam frigidam est intrudenda, sic enim caro conglaciata, si aquæ gelidæ imponatur, uti etiam pomum, tum circa carnem & pomum aqua conglaciatur, & se applicat, hocque modo spiculæ per eandem viam, quam ingressæ sunt, extrahuntur; nam sunt lanceolæ per aërem motæ, quæ uniformiter vi ventorum se insinuant in meatus, & faciunt, ut pars fit rigida, hinc putrescit, sed, si nive involvatur pars, tum illa spicula extrahuntur illæsa parte, aliter hæc corpora putrescunt, sic etiam in nobis fit.

δ. In inflammatione quædam partes moventur,

quædam non, obſtructæ non, ſed laterales, jam vero ſi ſpicula impediant fluxum per lateralia, oritur Phlegmone & Gangræna. Norunt etiam Chirurgi à valde pingui idem fieri, quia totus impetus illa vaſcula conterit.

Adſtringentia non niſi in initio Phlegmones proſunt, ſed his non inſiſtendum uti dixi, idem de repercutientibus verum eſt, quæ vaſa anguſtant, ſi in Phlegmone adhibeas adſtringentia, tum motum impedis, ſic etiam frigida faciunt, imprimis vero ſtupefacientia, tum ſemper ex Plegmone fit Gragæna, ſicque quaſi comburuntur pedes, nam partes ab Inflammatione quaſi comburuntur, hinc dum frigida applicantur, fit Gangræna, omnia enim hic commoliuntur, & per ea, quæ tum applicantur omnis vis ad interiora adigitur, tum fit ruptura, & hinc Gangræna, nam ſemper in loco inflammato adhuc motus eſt, qui his compeſcitur, per oleoſa tenacia fit Gangræna, hinc qui à Phlegmone Gangrænam avertere vult, ille locum perſpirabilem tenere debet, ut *Sanctorius* ſuadet, ergo fomenta ſunt applicanda ex aceto, ſale, & ſimilibus.

Stupefacientia. Ut ſunt Narcotica, quæ quidem per ſe non ſunt mala, ſed quia mens non animadvertit ſigna in ſomno, ut dolorem, ardorem hinc non quæruntur; ſed Medici ſæpe dant in Febribus aquam aromaticam, Sal Volatile Aromaticum, ſal Viperarum, & ſal Cornu Cervi, ſpiritum Ammoniaci, hæc omnia incendunt & flammam & motum augent, hinc hæc ſi non requirantur, viam in Gangrænam parant.

Acria. Si v. g. æger aſſumat Theriacam vel ſal volatile, & tum ſimul externe applicet motum

tum ſiſtentia, dum interim interne augetur, tum citius Gangræna fit; Medici recentiores ſæpe ſuaſerunt ægris, ut aſſumant Allia, Cæpas, ſal Cornu Cervi, Camphoram, Diaſcordium & ſimilia, tum Gangræna eo citius fit, quia eſt obſtructio, ſed cùm motus ingens ad partem obſtructam irruat, nec interim ille motus hoc obſtaculum ſuperare poſſit, tum eo citius fit Gangræna, nam ſi v. g. decem ova habeam, tum ſi omnia confringere velim, tum eorum teſtæ mihi ſunt frangendæ, ſic etiam hac ratione omnia franguntur, hæc ergo eſt natura Gangrænæ.

1. Hæc Gangrænam ipſam citiſſime producit, id eſt, ſi Inflammatio ſit in aliqua corporis parte, & ſimul Febris excitet interiora, ſic blanda cauſa ita augetur, ut partem deſtruat; ſic quoque Diaphragma, Pleura & Inteſtina inflammari poſſunt, & hæ Inflammationes æque poſſunt abire in Gangrænam, ſed diceris forſan, quod dixerim eam modo hærere in Cellulоſa membrana ſeu Pinguedinoſa, hoc verum eſt, ſed ibi quoque hæc membrana invenitur, licet pinguedinem non habeat, ſic etiam hæc membrana omnes arterias venaſque ambit.

ξ Medici quò magis in Praxi ſunt verſati, eo plus repudiare ſolent methodum à præceptore præſcriptum, ſemperque fere putant, quod fractum os ſemper debeat reſtitui, hoc quidem verum eſt, ſi nullum adſit contraindicans, nempe ſi videamus ægrum inde moriturum, tum pars non eſt reponenda ſed relinquenda, nam melius unam partem deformatam habere, quam totum deſtructum, ſic quandoque in fiſtulis magna eſt Inflammatio, tum facile fit Gangræna, ſic quoque putatur luxata pars illico reponenda, ſed ſæpe accidit

dit partes immenſe tumere, ſi quis reponere velit ille facit Gangrænam, hinc in omni tali caſu operationem omittere debemus.

ɳ. Omnia illa inventa de oleis ſtillatitiis v. g. de Cornu Cervi, de pinguedine Humana, de Lumbricis, de Galbaneto *Paracelſi*, quod fit Myrrha, Galbano, Maſtiche & pluribus gummatibus, ex quibus vi ignis oleum acerrimum educitur, quod a *Paracelſo* commendatur in Paralyſi partium, ut partes eo fricentur, & in contractura, Anchyloſi, hæc vero omnia juxta *Helmontium* nullius ſunt momenti, nam in Inflammatione vel Suppuratione fricanda applicata ſæpe Gangrænam inducunt, nil enim plus quam oleum acre alcalinum Gangrænam facit, imo nonnulli Emplaſtrum Diapompheligos quod eſt macilentiſſimum, ferre non poſſunt, quin Eryſipelas oriatur.

Contuſa. Puto vero, ſi Contuſio talis ſit facta, ut ſanari non poſſe videretur, me tamen ſanare poſſe, ſi modo calor & ſenſus adhuc adſint, ſi vero pars jam ſit frigida, tum ſanari nequit, ſed quidem ab ulteriori putredine præcavere.

ϑ. Si v. g. homo fregerit crus, & Chirurgus methodum non bene obſervet, tum totum corpus calcaneo innititur, ſi hoc ſic per viginti quatuor horas duret, tum dolor oritur intolerabilis, ſicque videtur totus locus niger & pars Gangræna eſt affecta, hinc periti Chirurgi totum femur & pedem ſuffulciunt ad poplitem, ut ubique ſit æquale pondus, ſic quoque facile Gangræna ab incubitu circa coxas fit, ita etiam circa Olecranon & Scapulas, non vero eſt pejor morbus, quam hic, & homo, qui ſic parti incumbit & eam non movet, accipit Gangrænam in partibus, quibus in-

incumbit; hinc in decumbentibus semper de hac re cogitare debemus, & studere, ut partes æqualiter pondus sustineant, & talis æger, quandoque supposito linteo Belgice (*servetten*) elevandus est, tum partes parum liberantur; hi vero jacent plerumque in dorso, quia ibi tum latissima est superficies; hinc ossis Coccygis, Sacri & Scapulæ eminentiæ afficiuntur, hic vero lectus licet mollissimis plumis constans tamen incubitu instar lapidis durescit; hinc aluta Belgice (*seemleer*) est supponenda, quod est optimum remedium & magnum arcanum.

1. Uti fiunt circa **Umbilicum** vel Inguina, circa Scrotum, in fæminis post partum imprimis, vel adhuc gravidis plerumque in Umbilico, Umbilicus enim hic huic malo plerumque est obnoxius, quia Peritonæum ibi loci est quasi nudum, hinc si fiat laxum in suis partibus, tum per illud angustum foramen exit cum omento vel etiam cum intestinis, & facit plerumque amplissimum saccum, vel si præterea ad intestina semper accedit fex, quæ ex illo intestino egredi iterum non potest, fit ejus constrictio & Gangræna, nisi intrudatur iterum in Abdomen viginti quatuor horarum spatio; in viris plerumque oritur Hernia Scrotalis, quæ eodem modo ac Umbilicalis oritur; scitis enim lamellam exteriorem esse adhuc tensam in Abdomine, si nunc oriatur laxitas quædam in Peritonæo, tum ibi loci, ubi Peritonæum tantum est simplex, fit extensio, & formatur saccus continens ipsa intestina, ab hac lamella interiori, quæ per dictam vaginam se expandit usque in Scrotum, & ibi etiam sæpe colliguntur fæces, & oritur Gangræna, tandem fiunt Singultus, Vomitus, Borborygmi, Deliria, & sic bre-

vi

vi mors, nam vis inteſtinorum urget in hunc ſaccum, eum dilatat, oritur Inflammatio, quia vaſa magis ſtringuntur, tum vita in locum urgens cito Gangrænam facit, hinc aperiendum eſt, quia hic ſtercus colligitur, nam ſtercus quidem introire poteſt in inteſtina ſtrangulata ſed non iterum exire, unde illa mala ſupra dicta ſuperveniunt, ergo Venæ Sectio inſtituatur, Clyſmata injiciantur oleoſa, oleoſa propinentur, & fomenta oleoſa applicentur, ſi vero jam inteſtina ſint ſuffocata, & gangrænoſa, tum ſi non moriatur æger, apertura eſt facienda, aliter manet perpetua Cloaca, quod fere ipſa morte ægro eſt intolerabilius. Ubi vaſa Spermatica devenerunt prope oſſa pubis, tranſeunt utrimque per annulum, qui eſt inter ſecedentes fibras muſculorum Tranſverſalium Abdominis; hic autem fieri poteſt Hernia quando inteſtinum Ileum, quod ibi adeſt, protruditur per hunc annulum, & deſcendit in Scrotum, ſi vero hoc inteſtinum materia turgens ſtranguletur in tranſitu ſupra oſſa pubis, tunc gangrænеſcit, & hæc Hernia vocatur completa; Bubonocele vero fit in Inguinibus, quoniam ibi Peritonæum non eſt validum, tandem etiam fit in Umbilicali regione, quia ibi vena Umbilicalis tranſit & perforat Peritoneum, quod hoc pacto ibi eſt multo debilius, tandem fieri poteſt Hernia in aliis locis Abdominis, ſi Peritonæum lædatur quocunque modo, tum vero ſi inteſtina exeant, nec ſtatim reponi poſſint, oritur Gangræna & mors niſi abſciſſa parte putrefacta, bina inteſtini extrema bona fortuna concreſcant Peritonæo. Vide *Courtial* de Bubonocele. Aut etiam conglutinari poſſunt vulneri, & tunc fæces ſemper exeunt per vulnus.

§. 423. 2. *Destruantque.* In paragrapho præcedenti recensui causas Gangrænæ. Ibi humores adhuc boni sunt non acres, nam illa acrimonia semper post mortem oritur, nunquam enim observavi talem acrimoniam in corpore esse, nisi orta fuerit à morbo prægresso, hic vero vobis causas recenseo ab acrimonia humorum desumptas; vix tamen acrimonia humorum fieri potest in corpore vivente, modo aër non accedat, sed statim atque mortuus est homo, tum omnes humores alcalescunt, verum in quibusdam morbis etiam in viventibus acres fiunt humores, ut in specie Scorbuti, Rachitide, Lue Venerea; hinc oleum Vitrioli, Mercurius Sublimatus, spiritus Urinæ acrimonia sua exedunt partes, corroduntque, ita, ut fiat Gangræna.

α. Nam dixi, quod putredo oriatur à stagnatione, putredo vero magnam acrimoniam facit, imprimis si aër accedat; ubi humor stagnat, & homo cœteroquin sanus est, acerrimus fit humor. Multi hoc negant, sed tamen certum est, cum à posteriori comperi, aperui cadaver Hydrope mortuum, cum ex hoc aperto exiret serum, adstantium pulmones subito invasit talis anxietas & respirandi difficultas, quasi oleum Vitrioli hausissent, aut plurimum Sulphuris attraxissent, omnia viscera hujus cadaveris ab hoc acri humore erant quasi macerando putrefacta, omentum tactu cadebat, hepar erat contractum in minimum spatium; pus diutius retentum fœtidissimum fit, idque solum à sale & oleo acribus & volatilibus Causticis factis, urina in hoc cadavere erat tam fœtida, quasi in Calculoso, de quo diximus urinam carbetere esse eductam, nec mirum, quod ab hoc liquore acri,

omnia

omnia interna viſcera adeo corrodantur, ut omnia putreſcant, nam ſi talis ſtagnatio fiat in Cranio, oritur Hydrops capitis, & totum cerebrum in ichorem fœtidum reſolvitur; ubicunque & quacunque fuerit hæc materies, ſi diu hæreat in quodam loco, fit acris & putrefacit omnia; ſic de reliquis.

Cruor. Si cui v. g. arteria Intercoſtalis percutiatur, tum ſanguis fluit in cavum Thoracis, hinc ibi hujus putrefactio fit, & viciniæ Gangræna, nam licet aër non accedat, tamen tepore & calore fit putrefactio, ut vidi in Capitano; in quo ex Abdomine aperto tantus fætor oriebatur, ut vix ferre potuerim; imo ab attactu contentorum Abdominalium Epidermis deglubita fuit, talis aderat putredo.

β. Si per quendam locum violentus acrium humorum motus ſit, tum fit Gangræna, unde in his hominibus toties tanta mala oriuntur.

Morboſa. Multi auctores negant à morbis tales putrefactiones oriri, ſed illi Scorbuticorum gingivas ſubolfaciunt à jejunis averſo corpore, fere cadent in animi Deliquium; temperies eſt acris in Lue Venerea & ſimilibus morbis.

Lympha. Ad tendines aliquando adeo acres fiunt humores, ut exurant partes; has Gangrænas ab his cauſis ſeu una harum orta, vidi diu ſuſtinere poſſe, & curando lethales fieri, unde vulgo fit (Belgice *Leedewater*.) In Coryza ex naribus ſtillat humor limpidiſſimus, & tenuiſſimus in initio, qui labia exulcerat, & quaſi urit.

Dyſentericus. In Dyſenteria fluore ſanguinis mutatur humor in tantam acrimoniam, ut Panniculi inteſtinales abraſi excernantur.

Ma-

Materia febrilis. Sæpe in Febre materies est tam acris, ut Gangrænas post magnas Inflammationes prægressas excitet; tale quid vidi in aurifabro, qui bina crura adeo inflammata habuit post Febrem, ut nullo modo impedire potuerim Gangrænam, servato tamen ægro.

Cancri ichor, qui lintea ipsa corrodit, vidimus in mulieribus Cancro depastis indusia, quasi Aqua Forti essent corrosa, unde Chirurgi hoc vocant virus, idem intus contingere potest, v. g. Pancreas cancrescat, orietur fluor Dysentericus, qui aliquando totam fistulam Intestinalem corruptam extrudit.

Variolosæ. In Variolis idem aliquando videtur, ubi in curatis inflammata gangrænosa excidunt.

Carnem, aut ad quamcunque aliam partem, nempe si materies deponatur in aliquem locum, quod imprimis probant Variolæ Confluentes, in Peste sæpe intra paucos dies, vel etiam foras totus oculus excidit gangrænosus.

Gingivas, ita ut dentes ex suis alveolis sponte cadant, corruptis perfecte gingivis & in liquamem putridum conversis, tunc in muci speciem detersæ gingivæ abeunt hic casus locum habet in scorbuticis, ubi acre rodens peccat. Belgis vocatur Cancer aquosus (*waterkanker.*)

§. 424. 3. Vidi exemplum in Consule hujus urbis, qui incidit in speciem indolentiæ, mirabar cum homo esset aliter satis timens, narrabat sibi quid ad pedes tumere, vidi digitum pedis totum putrefactum jam esse mortuum, considerando ætatem malumque progressurum de exstirpatione non cogitabatur, tandem Gangræna pergente cum levi Delirio quasi somnians mortuus

tuus est, pars Gangræna affecta à defectu humoris influentis diu sustineri potest, non vero est separanda, nam tum parvus admodum locus afficitur, & quasi vermis esse videtur, tum dein hi Lethargi fiunt, antequam moriuntur, hic enim separatio non est tentanda, nam hæc mortem partis & totius proferpendo accelerat, verum tum Cardiaca sunt danda, & locus cum sale & aceto fovendus, sic enim talem senem per unum annum & dimidium tractavi, sed cum contra meum consilium Emollientia sunt applicata, tum totus pes, dein femur gangrænosum factum est, & paulo post æger est mortuus. Illis senibus quibus est lentus soporosus morbus præ solo virium defectu, his omnibus Gangræna ad digitorum extrema pedum oritur. Sæpe aliquando ante mortem oritur in hominibus quies summa, ut videantur ibi quasi se bene habere, sed tunc tanta est penuria spirituum, ut nunc motus in parte gangrænosa subsistat, tum statim actum est de vita.

Debilitas ob humorum stagnationem.

*Circa Ganglione*s. Ganglion est membrana firmans nervos plurimos mox emittendos, v. g. nervi, qui pervenire debent ad inferiora Intestinorum Tenuium, è Thorace emergunt per Diaphragma & tendunt ad Mesenterium, ubi magnus plexus nascitur, qui nervi sub Diaphragmate transeuntes firmantur.

§. 425. 4. Mirabile est, quod mulier Lue Venerea affecta tantummodo solo affrictu & applicatu sic hominem corrumpere possit, ut totus putrescat, vidi juvenem, qui Luem Veneream contraxerat pessimam, ossa depascentem & ulcera terribilia creantem, cum tamen solummodo

do orta fuerit ab eo, quod ille juvenis, prout fassus est, ipse, genitale membrum ad pudenda muliebria admovisset, neque tamen intromisisset ullatenus. Veteres tradunt olim fuisse homines, qui saliva sua omnia animalia occidebant. Venena adsunt, ut Pestis, quæ dum parcit brutis, homines tamen interimat, & vice versa, at etiam in Peste Bovina soli boves laborant, non alia animalia, quæ cum iis in eodem stabulo degunt, hinc in corporibus singulis animalium sunt vires reciprocæ, quod quidem ab *Hippocrate* τὸ θεῖον vocatur; in calidis regionibus Scorpiones & Serpentes sunt, unde morbi gangrænosi oriuntur; est in Africa serpens quædam Seps vocata (vide *Lucanum* in Pharsalicis) quæ, quamvis sit admodum exigua, creat putrefactionem universalem per totum Panniculum Adiposum; à morsu Tarantulæ solo systema nervorum patitur, vide *Baglivium*. A morsu Viperæ totus homo fit Ictericus; hinc agit tantum in bilem, & in aula Hetrusca visus est magnus bos à Vipera morsus brevi post mortuus concidisse, & aperto cadavere, nulla nota hujus mortis inveniri potuit coram Duce à Clarissimis viris *Borello* & *Bellino*. Legimus Agathoclem, qui terror erat vicinis, porrecto dentiscalpio, quo post prandium gingivas scalperet, cujus in cuspide erat venenum toto capite & gingivis computruisse & contabuisse.

§ 426. Jam quæritur, quomodo scimus, quod in Gangrænam transeat Phlegmone vel alius morbus? Si causæ Gangrænæ præcesserint, si itaque Medicus causas Gangrænæ intelligat, & eas præexistere observaverit, tum Gangræna futura, si v. g. in corpore satis valente videam tumorem

rem Steatomatis venam Iliacam comprimere, & qui hoc seu hanc causam præexistere videt, ille facile Gangrænam futuram videt, nisi tumor tollatur.

§. 427. 1. Si Phlegmone jam conspicua fuerit cum omnibus suis signis, & tunc omnia phænomena subito sine ulla causa cessent; si ante paucas horas locum attingens audiam ægrum vociferari præ dolore, locum tumentem video calidissime rubentem, splendentem, attendo, an pulsus adsit, Suppuratio, mutatio &c. fortis, si nulla alia causa Gangrænæ sit.

2. *Sensus hebes.* Gangrænosus locus est semper insensibilis, tumens inflatus membrana crassiori quam naturali tectus, nec pars inferior pondus sentit, quia superior nimis premit ipsam. Ubi vero hæret Gangræna? semper in membrana Pinguedinosa, per quam nervi distribuuntur, qui tum moriuntur, verum tum cutis nondum est mortua; & hinc cutis adhuc dolet, ideo cum hic dicitur sensum hebetem esse, id intelligitur tantummodo de parte Gangræna affecta; hic vero primo cutis nondum est affecta, ideo dolor adesse potest, cum tamen Gangræna adsit, verum cutis quidem tantummodo vasa per Panniculum Adiposum accipit; sed hæc per totam cutim longe lateque distribuuntur, & sic paulo supra locum affectum vasa ex Panniculo emergentia huc quoque ferri possunt.

4. Pathognomicum signum Inflammationis est tensio, ita ut fiat dolor maximus, si initio prematur, primum retrosilit magna vi, quasi pars esset valde elastica, in Gangræna vero hoc non fit, nisi cutis quandoque possit esse adhuc inflammata, cum tamen membrana

Cel-

Cellulosa jam sit Gangræna affecta. Pars flaccida pressa non resurgit, quia non affluunt liquida, quæ retunderent.

5. *Pustulæ.* Id non fallit, in omni nempe loco, ubi videtis Phlegmonem adesse, ibi videtis Epidermidem elevari in pustulas seu vesiculas, quasi ab urticis essent factæ, aqua vel ichore subflavo seu rubello impletas; tum certi sitis Gangrænam esse natam, & quo plures & majores pustulæ, eo pejor est res, & si colore rubello impletæ sint, id valde malum est signum, si vero ichore hoc pessimum est, tumque est magnum periculum futuri Sphaceli; si vero liquorem colore & dote aquam referentem contineant; tum non multum est periculi; si hæ pustulæ rubræ seu subflavæ aperiantur, cum liquor effluit, & intra tres horas pars supposita fit nigra; hæ pustulæ semper ita apparent, nisi fiat à decubitu, ubi Epidermis compressa à cute subjecta abit; hinc patet, cur *Hippocrates* dicat, quod urina ichore plena sit lethalis, notat enim vesicam grangrænosam factam vel renes; hinc quoque patet, cum stercus ichore mistum sit mortis brevi futuræ indicium, si homini non sentienti effluat, notat intestina gangrænosa; sic etiam si homo exspuat talem materiam, tum notat Gangrænam Pulmonis; hinc hæc signa inter pessima in morbis acutis habentur; hic vero adhuc semel repetam, noto Gangrænam prius Membranam Adiposam destruere, sed tum cutis adhuc viva manet, quæ tamen postea quoque moritur, vasa vero tum tamen adhuc adferunt suos liquores ad partem mortuam, & hinc hi liquores accumulantur, unde illæ pustulæ, tumque materia olim transudans jam in ichorem degenerat.

6. *Frigore.* Pars vero à frigore gangrænosa facta seu à congelatione habet longe alia signa, quam in præceddntibus recensita sunt, quia ab alia oritur causa, illa pars prurit, estque punctura ingens primo in parte, ubi scitis, cum habueritis manus valde frigidas, tum sensistis puncturam ingentem hinc inde quasi aciculis partes pertunderentur, imprimis si ad ignem accedatis, tum dolor punctorius oritur magnus, hocque notet partem satis prædispositam esse, ut pereat, tum adest rubedo sublivescens, sic si in summo frigore, aures cum livore rubescant, seu nares fiant rubræ, & in pinna nasi oriatur circulus livescens, tum Gangræna has partes occupat, & fit Pruritus circa gangrænosæ partis margines; quando accedimus ad ægrum cum magna Febre confligantem accedente maximo dolore, tumore ad partem, & aliquot post horas redeuntes sine ulla causa cognita videmus hæc omnia symptomata evanuisse, tum pars est mortua & gangrænosa facta.

§. 428. *Sphacelus.* Hunc scio futurum, 1. si videam Gangrænam magnam procedere, nam cum Gangræna sit mors membranæ Adiposæ, quæ membrana supra & infra musculos ponitur, & simul musculos quasi perforat, & inter eorum fibras se insinuat, hocque modo musculum quasi penetrat; hinc non diu Gangræna esse potest, quin simul partes vicinæ inficiantur, ergo etiam musculis tum malum communicatur, dein quoque Gangræna valide fibras musculares & vasa præ tumore comprimit; hinc liquorum per vasa influxum ut etiam spirituum nervosorum impedit, inde Gangræna muscularis fit, quæ est Sphacelus, quia tumor subjacentia suffocat; verum Sphacelus, qui à

senio

ſenio & debilitate oritur, ille habet alia ſigna, ſi v. g. ad extremos articulos pedum parvum punctum purpureuct appareat, quod ſe aperit, & ichoris gutta exit, tum ibi interiora inſtar lintei carpti apparent & eminent ex foramine, tum certi ſumus Sphacelum futurum quidquid faciamus, ille articulus cadit, dein etiam aliter & ſic porro pergit, hic vero Sphacelus non à ſignis Phlegmonis prægreſſis, ſed ſine iis ſcitur; hinc etiam non valet argumentatio, eſt Gangræna prægreſſa, ergo eſt Sphacelus, ſed eſt maximum periculum, ne oriatur Sphacelus.

§. 429. 1. Verum ſi ingens Gangræna ſit prægreſſa, quæ etiam diu hæſit, tum ordinario Sphacelus adeſt, ſed tamen huic ſigno non ſatis fidere poſſumus, ſed ſimul ſenſus adeſſe debent, ita ut viderim ſcalpellum à Chirurgo in parte adactum ad Perioſteum uſque ſine ſenſu ullo doloris; hic vero quæſtio oritur multum inter Medicos agitata & nondum compoſita, an pars ſphacelata motu ſit deſtituta? motu deſtitutus eſt, quatenus ſphacelatus eſt muſculus, ſed ſi muſculus partem ſphacelatam movens non ſit ſphacelatus, tum moveri poteſt, ſic digitus eſſe poteſt ſphacelatus, ubi tamen ejus extenſor ſit vivus, tumque moveri poteſt, ſic pueri ludentes ſumunt pedem anſerinam & trahunt ejus tendines, hacque ratione articulos digitorum pedis movent, quia pes non movetur per ea, quæ ſunt in pede, ſed quæ circa Tibiam ſunt, hinc licet tendo ſit ſphacelatus, tamen muſculus huic tendini annexus agere eumque movere poteſt, nam eſt modo quaſi funis & nil ad motum facit, niſi quod parti mobili annexus à muſculo trahatur. Fui aliquando in conſilio Medico, ubi proponebatur, an ſphacelata eſſet

pars nec ne, hic vero Medicus quidam dicebat partem non ſphacelatam eſſe, quia movebatur, ſed erat tamen verus Sphacelus, & licet etiam tendines ſint ſphacelati, tamen ſi muſculi adhuc vivi ſint, pars moveri poteſt, nam tendines pro fune tractili inſerviunt.

2. *Puncta.* Cum membrana Celluloſa ſit craſſiſſima & profunde pergat; hinc Chirurgo eſt adigenda lanceola, donec ad ipſa oſſa perveniat ſine ullo dolore facto, antequam aſſeri poſſit Sphacelum eſſe, neque tum etiam ſanguis eſt exeundus, ut detur optimum prognoſticum.

4. *Mollities.* Sphacelus incipiens eſt mollis, ſic etiam putreſcentes cadaverum muſculi ſunt valde molles, quod eſt ſignum manifeſtum, raro aliter accidit, quin tum Sphacelus non adſit: memini enim me demonſtraſſe in Noſocomio in pede mulieris, in quo cute detracta mire variegati colores apparebant in membrana Adipoſa in uno loco rubra, in altero flava, in tertio alba, hac vero membrana detracta, caro ſuppoſita erat nigra, ſed an ſemper hæc mollities obſervatur? non, nam quo pars gangrænoſa in initio mollior, eo poſtea magis dureſcit, quia omnia liquida diſſipantur, quod peſſimum eſt, ſic quoque videmus, ſi tempore Æſtivo aëri humido ſuſpendatur caro pro canibus, hæc primo incipit quaſi liqueſcere, ſi vero poſtea ſiccitas aëris ſuperaccedat, tum, diſſipata parte liquidiori, valde induratur.

Durities fit, ſi vis vitæ deſinat; exemplum eſt Hagæ-Comitis in muliere habente Sphacelum perfectiſſimum in crure, & quia in conſilio Medico putabatur Sphacelum nimis repſiſſe, & amputa-

to

to crure ægram tamen supervivere non posse, amputatio etiam non fuit instituta, sed, scarificatione in viva parte facta, applicatum est fomentum ex Scordio, Marrubio, & similibus putrefactionem impedientibus, quo fomento sæpe repetito caro mortua à viva separabatur, & ægra post annum adhuc vixit crure sphacelato & arido.

5. *Cadaverosus.* Si aperiatur, fætor ille ruit in adstantium pulmones, unde deprehenditur deterrimus, ut vidi in Chirurgo, qui nimis appropinquabat ad partem sphacelatam, præterea suadeo, ut cauti sitis in his casibus.

6. Nam pars mortua semper putrida vivæ cohæret; hinc malum vicinis partibus adhuc vivis communicatur, nam per partem mortuam nil fluit, hinc omne quod accedit, stat ante eam partem, & sic vicina in consensum trahit, puto nos jam non posse hærere, an pars sphacelata sit necne. Hæc ut in exterioribus obtinent, sic etiam in interioribus se obtinere possunt, sed ibi signa non apparent.

§. 430. Vidi Senatorem senem, qui mihi conquerebatur se incommodo quodam, sed non malo (ut dicebat) laborare ad pedem, & crubescebat, cum partem monstraret, quia putabat vix operæ pretium esse, ea de re conqueri, nam cæterum sanus erat, nisi quod parum esset soporosior solito, sed, parte detecta, vidi Sphacelum esse natum, nam punctum purpureum apparebat, quod Chirurgus instrumento accipiens extrahere conabatur, sed æger inde fere convulsus cadebat, pars vero extracta & elevata paulo linteorum filamentorum instar apparebat, unde 1. primus articulus sine ægri sensu decidebat, dein secundus, porro tertius,

& tandem os magnum Metacarpi, ſic malum proſerpſit uſque ad Tibiam, tum ille bonus vir leviſſime delirare incepit, poſtea ſoporoſus factus placide mortuus eſt. Si vero vel inteſtina vel hepar vel ventriculus ſit affectus, tum hoc in caſu non animadvertimus, niſi debilitatem; hinc difficillime cognoſcitur; hic vero in Europa apud omnes nationes duo vocabula in uſu ſunt, quæ in omnibus linguis adhibentur nempe *Ignis Calidus* & *Ignis Frigidius* Belgice *het heet-vier*, *het koutvier*, Germanice *het kalte oder hitſige brand*; ignis vero calidus eſt ſumma Phlegmone cum ſummo ardore tendens in mortem; ignis vero frigidus eſt mors partis ſeu Sphacelus; ſic veteres quoque hanc rem accurate conſiderarunt, qui vocarunt Inflammationem τὸ πῦρ φλεγμονὴ, ultimo vero eſt ignis ſiderans, ſeu τὸ πῦρ σφακελισμὸν, qui eſt mors partis, Sphacelus, vel Ignis Frigidus.

§. 431. *Ætatis.* Infantibus Gangræna ob humorum abundantiam facile fit, ut in Cancro Aquatico gingivarum dicto patet, in ſenibus pariter peſſimæ gangrænæ ſunt, in media ætate non ita malæ, niſi à violenta Febre.

Temperiei. Sphacelus à debilitate eſt incurabilis, ſic etiam Gangræna in temperie debili peſſima, uti ſi acris temperies adſit, hinc Gangræna in Febre Ardente & Peſte eſt incurabilis, quia cito in putredinem vergit, ſi temperies oleoſa, alcalina vel bilioſa, in morbis acutis peſſimum eſt; hinc homines putrefactionibus obnoxii & qui habent ſanguinem ruberrimum, craſſiſſimum & fibras rigidas, difficillime ab hoc morbo curantur.

Morbi. Si Hydropi Sphacelus ſuperveniat, peſſimum eſt, ſic etiam in Lue Venerea & Scor-

Scorbuto; qui oritur à violentiſſimo motu febrili.

Virium. Memores quæſo ſitis illius effati, ſummus calor & ſummum frigus adurunt, à ſummo frigore aduſtus pes in Gangrænam & Eſcharam mutatur, ſumma vis vitæ, id eſt, Febris ardentiſſima & quies ſenilis eundem pariunt morbum, id eſt, humorum Stagnationem, ſi vero Gangræna & Sphacelus his ſuperveniant, periculoſiſſimum eſt, ergo clare ſequitur, quod Gangræna, quæ oritur à violenta Phlegmone, multo ſit pejor, quo major vita, eo ſtatus eſt pejor, in Gangræna vero, quæ oritur à debilitate, eſt idem, nam quo ibi vis vitæ minor, eo ſtatus eſt pejor.

2. *Velocitas.* Dum inflammatio tendit in reſolutionem, tum ſecundo die non erit benignior, imo ſi in Suppurationem vergat, tertio & quarto die erit pejor, ſi in Gangrænam, tum ſecundo die ſe ità male habebit, ut ille, qui tendit in Suppurationem quarto die, ergo ſecundo die erit Gangræna & quarto die erit mors; quo citius oritur, eo progreſſus eſt damnoſior, lentior minus eſt metuenda. Si v. g. mane pars ſana, & nondum dolens ſit, ſed illico poſt meridiem accedit magnus tumor, rubor, calor, tenſio partis, tum cito fit Gangræna, nam velox mutatio partis ſanæ ex ſanitate in Inflammationem facit Gangrænam, ita ut ſi omnia ſymptomata in Inflammatione recenſita ſubito velociſſime fiant & augeantur, tum fere ſemper fit Gangræna, ſic erat aurifaber in hac urbe, cui Febris lenta mane oriebatur, aliquando poſt Phlegmone cruris obſervabatur; hinc ego vocatus ſed ob negotia impeditus veſperi primo acceſſi, tum quidem

 lar-

largam Missionem Sanguinis institui, sed tamen sequenti die Gangræna aderat, quæ tamen à parte vivâ feliciter separata est, & sic æger fuit curatus; hinc ergo velocitas Phlegmonis vobis semper sit suspecta.

3. Sic violentissima Febris Phlegmonem excitat, quæ tum dein facit Gangrænam, inde est, quod Pleuritis violentissima ante tertium diem occidat, Pleura siderata; sic quoque in atrocissima Peripneumonia ægri tertio die pulmone gangrænoso facto moriuntur; sic quoque in violenta Inflammatione intestinorum hæc Necrosi consumuntur, & æger cito moritur, si sit causa interna, si tumor venas comprimat, tum liberas ægrum nisi Venæ Sectione, sed hæc curatio est tantum pro momento, nam venæ iterum revehunt sanguinem, & sic comprimunt; sic quoque externe accidit, si omnia vasa majora & minora per Contusionem fracta & contrita sunt, tum oritur Sphacelus, sic potest ab hac causa Gangræna occupare digitum, tum hæret malum in his locis sinuosis, & loculis materia subpingui repletis, hocque pessimum est, nam plerumque tum digitus est exstirpandus.

4. Summus æstus, summumque frigus eosdem faciunt effectus, à frigore summo æque exustio, quam ubique, eadem fere Phænomena in iis fiunt; ergo summum frigus, & summus fervor sunt duo pessima accidentia Gangrænæ.

5. Gangræna & Sphacelus digitum sine magno malo corporis occupare possunt, sed si medullam spinalem occupent, tum periculum est.

Humida. Ibi pessima est Gangræna, nec facilè

cilè resolubilis; hanc Gangrænam visum est pedes & manus tolerasse melius quam v. g. nates & femora, dum brevi corrupta fuissent loca, ubi Cellulosa membrana hæret.

Sinuosa. Ut ad vasa seminalia in viro, ad ovaria, tubas Falloppianas, ligamentaque uterina in fœminis, hoc pessimum est, tum enim Gangræna illico proserpit, & certe quam plurimi hic nil agere possunt, qui nesciunt illud arcanum ex spiritu salis marini, nil enim præstantius in hoc casu. Nonnullæ partes debent integræ manere, ut vita maneat, nempe Cor, Pulmones, Cerebrum, Cerebellum, Medulla Spinalis, Musculi Intercostales; non enim pejor est morbus, sed in hac parte est periculosior, quia in læsa vita perennare non potest.

In sicca temperie Gangræna rarissime sanatur, quia vasa non suppeditant humores ad sanationem.

§. 432. Hinc fluunt sequentes regulæ, quæ sunt instar axiomatum.

Id quod, Sphacelo est affectum, perfecte est mortuum, verum id cohæret parti vivæ, hinc etiam viva pars debet mori, & sic omnia vicina inficiuntur, hinc mors totius, tum vero semper Gangræna vel Sphacelus procedit, si Gangræna sit ad digitum, margo semper est inflammata, & citissime per novum annulum ille gangrænescit; hinc ulteriora inflammantur; ergo simul nato Sphacelo, vicina etiam sphacelescunt, sic dicitur assurgens Sphacelus; Gangrænæ cito succurrendum, nam si v. g. arteria infecta sit Necrosi, tum ejus pars paulo superius liquores adferens quoque illico inficitur, & sic malum serpit, cujus causa est in-

 fectio

fectio vitalis; quod movet vivam versus mortuum.

Sphacelus si fieri possit, exstirpandus est, nam est pars mortua heterogenea, quæ ad vitam nil boni facit, & hoc quidem illico est faciendum, quia aliter juxta hos versiculos:

Principiis obsta, sero medicina paratur.
Cum mala per longas invaluêre moras.

nam Sphacelus semper reliqua in consensum trahit; hinc si non exstirpari possit, non est attingendus æger, ut famæ vestræ parcatis.

Gangræna cerebri. Tale exemplum vobis demonstravi ante annum in juvene Phrenitico, qui male curatus in Nosocomium allatus fuit, sed cum nil remedii superesset, sic delirans primo die, dum in Nosocomium allatus fuit, mortuus est, in illo cerebrum sanguine impletissimum & gangrænosum factum apparuit, totumque fuit sideratum.

Viscerum. Cordis, Pulmonum, Hepatis, Omenti, Lienis, Pancreatis, Ventriculi, Gangræna lethalis & brevi mortem inducit, nam tum ægri magna Inflammatione & Febre acuta laborarunt.

Vesicæ. Hanc Gangrænosam factam patet, si urina saniosa seu ichorosa acris, invito ægro, effluat; quando Gangræna oritur in vesica ab extractione Calculi nimis violentæ, tunc nervi vesicæ adeo afficiuntur, ut totum reliquum systema nervorum perturbent, & inde mors.

In acutis. Nam causa, cur homines in morbis acutis tam cito moriantur, est Gangræna, si v. g. homo Pleuritide vel Peripneumonia vehemen-

ti laboret, & de doloribus atrocissimis conqueratur, qui dolores si illico desinant, tum plerumque Gangræna est facta & mortem pronunciat, sic ut hæc pax valde insidiosa sit; sic si externe homini sano v. g. ad humeros applicetur Emplastrum ex Galbano cum sale volatili Cornu Cervi & ejus oleo, tum pars, cui Emplastrum applicatum est, incipit calere, dolere & inflammari, & ipse homo incipit febricitare, si relinquatur hoc Emplastrum, tum incidit in Febrim calidam, & tandem pergendo fit morbus acutus, si ergo hæc externam Inflammationem producere possint, multo plus internam, idem quoque facit combustio; verum cogitetis hæc in interioribus partibus vix sensum habentibus fieri, ut est v. g. Hepar, sic etiam Lien, quæ viscera nullum sensum habent nisi in membrana, hinc his inflammatis non magnus quidem dolor oritur, sed hi ægri perpetua Febre laborantes statim moriuntur, hinc si homines morbis acutis afficiantur, tum ob eam causam semper pereunt.

Partibus. Puto quod Inflammatio posteriorum serierum vasorum sit maxime lethalis, si magna sit, sic Inflammatio in vasis primi vel secundi generis Pleuræ per bona remedia, si non nimis magna sit, resolvi potest, verum si eadem Inflammatio in vasis minimis cerebri oriatur, tum illico fit mors, nil corruptum, nec læsum, neque in Solidis neque in Fluidis est, sed hic partes sunt læsæ in vasis minimis, simile quid etiam in Peste obtinet.

Gangræna oris interni pessima est, Belgice dicitur *Waterkanker*, quod non mirum est, nam oris, gingivæ, & palati labia interna sunt cute

 pri-

privata, hinc hoc tegumento non defenduntur; neque ibi adest pinguedo, quæ depasci & separari potest, sed nervi plurimi & vasa, unde non possunt separari partes gangrænosæ in Cellulosa membrana, ut fit alibi; hinc si semel Gangræna has partes occupet, facile serpit, & fomenta atque cataplasmata non ita applicari possunt, saliva etiam semper advehitur, quæ putrefactionem auget, nam saliva plus in alcalescentiam, quam in acidum inclinat; optimum medicamentum est, si applicetur spiritus salis Marini vel spiritus Nitri vel Vitrioli.

Labiorum. Quia labia sunt mirificæ texturæ, & musculos tenerrimos sibi insertos habent, & teguntur membrana tenuissima Epithelio sc. *Ruyschii*, quæ membranæ papillas mammarum investienti similis est, habentque vasa arteriosa & venosa, sed hæc omnia non multum mali præ aliis partibus Gangræna affectis facerent, nisi hic globuli parvi nondum ab ullo auctore bene descripti invenirentur, si hi globuli Gangræna afficiantur, hoc pessimum & vix spes curæ adest, tumque maximus metus est Cancri.

Narium. Quia ibi quatuor ossa spongiosa mire texta inveniuntur, ut etiam sex cavernæ osseæ, quæ omnia obvelantur Membrana Mucosa, si vero ibi Gangræna oriatur, contagium per omnia hæc loca serpit, unde oritur morbus Sora dictus.

Genitalium. Quia ibi cellulæ sunt extra corpus in corpore, in quas extravasatus humor seu sanguis effunditur; hæ cellulæ, si venæ comprimantur, admittunt sanguinem & sanguine implentur; hinc hic pessima Gangræna, sed cur hoc præ reliquis in Urethra pessimum? quia de-

demonstrante *Ruyschio*, glans est substantiæ urethræ retroflexa, hinc ab urethra accipit vasa retroflexa, per quæ nutritur & in libidine inflatur; hinc pessimum est, si ulcera Venerea in Urethræ substantia spongiosa oriantur, nam hoc vix curari potest, & glans cadit, manentibus corporibus spongiosis; hinc ad curandam Luem Veneream, si adhibeantur oleosa acria, pessime cedunt, & fit gangrænosa pars, quæ difficillime curatur, quia in omnibus his partibus est lenta circulatio, mucosus humor & locus semper nudus, hinc si semel hic oriatur putrefactio, vicina attenuata computrescunt.

Sphacelus in senio. Ubicunque Sphacelus senibus oborietur, nempe in articulis extremis pedum, manuumve annunciat citam mortem; nec novi ex Pandectis Medicis ullum supervixisse, quia Sphacelus est illis à causa interiori & sursum adscendente.

Gangræna Hydropicis. Nam omnes hi dejecto corpore & destitutis viribus vivunt, hincque nil spei, unde refocillare possint, Intelligo vero illam Gangrænam, quæ fit ex Hydrope, dum simul aqua partes suffocat, vel dum ex suffocatione aquæ accipit talem putrefactionem vel acrimoniam.

Phthisicis. Phthisici veri sunt, qui Atrophia laborant ex purulento sanguine, tum ex degeneratione talis sanguinis facile Gangræna oriri potest, & hi raro moriuntur, quin Gangræna circa os Coccygis oriatur.

Scorbuticis. Nam in pessimo Scorbuto humores sunt Cacochymici, Atrophici & fere putrescentes, puto vero omnem Scorbutum oriri ex diathesi cadaverosa & putrida, licet alii aliter credant, ergo hi sponte hanc Diathesin in

Gangrænam in corpore suo habent, nam ulcera eorum proxime ad Gangrænam accedunt; hinc si Gangræna accedat, eo pejor status.

Sphacelus superiora petens. Quomodo Sphacelus occidit hominem? Hæc omnia in Senatore sene notavi, si senio Sphacelus oriatur circa pedem, sensim adscendit & tandem cerebrum petit, tum fiunt jocosiores & hilariores, postea symptomata subsequentia oriuntur, & tandem mors.

Vigilias. Quod est pessimum signum, nam hoc notat nervos maxime affici.

Syncope est dejectio spirituum Belgice *flaauwte.*

Singultus. Quia processit ad ultimos nervos octavi paris, qui tendunt ad Diaphragma, & hoc mirum est, quod ægri ipsi nesciant se singultire, tum vix quadraginta & octo horas supervivunt, postea spasmi oriuntur, nullumque pejus est signum.

Dolores. circa marginem sphacelati adscendunt, suntque vagi per partes vicinas membri sphacelati.

Sudorem. Nam enormiter frigidum sudant sudorem ab influente liquore, donec superiora exstinguantur; ex his dictis Diagnosis & Prognosis intelliguntur.

§. 433. Gangræna sumi potest vel ut ultimus gradus Phlegmonis, ubi adhuc aliqua pars vitæ superest, vel ubi pars jam mortua est, sed unde supputabitur Gangræna; Gangræna incipit, ubi Phlegmone desinere incipit, & usque ad mortem partis sunt infiniti gradus Gangrænæ, hinc 1. Gangræna incipiens vocatur Phlegmone 2. Phlegmone tendens in mortem dicitur Gangræna, 3. Gangræna penitus mortua vocatur Gangræna completa.

Vires,

1. *Vires.* Quænam sunt vires? Causæ moventes; quænam sunt hæ? Superstites humores circulantes, ergo vasa & humores in æquilibrio sunt servandi; uti & omnes causæ Physicæ, per quas fit circulatio, sunt conservandæ, nam vires vitæ hic aliter periclitantur, est, enim Gangræna mors seu diathesis ad mortem partis, ubi vero pars est affecta, facile totum inficitur.

2. *Putridi ingressum.* Dixi, quod nisi urina, sales & olea in corpore humano incipientia putrescere abluerentur per renes & sudores, cerebrum peterent, & causarent novam Inflammationem; Febrem, hinc cerebrum destruerent, sic etiam si Gangræna in corpore fit, sanguini permiscetur, fit Cacochymia, & habet eundem exitum ut Ischuria.

3. *Arcere.* Ita us diffundere non possit, & ut coerceatur, ne ulterius serpat, quod hæc tria efficiunt; hacque rotione credo Gangrænam felici cum successu curaturam & à sano separaturam, quod tamen à sola natura fit, Medicus tantum tollit impedimenta.

§. 434. *Vires firmantur.* Si sciatur, quid hic sint vires, facile intelliguntur hæc, vires sunt potentiæ exercendorum motuum, ergo sunt causæ vitales, quæ possunt motum excitare & versus cor continuare, vires naturales sunt, ut in stomacho coctio, in intestinis subactio, in lactea introitus, per corpus mutatio & secretio continuentur; animales promovent motus voluntarios & sensus; ergo vires firmare est præsentes juvare & absentes restituere.

1. In omni gangræna vires debilitantur & maxime periclitantur, quia nil magis vires corrumpit quam materia putrida, 1. si homo ad

corpus gangrænosum accedat, tum à fætore debilitatur; hinc imprimis omnis causa putridum in corpore faciens vires maxime debilitat, ergo si causæ hoc putridum producentes observentur, & victus contrarius detur, tum vires augentur, ut etiam medicamenta huic causa contraria.

Spiritus excitent. Hoc secundum est Cardiacum, primum erat ex eis, quæ causam destruunt, secundum quod spiritus excitet, ut summos motores circa has partes, unde robur tantummodo pendet; hinc de ultima causa loquimur, quando motum liberum restituere volumus.

Liquidis motum. Id est, ut liquida apta sint ad bonum sanguinem, serum & reliqua liquida inde conficienda. Si adsit mucosa materies, adhibenda sunt ea, quæ aperiunt, talia sunt optima quæ petuntur ex quinque Radicibus Aperientibus, hæc tuto usurpari possunt, ut sunt Radices Graminis, quæ aperiunt & nullo modo phlogisticæ sunt, tum vide, an vires deficiant, vel non, si pulsus magnus, celer & durus, tum vires sunt sat magnæ, si urina colorata, fætida, amara spumam retineat, tum oleum solum hæret, & certus sum sat virium adesse, tum de remediis incitantibus non cogitandum, sed de refrigerantibus; si videas in Gangræna pulsum debilem, calorem minorem, urinam minus fætentem nec amarescentem, tum scis Gangrænam ex debilitate pergere, ergo incitantia & calefacientia sunt danda, jam vero videre debes, quænam sunt danda, nam universalia hic non conveniunt, nam nimis acria vel acida vel alcalescentia, vel salina peccare possunt, ergo specifica hic non conveniunt, sed Gangræna fere semper vel à stagna-

gnatione vel nimio motu, raro alia de caufa, fi vero fit illa, tum contraria adhibenda funt; Cardiacum in alcalina temperie eft lac ebutyratum calidum epotum pro pauperibus, pro ditioribus aqua; quæ mifcenda eft aqua Rofarum, fucco Citri, Aurantiorum, & fumatur pauca copia fimul, pluribus vicibus fæpe repetitis; fi Gangræna fit à putrido, cochleare aceti majus erit Cardiacum, quam hauftus vini Hifpanici; fi Gangræna fit à ftagnatione, ut in fenibus convenit fpiritus vini, vinum meracum, fal volatile oleofum, in oleofa putrida dabo vinum Mofellanum &c. in frigido acido utor alcalefcentibus, acido oppofitis.

Ætatis. In recens natis & fenio confectis vires quam facile periclitantur, in media vero ætate non tam facile, quia tum vires conftant.

Sexus. Mulierum corpora mutationibus funt affueta; hinc facilius quam viri pati poffunt mutationes, nam fæmina deponit fanguinem menftruando, Uterus & Abdomen in graviditate maxime diftenditur, Lochiis dein laborant, fic ut variis mutationibus fint obnoxiæ, nam illæ facile difpendium decem librarum fanguinis per vias uterinas pati poffunt, fed fi viro Venæ Sectio ad libras duas inftituatur, ftatim in animi Deliquium cadit.

Temperiei. Temperamenta fanguinea Plethorica facilius acquirunt Gangrænam & contra.

Tempeftatis. Gangræna minime fert fummum frigus, calorem vero Æftivum longe diutius fuftinere poteft etiam in abftinentia fat magna, nam Æftate homo abundat minus humoribus, quam Hyeme. Hic in *Materia Medica* de-

descripsi medicamenta spiritus excitantia in omni temperie, sic si senex Pituita & inertia laborans Gangrænam accipiat, tum ibi recenseo medicamenta hoc in casu spiritus excitantia, ut sunt Spiritus Volatiles Elixiria, Tincturæ Succini, Myrrhæ, Croci, Vinum Hispanicum &c: sed si homo fortissimus Gangræna laboret, tum contraria sunt danda, ut acetum & similia acida, spiritus acidus prophylacticus *Sylvii*, qui in Peste adeo laudatur.

2. *Cibos &c:* Nutrimentum, quod justa copia datum non gravat, sed reficit, talia sunt, quæ maxime sunt meabilia, ut facile ex ventriculo per corpus distribui possint sine magno motu, uti diximus in capite de Fibra Debili; hic quoque victus causæ oppositus est præscribendus, in his casibus si sit senex frigidus, edat jus carnium decoctum cum pauxillo Rorismarini, Cariophylorum aliorumque aromatum; juveni calido dabo pulticulam aquæ cum Avena & pauxillo succi Citri aut Limonum, bibat vinum Rhenanum, si quis laboret Febri Ardenti præscribo spiritum Theriacalem cum alia aqua diluta; cæterum de his dixi in capitibus de Acido Spontaneo & Alcali Spontaneo.

Epithemata. Ægri enim Gangræna laborantes facile Syncopen & sudorem frigidum patiuntur; hinc applicantur Epithemata ex medicamentis idoneis circa scrobiculum cordis, post aures, ad tempora, jugulum, ad carpos, sub articulis quibuscunque, ubi est concursus vasorum, hocque modo præcavemus, ne materia corrupta animi Deliquium producat; optimum Epithema est in hisce casibus panis tostus vino intinctus & vesica suilla tectus, ut nil exhalet.

§. 435.

§. 435. Veteres dicebant attritum & frictiones ad exteriora Gangrænam viscerum curare, quia materiam extrorsum ducit; hinc etiam omnia illa, quæ extraherent & expellerent, hic laudarunt, hæc vero omnia motum faciunt & circulationem augent in partibus exterioribus, tum ibi fit Diaphoresis magna, & materia subtilis educitur sale spiritu oleoso & oleo imprægnato, quæ frictiones impediunt, ne materia introrsum rapiatur.

Introitus. Nam si putrida materia in vena introeat, tum homines post octo dies plerumque Spasmos habere solent, & inde sequuntur Deliria, Singultus & Apoplexia, vel Lethargus & tandem mors, quia inde cerebrum afficitur.

1. Si locus gangrænosus sic tractetur, ut facilius liquida in se admittere & remittere possit, tum nunquam metus est, quod materia rapiatur in venas, tum enim putredo per vim vitæ separatur vel per vias Urinæ vel per Diaphoresin extrorsum deponitur.

2. Hinc locus non siccus est relinquendus, nam sic durescit instar corii, vidique Gangrænam adeo exaruisse, ut æque impossibile esset liquida exire quam per laminam ferream, imo vidi talem Escharam adeo duram, ut scalpello perscindere non potuerim; hinc tum omne corruptum ad interiora derivatur, si vero hæc crusta emollita mollis reddatur, tum pars perspirat, & materia extrorsum ducitur.

Fomenta. Herbæ, quæ hic commendo, sunt emollientes & laxantes contra siccitatem nimiam hic facile peccantem, suntque simul aromaticæ contra illud stagnans, hocque faciendo pars perspirat.

Scarificationes. Si metuatur, ne materia semivitalis rapiatur in sanguinem, tum hæc operatio requiritur per crustas nempe gangrænosas non vitales carnes, hoc enim esset crudele; quod est antiquissimum inventum, si v. g. Gangræna in Escharam crassam siccam degeneret, tum Scarificationes conveniunt; hic vero longa scissura partem mortuam perscindunt fere usque ad partem vivam, hacque ratione materiei exitus conciliatur; si vero ab hac operatione dolor oriatur, dum subsistere debemus, quia partes non penitus sunt mortuæ; hoc facto, Emollientia, Diaphoretica putredini resistentia ut prius sunt adhibenda.

Emollientibus. Sed dicetis hæc augere putredinem, quod quidem verum est, sed hæc simul faciunt, ut fiat separatio, & quoque simul addantur putredini resistentia. Hæc vero applicata debent semper tepescere, aliter si locus frigescat, tum non manet perspirabilis; hinc hic habemus scuta ex leviori terra Belgice *Colyksteen* corpori adaptata, hæc superimponantur calefacta fomentis, & si unum frigefactum sit, alterum iterum calefactum imponatur, hocque modo locus in balnei specie conservatur. Si hæc omnia semper fierent, præcaverentur mala à materia putrida in sanguine resorpta aliter futura.

Cucurbitæ. Hæc quoque est Methodus veterum, quando nempe pars erat scarificata, tum Cucurbitas cum flamma applicabant, ut materiam exsugerent, & liquidi vitalis fluxum eo determinarent, ut perspirare ibi possit.

Hirudines. Sanguisugæ, animalium genus, quod sanguinem exsugit, sic major motus in parte fit.

Calore.

Calore. Si aër sit humidus, omnia vasa laxa reddit, impacta diluit, & acre demulcet, siccus vero nocet.

§. 436. Antea enarratæ sunt causæ putredinis in paragraphis citatis. Ex compresso tumore. Videatur Caput de Spontanea Putredine. Vide etiam *Materiam Medicam*, pagina 98. Dum applico hæc fomenta, quæ in *Materia Medica* recitantur perforo hinc inde leviter lanceolis non profunde partem gangrænosam, quo melius fomenti vires agere possint. 1. Causæ sunt stagnatio, attritus, motus magnus, salis alcalini vel olei rancidi abundantia, compressio venarum, hæ ergo sunt tollendæ, si fieri possit.

§. 437. Hic Chirurgi sunt valde solliciti, & metuunt hic motum augere, at hac ratione stagnationem tollimus, nam vita prohibet putredinem, licet etiam putredinem producat, sed tum etiam simul hanc materiam putredini proximam expellit per cutim vel per urinam.

α. Homo enim per nonaginta annos vivit, & non fit putridus, sed si moriatur, tum post mortem intra tres dies putridus evadit, Hyeme vero vasa & humores non ita putrescunt, & per aliquod tempus manent sine putredine, sed si homo Æstate moriatur, tum omnia citissime putrescunt. Omne sal compositum, omne acidum, vinum, acetum, spiritus vini alcohol perfecte putredinem tollunt, nam si totum cadaver in aceto vel vino vel muria salis condias, tum servari potest per multos annos, hoc quoque faciunt aromata; sal Marinus minus penetrat, hinc sumitur potius sal Ammoniacus, si Inflammatio sit ingens, sumitur Nitrum, quod Inflammationi resistit; eodemque modo

ap-

applicatur. Alterum quo condimus, eſt acetum, ſed fortiſſimum eſt optimum, non tamen oleum Vitrioli & ſpiritus Nitri & alia ſimilia crudelia, ſed acidum illud fermentatum vegetabile penetrantius ex Limonio, Citrio. In ſpiritu vini pars non putreſcit, ſed quia eſt nimis acris, admiſcetur parum aquæ; Balſami etiam corpora à putredine conſervant, ſed perſpirationem impediunt & obſtipant; hinc Inflammationem augent, Alcohol olim adhibebatur, ſed quia exſiccat, nunc repudiatur, ſed vinum ſemper applicari poteſt, & auderem lateri Pleuritico imponere, modo eſſet aqua dilutum. Aromata ſi miſceantur cum vino & aceto ſunt optima, tamen non auderem dare Pleuritico Theriacam bibendam, ſed auderem Theriacam diluere Aqua Roſarum & Vino Rhenano & applicare lateri dolenti cum ſummo ſucceſſu.

6. Sic etiam ſi forma fomenti Myrrha, Aloë, Marrubium, Abſynthium, in corpore vivo ad partes affectas applicentur, tum pars aliter ad Gangrænam diſpoſita non gangræneſcit, ſic ſi ſal Marinus forma fomenti applicetur, tum putredo inhibetur, verum ſpiritus vini & Alcohol quidem putredinem tollunt, ſed Eſcharam inducunt, dicam vero hic catholicum remedium mihi ſat notum & expertum.

℞. Aceti
Vini ana libram unam
Salis Ammoniaci ℥ij
Aquæ libram unam & dimidiam.
M. F. Fomentum.

Si tale fomentum applicetur ad locum ad Gan-

Gangrænam prædiſpoſitum, tum & putredo & ariditas præcavetur. Voluerunt vero multi Clariſſimi Viri acria hic adhibere, ut ſunt oleum Tartari per deliquium, ſales alcalini, lixivia de Calce Viva & ſimilia, ſed hæc potius malum augent, ſi vero una ſanguinis libra per annum fervare velles, tum modo ſal addatur ſufficienti copia.

γ. Omnia continentur in illo uno Sale, Aceto, Spiritu vini, & Aromatibus, hinc univerſale quoddam medicamentum præſcribi poteſt. Inter omnia vegetabilia optima ſunt Scordium vel Ruta, hæc in Phiala alta cum Spiritu vini decoquantus, exprimantur & acetum cum his coctis miſceatur, addatur ſal Ammoniacus, tum hoc decoctum in lagenis fervetur; hoc enim eſt pro omnibus ſcopis, utcunque ſitis in caſtris vel in navi &c.

§. 438. Hic tamen eſt illa quæſtio, quænam ratio Phyſica præſervet partes affectas à putrefactione? Facilis eſt reſponſio, ſicut ſal vel Marinus vel Gemmæ vel Ammoniacus vel Nitri putredinem æqualiter inhibent, acetum etiam putredinem inhibet, ſed putredinis cauſam ſimul corrigit, ſales vero aliquam rigiditatem & indomabilitatem à natura habent; Vinum optimum omnem putredinem inhibet, quidquid enim in eo conditur, à putredine ſervatur. Aromata etiam ſunt optima ut Aliiaria, Scordium, Ruta, Abſynthium, Cardui, Tanacetum, Hic vero omnia *in Materia Medica* recenſui, quæ huc faciunt, eaque dein non ſine magno labore in formulas redegi, ita ut eligere poſſitis, hacque ratione omnia ordine in claſſes diſpoſui; Aromata quoque, quæ ad condienda cadavera inſerviunt, hic recenſui,

uti

uti ea, quæ in pharmacopæis Aulicis in hunc ſcopum obſervantur, quæ etiam in Gangræna ſunt optima. Utinam vero hæc, ubi requiruntur, applicarentur, memini enim me vidiſſe ægrum, qui inferiora contuderat, ad quam partem Chirurgus nil niſi fatua medicamenta ſine ſale applicuerat; hinc putredo aderat, ita ut cum primo accedi, fætorem cadaveroſum illico hauſerim; ſic quoque vocatus ad juvenem, qui pedem fregerat, ubi exſtirpatio membri jam erat concluſa; & fætor cadaveroſus aderat, ſed me ſuadente, applicatum fuit fomentum ex aceto cum Alliariis, Scordio, Ruta & ſimilibus herbis, hacque ratione fuit curatus, niſi quod pes callum retinuerit, ſed hoc ſua culpa factum eſt; quia nimis cito in publicum prodiit; his veró medicamentis per menſem uti poſſumus, & ſic partem ſervare ab ulteriori vicinorum corruptione, licet poſtea tamen exſtirpatio ſit inſtituenda. Maxime vero (ut dixi) prodeſt aqua & acetum, quod eſt Oxycraton veterum, & Latinis Poſca, idem præſtat vinum, ſed peſſime ſal volatile alcalinum à recentioribus laudatur, ſpiritus vini vero partem mutat, & Alcohol vivum perdit, licet corruptum conſervet, hinc nocet; Salia acida quoque nocent, nam mutant naturam, quia coagulant humores, excepto aceto. Olea quoque mutant naturam, ergo acetum, vinum & aromata modo ſuperſunt, nam Alcohol, Spiritus Theriacales parti vivæ nocent, licet conſervent mortuum à corruptione & putrefactione; ſic memini me tractaſſe Gangrænam ultimi pedis articuli in ſene, ubi acetum cum ſale, aqua & vino per pannos laneos applicui, hæcque modice tepida retinni

ſicque

ſicque per Æſtatem ambulare adhuc potuit; ſed modo animi Deliquiis afficiebatur, quæ facile medicamentis internis Cardiacis curabantur, ſed applicatis medicamentis emollientiſſimis ad ſeparationem intra aliquot dies mortuus eſt, ſic Hagæ-Comitis erat anus, quæ Sphacelo pedis & cruris correpta fuit, ita ut exſtirpatio concluſa fuerit, ſed Medicus prudens dicebat, hanc non ita diu ſupervivere poſſe; hinc operationem non eſſe inſtituendam, ſed applicata ſunt fomenta ex Spiritu Theriacali, ſale Marino, Ammoniaco, aqua & aceto, hacque ratione inſtar Mumiæ partes ſervatæ ſunt, & diu cum crure mortuo ſupervixit, *Ruyſchius* quoque alia exempla narrat.

§. 439. Quantum hæc proficere poſſint, ex Praxi patet, nam ſi videas totum crus hominis Phlegmone laborare tendente in Gangrænam & metuas, ne partes ſubſtantiæ putreſcant, tum ſume acetum cum aqua, miſce ſal Ammoniacum vel Nitrum & Aromatica ut Scordium, Ruta, Abſynthium, fiat ex his ſimul cum vino fomentum, quod calidum parti affectæ applicatum eam ſervabit à putredine, ſi putredo non plus naſcatur in loco, tum vicina ſolida quoque non inficiuntur: hinc patet, quare maximi Medici in ſumma Peſte iiſdem uſi ſunt, ſumſerunt acetum Calendulæ acerrimum, dabant ſal Marinum deſcriptum aut ſal Ammoniacum in Antimonio Diaphoretico contritum, jubebant acetum ſuperbibere; tum ægri ab hoc medicamento ſudantes à Peſte liberabantur, nil enim melius in Peſte quam acetum, ſi ſudoriferum ſimul putredini reſiſtens detur.

§. 440. Vide caput de Obſtructione.

Stagnantia in motum. Hoc valde audax eſt; ut videtur aſſertum, ſed tamen dico hoc poſſe fieri ſe-

ſequenti methodo, ſi ſimul circa locum ſtagnatio ſit & adhuc vaſa viva ſuperſint, hacque ratione aliquo modo circulationem promovere poſſum.

α. Nam tum materies per tot liquida diſperſa in uno loco vim ſuam exercere nequit, ſi v. g. aſſumpſerit æger uno die libras decem decocti Saſſafras, ſi fieri poſſit, hoc putredini reſiſtens diluit id, quod ſtagnat, optimum quidem eſt decoctum ligni Guajaci, ſi Febris non ſit admodum magna. Quando putredini reſiſtentia applicantur & per calorem externum partes vivæ ſiccantur, tum circulatio languens ab interioribus ad exteriora deducitur, ſic v. g. applicatur ſequens fomentum.

℞. Fol. Scordii recent.
—— Rutæ
—— Allar. ana M. I.
Conſciſſ. & confract. Coq. in Vino
Colat. unciarum duodecim addatur
Salis ammoniac: ℥ß
vel Acet. ℔ß
Aquæ libra una
M. F. Fomentum.

Hoc Medicamentum nil agit ex ſe, ſed eſt mortuum, ſed ſi faciam, ut panni hoc liquido imbuti & parti affectæ impoſiti plus caleant, tum motus & perſpiratio parti conciliatur, aqua eſt danda cum roborantibus, ſi æger ſumat libram unam aquæ & decoctum Saſſafras, Coffe vel decoctum aquoſum ex Aromate libras duas, tum ſtimulando omnia diſſolvuntur, & aqua pro vehiculo additur, quæ aliter nocet, ſed addito ſtimulo prodeſt. Quamdiu vivimus tota cutis eſt quaſi naſſa per-

perforata, per quam aqua, acetum, sal Ammoniacus, vel sal subtilis intrare potest, ergo ubique impleri potest, si calide applicentur cum vesica suilla, ut eo determinentur, hoc tantum præstat, ut vix credi possit, bibat etiam talia interne, tum putridum exterius diluitur, quod idem fit interius per arterias.

β. Hæc stimulantia antea *in Materia Medica* recensui.

Malum, quod ibi hæret, plerumque est putridum, ergo antiseptica hîc conveniunt, ut vinum & acetum quæ applicanda sunt, acetum fortius agit, vinum lenius, hinc Posca vel Oxycraton, id est, temperatum medicamentum ex aqua & aceto est optimum, & miraculum quasi præstat, vinum optime resistit putredini, & male agunt Medici, dum vini usum prohibent, nam si aqua vel succi Citri vel acetum addatur, est optimum aperiens, putredini resistens, & naturæ amicum stimulans, idem fit, si sumantur eædem herbæ, & jubeatur, ut hujus decoctum bibat, tum æger sudabit, & sudor ille imprimis ad gangrænosum locum determinatur per prius fomentum applicatum; ut perspiretur locus affectus, hocque modo pars fere certo curatur; In Gangræna ergo ab alcali, decoctum dare possumus quale in Peste convenit, addendo magnam aceti copiam, si vero in senio ab inertia, tum addimus vinum cum sale Volatili Aromatico vel Sale Cornu Cervi vel Viperarum, vel Elixire Proprietatis & sale volatili oleoso, hæc omnia conducunt, ut motus humorum paulo citatior fiat: hic vero semper considero causam Gangrænæ, & medicamentum huic causæ contrarium præscribo; Omnis fere Gangræna est ab alcalina putredine, nunquam eam vidi

 ab

ab acida putredine, licet id ſcribant *Sylvius* & multi alii; hinc accuſare acidum, eſt quærere aliquid inviſibile non demonſtratum; ex acido autem acerrimo extrinſecus applicato parti vivæ, vel interne ſumto, Gangrænam poſſe oriri, nemo inficias ibit, ſi v. G. Spiritus, vel oleum Vitrioli applicetur parti corporis cuivis, fiet gangræna in parte, ſed hæc eſt longe alia res, quam de quâ diſceptamus.

γ. Liquida ſemper per teporem à putredine ſunt ſervanda, Gangræna enim eſt frigus, & Sphacelus eſt perfectum frigus, hinc calide fomenta ſunt applicanda.

Frictio. Idem facit, quam elaſtica arteriarum vis; hinc in corpore languidiſſimo, ubi humores ſtagnant, ad arterias motum facere poſſumus movendo ſanguinem ab initio venarum ad fines earum; ſi in ſenio ſit Gangræna, partes continuo ſunt fricandæ linteis aſperis calidis, aromate imbutis ſupra fumum Succini vel Maſtiches recentis.

Cardiaca in ultima parte Inſtitutionum digeſſi & in repellentia & ſtimulantia diviſi: ſummum Cardiacum eſt vinum, ſed in Peſte acetum dari poteſt, ſic in aqua poma Citria aut Aurantia exprimi poſſunt, inde tum corpus ſentiet ſe mire refici, hinc ſemper ſunt eligenda cauſæ oppoſita, quæ vires augent.

δ. Verum nonnullæ Gangrænæ fiunt à magnitudine Febris, & tum quo motus vel Febris major, eo Gangræna citior & major fit, nam tum ſæpe aliquid ſtagnat, quia ſanguis nimia copia rapitur in arterias, nam quo vita eſt major eo plus ſanguinis in arteriis, & quo minor eo plus in venis, docet hoc Sectio cadaverum, hoc enim in chronicis morbis, illud in acutis ſemper obſervavimus, ergo in hoc caſu hærebit ſanguis in arteriis & orietur

tur suffocatio, vel si videam corpus Plethoricum, si liquida in hoc corpore valde moveantur, & ad partem semi-mortuam determinentur; tum destructio fit eo major & Gangræna proserpens Belgice *het loopend vier*, id tum fit à Febre, & hac sublata tollitur, ergo Missio Sanguinis est instituenda; scio tamen à quibusdam in gangrænosis morbis Missionem Sanguinis haberi lethalem, quia malum inferius trahitur, id verum est, sed ut hoc caveatur potandum est multum de commendatis potibus.

§. 441. Hic totum arcanum curationis est cavere, ne ante curationem destructa sint vasa.

His. Id vobis mea bona fide assevero, ne unquam desperetis, dum gangræna nascitur ex Phlegmone, & si adhuc sit rubedo, licet vesiculæ aliquo modo adsint, faciet tamen, ut limen sit contra putredinem, & dicta non sunt omittenda, tum mala aliter incurabilia curantur; scarificatio etiam permitti potest; sic si Gangræna nondum adsit, & humores nondum putridi sint, sed tamen maxime ad putredinem dispositi, si tum applicem putredini resistentia, tum Gangrænam incipientem tollo; sic v. g. dictis fomentis externe applicatis, interne decocta memorata sunt præscribenda, tum curatur æger, antequam Gangrænam accipiat, sic si v. g, vocatus sis ad hominem juvenem, qui primo in Horripulationem incidit, & dein accipit Febrim pertinaciter perdurantem per duos dies, si tum huic Febri subsequatur tertio die ingens tumor circa tibiam, & tumor augeat molem ultra duplum usque ad talum, si tum Febris æque attrociter perduret, & leve Delirium adsit, tum hic tumor est Phlegmone mox desitura in Gangrænam, sic si pustulæ oriantur, tum scio materiam sic esse infarctam, ut putrefactio fiat, si eam non

impediam; hinc tum Missio Sanguinis, & Clysma Antiphlogisticum v. g. de Tamarindis cum dragmis tribus Nitri & mellis adhibentur, simile vero medicamentum interne detur, externe fomenta applicentur ex decoctis Alliariis, floribus Rhæados, Sambuci, quæ in Oxycrato (quod est acetum cum sale Ammoniaco & aqua coctum) decoquantur, & forma fomenti applicantur, ita ut noctes atque dies pars tepeat in hoc fomento, tum est videndum, an sic curari possit, si tum per sex horas redeam, & omnia meliora videam, tum iterum Venæ Sectionem & Clysma simile injicio, si Febris maneat, si vero vocaris ad ægrum, in quo jam pars gangrænosa est facta, tum similia medicamenta sunt adhibenda, ne proserpat, si hac ratione omnia peragantur, tum morbi aliter incurabiles curantur; jam ergo dictum est, quomodo Gangræna vel diathesis in Gangrænam tollatur, quod consistit 1. in putredine prohibenda, 2. progressum arcendo, 3. moderatione victus.

§. 442. *Liquida*, id est, sales jam soluti & extracti, sales in sanitate nondum sunt Ammoniaci, sed adhuc fixiores, nec acres, sed penitus saponacei; hinc in nobis sanis non est sal Volatile, mortui jam sumus, antequam factum sit, putrefactio facit salem orbum esse oleo & acido, ergo, his ablatis, fit volatilis & alcalinus, acer & causticus, & tum facile destruuntur minima vascula.

Putrefacta. Ut blandam indolem amiserint.

Mobilissimæ sicut partes sanæ.

Destructi. Ut influxus & effluxus humorum plane impediat & omnino absit, tum restitui nequit, nemo enim habet medicamentum, quod vasa facit revivere, & hinc si vasa sint plane destructa, tum perdita sunt, & si perdita sint, tum on-

non amplius sunt vasa sed heterogenea, seu ad partem non spectantia, nec cum vivis se unire potentia.

Corruptæ. Chemici vero adeo heterocliti & jactabundi sunt, ut se tale quid possidere ostentent, ita ut dicant, si crus plane sit ablatum, quod tamen recrescere possit; hinc rogant, cur non æque hoc fieri possit ac in Cancris, ubi chelæ recrescunt, sic etiam cornua cervorum decidunt, sic etiam nostri capilli in anno ut plurimum (ut credo) bis cadentes recrescunt, quod vero pars gangrænosa recreverit, non scio ullum auctorem scripsisse.

Motis. Hoc patet in curatione membrorum congelatorum, nam tum oportet partes glaciales educere per vias, per quas ingressæ sunt.

Exhalare. Quia Eschara gangrænosa vel cutis dura supposita loco gangrænoso facit operculum tam durum, ut Miasma contagiosum exhalare non possit, sed hic circa vicina circulatio adhuc motum facit; hinc tum partes putridas movet, & vivis permiscetur, tum dein altero die ibi quoque Gangræna, & tum iterum vicinia hoc putrido inficitur, hocque modo iterum sequenti die ibi Gangræna adest & sic porro; hinc si tum quis medicamenta moventia adhibere vellet, ille partes adhuc vivas mortuis permiscet, & sic Gangrænam proserpere facit, nam hac ratione cutim nimis solidam & difficile gangrænescentem non rumpit, sed Gangræna per Panniculum Adiposum serpit, & materia putrida venas ingreditur; tamen motus convenit (ut prius dixi) si simul pars exhalari possit.

§. 443. *Separare*, id est, separetur, quod communicationem non amplius habet cum partibus

vivis, nam mortuum habet idæam heterogenii, ſic etiam Eſchara, hæc enim cum parte viva non concreſcere poteſt, hinc neutiquam curatur ſine ſeparatione.

§. 444. Nullum Medicamentum facit Suppurationem in Gangræna, ſed ſola vis vitæ, nam licet nil applicetur, tamen internis medicamentis ille motus augetur, & gangrænoſa pars quandoque excidit; verum quidem eſt margine diſciſſa & oleo Vitrioli applicato, quod tum Suppuratio fiat in margine, ſed in fundo non, & hoc nunquam ſeparabitur, niſi vis vitæ augeatur, ergo hoc proſpiciendum eſt, & eatenus talia Cauſtica proſunt.

Vi vitalis. Vis vitæ eſt motus humorum per arterias omnis generis, non enim ſunt Chemici, Chirurgi & Medici tam felices in arte ut poſſint curare vel ſeparare cruſtam plane gangrænoſam, id eſt, ſphacelatam; niſi fiat cultro, ſed tum regeneratur; ſic habui Hagæ Comitum Chemicum & Doctorem amicum, qui dicebat ſe id poſſe eodem modo efficere, ut ope Calcis Vivæ cicatrici applicatæ, quam in cute ovilla vel bubula, quæ ſic ſeparatur, ſed hoc fit, quia omnia ſic moventur & atteruntur.

Ad fines. Hic eſt finis vaſis vivi & initium vaſis mortui, dum ibi ſuffocatio & ſuppuratio oriuntur, nam aliter arteriæ ſanæ ſibi reſpondent, ſi vero ſuffocentur, tum una talis particula accipit pus, omnes partes fiunt breviores, nam una pars ſurſum, altera paulo deorſum quaſi vergit, hinc fit rima.

Imperiti Chemici quæſiverunt facere ſeparationem per Cauſtica, ut per Butyrum Antimonii, ſed tunc faciunt Eſcharam & Suppuratio inter vivum orta ſeparationem efficit, non vero

Cau-

Causticum; cum separatio fit, primo die dehiscit margo, sequenti die margo est alba, humida, purulenta, tertio elevatur, quinto fit pus, tandem pars abibit soluta ab ipsa natura; non vidi ablatam Gangrænam, nisi intermedia Inflammatione, quæ in Suppurationem abit.

§. 445. 1. De his dictum ergo est, non inhæreo, in omnibus tribus ergo agendum est, ut vires augeantur, putredo arceatur, & quæ adhuc futura non avertatur, Suppuratio promoveatur & caveatur, ne putridum intret venulas, & totum sanguinem inquinet, ideoque maturantia & suppurantia sunt optima. Si pars gangrænosa facta sit à decubitu, & si Escharata applicata, tum scarificatio facienda est, nempe partem incidendo, ne tamen sentiat, æger, tum Unguentum Aureum vel Cataplasmata applico, & si tum altero die incipiat liquor effluere, hoc notat naturam triumphare, nam aliter illa Eschara vasa supposita suffocat, quod scarificatione tum cavetur, hocque modo Gangræna non amplius proserpit.

§. 446. Ars in eo hæret, ut Suppuratio fiat, & ut ulterior Gangræna prohibeatur, & Eschara emolliatur, tumque fit pulchra separatio: quæretis autem forsan, an Gangræna semper suppurando separari debeat? Imo, nisi cultro fiat, etiam ipsa Caustica non agunt sine Suppuratione, si vero Medici hoc scirent, tum partem gangrænosam non ita exsiccarent; verum Chirurgi Suppurationem adeo metuunt.

Scarificatio. Chirurgus bene facit, quando incidit Escharam ad vivum fere usque, quod est inventum veterum, qui tamen hanc operationem semper adhibere nolebant, sed dicunt, si crusta tam dura est, tum redde eam perspirabilem per

incisionem partis mortuæ fere usque ad vivam, crudeliter vero agit Chirurgus, si partem vivam incidit, ergo scarificatio fiat, ut partes inferiores non confundantur in suo liquido proprio, illa scarificatio tum facit, ut suffocata contusio, vasa comprimens, nec interim coctionem, nec contritum vasorum permittens auferatur; si magno vulneri imponatur ferrum, hocque instrumento pars fortiter alligetur, tum omnia comprimuntur, quod non curabile est; nisi pressio tollatur; hinc in hoc casu Eschara etiam est incidenda, ne pars supposita nimis comprimatur.

Serpentis. Est violenta vis partium vivarum contra mortuas.

Abscessus. Quia partes perspirare possunt; hinc non integre suffocantur; sed suppurantur.

Separantur. Si vasa libertatem nanciscantur, tum semper elevant Escharam, fitque Febris; quæ si forsan non sit sat fortis, tum augere debemus, sed hoc raro accidit nisi in senio, aliter sæpius nimium motum sedare quam augere debemus, motus vero in parte fit per ea, quæ in paragrapho subsequenti describuntur.

§. 447. Ut revocemus calorem in parte, non tantum sufficit corpus solum implere, sed ad margines Cucurbitis, Hirudinibus & similibus attrahentibus applicatis facimus, ut præcise ad gangrænosum locum determinetur motus, & hoc faciendum, quando vis vitæ languet, si vero demum adsit Inflammatio; hinc hæc nocent. Idem facere possumus per Emplastra Emollientia, ut faciebant veteres per Hirudines.

§. 448. Vidi plerosque recentiores Chirur-

gos ſcribentes, poſt inciſam Eſcharam Balſama ſpirituoſa ut ſpiritum Camphoræ, Tincturas Aloës & Myrrhæ eſſe applicanda, quæ omnia exſiccando iterum novam cruſtam faciunt, verum veteres noluerunt putrefactionem, ſed ſuppurationem & ſeparationem promovere; hinc ſeparatio non eſt putrefactio; hic ergo 1. putredo eſt inhibenda, ne pars abeat in Alcalinum Volatile acre liquamentum, 2. facienda Eſchara tam mollis, ut mucus. Hic vero nonnulli ad putredinem arcendam adhibent ſpiritum Salis Ammoniaci, ſpiritus Urinæ, & Cornu Cervi, qui duo ultimi ſunt alcalini gummata, vel recinas alii vero putredini oppoſitas, ut Maſtichen, Myrrham & Aloën de quibus ſupra; ſed veterum potius Emollientia acida vel aceſcentia hic adhibenda ſunt, ut decocta farinoſa, ut ex Secale, Hordeo, Avena, Milio, quæ ſunt emollientiſſima, vel flores Verbaſci, Althææ, Papaveris Rhoeados, folia Abſynthii, Violarum, Mercurialis, ex his cum lacte dulci pultum coquebant veteres & cum paululo olei Raparum vel Lini faciebant Cataplaſma optimum; hæc non putrefaciunt, ſed potius aceſcunt, ſuntque mire Emollientia, ſi per noctes atque dies tepide applicata teneantur, verum ſimul putredini eſt reſiſtendum, hinc præſcribi poteſt Unguentum Aureum v. g. ad partes decem, Unguentum Ægyptiacum ad partem unam Miſce, addatur vel Unguentum Baſilicum vel parum Therebinthinæ, hoc ſimul acidum continet, & præſervat partem à putredine.

449. Habeo enim per experimenta fideliſſima, quod aliquando pars gangrænoſa ſit relinquenda inprimis cum non admodum ſit vehemens, ſub illa enim tunc optime fit Suppuratio, & illi flocci gangrænoſi non ſemper ſunt

auferendi; hinc Eschara non est auferenda, sed id, quod valde liberum est, auferri potest, si nullus inde dolor oriatur, nam aliter relinquetur, nil faciat mali, meliusque inserviet pro operculo, quam linteum externe applicatum; Chirurgi scarificationes facturi debent habere scalpellum ad utrumque latus scindens, & fiat incisio in Eschara ad viva fere usque, tum fomentum est applicandum ex farina Secali cum lacte recenti cocta, addito oleo Lini, hoc putredini resistit, & facit crustam gangrænosam instar muci mollem, si vero flocculi mucosi mortui hæreant in parte incisa, hæc forcipe sunt auferenda, si dolor non sentiatur, aliter partes sunt vivæ, quæ sunt relinquendæ; si partes sint pendulæ, abscindi possunt, sed inde non credi debet meliorem futuram curationem.

§. 450. Dixi ad separationem requiri, 1. ut Febricula (si motus deficiat) incitetur, & Inflammatiuncula, ut Suppuratio sequatur, 2. ut acria obtundantur, & 3. ut illa Eschara mollis fiat & secedat, 4. ut illa materies aliter putrida evadens præcaveatur, ne putrescat, & à venulis in corpus absorbeatur; hæc est doctrina Hippocratica, pars, cujus vasa sunt fracta, non habet calorem; hinc Cataplasmatibus calidis huic defectui suppleatur, in uno vero hoc cataplasmate fere omnia quæ huic casui conducunt, sumpsi, hinc juxta hoc plures formulas concinnare potestis v. g.

℞. Folior. recent. Rutæ hortens.
—— —— Scordii. ana mβ.
Flor. Melilot.
—— Matricariæ ana ℥ij.

Cum

Cum aq. decoct. vase clauso spatio ¼ horæ admisce

Farin. Avenæ ℥ij.
Ol. Lini. ℥j.
Spirit. vini. Theriacal. ana ℥ß.
Salis Marini ʒß.
M. F. Cataplasma.

Si non fuerit bona perspiratio, tum Emollientia, lenia sunt optima, ut Scordium, quod est optimum diaphoreticum & Antiphlogisticum medicamentum, cui additur semen Lini contusi ad uncias duas vel tres, decoquatur in aqua pura, & addatur paululum saponis Veneti, aceti Theriacalis, vel spiritus vini Theriacalis, quo cataplasmate loca gangrænosa obvolvuntur; Scordium partem perspirare facit, acetum putrefactionem sistit, semen Lini emollit, ne retorrida fiant labia, si partes sint siccæ, tum hoc Cataplasma prodest, si partes sint humidæ & molles, tum non opus est, hinc in Hydropicis, ubi Gangræna ad partes non adest, totæ cellulæ subcutaneæ & Panniculus Adiposus ad duorum digitorum distantiam aqua dilatantur, hinc si in his casibus Emollientia applicentur, tum, partibus adhuc plus emollitis, fit Gangræna, ergo ibi cavendus est motus, quia materia non est putrefacienda, quæ postea educi non potest.

§. 451. Nam impedimenta Suppurationis & emollitionis à Medico sunt tollenda, aër vero accedens hoc impedit; hinc si Chirurgus certus sit, quod Gangræna non proserpat, nec magis augeatur, tum non multum aperire debet, sed si post sex horas à deligatione accedat, tum partem modo movere debet, & videre, an ma-

la ſigna adſint, an odor cadaveroſus, & ſic per duodecim vel viginti quatuor horas imo plus temporis ſine deligatione relinqui poteſt, aliquando per quatuor dies, reliqui omni die bis ægrum viſitando, tum eſt animadvertendum, an calor, pruritus, vel odor cadaveroſus adſit, quod levi elevatione Cataplaſmatis ſubodorari Chirurgus poteſt, ſi nullus adſit odor, tum medicamenta ſunt relinquenda, nam hæc non corrumpuntur.

§. 452. *Contrahi eſchara.* Hoc ita eſt concipiendum, cogitate talis eſt Phlegmone, jam cum partes ſanæ inflammatæ ſint, tum adhuc eſt unum corpus, margo incipit in vaſis minimis mori, Phlegmone manet in partibus ſanis, ſed mors fieri incipit in ipſa parte, ubi liquor non amplius vadit, tum radii ſe verſus centrum contrahunt, & oritur rima, quæ vi vitæ nempe à contractione fit; hinc illa rima eſt ſemper alba, hinc ſi cinereus circulus oriatur, tum nil eſt metus, eſt tantum limitatio Gangrænæ & reptatus, ubi ſiſtitur; ſic quando Eſchara in natibus ab incubitu orta curari incipit, tum quotidie minor fit, & contrahitur intra ſe ipſum, hocque eſt bonum ſignum, & ſi fundus tum humectetur, vaſa aſſurgunt, unde Eſcharâ humectatâ circulus poſtea albus Eſcharam ambiens oritur.

Scarificata pars Margo eſt primus limes docens ſiſti Gangrænam, hîc margo eſt humida, ſi jam, ſcarificatione adhibita, omnem humorem ab Eſchara abluas, & videas humorem prorumpi ab inferioribus, hoc optimum eſt ſignum, & notat Gangrænam ſiſti in inferioribus, ſi pars non ſcarificata fuiſſet, tum humor, qui nunc

per

per vascula transit, sub eo loco putrefactus vasa compressisset.

Margo sana tumere. Nam limites jam habet Gangræna, tum sequitur secundo vel tertio die calor, rubor, pulsus, tum fit separatio, prima separatio à mortuis erat, jam se habent ut in vulnere, ergo oritur pus, tum vivum est impurum & dicitur ulcus, hoc depuratum vocatur vulnus, quod sanandum est, ut antea dictum fuit.

Vacillare. Hoc digito est sentiendum, Eschara enim non semper exscindendo (nempe si magna sit) nec urendo tolli potest, quia hoc Escharam novam facit, & hinc sub hac crusta separatio est facienda; antequam separatur, idem de Causticis verum est, hinc Suppuratione semper separanda est Eschara; si hæc signa nobis offerantur, tum modo Emollientia sunt applicanda, sic butyro vel oleo Lini est inunguenda pars, non vero tum spiritus vini Camphorati decocta Scordii, Rutæ, Elixiria sunt adhibenda, hæc quidem partem, ut dixi, à putredine præservant & instar Mumiæ condiunt, sed suppurationem & separationem prohibent, si vero Eschara auferri nequeat, tum pars præservari non potest; hinc Gangræna interna est lethalis.

§. 453. *Anodyna.* Hæc sunt egregia veterum inventa inter hæc optimum est Basilicum vel Tetrapharmacum unguentum simile, quod non solum à colore, sed etiam virtute Aureum dicitur, vel farina Avenæ vel Secalis cum lacte adde butyrum insulsum, sal Ammoniacus, nam nil requiritur nisi ut omnia emollescant, tum si hæ applicentur, Suppuratio fit melior, evitetur vero usus aromatum nimius & à spiri-

tuo-

tuosis abstinendum est, his quidem putrefactio tollitur, sed Suppuratio impeditur; sic enim vidi Medicum juniorem, qui Escharam parvam cum Myrrha, Olibano, per mensem tractaverat, & ille hac ratione fecerat Escharam duram instar lapidis, sed Chirurgus bonus accedens imposuit medullam bubulam, nam Medicus à Galenicis medicamentis abhorrebat, sic separatio vel suppuratio successit, Chemici vero peccant, dum perpetuo Lixivium cum sale Tartari applicant, sed mica panis cum lacte cocta meliorem habebit successum, quam illa, ergo omnia, quæ fibris rigiditatem adferunt, sunt vitanda. Optimum digestivum est Therebinthina cum Vitello Ovi vel pauxillum Balsami Arcæi.

Omnia. Spiritus vini, Alcohol non conveniunt, licet laudentur à viris in Praxi, ut apparet, versatis, *Boyleus* maxime laudat spiritum vini in Gangræna, sed *Sydenham* longè melius dixit, spiritum vini in Inflammatione prima esse tolerandum, sed in Gangræna esse contra indicationem.

Quies danda. Ne nova fiat Inflammatio jam Gangræna deducta est ad naturam ulceris, omne ulcus curatur depurando, detergendo, replendo, exsiccando; verum de his ante egimus; applicantur balsamica, si his non obediatur, tum apponitur Radix Gentianæ vel Aristolochiæ Rotundæ tenuissime incisæ aut aliquid Myrrhæ, eadem curatio ut in Abscessibus.

§. 454. Si pars perfecte conglaciata sit, tum omnis hæc pars infinitis quasi spiculis congelatis penetrata est, hæc directe debent per eandem exire viam, per quam sunt ingressæ; sed si moveantur, tum pars instar muci cadit.

Ni-

Nive vel aqua, nam nil citius quam aqua congelaſcit, hinc ſpicula frigifica magis trahit, quam humores noſtri; hinc circa partem aqua congelaſcit, & cruſta congelata naſcitur, quæ ſolvi non debet, nam extractis ſpiculis à calore interno, circa partem cruſta liqueſcit, & ſponte decidit, tum in hac cruſta ſpicula hærent, & pars iterum mobilis & ſenſilis erit, ſed tamen adhuc frigida, aqua vero debet eſſe proxima congelationi, hinc ſal Ammoniacus vel Marinus vel alius ſal eſt addendus, ſi enim ſumatis pomum vel ovum vel carnem, & ſinatis conglaciare, tum immittatur aqua calida, tum caro, pomum & ovum erunt inſtar muci, ſi vero immergatur aquæ frigidæ vel nivi, tum accreſcit glacies juxta latera pomi vel carnis vel ovis, & ſi relinquatur, donec regelaſcant, tum æque nitida manent, ac ante congelationem erant, hac methodo ſcio corpora in Borealibus locis ſub nive diu ſepulta eſſe ſervata, & revixiſſe, frigus enim non eſt abſoluta quies, ſed compoſitum quid, ſi manus ſit conglaciata & mortua, tum nive eſt obruenda, tum nix circa manum congelaſcere incipit, & ſpicula extrahuntur, ſi vero manus ad ignem accedat, tum pars cadit, quia tum per viam rectam ſpicula non educuntur, quando, ægro ſervato, frigus eductum eſt, tum calefacientia & frigida adhibenda ſunt. Hoc malum accidit hominibus, qui in Norwegia & Groenlandia balænis capiendis operam dant, his enim oritur ſpecies Scorbuti à gelu & gangræneſcunt partes. Hoc concipiendum eſt, quaſi infinitæ aciculæ vel ſpicula adigerentur ab aëre in noſtram cutim, ſeſeque fortiter infigerent, & partes ſolidas invicem conjungerent, ergo conglaciatio nil aliud eſt, quam con-

verſio

versio fluidi in massam duram, id est, solidorum cum fluidis conjunctio; hæc dicta conveniunt maxime cum Verulamianis experimentis, majorem motum esse Hyeme & alcohol in gelu duplo plus exhalare, quam diebus Canicularibus, aqua conglaciata est levior, & quo glacies levior, eo gelu est acrius, tum rimæ à calopodiis ferratis factæ deerunt post viginti quatuor horas, & glacies iterum erit polita, ergo non à quiete congelascunt partes, ut voluit *Cartesius*, sed ab insinuatione corporum acrium, ut clavis ferreus hæret in assere, non per quietem sed per validum motum adactus. Si poculum nive in vase majori aqua repletum tempore Brumali imponatur, & vas illud aëri frigido exponatur, tum conglaciabitur aqua circa vas nive plenum, & quod mirum erit nix ipsa fundetur in vase, certo argumento quod spicula congelata nivis, quæ ipsi dant hanc consistentiam, exiverint per parietes vasis, ubi erat nix & conglaciaverint aquam circumfusam, hinc idem obtinet in curatione horum morborum supradictorum, vide *Mariotte*. Postea detur homini Theriaca, ut sudet. Si nivem cum sale mistam in aquam demittam, aqua conglaciatur, & nix cum illa solvitur; id docet vim elasticam sive attrahentem inter nivem, aquam & spicula glacialia.

§. 455. Hoc patet ex præcedenti.

§. 456. Si nix non adsit, tum stragulo aqua frigida imbuto obvolvantur ægri, donec nulla glacies stragulis aderit, tum ægri valde debiles refocillantur, quia gelu nondum est resolutum circa cor, uti loquuntur, tum Medici saccharo, vino, cum nuce Myristica Macis refocillant hocque modo curatur morbus.

Spha-

Sphacelus.

§. 457. *Sphacelus* est *conditio Physica corporis vivi, quando pars aliqua nullam omnino communicationem cum partibus reliquis vivis uti corde, pulmonibus, cerebro, cerebello habet, & hoc pertingit ad ossa usque, id est, tum illa pars non amplius est pars corporis*; ergo jure merito auferri debet, hoc fit duplici modo vel per naturam, quæ sæpe adeo valida est, ut illud mortuum à vivo separet, & excutiat, vel lanceola Chirurgica vel medicamentis Causticis, quod idem est; natura sæpe mirabilia facit, *Ruyschius* vidit ad partem gangrænosam undequaque fieri marginem rubram, quæ tandem suppurabatur & secessio fiebat, non tantum cutis, & Panniculi Adiposi, sed etiam musculorum & lamellarum ossium, præterea in Nosocomio Amstelodamensi talis separatio Gangrænæ facta est in brachio, quâ penitus separata brachium decidit quasi mortuum esset & porro sanatum naturæ ope, si talis separatio non fiat per naturam, tum Medicus arte hoc tentare debet.

Auferendum. Nam illud sphacelatum est heterogeneum, & nil nisi unionem cum vivo habet, sed an omnis pars sit auferenda? si fieri possit, si vires permittant, & si non sit ætas senilis, sed an semper cultro fieri debeat? non, sed natura & ars hic aliquid facit, & quoque nonnunquam tota pars non tolli potest, ut si Sphacelus sit ad nates, tum tolli nequit, ut talem causam vobis in Nosocomio monstravi.

§. 458.

§. 458. *Affecta.* Pars enim non auferri poteſt; quæ non ad fundum, vel non in totum corrupta eſt v. g. ſi dimidia pars brachii ſit ſphacelata, tum difficilius ſit ſeparatio, quam in toto ambitu.

Situm. Loca adſunt, ubi exſtirpatio non inſtitui poteſt, ut circa genas & nates, v. g. ægri ob diuturnitatem morbi diu decumbentes in parte ſæpe accipiunt Gangrænam in oſſe Coccygis, ita ut cutis, Panniculus Adipoſus, muſculi, Perioſteum, Necroſi affecta ſint, oſſe interim adhuc bono, certe hic non poteſt exſtirpatio fieri, ergo bonæ naturæ hoc opus eſt relinquendum, quæ natura omnia corrupta ſæpe reſolvit, vidi hic in Noſocomio puellam talem Necroſin patientem, ita ut ipſæ lamellæ ab oſſe Sacro receſſerint, quod tantum fecerat natura, exſurgebant nempe punctula rubra; quæ quaſi nebant novam membranam, qua obducebatur os loco Perioſtei, hacque ratione ſanata eſt, licet pars mire deformata eſſet, illud enim Perioſteum omnes cavitates arctiſſime obducebat, & præterea inſerviebat pro cute, nam reliqua integumenta non recreverant; in ſummo ſenio non eſt tollendus Sphacelus, quia cum parva ſit circulatio, multum mali ab hoc Sphacelo non eſt timendum, ſi Sphacelus occupet aliquam partem externam v. g. manum vel pedem, nullum eſt remedium, niſi auferre totam partem.

§. 459. Si videas in loco maculam cæruleam, tum Sphacelus ibi eſt, qui adhuc ſerpit, ſi ſcalpellum intrudatur, nullus inde oritur dolor, hoc vidi in ægro Febre Anomala laborante, qui inde valde hebetatus fuit; hinc cum ad eum acceſſi, rogavi quamdiu ſic jacuerit? reſpondit per tres

vel

vel quatuor horas, tum ad os Coccygis respexi, vidique ibi maculam lividam, quæ quidem à præsentibus parvi æstimabatur, sed erat verus Sphacelus, nam raro hoc bene cognoscitur, sed si tale quid videmus, tum nobis est studendum, ut faciamus crenam inter partem mortuam & sanam, ut Eschara facta contrahatur ut §. 452, dictum est, hocque modo primæ indicationi est satisfactum.

§. 460. Progressum impedire Sphacelo, est impedire, ne proserpat, id est ne 1. parietes vicini ab hoc corrupto infecti inflammentur, quæ Inflammatio duplici ratione fit, 2. ab effluente sanguine nec potente pertransire, hoc autem impediri nequit, nisi Sphacelus tollatur, si ergo conclusum sit, partem perfecte esse mortuam, & ideo esse auferendam, an tum exspectabimus naturam? non, sed si adsit rima in medio apparens inter partem vivam & mortuam, tum natura molitur; hinc juvanda est, si vero nulla talis separatio adsit, tum vivum radicatur in mortuo, & altero die moritur, sicque porro, hinc ilico est videndum, an pars separari possit.

§. 461. *Secando* proxime ad partem vivam fere diversis sectionibus juxta veterem Poëtam.

— Immedicabile vulnus
Ense rescindendum, ne pars sincera trahatur.

Urendo. Si malum proserpat, est egregius modus, licet crudelior videatur, ferro candenti usque ad vivum fere inuritur, ut fiat crusta seu Eschara, tum partes utrumque summopere contrahuntur, & nil plus constringit quam ustio, hacque ratione fluxus humoris corrupti tollitur, hinc pro-

progressus Sphaceli impeditur, non sumitur ferrum latum, sed acutum instar, cultri, paulo supra utrimque adeo induréscit, ut vitalia ad mortua non amplius ferantur.

Rodendo. Itali ad hanc rem sumpserunt ferrum ignitum; in hunc finem Butyrum Antimonii laudatur, optimum est, si in oleum conversum sit, aliter nimis est crassum, bis vel ter liquescat; tum manet, ut oleum, hocque paulo supra sanam partem ducitur linea; quæ postea sistit communicationem, quia crusta induratur intermedia, ut Sphacelus siccus non progrediatur, sed adhuc est humidus.

§. 462. *Progressus* est *perpetua & successiva partis sanæ cum mortua communicatio & continuitas*, & sic semper reptatus fit corruptionis adscendendo ad vas vivum; hinc ergo progressum impedire est tollere continuitatem inter partem vivam & mortuam.

Uritur semper eo usque, ut ad sanum fere ustio pertingat, hoc quidem videtur crudele, sed tamen requiritur, & nullum dolorem facit, si vivum, ut fieri debet, non attingatur.

Acri lixivio. Ut fit ex calce viva & sale alcalino diluto cum aqua, hoc optimum & efficacissimum est, & facit, ut tota pars escharodes fiat; sed tamen magis amarem lixivium acidum, hinc spiritum Nitri applicarem ad fundum seu medium partis sphacelatæ eodem modo, ut ad latera cum Butyro Antimonii limitem mali annotavi; hæc vero omnia semper in parte mortua sunt applicanda, nam in vivis nil boni faciunt, imo credo Chirurgos non debere unquam cum suis Corrosivis aliisque medicamentis dolorem facere, nam hoc faciendo nil proficiunt, sed ad mortuam partem

tem similia adhibeantur, ut putredo auferatur & arceatur, talia sunt spiritus Nitri, spiritus Vitrioli, spiritus Salis, vinum, sal Tartari v. g. ad dragmam unam diluatur in unciis decem aquæ, tum penicillo calido hoc lixivium intruditur, si lixivium fortissimum sumatur, tum uritur pars, sed cum hoc sale diluto citior tamen fit separatio. Si gingivæ sint gangrænosæ & atræ, tum his spiritibus hoc modo dilutis sunt attingendæ, hæc omnia locum habent, si v. g. Gangræna sit ad nates seu ad Os Sacrum, ubi exstirpatio fieri non potest, tum incisio est facienda fere usque ad sanum, & licet etiam pars ossis sit sphacelata, tamen vasa sub parte sphacelata hærentia resurgunt, si vero sic ad os usque incisio facta sit, & os nigrum appareat, tum applico spiritum vini communis, sed non acida (acida enim hic nocent) cum pulvere Mastiches, Olibani, Myrrhæ, si tum his applicatis pars ossea incipiat tumere, tum fit exfoliatio, aliter scarificatio est instituenda, vel cuneolo os incidatur prope vivum juxta methodum *Belloste* hincque postea tractetur, ut vulnus Cranii iisdem cum cautelis, si vero totum os sit mortuum, tum nulla spes est separationis.

Emolliendas. Quod fit partem obliniendo vel cum butyro insulso vel Unguento Basilico, vel Balsamo Arcæi, hæc locum habent, cum videmus crustam gangrænosam cum vivis cohærentem.

§. 463. Si in loco putrido sphacelato pars incipiat humectari, corrugari, crispari, contrahi, rimæ inter sana & mortua fiant magnæ, albæ, non nigræ nec plumbeæ, non retorridæ, aut siccæ, sed humidæ, si pus appareat, & Eschara sphacelata sit mobilis, tunc cura peracta est, Sphacelus ergo interius incurabilis est, nam crusta & pus

ca-

cadunt in corpus. Si talis crusta non adsit, sed viva pars est perspicua, tum curatur ut ulcus per suppurantia medicamenta. Pars sphacelata auferenda est cum osse, nam nudum os cum suis vasis nunquam nutriri potest.

§. 464. Hic vero certus esse debes Sphacelo præsente, antequam vero hoc scias, tum debes certe cognoscere nullam esse circulationem ad os usque, hac enim in re falli possumus, nam mors partis potest esse sat profunda, cum tamen modo Panniculus Adiposus sit infectus, nam hæc membrana mire increscere potest, sic enim sæpe Chirurgi cultro explorantes quam profunda mors sit, ubi ad tendines perveniunt, fere Convulsiones faciunt; hinc hic caute procedendum est, & credo neminem Medicorum esse, qui hoc negare possit, nam si pars exstirpari possit vita manente, tum est exstirpanda, quod fit vel à natura vel arte; natura longum tempus requirit, & periculum facit, ne totus homo moriatur; ars vero cito tollit.

Una cum osse. Omne os vasis, periosteo, & musculis nudatum nullo modo inservit, non enim magis fulcrum esse potest pro sustentanda parte, hinc os non est excoriandum vel deglubendum, sed totum auferendum. An vero illa exstirpatio semper est facienda? Non semper, nempe si corpus senile & debile, tum pars non auferenda est, sed tum illa, quæ Mumialem & condiendi vim habent, sunt apponenda, ut spiritus Vini, Alcohol cum aceto, Aloë, Myrrha; sic tale exemplum Hagæ-Comitum contigit, & simile in *Ephemeridibus naturæ curiosis* narratur, erat mulier senex, quæ incidit in Sphacelum femoris & extirpatio jam erat conclusa, sed Medici prudentes, videntes

tes ægram non diu supervicturam; reliquerunt operationem, tum ad præservandam putredinem applicuerunt condientia cum Antisepticis ut Myrrham, Aloëm, Salem & Spirituosos, hocque modo impediverunt, ne proserperet Sphacelus, tum parte exsiccata, inter vivam & mortuam partem fiebat vinculum, hacque ratione putrefactio fuit impedita, nam non sat virium habebat ad Suppurationem, sicque, margine exsiccata, vixit adhuc per duos annos, hoc sola natura cum his medicamentis fecerat, verum si vis vitæ fuisset sat magna, tum Suppuratio & separatio fuisset facta totius partis mortuæ, tam mollis quam duræ, nec medium ossis, quod est solidissimum, excipio; hinc ergo ubi natura est debilis, ibi potius exspectemus, & medicamenta putredinem inhibentia applicemus, sed si cito malum proserpat, & vis vitæ major adsit, tum illico exstirpatio est instituenda, si possibilis sit.

§. 465. *Exstirpatio* est *partis vivæ à mortua integra separatio per artem*; hæc fit variis modis; nonnulli ligando hoc tentarunt, & si tibia esset exstirpanda, fecerunt ligaturam ad genu, ut nutrimentum hujus partis tolleretur; damnosa hæc est Praxis, nam hostem intra propriam manicam coercent, quod supra ligaturam est morietur, ut & partes vivæ turpissimo eventu intra paucos menses; nec exustio est bona: in crudelibus operationibus debemus esse prudentes, & divinare, quid sit futurum; ergo per ferrum extirpatio est optima, hæc in variis locis varia est, novimus quod acinacibus digitos amputent in bello Chirurgi, nec multum damni sequatur; hinc in partibus ubi commode fieri potest, concedendum supra lignum durum, nec nimis rigidum (Belgice

 een

een Slagters blok) imponitur cuneus, forti malleo præciditur pars, neque magna operatione opus eſt; ita fit in *Metacarpo*, hinc ſæpe una pars tantum extirpanda eſt, ſic contigit hac in urbe, medium os Metacarpi tantum ſphacelatum fuiſſe factum; tum inſtrumentum ſit tale quod ſolum id capere poſſit bene diductis aliis digitis vel oſſibus & valido ictu è loco intermedio exciditur, fitque ictu oculi vix ſentiente ægro; ſtatim poſtquam operatio eſt facta, Balſamica & nervis amica ſunt imponenda, aliter hic tota manus exſtirpanda eſt, quod valde eſſet ingratum.

§. 466. *Eget.* Nam ſi dictam methodum per cuneum & malleum hic ſequeremur, tum os ſinderetur & oriretur majus malum; ſi, exterioribus artubus ablatis, videamus tolli poſſe incommodum à Sphacelo futurum, ſalva interim vita, tum exſtirpatio eſt inſtituenda, & hæc operatio proprie exſtirpatio dicitur; hinc ergo hic in conſilio venit, an pars ſit auferenda nec ne? Ut vero ad hoc reſpondeatur, inquirendum eſt; an æger ſe melius haberet, ſi exſtirparetur, ſi hæc tum ita inveniamus, ut, parte ablata, diutius & melius vivere poſſit, tum operatio eſt inſtituenda, ſi vero corpus debile Atrophicum vel Hydropicum, tum ab operatione deſiſtendum eſt.

§. 467. Si ergo de hac re conveniat, quod exſtirpatio ſit inſtituenda, tum quæſtio oritur de loco, ubi eſt facienda, hoc his canonibus definitur.

1. Quia eſt ſubſtantia vitalis.

2. Nam ſi margo mortua maneret, tum non juvaret exſtirpatio; hinc omne mortuum ſemel, ſimul & citiſſime eſt auferendum, ſic *Dionyſius* narrat de Rege Galliæ Ludovico XIV, cui quædam pars exſtirpanda erat, eum dixiſſe ſe ſemel pati velle, ſed non bis.

3. *Usus.* Quidquid in Digitis, Carpo, Metacarpo, Tarso, Metatarso, Humeris, Femore conservari potest, illud semper habebit usum, sed hoc non de tibia verum est, quia si quid remaneat, hoc retrorsum incurvari debet, & ligneus pes sub genu poni; hinc sub genu est exstirpandum, sic accidit viro generoso se contudisse pedem, ut hinc exstirpatio conclusa esset, is dixit Chirurgo, ut faceret, quid vellet, si modo commodissime inniti posset, Chirurgus vero prope Tarsum extirpationem instituit; hinc pedem retrorsum gerere debuit æger, ideo ille huic rei pertæsus novam exstirpationem subiit, sub genu, ubi tum commodissime sit loripes.

§. 468. Si exstirpatio in brachio, aliave parte sit instituenda, separatio fiet semper in parte sana, quæ ægræ proxima, multi Chirurgi contra egerunt in mortuo ob metum doloris & Hæmorrhagiæ; postea pars diu tecta debet manere ob Hæmorrhagiam & recrudescentiam metuendam. Verum si fiat exstirpatio quatuor digitis sub junctura genu inventum est instrumentum, ut in Anglia hodie optime fabricatur; quod pedem bonum fingeret, & fungeretur officio bonæ tibiæ, totoque eo usque ablato, brevi commodius applicatur instrumentum, quo fulcitur, hinc fit facilitas, ut sat facile incedat, ubi paululum modo assuetus est æger. Chirurgi castrenses Viris primi generis & ordinis tibiam fere totam reliquerunt, quia non erat infecta, sed præ tædio debuerunt illi ægri diu pati sibi auferri eam partem; nam musculi Gastrocnemii non extendunt crus, sed firmant musculos subjectos & sunt loco tertii ossis firmantis Astragulum & totum crus, hoc enim sine tendine Achillis (qui est tendo eorum musculorum)

 dirigi

dirigi nequit & retroflectitur, hinc si non secetur supra genu, tum pars fit rigida & retroflexa, quia tota vis musculorum Gastrocnemiorum perit; vide de his *Hildanum*, *Paræum*, & famosissimos Chirurgos.

§. 469. I. Medicus præsens debet curare, ut omnia instrumenta & totus apparatus præsentia sint, tum Medicus & Chirurgus se invicem amice rogare debent, si hoc vel illud accidat, quid tum faciendum sit; hic vero non nimis est festinandum, sed omnia requisita hic adesse debent, sic apud Chirurgos Practicos est regula, omnia nempe, quibus indigebo, & omne, quod primo indigebo, ponatur supremo loco, & quod ultimo egebo, loco ultimo ponatur, sic primo viri fortes & constantes requiruntur, ligatura constringens, retrotrahens & reparans, dein instrumenta secantia, intersecantia, & serratim secantia, dein pulveres stiptici, & arteriarum ligatura vel ferramenta, quibus inustio fiat, prout quis methodum eligit, & quia ligaturam sanguini superinducere debent, hinc vesica adesse debet, sed hæc ponatur in infimo loco; postea debemus certi esse, quod Chirurgus hanc operationem sæpius fecerit, nam novus nauclerus non bene gubernat navim, deinde quod non sit pusillanimus, ut *Ravio* contigit, ubi Chirurgus, prima incisione facta, in animi Deliquium cadebat, & *Ravius* ilico operationem suscipiens perfecit; verum si hoc alii Medico contingeret, ille manum operi adhibere non posset, hinc pessimum esset, I. vasa venosa nil damni dant sed arteriosa, hinc Medico est cognoscendum, ubi arteriæ decurrunt, sic in humero circa superiora & circa flexuram cubiti arteria nuda locatur, solitaria arteria ligatur sub poplite inter chor-

chordas à tendinibus musculorum factas ponenda, & tunc ligatura *Tourniquet* Gallis est applicanda, quæ adeo adstringi potest, ut nil plus effluat, quam Medicus velit, nisi quod hæret infra ligaturam & supra locum exstirpandum, hoc fit per illud instrumentum, sic si ad Carpum sit, tum ibi ad arteriam ponatur papyrus paulo manducatus, & dein paulo latior, sic ut ad superiora sit latissimus, tum supponatur splenium vel compressa, & simplici ligatura obvolvatur, cui immittatur baculus, & sic pars baculum rotando constringatur prout lubet, unde nil sanguinis nisi infra ligaturam effluit, si nunc circa genu, vel paulo inferius sub poplite extirpatio fit facienda, tum ponantur ibi similes compressæ pyramidales, & fortissime intorqueatur baculus, hacque ratione adeo comprimere poteris, ut non plus liquidi exeat quam velis; Celeberrimus Chirurgus *Petit* adhuc aliud instrumentum excogitavit, ut videre est *in Actis Parisinis*, sed dicta Methodus commodior & simplicior esse videtur. Nonnulli ut *Horatius Augenius* cultro candenti partem discindere suadent, ut arteriæ & reliquæ simul consolidentur, id vêro crudele esse videtur, nec adeo facile & accurate dirigitur, quam sibi imaginantur, præterea ferro candefacto pars non bene discinditur, tandem Eschara delapsa subito consolidatio est sublata; hinc illa methodus non valet.

2. Quo pars discindenda magis dehiscat, eo facilior est sectio, & melius partes recedere possunt, sic pars sana sursum trahatur, altera deorsum, *Hildanus* ad hoc excogitavit ceraceam quasi manicam, quæ per fibulas adstringi & remitti posset, estque bona, quia id manibus difficulter fit, vide *Hildanum de Sphacelo.*

 3. Con-

3. Contigit sæpe ægros, consensu dato, credidisse se satis fortes esse & noluisse firmari, sed dolore & crudeli spectaculo territos se movisse de loco; hinc postquam dedit voluntatem suam, æger est firmandus, ne se noceat.

4. Sic si scindatur brachium ad humerum, tum debet incurvum manere uti est in statu naturali; ergo æger decumbens esse potest in latus. *Verulamius* notat omnes articulos in somno in angulos esse flexos; hinc crus non in linea recta positum est exstirpandum, sed paulo retrorsum flectendum, tum enim naturalis est flexus, & pars sibi commissa postea æquabiliter trahit, ergo membrum ponendum est in eo statu, qui foret, si nulli musculi agerentur.

5. Melius est, infelicia tempora transigere dormiendo vel hebetando, hinc grana duo vel tria Opii vel guttas aliquot Tincturæ Opii dentur.

§. 470. 1. Culter sit acutissimus, ita ut novacula certet; sit fortis, ne dissiliat ad os; sit curvus oppositus rotunditati partis extirpandæ; hinc diversitas est in infante vel adulto in eadem parte & variis partibus requiritur, in dorso sit obtusus, ne frangatur vel flectatur, & Chirurgus caveat, ne ipse adigendo vulneretur, tunc enim actum est de facilitate curæ, sit bene temperatus, non nimis fragilis, ubi applicatio facta est uno ipso momento, quo incipis, adigendus est ad os usque, sic multum de crudelitate tollitur, ubi semper adhæret; æque fortiter premat Chirurgus, donec acies cultri hæreat ad os, ergo culter debet esse maxime acutus, aliter obtunditur hoc adactu; hinc antequam operationi adhibeatur culter, debet Chirurgus eum exploravisse ad lignum durum cinctum corio rigido, & oportet, ut possit hoc lignum

gnum ſcindere ſine hebetudine aciei cultri, hocque modo Chirurgus ſuam manum aſſueſcere debet; ſi crus exſtirpandum, debet Chirurgus ſe collocare inter duo crura ægri.

2. Si ergo unicum os modo eſſe extirpandum, tum nulla alia Methodus requireretur, ſed ſi duo oſſa ſint exſtirpanda, tum inter os hærent muſculi & vaſa, tum intrudatur culter ab utroque latere ſcindens biſtorium dictus, hocque cultro ſecetur inter muſculum & os, hoc quoque una vice fieri poteſt, ſi culter intruſus elevetur & ſemel deprimatur; omnia exactiſſime ſunt deſcindenda, nam ſi aliqua fibra tantum relinquatur, ea ſecando tracta maximum dolorem creat; hinc ne capilli craſſities integris partibus remaneat.

3. Aliter exterior pars nempe cutis ſurſum trahitur, & interiora deorſum premuntur, ſic ut ſæpe vulnus coiret, & ſerra bene tranſadigi non poſſet, hoc vero diſtractione cavetur.

4. Serra ſit tenſa per arcum chalybeum ſuppoſitum, ut firmetur ſerra, quia lamina ſerræ valde ſubtilis eſſe debet.

Perpendiculari. Si oblique hoc fiat, tum ilico impeditur operatio, & Chirurgus procedere non poteſt, nam obliquitas ſerræ impedit, tum dicunt Chirurgi Belgice *het klemd*, hinc prima crena perpendiculariter eſt facienda, hac enim facta, aliqua ſponte ſequuntur.

Diſſectione. Plerumque faciunt Chirurgi, ut ſerra utrumque os tangat; ita ut tenuius prius diſciſſum ſit, ſic & in brachio fieri poteſt priori methodo & fere ſine ulla differentia, ſed in crure alia eſt res, ubi Fibula prius ſerra eſt ſeperanda dein Tibia, aliter ſi prius Tibia ſeparetur, tum vix pes retineri poteſt; quin Fibula in varia fragmenta diffringatur.

5. *Meatus*. Ne aperturæ compressio fiat & actio impediatur; hic vero metus est Hæmorrhagiæ in juvene & Plethorico, sed multo minor hujus metus est in debili, exsucco inertique sene, ergo sub ipso loco extirpationis Hypomochlion vel manus ponenda est, vel os à ministris sic est incurvandum, ut sursum ad crenam à serra factam gibbum formet, ut liber sit serræ meatus, aliter si hoc non fiat, tum ad inferiora à vi serræ impressa gibbum formatur, & tota operatio procedi nequit, nam tum serra nulla vi agi potest. Jam intelleximus artem, quam Chirurgi in extirpandis extremis artubus adhibent, verum hic nova est inventio, de qua non novi quempiam unquam cogitasse ante *Petrum Adrianum Verduyn*, ille occupatissimus & exercitatissimus Amstelodamensis Chirurgus observavit, partem ablati musculi Temporalis repositam recrescere, si vero paulo modo sit avulsa, ille ergo cum in tot extirpationibus vidisset, quod si pes modo esset sphacelatus, tum tota fere tibia usque ad distantiam quatuor vel quinque digitorum infra articulum sub genu esset auferenda, excogitavit novam methodum, qua in re ipsi jam præluderat *van Solingen*, cujus operationes Chirurgicæ adeo famosæ & bonæ sunt; hic vero explicabo differentiam inter hanc operationem & priorem; si v. g. pes paulo supra articulum sit sphacelatus, tum ad distantiam duorum vel trium digitorum superius in vivo fit operatio, primo partem abscindunt usque ad os, & quoque sursum longitudinaliter fit sectio, tum caro ibi pendula hæret, & illa caro applicata concrescit cum osse & carne, nam tum ex hac parte pendula circum applicata facit quasi emplastrum, quid vero censendum de hac opinione? Hic quatuor lucrantur,

1. cutis

1. cutis manet retrotracta, 2. musculi retinent æquipondium, 3. ille sic parcit corpori vivo, 4. super quæ excellit, quod pes loricatus sic æque bene retineat flexuram ac antea in sanitate; ille Clarissimus Chirurgus hac ratione multos ægros curavit, ego hanc rem sedulo inquisivi, vidique in hac operatione terribilia oriri symptomata & incredibiles tumores, quia pars carnis ossi applicata putrescit, quæ putredo quidem separatur suppurando; verum si Chirurgus hoc non noverit, tum putaret novum esse Sphacelum, & novam denuo extirpationem instituendam esse censeret, nam tum caro inflexa ad decuplum plus intumescit, sed tamen separatione bona facta, callus satis bonus & mollis nascitur; verum tamen credo hanc operationem non fieri posse nisi à Chirurgo experto, Galli & Britanni quoque scripserunt se hanc methodum tentasse & bonam invenisse: legite libellum hujus *Petri Adriani Verduyn* de Nova Artuum decurtandorum Ratione. In corporibus Lue Venerea, Scorbuto & Rachitide laborantibus ossa tam mollia sunt, ut præcedens methodus non possit in omnibus adhiberi, sed tantum os scindendum est.

§. 471. Primarium symptoma est Hæmorrhagia arteriarum, venæ vero hic in considerationem non veniunt, quia nil adferunt nisi quod habent, & si venæ aut parvæ arteriæ facile propria contractione; aut Vitriolo aliove pulvere adstringente, nec cum magno dolore sistantur; hæc Hæmorrhagia raro magna in operatione illius *Verduyn* fit, quia pars retroflexa comprimit arterias; aliter vero Hæmorrhagiæ est prospiciendum, nam contigit aliquando *Parisiis* in Hospitali in extirpatione Instrumentum *Tourniquet* fregisse, unde ille æ-

ger procul dubio periisset, nisi adfuisset Chirurgus Regius in Anatomicis versatissimus *Marechal* dictus, qui illico arteriam compressit sub poplite.

Ilico sistenda. Nam aliter vasa dilatantur, primo si requiratur, Venæ Sectio est instituenda, quod melius est, quam si æger per locum truncatum sanguinis fluxus patiatur; Methodi sistendi sanguinem sunt hæ, Amstelodamenses Chirurgi præparant de Lycoperdo vel Crepitu Lupi orbiculos & primo faciunt parvum orbiculum, dein majorem & majorem, ita ut ex fragmentis successivis annularibus forment conum &c. tum extirpatione facta, vident, ubi sanguis effundatur, & trudunt eo loci hunc conum, tum farina volatili molendinæ superspersa ligatura constringit, hanc tutissimam esse methodum dicunt; sed tamen non audent huic confidere, nisi per tres dies & noctes apponant servum, qui una manu semper tenet arteriam sub poplite compressam, & manu altera intrudit, vel intrusum & applicatum tenet Lycoperdon extremitati arteriæ, aliter abluitur.

1. Optima & tutissima methodus est hæc, exstirpatione facta *Tourniquet* paulo est solvendum, ut sanguis effluat, & tum observandum, ubi sanguis effluit, & ibi tenaculo arreptam arteriam cum carne filo constringunt, & supra fili circumductionem acu pertundunt partem, sicque firmant ligaturam, quam tutissime hoc toties repetendum, quoties arteriæ magnæ adsunt semper solvendo *Tourniquet*, & invento loco iterum adstringendo sic acquiescere possumus, & nil mali inde oritur, imo vix inde dolor sentitur, hæc methodus debetur *Ambrosio Paræo*, ille enim sumit tenaculum ex duabus lamellis chalybeis sat tenaciter hærentibus, & tum, operatione facta, statim hoc tena-

culo

culo arripit arteriam una cum carne, & tum illud annulum, quod ad tenaculum hæret ſurſum ducit, & ſupra & tenaculum ligaturam faciens tenaculo protrudit in arteriam, ſicque eam conſtringit, ſimulque arteriam perforat ope acus ſemel vel bis, ita ut ligatura vel funis per eam ducta maneat, fune relicto nil effluit, tunc apponuntur reliqua, ſic certi ſunt, poſtea quoque nil effluere poſſe, hæc vero operatio unum incommodum habet, nempe, quod arteria ſemper ſe retrotrahat, ita ut ſæpe arteria non poſſit arripi; hinc ad hoc incommodum ſupplendum ultimo excogitaverunt duæ acus incurvas bene præparatas, & ſumunt filamentum cera obductum, tum vident, ubi arteria in parte truncata hæreat, quod eſt, ubi eſt copioſiſſimus ſanguinis effluxus, tum ibi per carnem & integumenta acum ſat profunde intrudent ab inferioribus ſurſum, & ope alterius acus à ſuperioribus deorſum, ſicque in medio arteriam & carnem interceptam firmiter ligant, & hæc methodus mihi videtur optima; licet Chirurgi Amſtelodamenſes dicant ſuam methodum ipſis nunquam fefelliſſe, mihi tamen videtur quid incommodi vel periculi ſubeſſe, cum noctes atque dies ſervum ægro apponant, verum quidem eſt, quod Lycoperdum vel Vitriolum Hæmorrhagiam ſiſtat, ſed ſi paulo ab artetia ſecedat, tum ſanguis ex hac arteria profluens hoc abluit.

Infixum. Hoc eſt faciendum, quando vas deprehendi nequit, accidit enim aliquando, ut arteria citius ſe retrotrahat, quam Chirurgus eam advertere poſſit, & eam conſtringere filo per medium ejus corpus.

Hæc eſt methodus veterum, hi exſtirpatione peracta, comburebant partem vivam truncatam;

 ſed

sed tum quarto die Escharæ à cauterio factæ separatio fiebat; si arteriæ sint parvæ & instrumenta debita non adsint, tum methodus est instituenda, aliter non.

3. Galli parvum nodum Vitrioli instar ciceris in formam Sphænoideam formarunt eodem modo, ut de Lycoperdo dixi, nempe conum formando, & tum unicuique nodo involvunt gossypeo (Belgice *cattoen*) hacque ratione quoque conum formant, verum globos sphæricos ab una parte faciunt planos, tum certi sunt Hæmorrhagiam non futuram, si hoc bene applicatum teneatur, sed tamen servus Chirurgi eodem modo ut prius per tres quatuorve dies ægro adesse debet ad comprimendum conum illum Vitrioli, & arteriam sub poplite comprimendam; de his vide *Dionysium* in libro sæpius citato.

7. Somnus est conciliandus, aliter nimis dolent ægri, & corpus in quiete tenere possunt, inde difficilis cura.

Victus non sit acer, non pinguis, non facile putrescens, non durus, non difficilis coctionis; sed tenuis, hinc victus præscribatur ex cibis non moventibus, non vinis, non aromatibus, ab omnibus animi affectibus est abstinendus æger, Diæta sit valde tenuis, quia viscera antea solebant parare nutrimentum pro corpore integro, jam vero tantum de corpore ablatum est, hinc non tantum chyli requiritur ad illud corpus nutriendum, huic rei maxime est attendendum, ne ægri fiant vel Plethorici vel Apoplectici. Si æger fuerit Plethoricus paulo ante deligationem, tum Venæ Sectio est instituenda, ut præcaveatur nimia Hæmorrhagia.

§. 472. Si vasa sic coiverint, ut non amplius stilent sanguinem, ad omnem marginem adnascitur

tur non ſtatim vera cutis, ſed quid cuti ſimile, & ſenſim accreſcit, & ſponte abducit totum os, ſi adſit luxuries, tum optimum eſt, ſi imprimis paululum uratur. Os in medio trunci exſtirpati hærens habet plerumque medullam, & lamellas exteriores corruptas; hinc cavenda facile eſt caries, ſi Maſtiche in farinam tenuiſſimam contrita & cum pauxillo ſpiritu vini ſubacta, qua plumaceolum humectatur, applicetur oſſi, unde non putreſcit, nec corrumpitur, ſed facilis ſit exfoliatio.

§. 473. Si nullus ſit metus Hæmorrhagiæ, tum bona digeſtiva, carnem facientia, cicatricem mollem reddentia & tollentia ſunt applicanda.

§. 474. Ratio clara eſt, quia viſcera Chylopæa & Hæmatopæa manent, & tantum quantum ante adhuc conficiunt ſanguinem, unde tales ſunt maxime ſalaces, quia ſanguis ad partes ferri aſſuetus nunc refluit pro majori parte ad veſiculas ſeminales; apud Romanos obſervatum eſt milites in bello truncatos plures procreare liberos. Tale exemplum hic in Batavia habuimus in homine, qui in naye à Bombarda utroque crure fuit ſpoliatus, ille poſtea curatus, cum prius macilentus fuerit, jam vero obeſus multoque in libidinem ſalacior eſt factus, verum ſi tandem Plethora nimium abundare incipiat, tum fiunt Vomitus Mictus Sanguinei, Apoplexiæ, hinc ſanguis aliquoties eſt mittendus, donec vaſa aſſueta ſint tantæ copiæ liquidorum; hinc victus ſit tenuis, non ſemper fiat Miſſio Sanguinis, ſed tantum per annum ſemel vel bis.

§. 475. Hinc Artifices varias excogitarunt machinas, ut ablata manu machinulas ferreas, quæ manica obducta videntur manus, ita ut moverint ſingentes tendines muſculorum; hi etiam invenerunt

runt pedem formæ humanæ similem; cui homo inniti posset, quia dum pedem movet, flectit genu, & homo semper impingit in proprios articulos; hinc hic aliquid est difficultatis, ut commodius ambulent, quod fit baculo ad inferiora acuto, tunc progrediuntur extravertendo describentes circulum vel ut jocabundi loquuntur Galli per parenthesin. Tota ars hic consistit, ut instrumenta sint satis alta, ut homo illa instrumenta brachiis axillisque dirigere possit, uti & instrumenta ad pedes apposita. De Machinis optime scripsit *Aquapendens* in Chirurgia sua, ibi habent armaturam totius corporis per bracteas ferreas; hæ figuræ sunt nobilis pretii, nec sine labore inventæ, hinc semper hic consulantur in tali casu; *Guillemeaux* & *Uffenbachius* in Thesauro Chirurgico sunt optimi in hisce casibus.

De Combustione.

§. 476. *Ignis ardens* sic voco vivam flammam. *Latens*. Sic voco aquam & oleum fervidum vel ebulliens vel nondum ad rubedinem ignitum.

Destructio. Oritur à gradu intermedio inter calorem sani & aquæ ebullientis, hic est primus gradus destructivus, & quo gradus excedet, eo magis agit, imo in aqua ebulliente caro ab osse cadit, sed hoc multo citius in vivo corpore fieret, ubi adhuc noster vitalis calor accedit; dicunt vero in combustione à ferro ignito vel fluente quid maligni hærere, sed nil subest, quod aqua sit gravius, hinc ignem diutius retinens magis adhæ-

hæreat; omnis ignis hæret seu in elementali, ut in foco Villettiano & Tsirnhausiano habetur, seu hæret in quodam corpore, & in utroque casu idem facit; verum multi auctores crediderunt hic aliquid absconditi & maligni subesse, sed ferrum, nisi plus caleat quam aqua ex fonte hausta, tum non comburet partes, at sola combustio ab igne præsente & modo à sola ignis copia determinatur, verum quidem est, quod focus eo diutius manet in corpore, quo corpus est densius, sic aurum diutius ignem retinet quam ferrum, quod vero oleum ebulliens longe fortius agat ac aqua ebulliens, id dependet ab ignis copia nam tanto plus ignis ardentis requiritur ad ebullitionem olei quam aquæ, quanto oleum magis ignitum & fervidum est aqua, nam in oleo ebullienti quidem metalla ut stannum & plumbum fundi possunt; hæc est ratio, quare multi auctores oleo malignam vim tribuerint, sed agit modo quatenus purissimum ignem continet, & quatenus magis partibus adhæret quam aqua.

Extravasatio. Nam per ignem summum omne oleosum inflammatur, terra & aqua rarescunt, hinc vascula rumpuntur, quia materia non exit.

Causa est solus ignis.

Durationis. Si subito ignis accedat, & subito recedat, tum pars non multum inuritur; hinc possumus per maximam flammam manus movere sine combustione, sed ignem foci Villettiani & Tsirnhausiani ferre non possumus.

Partis effectæ. Ubi callus hæret, ibi ignis ferri potest, sed ad pulpam apicis digitorum à momento ignis maximus fit dolor.

§. 477. Si enim primo è longinquo apponas parti sanæ ignem, ita ut pars inflammetur; primo leniter & grate pruriet, si tum propinquius ponas, dolet

dolet idque magis quo appropinquas, tum fit bulla, si adhuc propinquius fit Eschara, & si tandem adhuc propinquius, tum tota pars gangrænescit & emoritur, sic à gradu Inflammationis blandæ usque in Sphacelum ignis agere potest, ergo de omnibus his actum est.

§. 478. *Diagnosis.* Si combustio sit lenis ab aqua fervida subito præterlapsa, & cutis integra, rubor, dolor, calor non magnus, hinc sine Suppuratione facile curabitur vel sponte vel ad ignem parte apposita, vel cum spiritu vini; si pars retenta fuerit in aqua fervida Gangrænam fere usque, tum non ita cito restituitur, sed post longum tempus ad Suppurationem perducitur; si bulla fiat sine Suppuratione, tum facile prædicitur curatio, sed magnus dolor ob nervea loca sub bullis, si bulla sit rupta & appareat nigredo, Gangræna est pessima, longa cura, nec facilis & mala cicatrix prædicitur; scio multos jactare se magnas ustiones ad bonam cicatricem reducere posse; sed hæc vana sunt, in parvis in me ipso expertus concedo, non vero in magnis; hinc Chirurgus peritus statim id monebit, si id non faciat, tum turpitudo relicta ei facile imputabitur, nec ille multum in his casibus plerumque inibit gratiam; si cutis sit ablata, expetitur plus quam ars efficere potest; cuticula splendens, tenuis & semilucens semper perfecte restituitur, sed cutis est nimis artificiosæ figuræ quam ut restituatur sine vitio, si Suppuratio sit profunda raro ab inferiori parte renascitur tantum, ut vacuum reduci possit, difficillime vero in senibus, cum mulier octogenaria sæpe animi Deliquium & convulsiones passa, caderet in ignem & per totum latus usta, nigra & inflammata esset, postquam educta ex igne ad se-

se redibat; vidimus accurate hæc omnia observata, nempe quod simplex Inflammatio facile curaretur; ubi bulla erat rupta, quod unguento Diapompholigos fieret cicatrix; sed quod ubi Eschara erat, Gangræna fieret.

§. 479. Si levis sit Inflammatio, curatur facilè; si jam bulla adsit, tum non curatur nisi Suppuratione; sed Eschara hæc quoque tolli nequit, nisi sub ea fiat Suppuratio, hacque ratione Eschara separatur, si vero tota pars sit exsiccata, arida & usque ad os mortua, tum non nisi extirpatione tollitur: hinc in omnibus eadem requiruntur, ac in Inflammatione ejusque exitu; quod quoque animadverti legendo tractatus *Fabricii Hildani* viri occupatissimi & candidissimi de Inflammatione, Suppuratione, Gangræna & Sphacelo & tandem quoque de Combustione: sed ubi priora legeram, vidi tractatum de Combustione non opus fuisse, ut enim curatur Erysipelas, sic quoque levis combustio curatur, quod imprimis peragitur applicando unguentum Populeum, Emplastrum Oxycroceum cum saccharo Saturni; multi auctores jactant se combustionem sanare posse sine cicatrice, sed tum modo intelligunt levem combustionem, quam aqua Lithargyrii curare possunt, si vero magna sit, bullæ adsint, & cutis cinerea nigra appareat, tum separatio vel suppuratio est promovenda, unde Epidermis postea recrescit, & albedo stricta manet, si vero jam bulla sit facta; tum idem est faciendum; si crusta adsit gangrænosa, tum hæc modo Suppuratione est tollenda; si adsit Sphacelus, tum extirpatio requiritur; hinc in his casibus nullum est remedium specificum, alter adhibet flores cerevisiæ, alter saponem nigrum, alter unguentum ustorium (Belgice *Brand-zalf*)

zalf) quod idem est, si modo hi Chirurgi advertant gradus, cum cura hic longe varia sit.

§. 480. Si v. g. ad hominem cadentem in ignem fervidum advocer, tum Chirurgum præsentem rogo, an pars non erit deformata, & an resolutio sit futura, hanc resolutionem futuram promittere possumus, si pars adhuc integra sit, si figura non multum mutata, si non in bullas assurrexerit, si color ruber & dolor subtilis adsit, si cutis mota nullum signum det Epidermidem esse separatam, sed adhuc cum cute ubique cohærere, & si dein signa externæ Inflammationis adsint, tum tento resolutionem, & si corpus sit Plethoricum, tum Missio Sanguinis est instituenda, & danda quoque medicamenta Antiphlogistica, emollientia, ut infusa Cyani, Althææ, Sambuci, Verbasci cum aqua, deinde adde Rob Sambuci, tum simul ægro levis victus est assumendus; parti vero affectæ assumentur Diaphoretica, laxantia & putredini resistentia; hinc obliniatur Unguento Populeo, seu Nutrito, & sic curatio peragitur; alii vero solum vinum Gallicum, in quo sal dissolutus est, applicant, alii Emplastrum Diapompholigos, sic ut res hic consistat in procuranda resolutione, si vero parva bulla facta sit, tum hæc aperta subjacent nervi tunicis exuti, hinc valde dolent, ideo tum potius bulla clausa relinquitur, ut materia absorbeatur.

Igne. Si qui sint, qui se facile comburunt, certe sunt Chemici, sed hi ex tempore curare norunt; hi enim partem proprius igni admovent, ita ut dolor ab igne modo in loco ambustionis, non vero in parte sana sentiatur, tumque tamdiu attenuatur & igni appropinquatur, donec pars sana æque ab ignis vi afficiatur ac mortua.

Totus.

Totus. Qui expedit iter, à putredine servat, laxat & emollit; sumatur æqualis copia aquæ lactis ebutyrati, hæc omnia spiritu vini misceantur, quæ applicata optime sanant, vide *Materiam Medicam*; sumatur vel lac virginis vel acetum Lithargyrii cum aqua & vino mistum, vel urina recens, vel unguentum Lithargyrii. Pro Cataplasmate inservit pauxillum seminis Lini, bulborum Liliorum alborum, pauxillum aquæ, ultimo addatur parum spiritus vini Theriacalis similisve; Hic tantum conveniet spiritus vini, non in aliis occasionibus, hoc moneo, ut caveatur à *Sydenhamo* in ultimo tractatu paulo ante mortem edito, vult ibi ab inferioribus probare exemplo & hoc sine discrimine, sed pessime facit, ubi malum est emolliendum.

§. 481. Gangræna futura scitur. α. Si bulla adsit; β. si cutis sit crispata & contracta; γ. si pars incipiat dura apparere, tum estote certi, quod Panniculus Adiposus eo usque sit corrosus, ut perspirabilis non amplius sit, tum resolutio tibi erit impossibilis, & quoque separatio, nisi promovendo Suppurationem; an vero hic quandoque nil tentandum? Imo, si in facie vel in partibus, ubi deformatio timetur, cum Missio Sanguinis est instituenda, Diæta tenuissima, & medicamenta Antiphlogistica sunt adhibenda, hacque ratione prospere resolutio fit, ut in me ipso expertus sum, nam magnam ustionem acceperam à machina Papiniana, quæ sic valde ignea dissiliebat in manum meam, & sic aqua in ea contenta vi sursum in faciem meam cecidit, ita ut uno momento cæcus factus fuerim, sed adhuc mentis bene compos dixi Chirurgo, ut sanguinem mitteret ad animi Deliquium usque, dein sumpsi Purgans Anti-

Antiphlogisticum, & Unguento Nutrito partes oblinire jussi, & modo pro victu aquam Hordei cum paulo lactis & macilento jure carnium sumpsi, & Missione Sanguinis repetita & alvi subductione octavo die iterum in publicum prodii. Parvam puellam, quæ in ignem facie ceciderat, curavi Venæ Sectione (licet parentes detrectarent in tali puella tenella Missionem Sanguinis permittere) sed tum semper vires vitæ sunt minuendæ, ita ut nulla Suppuratio fieri possit, hic enim maximum incommodum habemus à viribus vitæ & nervis fibrisque irritatis. Si stillet liquorem ex parvis bullis, semper quid gangrænosi adest, si externa tangantur, nec æger sentiat, aut dicat se sentire saltem quasi per supposita stragula, si color sit cineritius, fuscens, certa est Gangræna & curanda, ut talis Inflammatio; hinc ægris & amicis prædicimus diuturnam curam & mansuram cicatricem.

§. 482. Gangrænosum separari non potest sine Suppuratione, hinc agenda sunt, quæ ante monui, 1. perscindenda est pars usque ad initia sani, 2. lavanda fotu, qui putridum consumit & emollit, cum aqua & spiritu vini, tunc apponitur Cataplasma suppurans, laudatur farina Lini, nam est blandissima puls, huicque decocto addatur pauxillum butyri insulsi, tunc optime emollit, si Eschara vacillet, tunc bona est spes, & curo ut vulnus Balsamo aliquo, si quid adhuc adhæreat, digestivis tollatur. Si Cellulosa membrana fuerit consumta ab igne, ibi recrescere non poterit, sed cutis subsidens se applicabit tendinibus subjectis, ibique fiet fovea seu cicatrix, quæ nullatenus vitari potest. Quidquid hanc crustam gangrænosam externe emollit, & quidquid interne va-

sa laxat, hoc faciet separationem & curationem.

§. 483. Si magna vel profunda ustio non sit facta, sit bona cicatrix, si profunda non item. Combustio exedit pinguedinem & cutim, sed tum cuticula adnascitur musculis, deformata sunt solida, & tensa albedo in hoc loco nascitur; hinc semper ut hoc caveatur, emollientia, non vero adstringentia vel exsiccantia sunt applicanda, quæ emollientia faciunt, ut natura quodammodo amisso defectui suppleat; hinc observandum est, quod monent *Hildanus Charriere* & alii, locum semper esse emolliendum, ut vasorum fiat textura; ergo conveniunt fomenta ex farina Lini, floribus Meliloti, Sambuci, Unguentum Basilicum, quod ultimum optimum est emolliens. Cicatrix ex combustione est politissime resplendens candidi coloris, & dein non fere perspirat, hinc locus cicatrisatus nunquam sudat, non habet pilos, sed est tantum confusa vasorum compages in cicatrice; ad pulchram cicatricem procurandam 1. cavendum est, ne exsiccatio fiat inter curandum, 2. ne fiat Suppuratio magna, nam nullum est remedium circa cicatrices, nisi hæc duo inter curandum simul fiant.

Scirrhus.

§. 484. Hic morbus non modo Chirurgicam pertractionem, sed etiam maxime Medicam contemplationem requirit, quia in morbis Chronicis ex decem ægris fere novem ab hac causa laborant, & hinc est, quod sæpe Medici morbum Chro-

Chronicum curare non possunt, sic v. g. sunt multæ species Icteri in quibus æger flavet per totum corpus, urina est flavescens, & dolor in Pericardiis & imprimis in Hypochondrio dextro observatur, & Febrem Hecticam quotidie habet, tunc sæpe Medicus quidquid facit, sanare nequit hunc morbum, quia Scirrhus hærebat in hepate, ut ex dissectis cadaveribus patuit, tum malum non pendet à vasis nec ab humoribus, sed à Scirrho, idem quoque in pulmonibus & liene observatur, Medici *Scirrham definiunt*, nempe quod sit *tumor præternaturalis*, *durus*, *scaber*, *non dolens in loco glandulæ*, Hacque ratione bene ab alio glandulæ morbo nempe glandulæ Phlegmone distinguitur, nam ibi dolor adest, uti & Inflammatio, nam glandulæ tumore inflammatorio laborare possunt, qui non est Scirrhus.

Durus est, ut vix scindi possit.

Scaber, id est, scabrities prærupta, scrupea, aspera.

In glandula, nam nunquam carnem scirrhosam factam fuisse observatum est.

Causa quæ est? Diu ad hoc negotium cogitatus credidi, quod omnis glandula nobis cognita habeat folliculos cavos, qui folliculi extra vasa & circulationem positi sunt, nam novistis, quod arteriæ disponantur supra folliculos & tandem in iis hiant, hinc tale cavum est extra circulationem & vasa; hinc cum materia in eam secreta durescere incipiat tum subtile exhalat & crassius remanet; hinc medicamenta modo in vasis agentia eo pervenire non possunt, inde Calculus in vesica solvi non potest, quia medicamenta eo non pertingunt, sic enim liquor perspirabilis partim hæret in glandulis, ibique inspissari potest, ergo pro causa habet

bet omne id, quod inſpiſſat ſeu ſerum coagulat. Lac in uberibus naturaliter depoſitum inde in ductus Galactophoros fertur & tandem per papillas educitur, ſi vero ibi inter ductus Galactophoros & papillas obſtaculum hæreat, tum omne craſſum manet, tenuius ſerumque per papillas exſugitur vel exſtillat, manetque craſſus caſeus, & qui eo durior & craſſior, quo magis ſerum exſtillans exhalavit, nam notum eſt ſanguinem conſtare ſero & liquore rubro, ut hodie in Chemicis exhibui, ſi vero hæc materies ſero craſſior, ibi ſtagnat, hæret extra vaſa, & hac ratione Scirrhus generatur. Medici vero hodierni plerique imprimis, qui Philoſophiæ & præprimis Chemiæ indulgent nimis, putant, quod in tali ſcauſa loco affecto alcohol, ſpiritus Carminativi & ſimilia ad reſolvendam materiam ſunt applicanda, ſed hodie in ipſis Chemicis operationibus clare contrarium obſervavimus, ubi Alcoholi ſerum admiſtum ilico coagulabatur, ſic per Vitriolum; ſi ergo ad glandulas vel in loco glanduloſo talis obſtructio & materiæ aggregatio ſint, tum noviſtis facile hic Scirrhum futurum, ſi vero Medicus in tali Inflammatione adhibeat Alcohol, tum Suppurationem quidem prohibet, ſed Scirrhum facit, verum Suppuratio hic unica erat ſanatio, hinc clare videtis, quam male hoc ſit factum. Siccatio à calore corporis in ſtagnante humore liquidori ablato, reliquum quaſi concreſcere facit, ut ſanguis in cupella ſupra ignem dureſcat, ſiccetur, non vero putreſcit vel dividitur vel materia manet dura & aſpera, ergo vel coagulo vel ab inſpiſſatione vel à diſſlatione liquidiſſimi Scirrhus oritur. His ergo intellectis, quæritur quid ſit morbi ſedes? omnis glandula folliculum habet, nam hi glandularum fol-

folliculi comprimi possunt, & sic materia in his comprimitur & quo fortior compressio, eo materia contenta fit durior, quo plures folliculi comprimuntur, eo tumor fit crassior & pejor, nam pessimus est Scirrhus in glandulis maximis, hac ratione fieri potest Scirrhus in glandulis sex Salivalibus, in glandula ad Thyroideam cartilaginem, in glandula Thymi conglomerata in superiori parte Thoracis sita, in corpore glanduloso mammarum, licet disputetur, an mammæ sint glandulæ, quidquid sit, habet ductus Galactophoros, qui à lacte casescente obstrui possunt. In Pancreate vero frequentissime fit, hoc quoque in viro ultimo dissecto scirrhosum inveni, in glandulis vagis, quæ etiam circa cisternam lumbarem magna copia sunt collectæ, circa vesiculas seminales, & circa testes & scrotum, & in inguinibus, ut etiam in tonsillis, quæ sæpe scirrhescunt, quia simili structura glandularum sunt factæ, in omnibus his locis sæpe Scirrhus observatur, sed quia viscera quoque secundum *Malpighium* sunt structuræ glandulosæ scirrhescere quoque possunt. Sic totum hepar & lien scirrhosa fuerunt inventa, sæpe quoque in labiis Scirrhus nascitur, nam ibi hærent tubercula cava seu granula à nemine huc usque descripta, quæ quidem sentiri possunt, si inter mordendum labium inferius talis granula seu glandula dentibus comprimatur, tunc hæc inflammata quandoque scirrhescit, & si negligatur, quandoque adeo cancrescit; ut aliquando totum labium scirrhosum evadat, accidit enim sæpe, ut ibi nascantur parvi Cancri, quod est malum contagiosum, & infectio fit, quando quis bibit in poculo alterius hoc morbo affecti, tum vero curatio facile fit consumpta hac parte cancrosa cum lapide Vitrioli.
Maxi-

Maxime vero notandum tale quid quoque fieri in morbo, qui dicitur oculus Elephantinus, ubi oculus cum dolore intolerabili ex orbita protrahitur, hoc malum sedem habet in glandula Lacrymali (quæ, uti notum est, materiam lacrymarum secernit) quæ tunc scirrhosa & tumens facta oculum extrorsum trudit. Tale exemplum notat *Fabricius Hildanus* in prima sua observatione, cui simile vidi in clitoritide uxoris cujusdam Viri, quæ mox postea suo magno bono per mortem à suis crudelissimis miseriis liberata fuit. Dein quoque Ovarium & Uterus mulierum sæpe varicosa fiunt, tunc folliculi incipiunt scirrhescere, quia hi folliculi muco distenti comprimuntur, hi aliter fluxum Rheumaticum uteri faciunt, quem *Charletonus* solus bene descripsit, estque instar muci narium, si ergo hæ venæ varicosæ fiant & sanguine comprimantur, tum fit Scirrhus; dein Cancer qui vasa sanguinea uteri erodit, & sic mulieres Hæmorrhagia moriuntur; in naribus, membrana Schneideriana vel mucosa seu olfactoria ab usu dicta, & velo Palatino inspissatur mucus, unde fit excrescentia mucosa; in mammis & sub axillis &c. frequentissime fit Scirrhus ob motum lentiorem & situm; si mulier laboret Scirrho mammarum a causa interna, tunc etiam Scirrhum gestet in utero, raro enim contrarium obtinet, nam mammæ & uterus habent in se magnam affinitatem. Quando oriuntur strumæ sub maxillis aut ad Parotides, tum scirrhosæ & strumosæ inveniuntur glandulæ Mesenterii, quibus scirrhosis factis advertitur etiam cæteras glandulas esse Scirrho affectas uti & Pancreas. In his omnibus locis dictis plerumque & magis quam in aliis Scirrhus fit. Causa vero remota Scirrhi ex dictis pa-

tet, nempe materia crassescens faciens Scirrhum.

§. 485. *Inflammatio.* Cum enim parietes horum folliculorum arteriis constent, ipsique folliculi humorem suum ab arteriis accipiant, hinc si hæ arteriæ inflammentur, tum novum liquidum folliculis non suppeditant, ergo materies in folliculis secreta ibi stagnat & liquidissimum exhalet, sic quoque videmus in naribus, in quibus materia tenuis secernitur, sed si ibi per aliquot horas hæreat, tum per aëris accessum inspissatur, fitque mucus tenax, sic quoque semen in testibus, ubi primo secernitur, non est adeo tenax, sed postea stagnando incrassatur, hacque ratione materia in folliculis deposita stagnans magis magisque inspissatur, hinc Inflammatio Scirrhum procreare potest.

Lac ab omnibus alcalinis ad ignem coagulatur & ab acidis in frigore ipso & nonnullis salibus. Si lac caseosum fit factum, & non Inflammatio nec Suppuratio bene succedat, tum fit Scirrhus, nam lac stagnans semper inspissatur, lentescet, & caseosum fit coagulum, quod semper oritur à lacte, à quo serum secessit; quis enim crederet, quod caseus (Belgice *Comine-kaas*) imprimis dictus, qui si per annum servetur, fiat adeo durus, ut vix scindi possit, cum tamen ex solo lacte componatur, eodem modo etiam lac in mammis inspissari potest; quod eo facilius fit, quia lac hæret in tubis in medio latis, in fine angustis, vide *Nuckium.* Lac non hæret intra arterias, sed intra tubulos Galactophoros, demonstrante *Ruyschio.*

Durescens. Nam lac durum fieri potest, licet non caseescat.

Coagulatum. Tum morbus est levissimus.

Con-

Contusio frangit vasa minima, hinc in folliculis hærens liquor comprimitur, nec, novo liquore secreto, diluitur; hinc à nulla causa citius & magis fit Scirrhus quam à Contusione.

Attritus. Vesalius, *Columbus* aliique habuerunt occasionem aperiendi corpora scortorum, in quibus vagina penitus scirrhosa erat facta ab attritu, sic quoque docet crista Galli, quæ est excrescentia scirrhosa ex intestino recto, extrorsum, ut apud citatos auctores legere est.

Anthrax est, *si pars subcutanea illico ita indurescat, ut nec suppurari nec gangrænescere possit, ut sit quasi Sphacelus Topicus & pars affecta tota una vice excidit sine Suppuratione* ut Belgæ dicunt (*de pestkool is uytgevallen*) si vero Anthrax in loco glanduloso oriatur, & materia sit lentior, tum fit Scirrhus, ergo fit Anthrax, si in glandula materia crassa stagnante liquidissima pars expellitur, & si Medicus tum applicet talia, quæ partem durescere faciunt, tum ilico Scirrhus ex Anthrace in glandula nata oritur.

Bubones sunt *maligni tumores circa Inguina*; hi sunt triplices 1. sunt bubones non maligni, qui oriuntur sæpe eo tempore, ubi adolescens ad pubertatem accedit, 2. sunt bubones critici semi pestilentiales vel pestilentiales, id fit, si Febris Pestilentialis materiam ad glandulam ilico deponit; 3. sunt Bubones à Lue Venerea, cum vero tales mihi sæpe videre contigerunt, dicere possum, quod glandula nunquam citius scirrhescat, quam à Lue Venerea, si vero tum aquæ Theriacales vel Theriaca vel similes aquæ exsiccantes applicentur, tum illico fit Scirrhus, si vero emollientia vel suppurantia applicentur, tum curatur æger & contagium educitur, raro tamen postea per-

perfecte mollis glandula iterum redditur; hinc annotandum est, quod si peccatum fuerit admissum horum malorum, nec ad Suppurationem perfectam fuerunt deducti Bubones sed nimis cito clausi, tum scirrhescunt, & dein sæpius cancrescunt, quod plerumque contingit in curatione Bubonum Venereorum, cum festinantes Chirurgi nimis cito claudunt.

Ulcus est *solutio continui in parte molli*, *ubi parietes sic constituti sunt*, *ut nil nisi pus vel ichorem vel saniem generent*, si tum huic ulceri applicentur exsiccantia, tum scirrhescit, fitque asperitas scrupea prærupta, licet tum Empyrici dicant se curasse partem, sed minime verum est, nam sic Scirrhum induxerunt; ergo ulcus fit, si nimis cito aër admittatur, vel adstringentia applicentur, sic quoque in internis obtinet, nam si v. g. quis à Peripneumonia Suppurationem pulmonis accipiat, & paulo levatus ilico ad pristinam vivendi consuetudinem redeat, & omnes glandulæ non suppuratæ vel resolutæ sint, tum fit Scirrhus.

Materies atrabiliaria. Est conditio sanguinis, ubi oleum crassissimum & fæx terrestris plus remanet quam à bono sanguine, ut in Chemia demonstravi, si ergo talis homo penitus atrabiliarius sanguinem stagnantem habet, tum magnus est Scirrhi metus; sic Melancholici ut plurimum in loco habent Scirrhum hærentem, & sic inter centum mulieres Melancholicas fere nonaginta novem inveniuntur Scirrho laborare. Veteres vocarunt atram bilem, ubi difflato blandissimo & fluidissimo, reliquum crassum, terrestre viscosum oleum remansit; si hinc bilis sic excocta occupaverit glandulas, tunc hæ ab hac materia obstipantur, materia

ria lapidescens semper hæret in omni corpore, ut *Helmontius* bene in tractatu de Lithiasi annotavit, nam omnis urina semper intra viginti quatuor horas intra corpus in matula munda generat plus minusve Calculorum, hinc si stagnet in hepate, glandulares vesiculas obstipat.

Cessante Menstruo. Quando mulieribus intra quadragesimum & quinquagesimum annum deficiunt Menstrua, tum notante *Hippocrate* fiunt Scirrhi & Cancri in mammis & utero, ut vero si his mulieribus in mamma fuerit antea Scirrhus factus à quadam contusione huc usque ut plurimum facile fertur, sed simulac devenerit mulier ad illam ætatem, tum Scirrhus ille incipit se manifestare & cancrescere.

Hæmorrhoidali fluxu. Nam veteres putarunt hunc sanguinem maxime esse atrabiliarium; hinc hoc fluxu desinente putarunt Scirrhum nasci, quod non ita absurdum videtur, nam si sanguis huc derivatus non magis excerni possit, tum tenuissimum dissipatur & avolat, & hic sanguis vel ad venam Portarum vel ad venam Azugos (quam nonnulli dicunt etiam deorsum pergere) derivatur, tum sanguis hoc crasso non ita improprie atrabiliario dicendo sanguine inficitur, qui ad varia loca glandulosa depositus, Scirrhum generat, quod utrique sexui contingere potest.

Lapidescens. Non enim dubito materiam adesse in corpore, unde lapides crescere possint, vidi sub lingua ex ductu glandulæ Sublingualis lapidem fuisse excretum, sic quoque in pulmonibus & excreatione deponitur, sic etiam in intestinis, & per alvum secedit, sic etiam in Hepate, Ureteribus, Renibus, Vesica, si ergo Calculus hæc loca occupet, pondere suo comprimens Scirrhum facit, qui est Scirrhus pessimus.

Austera. Licet raro & multo rarius, quam vulgo creditur inde Scirrhi oriantur.

Gypsea. Nam sæpe in corpore generatur concretum Gypsum seu genus semi-calcis, quod tam facile exsiccatur, nam hoc videmus in muco narium, qui si per duas horas hæsit in naribus instar corii durus evadit, cum tamen sub liquoris sat tenuis forma secretus fuerit, an non ergo similis materia possit præbere materiam ad Gypsum in corpore generandum, sic mihi videtur.

Vita tristis. Scirrhosas plerumque reddit glandulas, hinc tristes plerumque habent Scirrhos in Pancreate, Hepate vel Mesenterio, unde dependent auxietates, quas Melancholici sentiunt in Hypochondriis, quia sanguis propter scirrhosas glandulas circulare bene non potest, unde turbantur omnes functiones à visceribus dependentes. Deinde, demonstrante *Sanctorio*, nil magis perspirationem inhibet quam Tristitia & Melancholia.

Victus durus est caro fumo & sale indurata, pisces exsiccati, farina non fermentata, fabæ, pisaque cruda, observante *Hippocrate*; hinc petitur ratio, quare infantibus rusticorum plerumque durus Abdominis tumor oritur, quia hortos frequentantes austera & cruda edunt.

Hæreditaria labes. Hoc semper observatur, sic novi in hac urbe familiam, in qua omnes certa ætate Scirrhum accipiunt, & hoc malum ab ovo parenti liberis est communicatum novi, aliam familiam, ubi omnes certa ætate Icterum accipiunt, & sic, orto postea Hydrope, moriuntur. Novi etiam aliam familiam, ubi omnes primo satis faceti, sed certa ætate in Melancholiam incidunt.

Nunc cognoscitur Scirrhi definitio locus & unde oriatur.

§. 486.

§. 486. Effectus Scirrhi hic describitur.

Mole. Sic vidi Parotidem scirrhosam factam ad magnitudinem capitis excrevisse & protuberasse, unde omnia vicina erant compressa, *Harvæus* quoque duo exempla narrat, ubi in altero ad arteriam & in altero ad venam Cruralem Scirrhum natum refert, unde his vasis compressis, malum ab horum compressu se multum extendit.

Suppurationes, Hæ non fiunt in ipso Scirrho, sed in confinio, ut Anthrax excidatur, tum Scirrhus fit.

Gangrænæ fiunt, si pars in Suppurationem abire non possit, & motus tamen adsit magnus.

Paralyses. Quando Scirrhi comprimunt nervos & præsertim Scirrhi ad Gangliones positi, unde oriuntur sæpius morbi, quorum causa latet, deinde potest fieri Paralysis ab extensione Scirrhi, ut videmus in extensione Parotidum, vide *Severinum* de Abscessuum Natura.

Atrophia oritur, si nervi & arteriæ comprimuntur. *Sphacelus*, si pars nutriri nequit, notabile est exemplum apud *Harvæum* hominis, cui in femore, tibia & pede omnia hæc phænomenta sunt observata, medicamentis nullo effectu applicatis, mortuus est, in aperto cadavere inventa est glandula Lumbaris scirrhosa facta arteriam Iliacam comprimens.

Sterilitatem. Harvæus de Generatione Animalium docet se inquisivisse sedulo in omnes causas fœcunditatis & sterilitatis in brutis & hominibus & invenisse fere semper Scirrhum in arteriis, tubis Falloppianis aliave parte generationis uti & *Mauriceau* in Observationibus animadvertit steriles mulieres semper laborasse Scirrho in utero.

Partus difficilis fit à Scirrho posito circa os uteri,

vel in vagina, qui Scirrhus aditum intercipit juxtà *Mauriceau*.

Volvulum voco, *si ingesta per os post factam chylopoiesin vel cruda evomuntur, quia deorsum ire non possit*, quod fit, quia aditus est interceptus; glandulæ Intestinales se ita aliquando expandunt, ut impediant chyli transitum, unde chylosæ materiei & fæcum regurgitatio oritur, tum omnes illi ægri sunt famelici, & nil per alvum deponunt, hacque ratione tribus aut quatuor diebus fament, dolent; & revomunt chylosam materiam subftercoream; hisce bene intellectis, raro vel nunquam si Scirrhus adsit, falli potestis. Puer patri Chalopodiis ferratis obviam euns, valde defatigatus, sudansque à parte in vehiculo (Belgice *Narreslee*) fuit receptus, in quo subito refrigefactus post hoc tempus semper larguebat; & per tres dies cibos avide sumens quarto die omnia evomebat, unde tandem mortuus est, cadavere aperto, inveni omnia intestina tenuia ad Colon usque duodecuplo ampliora quam naturaliter, & in Colo erat tumor scirrhosus, & sub hoc loco intestina instar Vermicularis Processus erant, quod etiam vidi in simili casu, ubi atrocissimi aderant dolores, ad partem intestinorum tenuium nigri Cancri, qui tumore suo transitum præcluserant, hic morbus nempe Volvulus nisi fiat ab Inflammatione vel constrictione in Hernia, semper à glandulis scirrhosis redditis oritur, rarissime aliquid in cavo intestinorum hæret, quod Volvulum facit.

§. 487. Oritur hic Scirrhi præsentis cognitio.

Causa. si nempe præcesserit Scirrhi exposita causa, hinc si præcesserit Inflammatio, quæ nec versa in Suppurationem, nec Gangrænam nec Sphacelum interim tamen non resoluta, & si quidem hoc fuerit

fuerit in loco glanduloſo & imprimis ubi glandula Conglomerata locatur, ut etiam imprimis ſi deprehendamus ibi medicamenta eſſe applicata, quæ Scirrhum faciunt, id eſt medicamenta exſiccantia calida, ſi tum ſimul temperies atrabiliaria accedat, id eſt, terreſtris, oleola, vel penitus terreſtris ſeu Melancholica. Cauſa ſcirrhi erat Contuſio, ſi talis fiat circa loca glanduloſa, & ſi tum ſimul temperies accedat terreſtris.

Effectu. ſi v. g. videam in loco vaſa varicoſa, quæ antea erant libera (niſi id fiat à geſtatione fœtus in utero) tum certus ſum Scirrhum hærere in hoc corpore, quia venæ raro varicoſæ fiunt, tum concludimus Scirrhum in hoc corpore latere, ſicque hic effectus Scirrhi eſt ſignum præſentis; hacque ratione Scirrhus pulmonis tuſſim, palpitationes cordis, Duſpneam, Aſthma parit, & omnes boni effectus à pulmone pendentes depravantur, ſic ſi concretio gypſea in ultimis bronchiis, ut folliculi hi ſmegma fundentes obſtruantur, tum æque verus Scirrhus naſcitur. Si lien ſcirrhoſus ſit factus, tum hepar caret effectu lienis; hinc primo mictus perpetuus oritur & pronitas magna in Venerem, ſputatio frequentiſſima, ſimulque tenſio Hypochondrii dextri, unde Icterus, Hydrops & mors; ſi Hepar ſcirrhoſum fiat, illico eadem oriuntur.

Phænomenis. Ubi tumor glanduloſus, durus; indolens & ſcaber adeſt, ibi loci hæret Scirrhus, ſic ſi quis habeat tumorem, ſic ad mammas eſt aliquid ſpeciale, ſi hæc pars fiat dura & indolens, tum eſt ſcirrhoſa; ſi tumor ſit ſub ventriculo & alvus dura & obſtinata, tum ſcio eſſe in Pancreate, cujus officium eſt diluere; hinc ſi Pancreas ſcirrhoſum ſit, tum ſiccitas magna ſentitur in inteſti-

nis, & Scirrhus glandulas ipſas Meſenterii inficit; ſi hepar induresceat, tum fæces pallidæ & flavedo in toto corpore docent Scirrhum in hepate; in utero facit ſterilitatem & retinet fluxum Menſtruum, hocque modo ſæpe per compreſſionem vaſorum varicoſorum Hæmorrhagia lethalis naſcitur; erat vir quidam qui corpore in Ephippium incurrerat ad cordis ſcrobiculum circiter ſub cartilagine Xiphoidea, unde Hæmorrhagia nata & adſtringentibus à Medicis propinatis, tota vita languebat, & poſt mortem in illo cadavere aperto pars hepatis ſcirrhoſa fuit inventa.

Loco. Nempe glanduloſo imprimis glandularum Conglomeratarum.

Temperie. Homines, qui habent ſigna melancholicæ temperiei, quæ ſigna in phyſiologicis explicantur, nempe ſi color pallidus plumbeus in corpore & facie, ſi pulſus lentus, debilis, ſed tamen æquabilis, ſi affectus animi non facile varient, ſi conſtans ſit ad quodcunque propoſitum, tum concludimus illum hominem facile Scirrho affici poſſe; imprimis ſi cauſæ præceſſerint. Verum ſi interne Scirrhus hæreat, quomodo cognoſcitur? ſi v. g. ſcirrhoſum factum ſit Pancreas? dictum eſt Scirrhi cauſam eſſe internam vel externam, externa eſt Contuſio, ut oritur, ſi ictus vel lapſus ſub ſterno fiat ingens, tum utcunque Pancreas Contuſionem accipit, hepar enim ſub coſtis ſatis eſt reconditum, ſi tum Inflammatio ſequatur & non reſolvatur Scirrhus præſens, ſed præterea hoc maxime ſcitur ex effectu, ſi nempe homo eo loci pondere gravetur & ſimul alvus dura & ſicca eſt, quia ſuccus Pancreaticus aliter multum facit ad dilutionem.

§. 488. *Eventus* vel quod Scirrhus ſit manſurus qualis

qualis est; vel quod augebitur vel degenerabit in speciem Cancri.

Durationem. Si Scirrhus in sano & non in corpore temperiei terrestris hæreat, tum diu tolerari potest, si vero corpus Melancholicum & vita adhuc satis fortis supersit, tum cito pergit, si diathesis inflammatoria adsit, tum facile inflammatur, fitque Cancer.

Innocui. Nisi quod impediant functionem partis scirrhosæ. Omnis Scirrhus hæret extra vasa, hinc est ut corpus heterogeneum, & si non nimis urgeatur, diu tolerari potest, si vero vasa posita extra Scirrhum inflammentur, tum Scirrhus non mutatur, sed vis vitæ in eum impellens agit, sed tamen adhuc vasa per Schirrum mittuntur, ut adhuc quidem cum vitali parte habeat communicationem, & non plane mortua sit, ut in Sphacelo contingere diximus, hinc dolor nunquam est in Scirrho, sed ad superficiem Scirrhi in vicinis; unde vasa quasi ad lapidem asperum ponuntur; ergo Scirrhus in homine lento vix quid mali parit, sed motu malignus fit; hinc in hoc casu est cavendum à spirituosis, ut spiritu vini, & animi affectibus similibusve, tum Scirrhus non nocebit.

§. 489. Nam vix vitari possumus, quin non aliquando inflammetur, vix, enim vitam adeo debilem & moderatam semper conservare possumus & sic Inflammationem prohibere & hinc semper metus est, ne Cancer generetur. In Prognosi Scirrhorum semper est cogitandum, an causæ vitari possint, quibus Scirrhus transire deberet in Cancrum; hinc quando Medicus super hac re consulitur, considerari debet, num mulieres, quæ Cancrum in mamma gestant, motus vehementiores vitare possint an non, idque

pro conditionibus earum ac vivendi ratione.

§. 490. *Recens.* Id eſt, qui non ultra menſem duravit, verum longitudo durationis non facile ſciri poteſt, ſed quo recentior eo tutius medicamenta emollientia applicentur.

Benignus, id eſt ut α. non ſit nimis magnus; β. non nimis durus, γ. non nimis ſcaber, ita ut materia non nimis cretacea ſit, δ. qui vaſa varicoſa nondum fecit, ε. ſi partibus vivis non annectitur, ſed mobilis eſt, ζ. ſi nullus dolor adſit nec Inflammatio, & ſit in homine boni humoris, non atrabiliario, deinde in loco idoneo qui admittit medicamenta.

Euchymum corpus poteſt habere Scirrhum à cauſa externa, & ab Inflammatione male curata, tum vero magna ſpes eſt curæ, *corpus* vero *Euchymum* dicitur, *quod laudabiles ſuccos corpori proportionales facit*; denique ſi materia in folliculis glandulosis ſtagnans nondum talis eſt, ut in formam indiſſolubilem concreſcat, ſed adhuc cedit, ſi tum Medicus interne det liquidum tenue emolliens, & ſimile fomentum ad locum applicet, hoc per venas abſorbetur, & in corpus defertur. Sic fuit homo, qui me conſuluit de Scirrho Parotidis ſatis magno, ita ut de ejus cura deſperaverim, ſed tamen præſcripſi emollientiſſimum medicamentum & fomentum, partemque pannis laneis fricari juſſi, hacque ratione curavi, Ficus aſſatæ ſub cineribus in pultem contuſæ calide applicatæ & fotæ maxime conveniunt; gummi fætidæ maxime hic laudantur, ut Galbanum, Sagapenum & Opoponax admiſceatur parum vitelli ovi, v. g. Sagapenum ad dragmas tres vel quatuor ad ignem molliter & leniter extendatur ſupra alutam ad ſpiſſitudinem Daleri Philippici, poſtea hoc emplaſtro ſuperimponatur

ponatur tegula figulina, quam alibi commendavi, quæ diu calorem retinens mammæ commode applicatur; hic vero in *Materia Medica* omne genus medicamentorum, quæ hic tuta sunt præscripsi, nam hic sæpe festinando exsiccantia applicantur, si humidum tenuissimum adhuc dissipetur, tum Scirrhus redditur adhuc multo durior, hinc vero locus scirrhosus ita est fovendus, ut interne si hæreret, à natura foveretur, natura enim optime facit fotum, sic quoque sumi potest farina Secalis cum posca mista & cocta in cataplasmatis consistentiam, addatur sub finem parum salis Ammoniaci & olei Castorei vel Meliloti, idem est tentandum cum aceto, cui sal Ammoniacus permistus est, hoc enim Inflammationem inhibet & summopere aperit; sed miramini forsan, cur hic tam calida & fortia medicamenta addiderim; ut est Absynthium, Marrubium album, Ruta & Sabina, sed certe hoc fieri debent, nam hac ratione vasa laxantur, liquida diluuntur, & simul paulo roborantur, tum prosumus maxime ægro, sed si spirituosa alcoholisata adhibeantur, tum nocet.

Fumi acidi. Nam hoc observatum est, quod si pars scirrhosa ponatur supra acetum, quod tum commode resolutio fiat, ut Medici Galli quoque experti sunt, hi sumunt acetum cum sale Ammoniaco & aqua & vapores per infundibulum adscendere cogunt, sicque Scirrhum emolliunt, quod est optimum medicamentum, hoc etiam *Galenus* animadvertit de usu aceti in Scirrho hepatis, dicitur hic morbus potu aceti juvari, sic quoque *Dioscorides* dicit, quod cinis sarmentorum aceto solutus lienosis inserviat, sic etiam *Plinius* dixit, hi omnes sola observatione duce in hanc sententiam devenerunt, hinc locus scirrhosus bis vel ter

de die vapori aceti eſt exponendus, ergo *Hippocrates* in Scirrho ſemper Oxymel, Oxycratum & vel Poſcam, quod fit ex aceto, aqua & melle & ſplenicum Emplaſtrum ſemper adhibuit, quod emplaſtrum acetum recipit, nam acetum maxime ſolvit, minimeque cogulat, ſic quoque viſum fuit Scirrhos egregie reſolutos vapore Sulphuris, dum facit oleum Sulphuris per campanam, ut *Boyleus* notavit in utilitate Philoſophiæ Experimentalis.

Vis Mercurii. Chirurgi omnes habent ad Scirrhum Emplaſtrum de Ranis cum Mercurio, Emplaſtrum Vigonis, quod conſtat multis calefacientibus, laxantibus & Mercurio vivo; ſi haberemus illud Chaos *Paracelſi* forte eſſemus majores magiſtri, nam debemus fateri, quod ſalivatio quidem deobſtruat maxime vaſorum obſtructiones, ſed in folliculos non penetret, ſic in ſtrumis glanduloſis ſæpe non juvat, ſed modo diatheſin in Scirrhum tollit, Mercurius vero vel applicatur cum Emplaſtro Vigonis, vel ſi ſub forma fumi (ut Cinnabaris quod eſt Mercurius cum Sulphure) adhibetur, tum illico ſalivationem provocat. Hic quoque Diæta plurimum facit, victus ſit emollientiſſimus omni terra carens, vitandum vinum & omnia circulationem augentia, modice aperientia ſunt adhibenda, ut ſunt decocta ligni Guajaci, Saſſafras, Radicum Bardanæ, Sarſaparillæ, quinque radicum aperientium, & tum parti fomenta emollientia applicentur, & vapore aceti locus irrorandus, frictiones inſtituendæ, ſi tum non reſolvatur, Scirrhus erit irreſolubilis.

2. Si vero maneat Scirrhus, tum metus eſt Cancri; hinc, ſi fieri poſſit, eſt eximendus, ne hoſtis ille peregrinus ſuum ægrum interficiat, verum Scirrhum eximi debere ſcimus, *a.* ſi non cedit

cedit prioribus medicamentis; β. si tolli possit; γ. si non nimis inveterascat, δ. si non hæreat in loco, ubi magna vena vel arteria sita est, ut in glandulis *Warthonianis*, sub quarum profunditate magna vasa hærent, vel in Parotide, cui subjacet vena Jugularis, ε. si sit mobilis & non profunde radicatus, neque à locis vicinis vasa accipiat nec dimittat, & quod membrana glandulæ ita sit libera, ut laxius movere possit, ζ. si æger bene valeat, nam si sit senex, tum Schirrhus est relinquendus, robur etiam in considerationem venit, an longius vel melius victurus sit æger cum Scirrho, an post exstirpationem Scirrhi, si hæc omnia consonent, Scirrhus est exstirpandus, quia aliquando furere potest, licet nunc sit mitis, hinc præstat exstirpare quam ægrum in perpetuo metu relinquere;

Ocyus. Aliter inveterascit.

Integre. Nam semper totus est auferendus, aliter in Cancrum abit, si quam minimum relinquatur, Scirrhus enim se irritari non patitur; hic vero quadruplex est methodus Scirrhum eximendi 1. optima methodus est ferrum, licet ab eo adeo ægri abhorreant 2. combustio vel corrosio, 3. ligatura, 4. compressio.

1. Ligatura convenit, si Scirrhus extra corpus ita eminet, estque angusto collo, tum ligetur, fiatque constrictio magis ac magis, & sic aufertur, vidi Scirrhum à pudendis muliebribus sic ablatum, sed tamen raro hæc methodus prodest, quia raro tales excrescentiæ scirrhosæ fiunt, aliter, si una vice plane auferri possit, est optima.

2. Combustio quidem convenit in parvis Scirrhis externe positis, ergo vix unquam adhibentur, nam

nam si Scirrhus sit paulo major, tum vix adhiberi potest, quia si corporis pars aduratur, illico crusta oritur, quæ crusta tum impedimentum est, ne ustio ulterius fieri possit, nisi fere viva flamma adhibeatur, sic idem censendum est de methodo aliorum, qui applicant oleum Sulphuris per campanam, oleum Vitrioli, vel Causticum Chirurgicum, vel Lapidem Infernalem, sed hoc quoque non convenit, nisi in parvo Scirrho, quia Eschara facta totalem eradicationem impossibilem fere reddit, imo & sic sæpe Scirrhus in corpore Melancholico irritatus Cancrum facit.

3. Compressione fit, pars scirrhosa comprimitur intra duo plana, quæ continuo magis magisque adducuntur ad invicem, donec Scirrhus moriatur, sed ibi tanta putredo in vicinia oritur, ut morbus Scirrho fiat pejor.

4. Est ferrum, quæ methodus omnium est optima, si parvus sit Cancer, integumenta aperiantur, tum filo per ipsum Scirrhum educto elevatur & extrorsum ducitur, hac ratione manu vel instrumento quodam à vivo separatus sine ullo vestigio remanente eximitur, ergo optima methodus est ferrum, quæ triplici modo fit.

1. Scirrhus v. g. mammarum fuaca arreptus à corpore abducitur, & æquali sectione uno ictu abscinditur, hæc methodus dicitur exstirpatio, sed hic nil est relinquendum.

2. Enucleandi, hæc methodus convenit, si cutis libere hæreat supra Scirrhum, nec quoque Scirrhus inferne partibus hæreat, sed undique liber est, tum integumenta supra Scirrhum cruciatim sunt dissecanda, & maxime est cavendum, ne membrana, Scirrhi pertundatur, tum vero, si Panniculus Adiposus adhuc bonus sit, facile à Scir-

Scirrho separatur, imo totus Scirrhus sine magno dolore eximitur, si vero vel inferne vel superne hæreat, est pessimum, nam operatio tum irrita est, & æger tum est derelinquendus, vel si tum exscindatur, Cancer fit ab irritato Schirrho.

3. Methodus est, ubi integumenta supra Scirrhum cruciatim secantur & Scirrhus ipse quoque cruciatim per duas acus filo ceraceo munitas perforatur, quæ fila tum Scirrhus elevatur, hocque modo trahendo longe citius membrana Adiposa separatur, tunc locus, qui semper est in membrana Cellulosa, est vacuus, nam in hac membrana semper glandulæ ponuntur, hacque ratione Panniculus Adiposus erit læsus, & tractandus est ut ulcus, & emollientia sunt applicanda, tum Panniculus Adiposus iterum concrescit & callosus fit. Notandum vero, quod si magnus Scirrhus v. g. mammarum sit exstirpandus, quod operatione bene peracta vel æger Atrophicus fiet, quia omne nutrimentum in pus vertitur, vel Phthisicus, quia pus in sanguinem fertur.

Hic quoque quarta methodus addi posse mihi videtur, nempe ut operator manu mammam prehendens fortiter abstrahat à corpore vel à musculo Pectorali, & sic uno tractu abscindatur, hacque ratione dolores à furca vel funibus aliter orituri evitantur. Si magnus sit Scirrhus ut est Scirrhus mammarum, tum sæpe furca bidens intruditur ab inferioribus sursum sub Scirrho, vitando tamen musculum Pectoralem suppositum, & tum infra furcam elevatam perscinditur uno ictu tota mamma; alii vero hic quoque duas magnas acus adhibent, quibus pertundunt mammam infra Scirrhum, sic ut ad quatuor partes filum pendeat, & tum mammam his filis elevatam abscindunt.

4. *Vetus*. Si cum vasis vicinis concreverit, tum est immobilis, ut fit, si diu duraverit per aliquot menses vel annos, tum membranæ Scirrhum coërcentes fiunt callosæ, & crassiores, nam membranæ nimis diu distentæ fiunt crassiores.

Colore. Si color sit cinereus & plumbeus vel livescens, si durus sit instar lapidis, doloresque lancinantes, tum non agit ut Scirrhus, sed ut Cancer, si sibi permittatur.

Pruritus. Primum signum est, quod Scirrhus irritatus abeat in Cancrum, hoc pruritus est, quando nervuli ita distenduntur, ut si magis hoc duraret & augeretur, fieret dolor.

Loco. Si v. g. circa Inguina hæreat Scirrhus, tum exstirpari non potest, in Utero non est exstirpandus, nisi audax nimis esse velis, uti docent *Mauriceau* & *Ruyschius* in Observatione septima suæ Anatomiæ.

Cacochymico. Hoc semper observatur, quod si ex tali corpore Scirrhus exscindatur, quod tum illico in alio loco propullulat; hinc tum æger monendus, ne permittat, ut nimis moventia applicentur, hinc in hoc casu non extirpandus, Medicus vero in hoc casu facere debet, ut Scirrhus portabilis evadat, hoc fit 1. prohibendo Inflammationem & 2. putredinem materiei, ergo nullus cibus, potus, nullaque medicamenta vel frictiones applicandæ sunt, quæ motum augent, Febremque faciunt.

5. *Anodyna*. Hic certe quædam penitus specifica proposui, sic *Paracelsus* nullam rem magis in hoc casu laudavit quam Sperma Ceti ipsi dictum Sperniola, sic quoque *Helmontius* laudavit ranas congelatas, quæ in mucaginem transeunt, & simile medicamentum ut prius nempe Sperma Ceti, hinc

hinc quoque optimum Emplaſtrum præſcripſi, ubi etiam addi poteſt Cicuta vulgaris venenata.

Saturnina, Omne enim, quod ex plumbo præparatur, hic convenit, fiet lamella plumbea flexilis, illaque Mercurio obducatur, tunc applicatur locis ſcirrhoſis, vel funditur plumbum, additur $\frac{1}{3}$ pars Mercurii, fiat Amalgama id permiſcetur plumbi dragmis tribus Mercurii dragma una, tum eſt ductilis quaſi ceracea materia, ſumitur etiam Emplaſtrum Diapompholygos, additur $\frac{1}{4}$ pars de Amalgamate, tum eſt optimum remedium, nam materiam reddit perſpirabilem, & frigefacit, id eſt, putrefactionem inhibet, vidi ægros talia geſſiſſe ſine damno ad vitæ finem, laudatur etiam Emplaſtrum de Cicuta & ſimilia.

Mercurialia. Si nempe Cinnabaris in pollinem contrita cum cera & minio in Emplaſtrum reducatur, hoc optime prodeſt; ſic etiam Amalgama Mercurii quoque cum cera in Emplaſtrum reduci poteſt; hæc omnia numero quarto recenſita ad compeſcendum motum ſunt adhibenda, nunquam vero linteo vel panno, quod maxime notandum, hic uti licet, ſed corio alutaceo, quod Belgice *ſeemleer* dicitur; hinc ad impediendum attritum, æger eſt imponendus panno ingento ex aluta, & hoc ſufficiet loco ſcirrhoſo, ſed tamen cum ægri quædam medicamenta habere velint, tum adhibentur commendata in *Materia Medica*, quæ omnem acrimoniam tollentia, perſpirationem provocant, licet fatear, quod hæc non multum faciant.

§. 491. His vero in temperie omnia per victum contrarium emendare & corrigere debemus; Temperies ſunt, ſalina, aquoſa, pituitoſa, terreſtris & bilioſa, verum raro Scirrhus fit niſi in temperie Me-

Melancholica, hinc victus oppositus est præscribendus, ut herbæ aperientes Eryngii, Ononidis, Radices Scorzoneræ, Salsaparillæ, Bardanæ, Rasuræ Ligni Guajaci, Mel semper pro basi; sumantur de hoc decocto unciæ duæ singulo die, & certus sum, quod si dicta bene adhibeantur & observentur, tum æger Scirrhum diu ferre possit, sed si modo semel peccat, in periculum Cancri semper incurrit.

Cancer.

§. 492. Jam morbum immedicabilem tractamus, habentemque secum omne genus calamitosi, & quia in hoc curando quid præstare posset, ille sibi obstrictum haberet totum genus humanum.

Scirrhus. Nam omnis Cancer antea fuit Scirrhus, neque memini me unquam vidisse Cancrum subtilissime natum, sed semper à Chronico tardoque morbo habuisse originem.

Ætate. Nam si Scirrhus diu maneat, tum semper Dancer fit; sic mulieres per multum tempus quidem Scirrhum gerunt nempe per quadraginta annos, sed ubi ætate sunt provectiores, tum fit Cancer.

Augmento. Sed hic distinguendum, quod Atheroma, Meliceris, Steatoma, Polyposæ concretiones, non Cancrum faciant, sed omnis Scirrhus cito factus Cancrum facit, ut non ita alii tumores, sed veri Scirrhi, qui latera vasorum comprimendo faciunt, ut concrescant.

Motu. Scirrhus, quo cordi eſt propinquior & majores arterias habet, eo citius fit Cancer, hinc Scirrhus ad pedes diutiſſime ferri poteſt, ad axillas vero non ita.

Margines vero hic voco, non ſolum ſuperne & externe ſeu etiam interne ſeu inferne ſeu concavum à Scirrho factum.

Inflammari. Cum in omni corpore utcunque ſano poſſimus procreare Inflammationem; hinc ſcimus, quid ſit Inflammatio & quid Inflammationem faciat, ſed dixi Scirrhum eſſe heterogeneum & quaſi lapidem in corpore, & eſſe mortuum cum ſola hac differentia, quod habeat adhuc vaſa per ſuum corpus decurrentia, ſi tum motus augetur, tum ibi his vel ad margines oritur Scirrhi Inflammatio, & pars incipit, rubere, tumere, dolere & liveſcere. Omnis ſanguis acer inflammans valde motus convertit Scirrhum in Cancrum, ſi vero æger Scirrhum gerens parvam circulationem habeat, hunc diu ferre poteſt, ſi vero humores ejus moveantur & ad locum Scirrhi determinentur, tum fit Cancer; hinc motum augentia & inflammantia hic maxime ſunt vitanda, nam credatis mihi, quod ſi verus Scirrhus hæreat in loco, tum à motu fit Cancer, hoc non ſolum in mammis, ſed etiam in omni Scirrho & in ipſis inteſtinis obtinet, ſic certus ſum, ſi æger Elixir Proprietatis vel ſal volatile vel vina fortia & ſimilia motum augentia aſſumet, ille convertit Scirrhum in Cancrum, vidi verum Cancrum in inteſtino Ileo. Cancri præſentia ibi ſcitur, ſi v. g. homo atrabiliarius conqueratur ſe ilico pondus ſentire in hypochondrio, id eſt, gravitatem, nec de dolore primo conqueratur, ſi vero poſtea idem æger conqueratur de dolore ventriculi, ut plerumque fieri

fieri solet nam si quid hi ægri assument, pessime se habent, si nil assumant, tum morbus est tolerabilis, hi postea in speciem Atrophiæ incidunt; oritur tandem Diarrhæa acerrima fætidissima, ita ut tandem membranas intestinorum simul deponant, hacque ratione misere moriuntur, in cadavere post mortem aperto, invenitur hepar vel Pancreas vel etiam ventriculus plerumque cancrosus, & sanies ex hoc loco affecto profluens lintea ipsa corrodit, Medici vero in hoc casu audientes ægros conqueri de dolore ventriculi, præscribunt Aromata, vinum Absynthii, Helenii, & cæterea moventia acria medicamenta, imo sæpe purgantia & vomitoria, unde ægri præ dolore furunt, & idem sequitur effectus æque ac frictiones ad Cancrum exulceratum externe applicarentur.

Cancer. Hippocrates videtur promiscue vocasse Carcinoma addito vocabulo occulti, sed occultus Cancer erat, ut est Scirrhus, qui Cancer fieri incipit, & Cancer erat, qui se jam clare distinguit a Scirrho, hac ratione Cancer distinguitur in apertum Cancrum, qui vel in suis pellibus adhuc hæret, vel qui vasis folliculisque exesis late se diffundit, qui exulceratus dicitur & pessimus. Habui occasionem hunc morbum bene explorandi, cum multi ex amicis meis eo laborarunt, quibus per dies noctesque adfui, ita ut hic expertus loqui possim, & certus sum, quo magis Scirrhus incipit inflammari eo malignior est Cancer.

§. 493. *Putridæ.* Cancri, qui non fætent, sunt optimi, uti etiam qui saniem sanam non exulcerantem fundunt, pessimus vero Cancer est, qui saniem subtilissimam fundens magnum pruritum doloremque inde lacerantem facit (Belgice *schryende pyn*)

pyn) & eſt quaſi per partem citiſſime duceretur ferrum, tum Scirrhus interne putreſce incipit eodem modo, ut ſi carnes v. g. recentes applicentur loco inflammato per viginti quatuor horas, tum putridiſſimæ evadunt, ſic etiam hic tum ſimul pruritus oritur, ſed ſi hi ægri ſe ſcalpant excitati à pruritu, tum ſummam voluptatem perſentiunt, ſed væ illis poſtea, nam tum ſummus oritur dolor & Scirrhus exacerbatur in Cancrum, ſi tum ſimul fætor adſit, & vis erodens, ita ut à ſanie lintea conſumantur quaſi fieret ab aqua Stygia. Quo vero hæc omnia pejora, eo Cancer pejor; ſed hic maxime *ad pruritum* attendere debemus, qui eſt *ſtatus minimi nervi ſic tenſi, ut ſi ulterius tenderetur, tum dolorem faceret*, nam ſumma voluptas & dolor maximam affinitatem habent, maxima vero voluptas quam homo ſentire poteſt, eſt in actu Venereo, ſi vero tum homo diu maneat in attritu& pruritu poſt Spaſmum Venereum, tum dolor intolerabilis oritur; in hoc vero operè nervi ſunt in tali ſtatu ac hic, hinc etiam hi pruritus ſcalpendo quidem primo ſummam voluptatem faciunt, ſed tranſeunt in dolorem intolerabilem nam *dolor* eſt *illa conditio fibrillæ nervoſæ à cerebro oriundæ, unde facile ſolutio continuitatis ſequeretur.*

Loco. Vidi in oculo, naſo & labiis, ſed etiam in interioribus Cancri fieri poſſunt.

Dignitas, à neceſſitate requiſita partis ad vitam, ſi nempe malum communicetur partibus vitalibus, ut ſi Cancer fiat in glandula *Veſalii*, quæ à parte poſtica ad Æſophagum poſita eſt, tum via alimentis intercluditur, & æger ſic mori debet.

Nexarum. Omnis enim Cancer, qui ſolus exiſtit, eſt tolerabilis, qui vero cum aliis glandulis com-

communicat, ille est pessimus, ut sunt glandulæ Inguinales, Subaxillares, Uteri & Mammæ; harum vero glandularum communicatio patet, quia mammæ post Menstrua sunt flaccidissimæ, & contra proxime vero ante menses valde tument, & durescunt, vidique quod matrona, mamma una exstirpata, post annum altera, & tandem Cancro Uteri mortua sit, sic quoque fauces, palatum, os internum, vagina, os uteri, hæ omnes glandulæ inter se communicant, ut Lues Venerea docet, ubi fere eadem ulcera sunt in iis locis, ergo differt multum, an Cancer sit ubi commercium glandularum non est.

Temperies. Omnes sicci, macilenti, colore lividi, Hæmorrhoidibus obnoxii, si desinant fluere, sic etiam si menses subsistant, dolores Splenici & Hepatici, Melancholici, Atrabiliarii imprimis, si senes evadant, nam tum fiunt sicci, siccitas vero & temperies Terrestris maxime Scirrhum & Cancrum faciunt, tumoresque valde acres & amurcam oleosam colligentes, hi pessimo Cancro laborant; in corpore euchymo sæpe obedit medicamentis, sed in atrabiliario, sicco, duro, rigido fere nunquam.

§. 494. *Occultus.* Sic Medici loqui solent, sed potius occultus dici deberet, si occulte se nondum manifestans hæreat, & in primo initio, nam manifestus non est, quin prius occultus fuerit.

Ulcerosus. *Ulcus* dicitur *solutio continui in parte molli, cujus latera purulenta dant materiam & tum purulentum ulcus dicitur*, *vel saniosum* tum pejus est, vel stillans ichorem, tum adhuc pejus est, hic vero tota Chirurgia & Medicina desiderant medicamentum ad Cancrum, ut suppuretur vel in ambitu, ut aliquando in anthracibus fit, vel ut sub-

substantia ejus vertatur in pus, & tamen continuum non solvatur, sed proh dolor! nullum datur, quidquid nonnulli ut imprimis Chemici jactant, sic habui Medicum Chemicum mihi amicum, ille dicebat se habere medicamentum Suppurationem bonam efficiens, sed vidi eum in tribus casibus æque infelicem fuisse ac ullum alium Empyricum, sed tamen adhuc curare posse suo medicamento putabat, licet contrarium videret, sic tale medicamentum *Paracelsus* quoque laudat & jactat se mitificare posse acrem materiem, ita ut non rodere possit, *Cardanus* etiam tale se habere dicit. Omnes nostræ glandulæ habent in se membranam pinguedinosam, quæ cum absumitur; corpus glandulæ antea libere accrescit corporibus vicinis, hinc exulceratur Cancer.

§. 495. Malignitas Cancri definitur 1. à pruritu, 2. à lancinatione 3. à vasis varicosis, 4. à dolore, 5. à putredine & fætore, 6. à præsentia Febris Hecticæ.

Scirrhum. Hic est, causa remota.

Acre. Vel oritur in Scirrho putrefacto vel in vasis vicinis, orietur tamen Cancer, si aromata seu medicamenta acria ingerantur, vel cibi acres ex Alliis vel Cæpis & similibus vel vino & spirituosis Pipere idem de omnibus alimentis & condimentis, in quibus acrimonia adest, dicendum est; sic etiam acre morbosum Scirrhum in Cancrum degenerare facit, ut est acrimonia Scorbutica seu Cacochymica, & sic idem est, si fiat à medicamentis seu victu, seu statu morboso, vel ab externe applicatis acribus; quod fit, quia Scirrhus pedunculos & radices hinc inde dedit, materia interna Cancri est immobilis, vixque habet vasa viva, sed simulac rumpuntur, viva trahuntur su-

pra semi-mortuum, quod supereminet, hinc vitalia adhuc plus premuntur, unde summa oritur malignitas.

Retentis. Si v. g. quis Scirrhum gerat ad Inguina vel ad quemcunque locum, si tum fluxus Hæmorrhoidum consuetus vel in fæminis Menstruus retineatur, tum ex tali Scirrho fit Cancer; hinc raro in fæminis fiunt Cancri, nisi quando Menstrua desinant, testantibus *Hippocrate* & *Mauriceau*, idem accidit, si ulla consueta evacuatio modo desinat.

Sterilitas. Harvæus in libro de Generatione Animalium observavit maximam causam sterilitatis esse ipsum Scirrhum vel hærentem in ovariis vel in tubis Falloppianis vel Utero. Idem testatur *Mauriceau* in suis observatis.

Cælibatus. Ut in Cænobiis, Belgice (*Kloosters*) fit, ubi Virgines Vestales vivunt; ibi plus fiunt cancrosæ quam ullibi, ut audivi ex quodam Medico, qui sæpe tales virgines tractaverat, sic etiam ex lectione Historiarum Sanctarum patet, plerasque Cancro mori, hoc quoque *Marcus Donatus* notat, sed si sæpe pepererint & tractentur eo tempore, quo Menstrua subsistunt, tum raro Cancer generatur, licet Scirrhus adsit.

Effecta. Tunc temporis sæpe circa Ovaria vel Tubas vel Uterum oritur Scirrhus à varicosis flexibus vasorum, quæ antea deponebant sanguinem, quod jam non magis fit, sed ibi accumulatur, corrumpitur, varicosus fit, & sic in Scirrhum & dein in Cancrum abit.

Victus austerus. Nam hæc sunt indigestibilia & plerumque circa glandulas colliguntur; sic si pueri rusticorum comedant Grossularia immatura vel poma, pyra vel uvas immaturas, tum accipiunt Scir-

Scirrhos circa Mesenterium, & in cute Scabiem, si vero homo Scirrhum habens hæc assumat, ille mutat Scirrhum in Cancrum.

Acer. Ut est caro & pisces sale & fumo conditi, sic etiam lardum sale & fumo induratum, sturiones, ova condita in his salsedo oleo condita est & hæc pessima sunt, quia Scirrhum ilico in Cancrum denegerare faciunt.

Calidus. Licet multi hæc mire laudent & pro arcano habeant succum pressum de Alliis, Cæpis, Cretam, & similia interne data, sic quidem si levis parvus Scirrhosus tumor incipiens adsit, tum Suppuratione resolvitur, nam hæc Febrem faciunt, pessime vero agunt, si vetus Scirrhus, multo magis, si Cancer adsit, sic etiam maxime nocet spiritus vini vel spirituosa vinosa, vel condimenta.

Tristes. Nam dum adversaria mea de mea Praxi revolvo, video ex decem Cancro laborantibus novem mæstitia esse mortuos, nam tristitia cocta Scirrhum facit, videatur *Sanctorius.*

Irritatio. Nam sic homo ex Scirrho in pessimum Cancrum delabi potest; hinc cavendum, ne Scirrhi irritentur seu per tristitiam vel acria medicamenta.

Motu. Medici multi ad Scirrhum benignum frictiones adhibent, ut exploratissimum & optimum remedium, sed si jam degeneravit in Cancrum, tum malum accelerat.

Calore. Si sit ab æstu Solis vel igne vel medicamentis vel Febre vel à motu corporis; vel ab alia re idem est, sic enim ex Scirrho Cancer generatur.

Emolliente. Nam vicina irritant, Cancer autem irritari non vult.

Caustica. Nonnulli Medici imprimis Chemici

voluerunt corrodenti materia Scirrhos exedere, sed deplorandos inde vidi effectus, si vero parvus sit, ut una vice funditus tolli possit (ut ego semel feci in naso felici cum successu) tum hoc quidem convenit, aliter, si id fieri nequeat, tum vasa modo irritantur, & Scirrhus abit in Cancrum.

Vesicante. Cantharides enim exacerbant Scirrhum, faciuntque Cancrum, nam ut interne motum faciunt, sic etiam externe partem elevando in bullam vel causando Inflammationem, utraque ratione Cancrum producunt.

§. 496. *Locus.* Cancer fit ex Scirrho, hinc omnis glandula est locus Cancri.

§. 497. *Ex signis Scirrhi.* De externis signis Scirrhi nulla est difficultas, nam patent ex definitione, si vero sit internus Scirrhus, quomodo cognoscitur? si Contusio, Inflammatio, Suppuratio prægressa, non bene curata sit, & maneat pondus & anaistesia, & si tum dein dolor v. g. sub dextro Hypochondrio, oriaturque simul flavedo, & si postea simul molestam inertis ponderis gravitatem percipiat æger, tum Medicus scit Scirrhum hepatis esse natum, ergo concludere potest hic Cancrum esse futurum. Cum ergo omnia signa & causæ Scirrhi sint explicata, hinc facile signa Cancri seu aucti Scirrhi intelliguntur.

Titillatione. Talis uti esse solet in digitis, cum post frigus iterum calent, tum vero pars aceto cum Saccharo Saturni est inungenda, hacque ratione sæpe ille primus Cancri impetus eluditur.

Pruritu. His tam grata est perceptio à scalpendo, ut licet per vitam & sanitatem jures ipsas se postea pessime habituras, tamen abstinere non possunt; verum viscera ut jecur, pancreas, lien non pru-

pruriunt, ſed ibi motus vermicularis quaſi ſeu ſenſus formicationis ſentitur, at inteſtina quidem pruriunt.

Calore. A levi tepore in ſummum calorem tranſit.

Rubore. Scirrhi rubore incipientes non magis ſunt Scirrhi vocandi, ſed Scirrhi maligni ſeu occulti Caneri, nam Scirrhus proprie non rubet, ſed albus eſt.

Dolor Lancinante (Belgice *ſteekende pyn*,) ægri enim dicunt, eſt quaſi ferrum citiſſime duceretur per partem, ſed unde hoc? quia ſemivitalia vaſa per Cancrum, locumque inertem & deſtructum decurrunt, ſed ſi eorum vaſorum fines affici incipiant, tum convelluntur à nervo folliculo, hinc hi dolores oriuntur.

Urente. nam vidi Scirrhum in ægro, qui dicebat ſe talem dolorem habere, quaſi pars aqua fervida allueretur; hoc fit per vaſa viva mortuis applicata, non vero dico hæc in ipſo Cancro obtinere, ſed in partibus Cancro applicatis ſeu vicinis.

Colore. Omnes hos colores ad atrum uſque deprehendi in Cancro & hic prout ordine adjectivorum poſitus eſt, ea ratione ſe habet malignitas Cancri.

Duritie. Cancer fit adeo durus, ut os; ſic exploravi nuper Scirrhum in Cancrum vergentem, qui adeo durus erat ac lapis, non vero duritiei ſpecies, ſed adeo renitens compreſſioni erat, hoc eo magis fit, quo Cancer eſt pejor.

Apice. Talis locus erit eminens, ubi integumenta magis premuntur.

Tumoris. Quo Scirrhus vel Cancer occultus magis in exulcerationem vergit, eo pejor eſt.

Vasis. Hoc verùm eſt de venis, non ita de arteriis vel vix.

Varicoſis. Vaſa ſupra muſculos, ſub membrana Cellulosa distributa fiunt varicoſa, quia comprimuntur ab elevatu Cancri in majorem planitiem & vix aliquid permittunt, ſic etiam quæ per Scirrhum decurrunt; hinc ſanguis profluere non poteſt, nam illæ venæ (ut nonnulli volunt) à Cancro ſanguinem accipiunt, ſic etiam gravidæ mulieres & Hydropici venas accipiunt varicoſas, compreſſio enim venarum venas infra compreſſionem reddit varicoſas. Hiſce intellectis, Cancer externus cognoſcitur, ſi vero ſit internus, tum hoc patet ex ſolo dolore cum ſignis Scirrhi antecedentibus; ſic collatis & comparatis, vidi alicui ictum inferre, unde, Pancreate contuſo, æger ſanguinem per alvum deponens dolorem atque Febrim accipit, ſi tum inde non ſequatur Icterus, & tamen in dextro Hypochondrio ictus ſit illatus, tum glandula Pancreatis Scirrhoſa eſt facta, ſi nempe nullum ſignum reſolutionis nec Suppurationis ſit animadverſum, ſi æger peccet in ſex rebus non naturalibus, ſi v. g. ingurgitet vinum ad ebrietatem uſque, tum fit Cancer, nam inde tum ibi loci dolor ſentitur, & accedit Febricula Hectica, inde concluditur Cancer eſſe natus, nam hic cauſa effectu collata nobis hanc rem detegit; hic vero hæc accurate ſunt obſervanda, nam Cancer eſt infinitorum morborum peſſimorum origo.

§. 498. *Ulceratus.* Noſcitur à Scirrhi ſignis & Cancri occulti prægreſſi, & à ſignis poſtea §. 499. enumerandis.

Pellis. Cancer duplici membrana coërcente conſtat (nam omnis glandula duplicem membranam habet) nempe interiori & exteriori, hæ mem-

membranæ ſunt ſemper valde nervoſæ & fibris muſcularibus conſtant, ſed quamdiu in his ſuis propriis membranis ſeu pellibus hæret, tamdiu cutis non rumpitur, ſed propriis pellibus exeſis tum quoque exeditur Panniculus Adipoſus & dein cutis: dicetis forſan rumpi debere magno tumore aſſurgente, ſed hoc non fit, hac enim ratione venter Hydropicorum valde extenſus non rumpitur.

Tranſudando. Nunquam vidi ex uno cavo ingentem liquidi copiam profluxiſſe, ſed quaſi per ſpongia ex multis parvis punctis tranſudat, non vero ex uno rivo materia derivatur & colligitur, ſi vero ex uno rivo in unum acervum colligeretur materia, tum ſpes curæ eſſet.

§. 499. *Progreſſus.* Hæc ſequentia non ſine commiſeratione vidi & conſcripſi cum cura in amicis quibuſdam chariſſimis notata.

Attrita. Cancer enim eſt corpus ſemi-mortuum & ſemi vivum, nam vaſa adhuc viva per hoc durum corpus tranſmittuntur, unde reſiſtentia major fit, hinc atteruntur & deteruntur; hæc vero non poſſunt ſuppurari nec reſolvi, quia à Cancri corpore impeditur, & quia vaſa contra Cancrum atteruntur eodem modo quaſi roſtrum applicaretur, nam idem eſt effectus, an roſtrum motum manui admoveatur, unde vaſa atteruntur.

Tumore. Materies Cancri licet ſuppurari nequeat, ab Inflammatione tamen vicinarum partium tumeſcere poteſt; hinc omni momento rumpuntur quædam fibræ, nullæ ſuppurantur, & perfecte idem fit motus ac ſi quis omni momento cum tenaculo ferreo minimas fibras perpetuo divelleret.

Rumpuntur non tantum parva vaſa ſed etiam

 magna,

magna, sic vidi sub axillis glandulam cancrosam factam, unde arteria Axillaris exedebatur; hinc non modo parva vasa sed etiam magna exeduntur.

Putredo. Cur vero totus Cancer in putridum convertitur, non vero in ulcus & Gangrænam, nam vix ingredi poteris in locum, ubi Cancer aperitur, quin cadaverosum haurias fætorem? hoc fit vel quia nullum pus homogeneum & mortuum hæret ad semi-vivum, vel quia vasa viva humores quidem recipiunt, sed ibi humores stagnare coguntur, hinc putredo generatur, cum impetus vi in Cancrum urgeat, & sic vasa minutissima aliter circa Cancrum evadunt maxima, ita ut suppurari non possint, sed his exesis, Hæmorrhagia sæpe lethalis oritur, Medici Cancrum convertere non possunt in pus, vel quia pars maxime obstructa in Cancro hæret extra legem circulationis, cum vero nulla fiat suppuratio nisi per vim vitæ, hinc non potest fieri in locis extra circulationem, vel quia vasa per Cancri corpus percurrentia sunt minutissima, sed circa Cancrum maxima, si hæc sensim exedantur, tum stillant saniem, quæ est adeo acris, ut lintea exedat quasi ab igne esset ambusta. Nonnulli voluerunt Cancrum generari ex semine, sed puto, quod in latebroso corpore Cancri stagnans humor fiat plane putridus, nam sic in hac Urbe in fossa *de Vliet* dicta, erat Vir, qui triduum urinam retinuerat, & cum emittebatur per catetherem, Chirurgus ab hoc fætore fere in animi Deliquium cecidit; & se inde male habuit valde raucus & fere Peripneumonicus.

Ambientia rodens. Illud nervosum, quod est in Cancro, & quod per illum decurrit, est adhuc vivum, etiamsi cæteræ Cancri partes sint corru-

ptæ & mortuæ, unde lenta erosio, quæ fit in Illis nervulis, tantos creat dolores.

Progressus in ambitum. Nam quantum videre potui, Cancer non serpit, sed coërcetur sua membrana, quæ decuplo crassior fit, sed putredo tamen hanc membranam exedit, & tum fit Cancer exulceratus, protuberat & hoc modo in ambitum progreditur, nam ab exterioribus saniestransudat, sic etiam in omni ambitu.

Radices. Nam Cancer exulceratus æque inferne aperiri potest quam superne, & sic saniosa acrisque materia per interstitia vicina pergere & quasi radices formare potest. Cancer quidem proprie nullas radices mittit, sed scitis, quod vas vivum transeat per Cancrum, hoc comprimitur, & humor in eo vase stagnat, tum hoc vas æque malignum fit ac ipse Cancer, nam communicat cum Cancro, sic ut sit quasi radix Cancri; hinc est dimittere radices, quando glandula extensa intra suam membranam protuberat multum, tum, hac disrupta, Cancer adhæret cum vivis.

Labia tumida. Nam Chirurgi notarunt; quod pelliculæ tenuissimæ à materia quadam distentæ fiant crassissimæ, sic in Atheromate capitis una cellula membranæ Cellulosæ in semidigiti crassitiem expandi potest; sic etiam Uterus in gravidis, sic quoque vesica urinaria Calculo infarcta pollicem crassa fit, sic etiam omnis folliculus distentus à materia inerti solet crassescere, venæ & arteriæ etiam hoc modo coalescentes crassescunt; hinc ergo cum vis vitæ urgeat in Cancrum exulceratum, tum vero ubique invenit resistentiam, nisi ubi apertus est, hinc ibi extrorsum premitur, & magis magisque protuberat supra integumenta & cutim, cutis vero resistens coërcetur, ita ut

ſuperius pars protuberans explicetur, inferius arctetur, & ſic quaſi caput & collum formet.

Retorrida. Solus Cancer habet retorrida labia, nulla vero a ia ulcera, hinc quidquid habet labia retorrida participat de natura Cancri, quia Cancer ſemper tumet, non cedit membrana Celluloſa & cutis à parte inferiori dilaceratur & rumpitur, & tum antea diu dolens in altitudinem ſat magnam protuberat, hinc cum rumpitur, labia incurvantur, quia vaſa preſſa faciunt exire Cancrum eo loci, ubi cute non tegitur, ſed liber eſt.

Dolor. Quia omnes nervi, hic non ilico ſed lente diſrumpuntur, dilacerantur, conſumuntur & tandem moriuntur, & accedit ad dolorem magis promovendum ſanies rodens & urens, & hoc prohiberi nequit, nam ſi exſiccantia imponantur, fit Eſchara, tum ſanies interne facit atrociſſimum dolorem, hinc tum Eſchara eſt tollenda, ſic etiam ſi emplaſtrum vel unguentum imponatur, tum ſanies in loco (ut prius) coërcetur, eadem omnia fiunt, ſi aqua impoſita exſiccatur, tum quoque ſub cruſta urens dolor ſentitur; hinc ille doloris ſenſus manet ad mortem uſque.

Color cineritius. Tum adhuc leviſſimus eſt Cancer, *Lividus* pejor & *ater* peſſimus.

Cancri occulti. Nullus Cancer in loco glanduloſo hæret, quin communicet cum aliis glandulis, ſic Cancer mammarum communicat cum glandulis Subaxillaribus & uteri glandulis inter ſe, & ſi Cancer in dextra mamma exſtirpetur, plerumque ſub dextra Axilla iterum propullulat; ſi mulier habeat Cancrum in mamma, jam habebit in Inguinibus, ultimo etiam in Utero, vidi ſæpius Cancrum in mammis, nunquam talem, quam in pago Norvici; mamma erat humano capite major

tota

tota cancrosa, dura, instar lapidis, Axillæ modo fiebant cancrosæ, toto tandem corpore sicco & arteriis Axillaribus nudis peresis magno suo bono placidissime è vita decessit. In utroque sexu Pancreas, glandulæ Intestinales & Mesenterii inter se communicantur.

Hæmorrhagiæ. Hæ sunt valde frequentes, ut in labiis, mammis, & utero sæpe vidi, nam quibus oriuntur maligni dolores, hi Hæmorrhagiam accipiunt. *Mauriceau* notat, quod iis, quibus in effœta ætate dolor circa lumbos oritur, uterus fit cancrosus, & hæ plerumque Hæmorrhagia mori solent, vidi Cancrum mammarum, qui omnia ad Inguina usque consumpserat, & etiam Axillam eroserat, ut ægra postea Hæmorrhagia fuerit mortua, hic Cancer vocatur Haimatodes, Belgice *de bloedende Kanker*, Germanice *de blutende Krebs* quod vero semper fit, quia vicinæ arteriæ eroduntur, mulieres etiam his Hæmorrhagiis afficiuntur ex Cancro uteri, & sanguinem plerumque fundunt, quando dolore persentire incipiunt, si vero illum dolorem aliquamdiu pacare possunt Medici, tum hæc Hæmorrhagia aliquamdiu subsistit, sed, recrudescente malo, iterum fluit sanguis, & tandem moriuntur, apertoque cadavere, invenitur Carcinoma in utero.

Convulsiones à nervis irritatis, nam à nervis consumptis nunquam Convulsio oritur, sed Phthisis.

Febris lenta. Quia sanies communicatur toti corpori, & sic nemo Cancro laborat, quin habeat Febrem Hecticam, & semper ea Febre moritur, sicque prius plane consumitur, nisi Hæmorrhagia lethalis superveniat.

Extenuatio totius, id, est μαρασμὸς Græcorum.

Ἀνοσμός. Ab *α privativo* & ὀσμὸς *olfactus* quasi *ablatio olfactus*, nemo enim perit Cancro, quamdiu olfacere poteſt, quia nares perpetuo à fœtore ſibi ſemper præſente eroduntur, ut tandem totum ſyſtema nervoſum & nervorum olfactoriorum ſenſus ſit abolitus, & tum mors ſequitur, ut *Hippocrates* notat.

Indolentes in aure calli. Nam ibi parvæ glandulæ poſitæ ſunt, quæ ſcirrheſcere incipientes auris meatum occludunt, & quæ ſunt tubera lenta non dolentia, quaſi uvæ Corinthiacæ, tum ex his fiunt Cancri vel valli, hacque ratione auditus perit, notatque Cancrum glandulis per totum corpus communicari.

Lipothymiæ à doloribus, pervigiliis & Hæmorrhagiis, quæ vero hic de externo dixi, hæc de interno æque vera ſunt, nam ſic vidi ægros conquerentes de dolore ſtomachi & inteſtinorum, qui Cancro laborabant.

Tabes oritur, quia pus reſorbetur in venas, unde Febris Hectica & Phthiſis. Hinc intelligitur nunc quam horrendum ſit malum, ſi in interioribus v. g. in Pancreate oriatur; tum ſigna ſunt oris fœtor, tumor cum Febre poſt paſtum & potum, exaſperata cum diris cruciatibus, fæces alvinæ non coctæ duræ cum fœtore ſanioſo.

§. 500. *In Euchymis*, id eſt, hnmores bonos habentibus, Cancer occultus diu tolerari poteſt, ſicque vidi Cancros per plurimos annos geſtatos, ſi modo actiones animales & vitales non maxime moveantur, & omnia motum circulatorium nimis augentia caveantur; ſed Medicus hunc morbum ut calculum in renibus tractare debet, nempe emolliendo & laxando, ergo non adhibeantur calida illa, quæ vulgus ſpecifica credit, ut ſuccus

Allii

Allii & similia, nam inde ita exacerbatur Cancer, ut inde mors sequatur, ut vidi in puella nobili, cui in villa vulgo *Loo* dicta hoc accidit.

Occulti. Ita ut nondum malignitatem induxerit, sed modo dispositus sit ad malignitatem, ita ut induresscere incipiat, tum consideramus, an corpus sit Euchymum vel Cacochymicum.

§. 501. Jam quæritur, an Cancer exstirpari possit? hæc quæstio diu inter Medicos agitata est, tum in hanc, tum in illam devenerunt sententiam, sed puto nos hic, ut hæc quæstio solvatur, Cancrum dividere debere in duo genera, 1. in Cancros, qui tute exstirpari possunt & debent, 2. quæ non exstirpari debent, & quæ exstirpando pejora evadunt, & sic quæstio est, an æger Cancro præsente vel Cancro absente diutius & melius vivere possit, non vero, an exstirpari possit, sæpe enim quidem exstirpari potest, sed inde in multum pejorem statum incidit æger, jam vero videamus Cancrum, qui exstirpari potest & debet, hujus hic perfectos characteres dabo, unde Medicus distinguere possit à Cancro non exstirpando per characteres ex veris præceptis artis, & rationis, non vero operator suæ arti indulgere debet, nec etiam suæ crumenæ implendi gratia hanc operationem suscipere, hi enim artem nobilem exitialem faciunt.

Parvus. Qui non in immensam molem excrevit, ut æger mori possit à cicatrice, nam homines perire possunt à detracta cute per amplum locum, quia tantum fit puris generatio, succusque nutritius consumitur, cutis vero quidem recrescere potest, si aliquid vicem cutis suppleat, sed ubi ad cicatricem perducitur, ut fieri solet, tum fit Atrophia & mors, quia hæc secretio nimis cito impeditur,

ditur, vel puris jam magna copia generatur, quod pus abit in ſanguinem, & , toto ſanguine depravato, æger poſtea moritur.

Incipiens. Qui non diutius, quam per annum duravit, quo vero recentior, eo melior.

Liber. Qui nondum vaſa vicina malignitate infecit, qui nondum vaſa varicoſa nec dura reddidit, hic vero cognoſcitur, ſi Cancer digitis æque ſurſum, quam deorſum, æque ad unum quam ad alterum latus elevari & moveri libere poſſit; hinc tentandum eſt, an poſſit cutis elevari ſurſum, reliquo corpore mammæ non ſequente, dein movemus hinc inde in omnibus ſitibus corporis & jubemus, ut Pectoralis muſculus valide moveatur ad noſcendum, an valide adhæreat; nec ne, & ægra ſe curvam teneat, modo rectam, modo corpore incurvo ad latus pronam.

Loco. Nam Cancer Uteri nec Pancreatis exſcindi poteſt.

Vaſis. In quo non nimis magna vaſa adſunt, nec metus eſt Hæmorrhagiæ. ut & ad mammas, ubi non ſunt magna vaſa, ſed ſæpe fiunt Cancri ad Axillas, qui plerumque venis Axillaribus vel internis vel externis accreſcunt, ſed etiam ad Inguinales & glandulas Warthonianas & Parotides, ibi ſæpe Cancri vaſis maximis accreſcunt, & ab his abſtinendum eſt Cancris. Sic memini me audiviſſe ex Chirurgo ſat perito, qui Cancrum ad glandulas Warthonianas exſtirpare tentaverat, & cum jam elevaverat, vidit Jugularem venam ſimul elevari, quam tamen prudenter ſeparavit, eratque ipſe tum, ut dicebat, quaſi in metu mortis eſſet, dixitque ſe nunquam velle tale quid iterum experiri; nam, illa vena pertuſa, ſanguis ſiſti nequit, quia tam alte ex Cranio deſcendit.

A

A causa externa. Omnis Cancer est à Scirrho, si vero ille Scirrhus ortus sit à causa externa Inflammatione tum exstirpari licet & debet, si corpus non sit Cacochymicum.

Juvenili. Juvenile corpus vocamus, quod lege naturæ adhuc diu vivere potest, si vero corpus senile sit vix ultra annum v. g. vivere potens, tum Cancer est relinquendus.

Sanoque. Hoc scitur, si nulla Febre Hectica laboret, si sitis non adsit, nec Atrophia.

Solus. Periti Chirurgi antequam operationem suscipiant, solent v. g. si sit in una mamma, alteram quoque examinare, & tum quoque sub axillas ad mammæ cancrosæ latus dein quoque ad alterum latus, & si ibi nil inveniant, tum rogant, numne aliquando dolores circa locum ovariorum vel uterum habuerint, & numne aliquando magnum pruritum circa uterum & vaginam senserint, an quandoque subito Hæmorrhagias uterinas passæ sint. Si omnes hæ conditiones supradictæ adsint, tum Cancer est exstirpandus.

§ 502. His ita ut §. 501. dictum repertis, nullum medicamentum nisi ferrum est applicandum, nam si alia applicentur, semper malum augent, ut semper observavi, nam Cancer habet hærentem materiem originalem in folliculis, & per hanc duram substantiam nervi & vasa percurrunt, nec Suppuratio fieri potest, quia vasa non deteruntur in suo extremo, sed in medio quasi, & hinc Suppuratio requisita non succedit, si vero talia medicamenta applicentur, tum movetur materia, ergo iter in Cancrum acceleratur, tumorque augetur, fitque Inflammatio circa labia; hinc puto me non satis monere posse & vobis suadere, ut ab his in hoc casu abstineatis, nam considerari potest, ac

si

si crusta parva vitri inter digitos hærentis esset, quæ si moveatur, partes destruit, sic & hic.

§. 503. Videamus jam, qui Cancer non sit exstirpandus, hic vero æque peccatur, si exstirpetur, quam si non exstirpetur, ubi præcedentia signa §. 501. adsunt.

Magnus. Raro habetur, quin non etiam alia loca affecta sint, & tum semper quoque Febris Hectica adest.

Vetus. Quamdiu hæsit, durus est, & radices egit.

Adhærens radicibus, quæ radices sunt inflexilia & callosa vasa vitalia dispersa per Cancrum. Sic vidi Cancrum in corpore muliebri & senili in mammis, quod fere senio & macilentia erat consumptum, sed tamen protuberabat Cancer à cartilaginibus costarum, eratque durus instar lapidis.

Vasis. Nam si vasis adhæreat, tum non scis qualibus vasis, nam sæpe magna vasa se in Cancrum insinuant eodem modo ut vena Cava in jecur, ut observatores notarunt, sic etiam notatum est antea hæc in Cancrum & per Cancrum percurisse.

A causa interna, quid tum juvat? Nam si radicitus tolli non possit, tum nil juvat, hic vero radices per totum corpus disseminatæ sunt, quæ hic fistulam & caminum quasi fecerunt, & hinc si tum exstirpetur Cancer, illico alium locum occupant adhuc pejorem Cancri.

Cacochymico. Ob eandem causam.

Ad Cancrum composito. A macilento sene, à Melancholico, morbis prægressis, ut Hæmorrhagiis uterinis, vel Hæmorrhoidibus hoc judicatur.

Aliis cancris. Hoc multi norunt, & sic quoque duos

duos casus in nobilibus matronis hujus Reipublicæ vidi, uni Cancer erat in mamma, hæc fæmina hic *Lugduni-Batavorum* venit ad exstirpationem sustinendam, sed, re examinata, etiam Cancer, deprehendebatur in altera mamma; hinc exstirpatio ei fuit dissuasa, sed tamen eam fieri voluit; hinc hæc feliciter quidem facta & sanata est, sed altero anno iterum ad curandam exstirpationem alterius mammæ rediit, & tum quoque licet dissuasum fuerit, exstirpationem fieri voluit, sed tum dein Cancrum ad Axillas & uterum accepit, qui multo atrocior erat, hoc vero fit, quia ille locus antea erat dispositus, jam clauditur, hinc ad alium locum pergens exacerbatur.

§. 504. *Radice. Radices* voco *vasa, quæ per involucra Cancri pergunt*, quæ si jam varicosa vel scirrhosa facta sint, ut fieri solet, tum ab exstirpatione est abstinendum.

Semen voco *diathesin Cacochymicam intra humores latentem*, quæ facit Cancrum, si veniat ad loca glandulosa, tum vero ab eo est abstinendum; deinde semen est tristitia, humor acris, tenuis.

Ad interiora. Nam Cancer est caminus, per quem materies cancrosa effluit, sed, exstirpato & clauso dein vulnere retropellitur hæc materies Cacochymica cancrosa, & vadit ad axillas, uterum aut alia loca.

Auget. Hoc vidi in fæmina, cui tota mamma erat cancrosa, simulque tuberculum in axillis instar Ciceris, quod excisa mamma paucis septimanis pugnum superabat, id semper fit, si bini sint Cancri, ut simul in mamma & axillis.

§. 505. *Causa.* Nam si Cancer sit exstirpandus, tum radices & semina integre una vice sunt tollenda.

Uteri. In his enim locis hæret talis extensio membranosa, quæ quoque vice Periostei fungitur, & hic vasa magna vicina adsunt, frequentissime mulieribus accidit, desinentibus Menstruis, quod magni dolores in utero oriantur, tum diu Menstrua retinent, tantum profluvium fit ingens cum dolore magno, quibus iteratis fit Cancer, vide *Mauriceau*, qui Cancrum non esse attingendum vult; *Harvæus* narrat exemplum mulieris maligno Scirrho laborantis & uterum ita obsidentis, ut, ore uteri aperto, sanies & fœtor exirent, tum suo consilio solutione Vitrioli injecta, cruor subsistit, sed Cancro interne maligno facto cum diris symptomatibus mortua est ægra, & cum aperiretur cadaver omnia interne cancrosa sunt reperta.

Faucium. Glandulæ ibi positæ scirrhosæ factæ sæpe ita cancrescunt, ut nares & fauces occludantur, hi Cancri non sunt attingendi propter arterias ibi positas & nervos vicinos, hinc nil aliud quam mors est optandum.

Palati. Hic Cancri etiam insanabiles sunt ob arterias vicinas & perpetuum motum.

Labiorum. Hic Cancer à levi causa oriri potest, dum nempe sub dentibus particula labii comprimitur, in quo tale turberculum seu glandula hæret, tum ibi fit Scirrhus, & si tum ille Inflammetur, cancrescit, & æger non permittat exstirpationem vel ope Caustici vel Lapidis Infernalis, vel spiritus salis Marini vel cultri, quod optimum est, sed si relinquatur, tum totum labium & vicina exeduntur, & exstirpatio tum fieri nequit hinc æger est moriendus, ergo in hoc casu exstirpatio ilico est suadenda, nam si malum multum proserpens occupaverit totam partem inferiorem maxillæ (ut vidi) tum vix curari poterit ob difficultatem ex-

extirpationis sine vitæ dispendio, & hoc eo magis quo in longum & latum se extenderit, ut vidi in rustico, qui habebat totum labium inferius ad mentum usque & ad latera cancrosum.

§. 506. Nam derelinquendus est æger, vitam degit miseram; hinc modo lenienda sunt symptomata, in hoc casu Aluta est optima, sed si inceperit exulcerari, tum solum Emplastrum Diapompholigôs cum Saturninis sufficit.

§. 507. *Quies.* Nam non improprie Cancrum considerare possumus, quasi globum ferreum hamis & uncis horridum in parte molli profunde intrusum, ita ut exscindi non possit, nisi vulnus fiat nimis profundum, vasaque magna lædens, ita ut modo studere debeamus, ut impetus vitæ non nimis in hoc obstaculum irruat, uti etiam hic, nam Cancer est corpus iners, nil agit, nisi impetus vitæ in eam irruat, nam antequam homo moritur vel vita succumbente, Cancri symptomata desinunt. Hic vero ad omnia animadvertendum, nam fæminæ pulchritudinis gratia corpus constringere solent per vestes strictas loricatas ex barbis Balenæ, quod est pessimum, si Cancer mammarum vel Scirrhus adsit, sed tum corium aluraceum mollissimum ex pelle agnina, cervina vel vitulina laxe circa corpus gerere debent. Hic intelligo quietem in corpore ipsius Cancri & in omnibus vasis vicinis.

1. *Locum.* Ab omni calefaciente, humectante, exsiccante & erodente præservetur, hoc fit per plumbeatum Narcoticum more veterum, nam veteres in his fuerunt prudentes, hoc fit per Emplastrum § 490. N. 1. descriptum, etiam Cicuta hic divinum est remedium. Hæc tantummodo hic conveniunt, quæ compescunt & demulcent, hic vero eligere soleo corium alutaceum Belgi-

ce

ce *feemleer*, uti dixi, sed tamen omne Emplastrum effundit vapores, hacque ratione Cancrum emollit & irritat; optimum tamen emplastrum, si quid applicari debeat, fit ex plumbagine, excepta sola cera, ut sit Emplastrum Defensivum Cæruleum, cerato additur aliquid Opii aut Croci, obducitur locus tegendus paucis siccis linteis.

2. Blandissima purgantia sunt sequentia, Agaricus hic maxime laudatur uti Manna, Cassia, Rhabarbarum, Folia Sennæ, Aloës, Scammonium, Resina Jalappæ, lenia subacida, Tamarindi, Pruna acido-dulcia, Damascena, ex his fiunt lenia purgantia per epicrasin, hæc omnia sunt optima, sed parva dosi sunt adhibenda, nam magna movent & mala sunt.

Mercurialia. Ita ut non perturbent corpus, sed ut modo leniter liquefaciant humores, ut sunt Mercurius Dulcis, Æthiops Mineralis, ex his sumitur parva dosis semel vel bis una septimana ut leniter evacuetur materies atrabiliaria, hacque ratione obsecundamus naturæ.

3. Hæc in *Materia Medica* recensui, quæ omnia tuto adhiberi possunt, nunc unum nunc alterum, ne æger ab uno abhorreat; hæc sunt mollissima. Optimum diluens est aqua, tunc decocta cum Lactuca optima sunt, vel Cichoreum, floris Papaveris Rhæados (ob famam vulgo Belgice *kankerbloemen*) Scorzonera, Tragopogon, Taraxicum, Endivia, Sonchus, Fumaria, Sambucus, hæc omnia sunt optima instar Thee singulo mane jejuno ventriculo adhibita. Nitrum Antimoniatum Diaphoreticum exploratissimum habeo, quod est blandissimum absorbens, non vero promitto curationem quam nunquam vidi, vel adhibetur decoctum aliquod lenitivum & paulo exsiccans, v. g. tale.

℞.

℞. Ligni Guajac.
——— Saſſafr.
Stipit. Dulcamar. ana ℥ij.
Rad. Polypod. Querc.
——— Cichor.
——— Siſari ana ℥j.
Agaric. levis ℨiij.
Herb. Borrag.
——— Naſturtii Aquat. ana mj.
Liquirit raſæ ℥ij.

Conſciſſ. & contuſ. infundantur in
Aq. Pluvia per noctem altera mane
Coc. per horæ dimidium leniter colati
Decocti bibantur ſingulis diebus per intervalla unciæ quatuor.

4. Hinc cibus, victus, potus, medicamenta adeo temperata eſſe debent, ut inde motus majores minime fiant, nequidem Theriacalia conveniunt, ſed vitentur, ut etiam cibi fumo & ſale conditi, pinguedo piſcis & porcorum, Allium, Piper, caveant denique ægri ab animi affectibus, æſtu valido, ſolis, foci, hypocauſti, motu rhedæ, equi, ambulatione, ſaltationes. Vidimus ergo, quod Medicus ſuis conſiliis Cancrum reddere poſſit tolerabilem, hoc vero ſic fieri debet, ut æger non peccet in aſſumptione cibi, potus, medicamenti, & ne ſe nimis moveat vel motum Mechanicum applicet, vitet vigilias, & hoc modo ſe caveat quam maxime ab illis, qui majorem motum faciunt, ſed utatur in ſex rebus non naturalibus moderamine optimo, tum Cancer ut corpus mor-

mortuum diu tolerari poteſt, ſi vero à motu irritetur, ilico recrudeſcit, inde vitanda ſunt omnia acida, ſalia alcalina, volatilia, aromatica, hic vero in magnum periculum incurrunt, ſi peccent in uno, nam fere ſemper ilico luere debent pœnam ad mortem uſque, ſic vidi Cancrum per multos annos geſtatum exacerbatum eſſe ab ira, ſic quoque vidi occultum Cancrum Pancreatis ab ebrietate ſe manifeſtaſſe, & ſic mortem intuliſſe.

§. 508. *Symptomata* maxime minuuntur, ſi jus carnium recentium ſine ſale aſſumatur, nempe jus carnis Vitulinæ cum pauco ſucco Citri, hoc mire dolores lenit, oleum Amygdalarum Dulcium ter quaterve de die ad unciam unam conduci, potus aquæ eſt optimus, & ſi aliud addatur, ægro non prodeſt, ſed obeſt, ſic ſi v. g. Hordeum adſit, tum nocet; optimum medicamentum eſt Cicuta venenata, cui recens in pulpam contuſæ addatur pauxillum Aluminis. Nitri aut Spermatis Ranarum (ſi adſit) fiat cataplaſma, & apponatur loco tumenti, quod dolorem compeſcit. Opiata non emendant, ſed compeſcunt dolores, & ſic tollunt motum à dolore aliter futurum, quare ergo denegarem hoc remedium, tamen non nocet, & facile dari poſſunt veſperi, ſi non quieſcant, nam ſi evigilent, tum febricitant, caleſcunt, & hac ratione exaſperatur Cancer, ſi vero hæc omnia ita fiant, tum morbus levatur.

§. 509. Agitur hic de Cancro Vero, ichor vero hic tam acris eſt, ut fere una decumbentes inficiat. Quid vero extrinſecus applicandum? Nam ſi pinguia applicentur, tum in loco affecto plane occludis poros, ut nil exhalare poſſit, ſi aliud Emplaſtrum, tum facit exhalationem & balneum in loco, ſi aquam applicem, tum emollio & moveo,

veo, hinc melius erit nil applicare; verum si ægri velint aliquid applicari, tum sumi potest lene Oxycraton cum foliis Hyoscyami, Papaveris Hortensis, Rhæados, & tale fomentum per paucum tempus modo applicetur, sed tamen ilico, si dolor absit, auferendum est. Verus Cancer ubi jam exacerbavit, tum protuberat in magnum tumorem & apicem facit, & sic primo penetrat per cutim, & tum per hanc aperturam instar spongiæ seu fungi excrescit, ita ut collum faciat, & eminens pars extra foramen crassescit instar spongiæ, quæ pe parvum foramen usque ad dimidium pressa protuberat, & à parietibus foraminis comprimitur, hacque ratione facit collum, & tum funditlacrymas, quæ lacrymæ sunt ichor tenuissimus; Chirurgi hos ægros tractantes dicunt, si nil applicetur, fit Eschara, nam locus exsiccatur, & cito tum Cancer progreditur, si sola lintea applicentur, hæc quidem ichorem absorbentia imbibunt, sed postea concrescunt cum Cancro, & dilacerando avelli debent, & sic sæpe brævi, imo intra triduum moriuntur, oleum vero hic quidem minime licet applicari, quod aliter à siccitate & aëre defendit, ut statim dixi; quod perspirationem impedit, si enim Emplastrum applicetur, tum fit tanto pejor, sed quid tandem adhibendum est, cum tamen aliquid fit applicandum? re bene examinata & experta, inveni quosdam liquores, qui forma fomenti applicari possunt, nam si penitus relinquatur, tum exsiccatur, hinc hoc fomentum, hic in *Materia Medica* descriptum applicari potest, sed nil olei est addendum, quia obstipat, hinc deligatio hujus fomenti sæpius repetenda vel renovanda omni bihorio ope plumaceoli in hoc fomento intincti. Cancer non deligetur in loco frigido nec

nimis

nimis calido, quo sæpius mundetur, eo melius est, id tantum fiat absorbendo Belgice *met plukſel*, nam ichor est tam acris, ut rodat viva; hinc cautissime mundandus est Cancer sine admissu multo aëris. Nullum Unguentum nec Emplastrum est applicandum, nisi necessitas urgeat, sed applicari possunt plumbata cum aceto, nam hæc, si cum aqua concutiantur, faciunt saponem, hoc vero hic commendo, quia (ut dixi) omnia plumbata in Scirrho non conveniunt, nam im plumbo multa acria mitescunt, sic aqua Fortis redditur dulcis in plumbo, sic & acetum dulce fit, hinc hic sumo acetum Lithargyrii cum oleo rosaceo, hocque applicatum non cito exsiccatur, unguentum Nutritum ex Lithargyrio est hic omnium mitissimum, quod tali modo est præparandum scilicet coquitur acetum supra Minium, Cerussam vel Lithargyrium, donec liquor sit æque dulcis ac saccharum Saturni, hoc conteratur in oleo Rosarum tamdiu, donec fiat Balsamus, tum imponatur ad partem, donec non amplius pars exsiccetur, addendum est ad dolorem sopiendum ipsum Opium, denique non est detergendus, sed leniter abstergendus Cancer.

§. 510. De exstirpatione egi, si Cancer paulo major & ingens cicatrix requiratur, tum Cancer est exstirpandus, si vero requiratur exstirpatio, tam primo antequam operatio fiat, victus debet esse tenuis, neque motum excitans, medicamenta debent esse omnia causæ contraria, & animi affectus sunt vitandi quam maxime, detur ægro jus carnium, oleum Amygdalarum Dulcium, hæc dicta aliquot diebus ante exstirpationem præcedere debent, non vero operatio est instituenda, antequam hæc dicta fuerunt prægressa; vires refo-

cil-

cillantur vino Rhenano cum ſucco Citri & ſaccharo. Hic vero Hæmorrhagia non eſt metuenda, nam ſi caute exſtirpatio à Medico concluſa ſit, tum vaſa magna non habet, ut ſunt v. g. mammæ, niſi cum Cancer diutius hæſerit, & vaſa varicoſa fecerit; verum quia æger abſque ea nempe Hæmorrhagia deficit in operatione; hinc corpus prius bene replendum & nutriendum eſt, ut bonis ſuccis turgeat.

2. Hujus rationem dedi, ubi de Scirrho egi, ſed poſtquam Cancer ablatus eſt, tum pus ſe per totum corpus diffundere poteſt; hinc, operatione bene peracta, Chirurgus quidem ſuum officium facit, ſed Medicus debet ſemen tollere, hinc omnia præcedentia in uſum ſunt vocanda, poſtea debemus cogitare ingentem Suppurationem futuram, nam ſi ingens fiat cicatrix, tum magna Suppuratio eſt exſpectanda, v. g. ſi mamma exſtirpetur, tum cavendum eſt, ne pus ſanguinem ingrediatur.

Attollendo & protrahendo, ita ut inter muſculum Pectoralem mamma abſcindi poſſit, & id quidem in medio, ita ut Panniculus Adipoſus per medium ſcindatur, nam peſſimum eſt, ſi muſculus lædatur, hinc in macilentis operatio non eſt inſtituenda. Quamdiu Cancer non adhæret, nec habet radices, tunc ambitur inferne à membrana Pinguedinoſa, hinc cum hæc non ſentiat, tum tractari poteſt fere ſine dolore; fuit mulier, quæ volens ſancta videri, cum eſſet valde obeſa, Panniculum Adipoſum aciculis & ferramentis ſibi trajecit & hoc fere ſine ullo dolore, quod quidem vere contigit.

3. *Rara.* Si enim nimis frequenter detegatur, raro curatur, ſi vero non ſatis depurgetur, tum

pus per venas abſorptum ſanguinem ingreditur, & hinc videndum eſt; an multum vel parum puris fundit, & pro ratione hujus quantitatis tempus deligationis definitur. Decocta Bardanæ, Cichorei &c. largiter ſunt potanda, ut pus ex Suppuratione factum, in ſanguinem reſorbtum & facturum Phthiſin (ut vulgo accidit) è ſanguine abluatur, cavendum etiam eſt, ne nimis luxuriet caro & nimium fiat pus; hinc adhibenda ſunt tantum plumaceola cum pulveribus Olibani, Maſtiches &c. non tantum Balſamus Arcæi & ſimilia, quæ facerent magnam Suppurationem.

Cruore vicino. Nam melius eſt aliquantulum cruoris exire, quam ilico per Antimoniata Styptica ſiſti.

§. 511. Hoc bene annotandum eſt, nam ex decem ægris, in quibus hæc operatio inſticuta eſt, quidem novem ſunt, in quibus iterum propullulat; hinc omnia dicta adhuc continuanda ſunt, Purgationes lenes aliquando dandæ & Stibiata adhibenda ſunt, deinde æger ſe caveat à motu violento, nam forte ſemina adhuc ſunt in corpore vel humore.

Victu. In ſex rebus non naturalibus nullus error committendus idque per integrum annum, nam calamitoſum eſſet ægro & Medico, quod cum æger tantam carnificinam ſuſtinuerit, iterum malum de novo oriatur, vidi in hoc caſu optime conducere diætam lacteam, ſi vero æger ob ventriculi debilitatem ferre non poſſit, tum ſumat quandoque aliquid Saponis Veneti, & ſic ventriculus roboratur. Hæc omnia bene ſunt obſervanda & intelligenda, nam dum Praxin exercemus, tum quotidianus ægrorum planctus eſt, dicentes ſe dolore intolerabili ventriculi laborare, & dicunt, ſi

si non edere cogerer, me melius haberem, sed à cibis ilico dolor exacerbatur, tum vero juniores Medici statim cogitant de dolore Colico, de dolore flatulento ventriculi; hinc dant fortia roborantia, ut olea stillatitia Fæniculi, Anisi, spiritus Carminativi, Sales volatiles & similia, sed vidi ægros inde intolerabiles accepisse dolores & tandem in vomitum atrabiliarium incidisse, vel in Dysenteriam materiæ liquidissimæ, tum ordinario Cancer hæret in Pancreate, vel ad intestina seu ad glandulas vagas, tum habuerunt antea diuturnos & fixos dolores & gravitatem a Scirrho, si vero hi dolores exacerbentur, & Scirrhus irritetur, seu fit à cibo, potu, medicamentis, semper dolores intolerabiles faciunt, fitque tandem Dysenteria, & materia, quam æger deponit, & sanguis ater, seu alius humor, est tam acris, ut intestina deglubita consumat, hac ratione quando Icterici Dysenteriá laborare incipiunt, tum dies noctesque alvum deponunt, quia Cancer in hepate exacerbatus hæret, sic vidi juvenes, qui magnam famem habebant, sed ubi per tres dies ita famelici fuerunt, tum quarto die ægrotarunt, & tum vomitu omnia assumpta deponebant (nam alvum non deponere poterant) postea iterum sani erant & famelici, donec quarto die iterum ægrotantes vomerent, & sic porro, dum vero dicebam Cancrum hærere ad intestinum Ileum, risui fui Medicis me putare Cancrum hærere in intestinis, sed post mortem, cadavere aperto, in veni gyros Cancri in hoc Ileo, sic vidi in Senatoris filio Ileum tumuisse immaniter, ita ut magis amplum videretur quam Cæcum, cum tamen alia intestina digito crassa erant. Ex hac doctrina Morbi Hypochondriaci, Melancholici, Hepatici, Splenici, intestinc-

ſtinorumque intelliguntur, & ſemper bene eſt annotandum, quod ſi in uno loco hæreat dolor fixus, ibi Cancer adſit, imprimis ſi æger Febre Hectica laboret. Purgans nunquam eſt exhibendum niſi lene v. g. ex Cremore Tartari, hac ratione duas mulieres juvenculas præcedenti Æſtate curavi.

De Morbis Oſſium.

§. 512. Omnes ſpecies degenerationis, quæ in partibus mollibus contingere diximus, etiam in oſſibus contingunt, nam oſſa partibus mollibus quoque conſtant, ut Perioſteo interno & externo medulla & vaſis, lamelliſque oſſeis & vaſis intermediis. Oſſa adulti tantum differunt à partibus mollibus, vel ab oſſibus embryonis in eo, quod præter vaſa à liquidis repleta ſunt etiam vaſa ſimul coalita & calloſa.

§. 513. Os enim eſt corpus per ſe ſubſiſtens, ut putatur, ſed quovis momento deteritur. Si ex duriſſimo hominis ſani juvenis Cranio pars exſcindatur, paucis diebus protuberant puncta rubra ſeu papillæ, & brevi renaſcitur lamella oſſea, hinc oſſa non ſunt niſi lamellæ tenuiſſimæ, rigidiſſimæ, ſed non immediate contingentes, ſed in interſtitiis habentes vaſcula, ut ad juncturas ubi ſpatia majora à receſſu lamellarum oſſearum relinquuntur, & ubi magna vaſorum copia ponitur, hinc omne os eſt pars mollis circa juncturas, niſi in ſummo ſenio, ubi oſſa crepitant & facile rumpuntur maxime Hyeme.

§. 514.

§. 514. Os non est ubique ejusdem substantiæ, sed semper triplex materia, prima est media, unde fit ossificatio, in medio fœtus osse est stellula ossea, unde radiatim quasi per conglutinationem fiunt striæ osseæ. 2. Os vero versus finem totidem lamellis est instructum ac in medio, sed cum ibi ad fines sit latius eo est fungosius, demonstrantibus *Malpighio* & *Haversio*. Os in medio semper primo est os fictum, & lamellæ in fine paulo plus accedentes minus compactæ sunt, intermedia loca vasculis sunt plenissima. 3. Os habet Epiphyses, quibus nectitur aliis ossibus, ubi est mollissimum, & habet ibi cartilagineam fimbriam, aliter enim motum pati non potuisset. *Clopton Havers* demonstravit, quod os in densissima parte non habeat plures lamellas quam in latissima, sed tantum quod lamellæ sint compactiores in parte densiori, & quo propius accedit os ad juncturas, eo plura vasa habet intermedia inter lamellas, hoc excipitur in Diploe Cranii. Omne os in parte molli maxime morbos pati potest, ut sequenti paragraho patebit.

§. 515. Hic quæritur, an os inflammari possit? quidam negant, quia talia vasa non habet, quæ vasa licet non videantur, oculo tamen armato in media ossis parte & ad juncturas sensibus patent, hinc eadem Inflammatio fieri potest, quia ossa vasis sunt plenissima; quo vero os habet molliorem structuram, eo plus morbos partium mollium pati potest, omnia vero ossa plus partis mollis habent, quam vulgo putatur, nam si diu coquantur ossa, tum modo $\frac{1}{7}$ pars ponderis remanet.

§. 516. Os circa juncturas fit crassius, & lamellæ ab invicem secedunt, aliter tot lamellæ in medio ossis sunt, quot circa juncturas, sed in

medio plus sunt compactæ & complicatæ, & minora interstitia relinquunt.

Minus vasculosa. Quia ibi ubique medulla membrana vasculosa ambitur, cum tamen medulla in tam parvas cellulas sit divisa; in medio vero ossis unica lamella omnis medulla ambitur.

§. 517. Prima distinctio morborum ergo consistit in læsione talis partis osseæ, quæ maxime accedit ad partes molles, ibi enim Inflammatio, Suppuratio, Scirrhus & ipse Sphacelus, ut *Hippocrates* testatur, fieri potest.

§. 518. Si ulla res Medico & Chirurgo accurate observanda sit, certe hæc est, quoad membrorum ossium intellectum, ita vero res sese habet, *Clopton Havers* invenit, quod ossa ubique in parte habeant lamellas numero inæquales, sed quod hæ lamellæ modo in una parte sint compactæ; in altera dehiscant, & ibi os fiat largius & mole quasi majus, sed intus maneant dehiscentes, ponas v. g. omnes ex mille lamellis componi, hæ omnes sibi invicem discedentes distantias apertas relinquunt, sic ergo illæ lamellæ modo in medio manent unitæ & complicatæ, sed in extremo lamellæ dehiscentes ad invicem acedunt, ut ita plurimas cellulas forment, tali modo omnes lamellæ fiunt cellulæ, tum os longe crassius apparet, sed tamen in ossis medio non plus osseæ substantiæ inest, quam ad finem & contra. Hæc omnia accurate vidi & lubens curiosis avidis monstrare possum: femur circa juncturas vix ultra digitum crassum est in substantia ossea; hinc natura ibi dedit Trochanteres, ut defensores & sustentacula essent; in omnibus his cellulis à natura factis fit oleum, nam in his hærent folliculi, qui oleum pingue fundunt, quod oleum sic per omnes la-

lamellas osseas derivatur; hæc *Havers*, dein *Ruyschius* notavit articulationem duplicem habere usum, 1. Ut fieret tanto major & fortior circulatio per os. 2. Ut oleum hic factum sensim sensimque inter lamellas derivetur. His intellectis, videtis hic varios morbos posse oriri, nam oleum hoc rancescere, acre fieri, multaque alia patrare mala potest.

Plena. Os animalis per medium secundum longitudinem scissum exhibet unum magnum medullosum, sed ad latera lamellæ osseæ, in hac parte hæret medulla plurima paululum sanguinolentior, quam in medio osse, nulla est pars delicatior corporis. Ubi os est densissimum & tenuissimum æque multas habet lamellas, quam ubi spinosum & crassius est, sed cavernæ fiunt minores & vasa arctiora, adeo ut hæc vasa ultimo fundant inter has lamellas & transudent oleum, quod facit, ne ossa arescant, aut facile friabilia evadant. In senibus hæ vesiculæ sunt repletæ, non oleo sed muco, ut etiam in aliis hominibus, qui morbis quibusdam laborant.

§. 519. Hinc oritur secundum genus morborum ossium vel in substantia densa, vel cellulosa, vel in medulla, vel in cellulosa superiori, ubi medulla formatur: si in parte densiori, morbus non tollitur, nisi desquammando, si in Cellulosa abit in cariem, partem integram amittendo.

§. 520. *Periosteum.* Nemo bene, quod scio, ante *Havers* demonstravit, quid Periosteum sit, ille enim docuit, quod Periostei origo sit à Dura Matre, quæ Cranio pro interno Periosteo inservit, nam non est musculus cerebri, ut Itali voluerunt, sed modo Periostei munere fungitur, hæc pergit per omnes juncturas, Craniique fora-

mina, per quæ nervi emittuntur, & vafa fanguinea aliaque, & dein medullam Oblongatam quoque inveftit, quod ejus fecundus ufus eft, fi vero per hæc foramina perrexerit, tum ad fuperficiem offis applicatur, & Periofteum externum facit, & fic vertebræ Colli à medulla Spinali hoc Periofteum accipiunt, & inde vertebræ Thoracis, inde Lumborum, inde humeri, brachia, & uno verbo omnes partes Periofteum accipiunt, nam fi ab omni parte feparari poffet, tum appareret quafi Sceleton Duræ Matris feu totus homo quoad offa Periofteo conftans, hoc vero Periofteum ligamentis fufpendit & tendinibus mufculorum, ut *Columbus* folus obfervavit. Nam ligamenta Apophyfibus connafcuntur; hæc vero fuperfcandit Periofteum, & ad inferiora articuli non pertingit, nam hæc ligamenta articulum perfecte includunt, ita ut nil ex articulo extrorfum ad Periofteum vel ad alias partes accedere poffit, interne vero articuli offa undique cartilagine obducta funt, quæ vafa nec *Ruyfchio* nec *Leewenhoekio* confpicua non demonftrata funt; hæ vero cartilagines per parvas eminentias offi annectuntur, uti videbitis in Thefauro *Ravii* publico theatro Anatomico donato, ubi totum habetur Sceleton, in quo Epiphyfes ab offe feparatæ funt, quæ per dentes cartilagineos committuntur fibi invicem, quæ poftea ligamenta faciunt, hoc aliter vix relatum legimus nifi apud *Haverfium*; Periofteum eft membrana omnia offa amplectens, nifi dentes exceperis, nam hi in ea parte, quæ aëri exponitur, Periofteum non habent, fed ibi externe cruftam quafi induunt, Gallis dicitur *email* inftar Amaufi feu vitri metallici, Belgice *verglaeft*, fi hæc cadat, tum dens fit cariofus, aliter vero in alveoli, & qua

qua parte gingiva teguntur, Periosteum habent. Ossa palati quoque Periosteo carere dicuntur, sed minime verum est, nam ibi est valde crassum & callosum in usus requisitos. Verum Periosteum Epiphysi non accrescit, sed ligamentis superscandit, *Havers* Periosteum dixit esse simplex, unde in his locis Periosteum de simplici dictum, compositum vero est, quod tendinibus superscandit, sed de priori hic est sermo. In parte, ubi os adest, ligamentum applicatur huic, & Periosteum superscandit hoc ligamentum, verum ubi non est ligamentum, ibi semper applicatur Periosteum immediate ossi, quod facit unum continuatum progressum à Dura Matre oriundum cum autem musculus Temporalis immediate applicetur ossi; hinc Pericranium ibi dictum hunc musculum superscandit, & præbet quasi vaginam, per quam tendo Temporalis quasi transmittitur. *Periosteum* vero est proprie, ut *Ruyschius* detexit, simul *contextus seu rete vasorum arteriosorum omnis generis, venosorum omnis generis, arteriarum pinguedinosarum, & venarum nervorumque, estque membrana hæc vasa ubique in omni ossis puncto per poros perpendiculariter in os mittens, nempe arterias & vasa eodem modo recipiens simul sc. venas*, ergo non est membrana, sed rete innumerorum vasorum, quæ in poros ossium ramos mittunt, & hæc membrana vasa ex osse egredientia & in os ingredientia fulcit. Tendo quoque musculi, supra quos etiam Periosteum transcendit, se ossi affigit, & accrescit, ut quoque *Havers* demonstravit, sic tendo Erectoris digiti ossi increscit, & ubi tum Periosteum non manet, sed secedit, & tum tendo annascitur toti ossi, sed ejus membrana se expandit sub Periosteo; hinc

Periosteum ibi eo crassius evadit, hinc *Havers* dixit duplex esse Periosteum, unum quod supra-scandit tendines & ligamenta, alterum quod ipsi ossi applicatur, prius compositum, alterum simplex audit; hinc solvitur illa quæstio tamdiu agitata inter Medicos, an nempe musculus Temporalis cum Cranio cohæreat, vel an Pericranium ibi Cranium amplectatur, nam ubi Temporalis musculus concrescit cum Cranio, ibi non est Periosteum, sed tendo musculi ossi plane concretus, & pro parte osseus factus, huic superscandit Periosteum, & in loco vicino hæc membrana tendinis hujus cum Periosteo jungitur, unde dixerunt auctores Pericranium, quia diversum à Periosteo esse putabant. *Havers* observavit, quod Periosteum dimittat dupliciter sua vasa ad instar Carotidum in capite, nempe unum arteriosum genus, quod ad substantiam ossis pertinet, alterum etiam arteriosum genus recte perforans ossa ad conficiendam in medio medullam; quod Periosteum sit textura vasorum, verum esse patet, si recentis animalis suffocati non jugulati os crudum sumatur, solo tantum Periosteo tectum, elevetur Periosteum, inspiciatur microscopio, fibræ capillares apparent distractione & ruptura discedentes, hæc sunt vasa, quæ os introëunt & ex osse exeunt, idque proprie est Periosteum. Ejus usus est vasa ordinata serie nec facile mutanda deducere pro adferendo humore nutritio, sanguine, medulla & lympha; alter usus est vasa egredientia perfuncto munere describendi humores sic recipere, ne fiat ulla Contusio.

§. 521. Hæc tertia morborum ossium series oritur à Periosteo externo læso; ergo si solum hoc Periostum contundatur, oritur morbus, cujus cau-

sa non hæret in osse, sed quia vasa os nutrientia, id est, adferentia læduntur, peribit pars ossis destituta suo nutrimento, stagnabit humor redux, orietur putredo & fiet suffocatio.

§. 522. *Periosteum internum* vocatur illud *peristroma vasculosum & nervosum, quod oritur à vasis Periostei externi perforantibus os ad medullam conficiendam*, demonstrante *Haversio*, hoc Periosteum ab ullo auctore non vidi descriptum, *Ruyschius* quidem aliquid memorat. Cranium uti notum est, habet Periosteum internum, quod est Dura Mater, sic etiam vertebræ habent pro Periosteo interno Duram Matrem protractam, nam hæc ad Os Sacrum usque facit vaginam, uti vero hic Periosteum internum invenitur, sic etiam ubique, quod hac ratione detegitur, sumatur os quodcunque recens in medio, ubi solidum tenerrime & subtiliter limatur usque dum fere in cavum penetret, tum videbitis membranam concavam partem ossis tegentem, sed non est Dura Mater, quia nullus metus fuit, quod medulla læderetur, cum ossa satis fortia sint propugnacula, hinc Periosteum internum seu potius enosteium adeo tenue, nam est membrana tenerrima constans textura vasorum innumerorum emissariorum ex osse & Periosteum externum, sic ergo quoque morbi sæpe accidunt, ubi os modo læditur in externa membrana, nam in osse æque ab interioribus caries fieri potest.

§. 523. Hæc est quarta morborum species.

§. 524. *Medullosa*. Vidistis procul dubio in Anatomicis os medium solidum habere unum homogeneum cavum, sed circa juncturas perit cavitas, ut ex ipsis epulis patet, nam ibi vidistis, quod in homogeneo ossis cavo medulla continea-

tur, sed ad juncturas hæret in cellulis oleum cum sanguine mistum medulla vero magis oleosum. Hæc medulla hæret sub Periosteo interno ossis tanquam Dura Mater esset, & quoque membrana tenuiori medulla ipsa investitur, quasi esset Pia Mater, illa membrana medullam continet, ut Pia Mater cerebrum, verum de hac membrana vix ullus bene scripsit, nisi solus *Duverney*, qui tamen noluit sua inventa hac de re Orbi Erudito communicare, sed ut reliqua inventa sua, sic etiam hæc sparsim ab aliis edita sunt. Ad ossa vero duplex arteriarum genus derivatur, 1. quæ per Periosteum externum distribuuntur, ex eo ad os pergunt, quæ ossis nutrimento inserviunt, ut quoque cranium à Dura Matre in capite arterias pro nutritione Cranii accipit, sic quoque Periosteum externum Cranii arterias ad Cranium mittit pro nutrimento, 2. Ad os per truncum integrum, vasa penetrant intra os per magna cava in osse relicta, & hæc vasa per Periosteum internum pergunt ad membranam medullæ, & sic tota medullosa membrana constat folliculis ab his arteriis factis. Sic quoque Dura Mater accipit Carotidem externam pro ossis nutrimento, Carotidem internam pro pulpa cerebri, ut inde spiritus conficiantur, venæ vero sanguinem ab hoc opere reducentes non communicant cum venis è nutritione ossis reduces; vasa vero ferentes hoc oleum ad articulum pro nervis haberi possunt, & sic hic materia secreta non datur venis, sed per vas tertium in articulum defertur, ut quoque in cerebro fit, ubi cortex, quam hic medullæ assimulamus, facit nervos, hosque emittit ad omnes partes, ubi tandem suum liquorem, vel in venas deponunt vel exhalant, vel in usum requisitum aliis liquori-

bus

bus miſcent, ſic ut hic magna ſit convenientia. Nam ſic quoque hic Perioſteum externum mittit arterias in ſubſtantiam oſſis, ſic etiam internum Perioſteum vaſa ad os mittit, ſed ſunt quædam vaſa, quæ eunt directe in cavum oſſis, quæ nec Perioſteo interno nec externo nec oſſi proſpiciunt, ſed membranæ medullæ, & tum ex his folliculi medullæ corpus conſtituentes formantur. Arterias vero oleum hoc ſecernere inde patet; quia in Hydrope, ubi ſanguis eſt plane aquoſus, modo aqua hic deponitur non oleum. Oleum vero hoc naturaliter lubricandis, inungendis, & defendendis articulis inſervit, nam tranſudat per cartilagineas Epiphyſes articuli, ibique uſum dictum habet, & coërcetur in loco à ligamentis undique articulum ambientibus & claudentibus, hocqne oleum ibi tenue redditum abſorbetur. Sic hic quartum morborum genus occurrit, 1. ſi arteriæ hoc oleoſum non adferant; 2. ſi venæ ſanguinem ab hoc opere ſuperſtitem non reducant; 3. ſi in cellulis quoddam vitium hæreat, ut oleum non deferatur ad articulum; 4. ſi vaſa oleum adferentia ad articulum obſtruuntur eodem modo, ac ſi nervi obſtruerentur. Medulla non eſt unus liquor, ſed congeries veſicularum innumerabilium plenarum liquido in ſanis oleoſo, in ſenibus aut defatigatis ichoroſo. Ab influxu lunari nulla eſt diſtinctio quantitatis medullæ, cum autem in ſenibus & multum defatigatis hominibus pinguedo pereat, ita & medulla deficit, idem accidit longo morbo emaciatis, quod tale fiat in defatigatis, probant experimenta *Duverneyana*, *Haverſiana* circa medullam expulſam ex oſſibus cervorum, ovium & boum, unde conſtat medullam tranſudare & circulare. Uſus medullæ eſt oſſa tenere

 fle-

flexibilia aliquantulum, ne fiant fragilia; si vero aquosa fit materies medullosa, brevi putrescunt, oleosa nimis concrescunt & firmissime compinguntur, sanguis maximam resistentiam passus ossibus solum oleum subtilissimum transmittit, suntque ibi sacculi cavi, ubi hæret exstillans subtile oleum, quod in quiescentibus aggregatur, ut quiescentibus & torpidis accumulatur adeps, sed per motum tenue fit, & ab osse exit, arteriæ pressæ reddunt temporis brevitate oleum non adeo coctum, sed ichorosum.

§. 525. Hic est quinta classis morborum, quando materia Medullaris vel membrana medullæ morbum accipit. Hic vero oritur quæstio, an ossa habeant Diploen? hoc omnes recentiores & antiqui noverunt, quod nempe ad Cranium hæreant duæ lamellæ, & in harum medio hæret cellulosa substantia, si ergo hæc interior lamella inficiatur, tum quia in medio hæ cellulæ hærent, hinc sic potest fieri separatio tabulæ Vitreæ; has cellulas quidem Diploen vocare possumus, & hæ ubique quodammodo inveniuntur. *Ruyschius* enim demonstravit in firmissimis ossibus morbos posse oriri, ut fistulæ externæ, internæ, & sic internum ab externo separatur, idem in medio ossis femoris, eodem notante, oritur quandoque morbus ad hanc cellulosam substantiam, tum ossa ab invicem secedunt, & tum sæpe cariosum frustum educitur, sic vidi ab osse tibiæ magnam thecam osseam longitudinalem esse eductam, perfecte ossis figuram referentem non ab exterioribus sed interioribus. Nam ibi caries facta erat, & spina prominens extracta fuit. Qui tamen puer Haerlemensis fuit sanatus per decoctum Ligni Guajaci, hoc quoque in *Ravianis* videre licet, ubi videbitis

debitis os ad femi ulnæ longitudinem in altero excrevisse ut in theca, & in ea vacillare; hinc videtur Periosteum internum & externum vasa ad os mittere pro nutritione ossis, hæcque vasa sibi occurrere in medio, & sic quandam Diploen formare, hinc etiam ibi caries oriri potest, ut ex dictis exemplis patet, jam videamus effectus morborum soli ossi propriorum.

§. 526. Jam videamus signa, quæ docent in hoc oleo in magnis cavitatibus osseis hærente morbos latere & ejus dein curationem. Pinguedo medullaris, quæ in osse hæret, videtur separari à sanguine arterioso, in tenerrimas medullæ vesiculas disponi & aggregari, & ex his iterum exire seu per vas venosum seu per folliculum, & inde deferri ad ossium articulationes & ad interstitia ossearum lamellarum ad glutinositatem & tenacitatem ossi conciliandam, & partim quoque redire in sanguinem ut eo acria demulceat. Si bene sani per totum diem ambuleris, plusquam commode ferre potestis, tum novistis, quod sentiatis circa coxas & lumbos dolorem siccum cum rigiditate sicca, hocque fieri videtur ab hoc oleo nimis consumpto, nam si cervi inter venandum sine multa agitatione subito transfixi cadant, tum ossa sunt plena medulla, si vero per integrum diem à canibus agitentur, tum nil medullæ in ossibus invenitur, sed modo oleosus quasi sanguis, sic etiam equus quietus in stabulis occisus multum medullæ in ossibus habet, sed equus cursorius nil medullæ habet, sic quoque in bobus, qui licet pingues si ferantur ad loca remota per longum iter, tum vix medullam habent, sed si in pascuis vel stabulis imprimis bene saginati occi-

dantur, tum multum medullæ habent; hinc ergo patet medullam circulatione abire, generari, regenerari & consumi; & sic per vasa adferentia secernitur, in vesiculis retinetur, & iterum reducitur, si opus sit, hinc hic quatuor in locis possunt fieri morbi; 1. ad ossa, 2. ad ossis articulationem, 3. in vesiculis medullæ, in vasis adferentibus & deferentibus; sic ergo si medulla libere colligatur, in vesiculis deponatur, & exire possit, tum ejus sanitas est, & ejus actio seu usus illæsus manet, si vero secreta maneat, & nil novæ pinguedinis accedat, sed secretum stagnet, tum ultimo illud oleum à stagnatione & calore incipit rancescere, sic etiam oleum Amygdalarum Dulcium in tepore per paucas septimanas rancescit, idem de lardo & butyro insulso verum est; nulla vero res plus rancescit quam medulla, *ranciditas* vero est; *ubi oleum blandum meracum, ex hac blanda diathesi acquirit diathesin acrem, rodentem & putridam*, uti est oleum putrefactum semel destillatum. Includite medullam (ut de industria feci) phialæ Chemicæ, stet in digestione teporis humani quatuor diebus, tum si jejuni olfeceris, fere cades in animi Deliquium præ fœtore.

Secretionem impediet. Arteriæ adferunt assiduo sanguinem, hinc ibi fit assidua secretio, secretio ponit semper excretionem, ergo si oleum stagnet, novum separari nequit.

Vasa obturabit. adferentia vasa sunt arteriæ, ossium secernentia sunt laterales plexus ad folliculos, vesicula medullosa vero inflamm tione corrumpetur.

Inflammabit. N m *Inflammatio* est *impedimentum transfluxus*, & *tamen vis urgens ad trans-*

transfluendum, si ergo oleum exire nequeat, & tamen eo pergat & effluat, hoc Inflammatio vocari licet.

Suppurabit. Fateor quidem hic Suppurationem proprie fieri non posse, sed, à similitudine tamen Suppuratio dici potest, nam ut sanguis stagnans à vi cordis conteritur in pus, sic etiam hic ab influxu olei oleum conteritur in vesiculis, si ergo sic medulla & vascula seu vesiculæ computruerint, tum etiam necessario membrana communis medullæ affici debet, hinc Periosteum internum afficitur, sed internum hoc Periosteum erat (uti vidimus) basis vasorum, quæ os nutriebant, hinc tum etiam os ea parte debet fieri *gangrænosum* vel *cariosum*, quod est ossis collapsus, *quia non nutriuntur nova materia.* Hæc vero caries est pessima, quæ contigit vitio medullæ prius computrescentis, ergo in hoc casu medulla transire debet vel in ichorem vel in virus, vel in cancrosam materiem; & præterea hic morbus pessimus, quoque est circa juncturas, quia ibi plura vasa, & lamellæ osseæ sejunctæ; hinc intelligitur morbus ossium, qui in Rachitide accidit, quia non est in medio ossis, sed ad juncturas.

Vasi orba. Hoc in Odontalgia patet, ubi modo dens à crusta externa vitrea denudatur, & tum ibi hæc particula ossea nudo aëri exponitur, hinc tum ab inhalitu aëris frigidi vehementur dolet, & simul putredo oritur, & caries dolorque permanent, & interpolatis vicibus redit, donec dens cadat.

Apophysium. Hæc caries fit à putredine interna, ossa apparent dura sed humido ablato fiunt friabilia, ut etiam cum alcalininis diu cocta fiunt fragilissima, in spiritu Nitri flexibilia evadunt ut corium,

rium. Nunquam Periosteum internum vel medulla inficitur, quin etiam incumbentia inflammentur, fungescant quasi, & os cariosum fiat. Omne os, quod oleo caret, cariescit; hinc præsertim fiunt caries ossium, vel Spinæ Ventosæ ad loca ubi sunt plures cellulæ, ut fit in Rachitide infantum, Lue Venerea, Contusione magna, aliisve majoribus vitiis Periosteo inductis.

Spina Ventosa est *caries ossis à medulla vel Periosteo interno ortum ducens*, *Spina* vero dicitur, quia per spinas os secedit. *Ventosa* vero quia partes imposi æ raræ, inflatæ & fungosæ apparent, nam si ibi supra locum affectum incisio fiat ad os usque, tum labia partis incisæ instar spongiæ apparent. Spina Ventosa est cariosa corruptio ossis à causa interne orta, id que à medulla prius corrupta, tunc primo in osse, dein in Periosteo, tum in omnibus integumentis, hinc humor oritur primo in osse, dein in Periosteo, tum in omnibus integumentis, & omnia simul tum perfecte inflantur. Quando fit Spina Ventosa, non tantum accidit in uno loco, sed in pluribus, nisi caveatur & statim ac deprehenditur, secetur pars, nam si unum membrum hoc malo affectum auferatur, post aliquot tempus, redit statim ad aliud, ut accidit cuidam verbi Divini Ministro Ecclesiæ Reformatæ Gallicæ, cui duo brachia successive secuit *Clarissimus Ravius:* Phænomena hujus morbi sunt primo sequentia, oritur ad locum in meditullio ossium dolor obtusus, profundus, pertinax, erodens, ad tactum non augens, sed per motum, calorem & teporem lecti exacerbans. Medicus accedens primo nil vidit, sed ubi diu duravit, oritur tumor in parte, nil autem apparet Inflammatio-

tionis, Suppurationis vel Scirrhosi, sed tantum spongiosus, vel ventosus, lentus & tenax tumor, postea tumor accrescit magis, nulla cum fractura vasorum, sed quasi partes infarcirentur, & quasi omnia spongiosa fierent, sed ubi eo devenerit, sæpe sponte rumpitur, vel si Medicus aperiat, nullum adest pus, at omnia sunt inflata; si ultimo detegatur; os fætet intolerabiliter, ut lardum putrefactum tunc pus prodit cinerea materia repletum, ichorosum & purulentum, trahens secum lamellas osseas; aperto osse, medulla tota putrefacta apparet pluribus in locis, novus est morbus, constituens cum Lue Venerea & Rachitide triadem morborum novorum difficillimorum & gravissimorum. Spinæ Ventosæ habemus quotidie exempla in carie dentium, primo enim dolent, tum tument, dein inflantur maxillæ, dolor acutissimus & haud tolerandus fit, putrefacti cadunt & cessat malum.

§. 527. *Signa*. Si corpus ad hunc morbum sit dispositum, nempe si Rachitis, Lues Venerea, vel Scorbutus vel horum morborum diathesis adsit, vel omnes quatuor morbi simul adsint, tum adest dolor, ad attactum non augetur, sed ad calorem lecti, Solis, medicamenti & alimenti; hinc ergo si Medicus tale quid suspicetur, tum attrectare debet locum affectum & rogare, an inde doleat, & tum si inde nullus dolor oriatur, rogare, ubinam doleat, si dicat profunde, & quod sit, quasi os interne displodereturr; & si tum dein dicat, quoties vinum vel Zingiber vel Piper sumpsi, tum dolor exacerbatur, uti & à calore lecti hinc è lecto ad aërem frigidum hauriendum surgunt, & paulo inde levantur, dein si à tempestatis mutatione de majori dolore conque-

queruntur, nempe si Ver ipsis magis incommodum sit, nam *Virgilius* canit

Vere calor redit ossibus.

Si tum simul ille dolor fixus maneat, & levis Febris Hectica adsit, tum scimus morbum hærere in cavo ossis interne; verum caries, quæ hic obtinet, male confunditur cum carie exterioris ossis. *Caries* vero est *solutio continui facta in substantia ossea una cum calcinatione ossis à causa ossi propria*, hic vero à causa in inferiori ossis cavo latente. Sed unde fit, quod cum medulla & ejus membrana atque Periosteum afficiuntur, etiam os afficiatur usque ad Diploën? quia ibi vasa à Periosteo interno & externo concurrunt, & sic cum Periosteum internum male afficitur, tum etiam Diploës male se habet, & inde quoque hoc malum Periosteo externo communicatur, sed hoc Periosteum decies plus dolet, quam Periosteum internum, quia hoc quam fortissime ossi adhæret, & hinc si quam minima distensio vel dilaceratio oriatur, tum dolor fit acutissimus, dum vero hoc Periosteum sic afficitur, tum etiam musculi inficiuntur; hinc Abscessus.

§. 528. Prognosis hic est difficillima, nam si inter lamellam primam & secundam malum tantum hæreret, tum facile fieret exfoliatio, sed hic totum os est consumptum & vix separatio fieri potest, nec mundatio, hinc difficillima curatio. Hæc videntur esse symptomata Spinæ Ventosæ, nempe corruptio ossis, quæ contingit à causa interna imprimis à corruptione medullæ. Hic morbus videtur veteribus fuisse ignotus, sed post Rachitidem & Luem Veneream invaluit, nam hic ha-

habemus cariem à causa interna, quæ cognoscitur à dolore hinc inde quasi vagante; sed caries veterum est morbus Topicus, & non semper Febrim Hecticam habet, quæ cum priori carie semper est juncta. Hic morbus dicitur παιδαρθροκάκη, vide *Aurelium Severinum* de Abscessuum natura à παῖς *Puer* & ἄρθρον *articulus*, & κακὸν malum putavi vero olim hunc morbum curari non posse, sed jam quædam exempla vidi, ubi ægri integre sanati sunt. Nulla est absterſio nisi ab ipsa vita, nam etiamsi putridum linteis eluatur, brevi post renascitur crusta, nulla enim est mundatio & absterſio sine vi circulantium humorum eluentium hoc putridum.

§. 529. Nonnulli Medici hic ad Antiscorbutica confugiunt, quæ hic quoque prosunt, sed ubi morbus jam invaluit, tum non satis penetrant. Hac methodo plures à Spina Ventosa sine magno malo subsecuto perfecte curavi; vidi hic præparata Mercurii nil prodesse, imo Mercurium Dulcem plus nocere quam prodesse. Decocta ex Ligno Guajaco affusa nostris humoribus Balsamica vi ea imbuunt, ne unquam putrescant; adde paululum Cremoris Tartari ad resinam solvendam. Illud lignum est tam resinosum & penetrans, ut imbibere possit omnes humores, sed tanta copia hoc decoctum est assumendum, ut omnis fere sanguis sit hoc decoctum, sed tum simul tecto pallio sudare debent ægri sub instrumento, id est, sub cistella, ex qua modo caput prominet, vel sub craticula in lecto, nam sine sudore nil efficimus, sic vidi sudorem viridescentem perfecte Ligni Guajaci odoris erumpentem; curavi puerum, qui variis locis hoc malo in ossibus afficiebatur, & incisiones ad os usque à Chirurgo in variis locis fa-

factæ sunt, nam illi semper sectionem faciunt ad os usque, tum os cadit, ut quoque in illo puero articulus digiti ceciderat, hunc tamen hac methodo curavi, ut etiam domicellam, ubi jam exstirpatio digiti indicis conclusa erat, imo digitus immaniter intumescebat ab osse intumescente, sed tamen sic curavi nisi quod ille digitus adhuc $\frac{1}{3}$ pars crassior esset, & quoque fere $\frac{1}{3}$ pars longior, quam alterius manus.

Fomentum cum panno ex lana in decocto Guajaci intincto & expresso; fictilia calefacta ante commendata vel stannea hac methodo diu continuata sæpe multum præstant boni, leviusculum acidum est optimum, ut lignum Buxi, Quercus, Sassafras, in omnibus his oleum est copiosum acido mistum.

§. 530. Determinetur vero ad locum affectum in hoc instrumento ab accensu spiritus vini & pannis hoc decocto madidis loca applicatis. Diæta sit tenuis, utatur æger pane biscocto solo & uvis passis tantum, tum mirifice fit promotio ad curationem, sed nil adhibendum pingue vel oleosum interne nec externe, statim enim esset Gangræna ad locum, possunt enim adhiberi antiseptica, id est, condire partem. Ex Lue Venerea affectis, quando osse ita intumuerunt, in quibus nil potui proficere Mercurialibus, intellexi medullam hærere extra circulationem, verum Mercurius nil agit in vasis extra circulationem positis, hinc diu cogitans inveni Lignum Guajaci; verum cum hic oleosa putrefacta materia hæreat, quæ non facile abstergetur, hinc omne oleum omnino vitandum; sic hac methodo domicellam perfecte curavi, si Medicus vel æger superfugiat, sola superest exstirpatio.

§. 531. Hic aliquid dico de parte externa, quando nempe vasa in interstitia ossium hærentia afficiuntur, tum similem curam instituere debemus, & quo magis accedit ad curam §. 529. præscriptam, eo facilius & felicius cura procedit; hæc res vero magni est momenti, imprimis cum Medici omnes semper dicant exstirpationem debere fieri, ut factum hic est in Reverendo Viro; cui ambo brachia amputata sunt. Dicunt vero multi cariem ossium non posse oriri à Periosteo externo, sed quid tum de *Paronychia* dicendum est? *Paronychia* est, *ubi papillæ nerveæ in ultimo articulo digiti Periosteo fixissime incumbentes afficiuntur*, unde dolor intolerabilis oritur, quasi ferro ignito nervi terebrarentur, & si tum Chirurgus non ilico incisionem faciat ad os usque, & Inflammationi & putredini contraria adhibeat, tum intra aliquot dies articulus corrumpitur & cadit, tum vero incisis integumentis ad os usque tinctura Mastiches cum spiritu vini applicanda est ossi, & tum simul Missio sanguinis instituenda, & interne diluentia danda, decoctum Chinæ, Sarsaparillæ, tota vero pars est involvenda medicamentis Anodynis emollientibus v. g. fiat Cataplasma ex lacte dulci cum farina Lini vel Avenæ decocto addendo oleum Lini, & hoc cataplasmate pars involvatur, est optimum cataplasma, quod novi; hæc vero omnia sic externe & interne adhibita malum sæpe tollunt sine incisione, sic ut hæc prius tentanda sunt, si vero his non cedit intra quatuor vel sex horas, tum caries metuenda, & tum nil superest, nisi ut incidatur ad os fere usque & eadem tamen continuanda, sed si malum ad os femoris hæreat, tum hoc fieri nequit, & nil superest, nisi magna Venæ Sectio & dicta simul

ad-

adhibenda. Credo hanc rem a nemine posse in dubium vocari, quin si in medulla malum hæreat, sit pessimum, si in membrana medullæ quoque pessimum, sed prius pejus, si in interno Periosteo tum quoque; sed adhuc curabile est & quo altius malum hæret, eo levius & contra. Si in reliquo osse vel Periosteo externa pars sit affecta, ut non sit liber itus & reditus, sive id accidat inter lamellas sive in cellulis vel in Periosteo omnia fiant, quæ in Spina Ventosa, sed tantum mutato ordine dicta sunt. 1. quia humor vitalis non advertitur, 2. putrescit; quia stagnat in lamellis, cellulis, Periosteo interno, habeturque idem perfecte mutato ordine. In Spina Ventosa primo laborat tantum medulla, sed in his primo exteriora. At mala in medulla pessima sunt & difficillima, sed ad exteriora multo faciliora. Duræ Matris Inflammationis effectus est primo dolor Piæ Matris, dein furor in primo gradu postea incipit homo totus fieri soporosus, & hoc notat jam corrumpi cerebrum. In Variolis visum est, tale quid accidisse ut in Spina Ventosa & Inflammatione membranarum ossium.

§. 532. Curatio est eadem, implebo sanguinem iis liquidis, dein ad summos sudores determinabo.

§. 533. Morbi ossium sunt sequentes, α. membrana medullæ affecta, β. à medulla affecta. γ. à Periosteo interno male affecto, δ. à lamellis osseis & vasis inter eas hærentibus morbosis, ε. ab externo Periosteo læso. Hic vero quo magis morbus ad interiora vergit, eo cura difficilior, nam morbus ab externo Periosteo non ita difficillime curatur, sed à medulla omnium difficillime; hinc Prognosis patet; ad juncturas fit difficillima se-

pa-

paratio, serpit malum ex cellula in cellulam, in medio denso ossis est quidem tardior progressus, sed facilior exfoliatio, hæc est regula universalis.

§. 534. 1. *Inflammatio* est *diapneusis* sive *transpiratio impedita in illa parte.* In Periosteo est membrana, ut in aliis locis, hinc etiam inflammari potest, ut membrana omnium partium; hinc puto, quod in ossibus non levior morbus occurrat, quam qui à Periosteo externo oritur, nam tum interiora adhuc bona sunt, & accessus datur; hinc ille morbus difficilior. Quænam vero inde mala oriuntur? Hæc recensui in doctrina de Vulneribus Capitis, ubi constitit, quod Periosteum sustineat vasa os vivificantia & nutrientia, cum vero illa pars, quæ inde vivificatur, mori debet, hinc Periosteum ubicunque læditur, tum munus suum non facit, & tum os non nutritur nec vivificatur, hinc Periostei morbi faciunt ossis morbos. Causæ videntur esse triplices vel vitio vasis, vel vitio humidi, vel vitio utriusque: vasis obturatio fit à rigiditate vel laxitate, vel enata propria substantia, aut à liquidis crassis acrioribus, aut ab utrisque simul, de his causis satis actum est.

2. Signa sunt dolor punctorius, calor ingens, pulsationis geminatio, Febricula, hæc sunt signa Inflammationis: verum si nullus dolor ab attactu oriatur, nisi musculi profunde moveantur, tum hæc sunt signa Inflammationis Periostei. Pauci vestrum sunt, qui non experti fuerunt Odontalgiam, sed quid Odontalgia? Hæc est duplex, prima est in osse integro, tum morbus hæret in perïdonteo, id est, Periosteo dentium, quod est perfectum Periosteum, vasculis tenuissimis con-

ſtans, tum dolor atrociſſimus oritur, licet cæterum corpus bene valeat, tum tandem fit dentis caries, dens vacillat & per fruſtula excidit. Secunda ſpecies Odontalgiæ fit uno momento, tum oſſis caries nervum nudum afficit, & hæc ſpecies incrudeſcit, ſi æger aliquid dulce, vel nimis frigidum, vel calidum in ore ſumat, ſic quoque idem in reliquis oſſibus obtinet; hinc ergo cum audiamus ægrum conquerentem v. g. de dolore fixo profundoque ad humores, & ſimul Febricula adſit, tum ſemper cogitare debemus de Perioſteo vel oſſe affecto. In hominibus Lue Venerea, Rachitide & Scorbuto laborantibus hoc obtinet, nempe paulo poſtquam in lecto ſunt, maxime dolent, dein ſurgunt, ſed ſi iterum lectum petant, hoc malum lecti tepore recrudeſcit. Si externe oriatur dolor ingens, fixus, obtuſus, profundus ad tactum auctus, vel acutus ſignum eſt Perioſteum eſſe affectum, in ſumma Podagra facile cognoſcitur, quia corpora prius per Podagram emaciata ſunt.

3. Exitus hujus mali ſolus bonus eſt reſolutio, nam hic nec Suppuratio nec Gangræna fieri poteſt, & ſi reſolutio non fiat, tum tandem totum os conſumitur, nam repit à Perioſteo externo ad Diploën, à Diploë ad Perioſteum internum.

4. *Curatur ut Inflammatio.* Nam ſi in Intercoſtalibus muſculis Inflammatio ſit, quantum Medici non faciunt ad avertendam Suppurationem & Gangrænam, ſed hoc raro hic obſervatur, ſic etiam hic eadem remedia conveniunt, atque indicationes ſunt eædem ac in Inflammatione, nempe 1. ut materia inflammans ſolvatur, 2. ut impetus urgens minuatur, 3. ut vas laxetur. Primæ in-

indicationi satisfacimus, α. Venæ Sectione, β. diluendo per Nitrum, sal, aquam & saponaceos succos, γ. ad locum applicando fomenta, ut pars mollis & laxa servetur, δ. per Diætam tenuem; sic quoque in Odontalgia Venæ Sectio instituatur, dentur diluentia fomentis ori applicatis, tenuisque præscribatur victus, sic sæpe conservatur, si id fiat in initio Odontalgiæ.

Avertatur. Vetus Medicina incubuit, ut inveniret remedia, quæ à loco ad locum materiam & motum derivent, sic si quis dolore ad brachium v. g. ad animi Deliquium usque laboret, tum Venæ Sectione locus est debilitandus, externè laxandus & macerandus, ut impetus ad loca exteriora derivetur, si vero obstinata sit Inflammatio & non cedat, tum Chirurgus debet incisionem facere, sed hic labor, hoc opus est, Chirurgus quidem potest per membranam Cellulosam facile secare, sed ulterius vix audet, nam hic requirit primo cognitio decursus magnorum vasorum & nervorum, secundo decursus musculorum, & insertionis, quod ultimum in vivo facile invenitur, si modo ægro jubeatur, ut edat actionem illi musculo propriam, tum ibi, ubi musculus desinit, oritur eminentia, & in toto decursu tensio, tum hic locus est vitandus; verum decursus vasorum & nervorum ex *Vesalio* & imprimis *Eustachio* intelligitur, plures hic vobis commendare non possum, sed cum sæpe natura ludat in cursum nervorum & arteriarum, hinc primo per cutim una cum membrana Adiposa sectio fiat, & tum abluatur, & hac ratione ulcus apertum relinquatur per unum diem, nam ab incisione integumentorum nullus metus Hæmorrhagiæ est, nec à scissione nervi, tum vero secundo die videri potest, an etiam

nervi vel vasa magna ibi locentur, & si non inveniantur, tum sectio fiat ad os usque & sic Periosteum abstergeri potest. Si simplex sit Inflammatio, Missio Sanguinis est optima, sed in Rachitide, Lue Venerea, & Scorbuto non convenit, tum commendatissima sunt decocta dictorum lignorum, ut Guajaci, trium Santalorum, Sassafras, Bardanæ pro pauperibus, pro ditioribus Chinæ & Sarsaparillæ; & simul applicentur fomenta, sed si simul Lues Venerea adsit, tum salivatio per Mercurium est anceps remedium, nam aliquando curatur, aliquando non & relinquitur tumor; melius conducunt superius dicta, nam à Mercurio glandulæ quidem purgantur, sed vix inde interiora ossium.

§. 535. Si Suppurationem arcere non possimus, curabo hanc ut causam Suppurationem facientem, & hanc extrorsum determinabo, aliter abradet plus Periostei fibras ab osse subjecto, sic oritur major caries; hinc optimi Chirurgi unica incisione penetrant ad ipsum os, etiam dum violenta est Inflammatio, scopus est, ut materia suppurari incipiens extravertatur. Notum est in digito sæpe oriri dolorem intolerabilem in uno puncto, pars tumet, calet, dolet, & ardet, Chirurgus advertens, sine causa manifesta subitam videt Inflammationem, licet externè nulla Inflammatio appareat, Chirurgus scit ibi os nudum esse, pulpam multam non carnem vel musculos, hinc adeo intumescit, Chirurgus hæc videns putabit esse Paronychiam, applicabit emollientissima Emplastra, si per dimidiam horam vel totam ad summum non tollatur dolor, incisionem faciet usque ad os, ubi dolor est, addit spiritus vini cum Mastiche, Olibano, & sic nervi punctura tollitur.

Si

Si id non fiat, totum os cariosum excidit, nisi prius æger moriatur præ summo dolore.

1. Dolor violentus, calidus, profundus, ad levem tactum acutus oritur.

2. Ingens pulsatio, Febris, quæ facillime noscuntur, sed quid est *Horripulatio?* Si cui Inflammata vasa rumpantur, tum semper fit Horripulatio (Belgice *Huivering* Gallice *Frisons*) hoc fit, quia si una pars rumpatur, tum vasa laxantur, hæc quoque fit, si aditus ex arteria in venam laxetur, à quacunque causa fit, sicque homines utcunque sani accipiunt hunc motum, nam hac ratione fit frigus & concussio per artus, unde horremus, si ergo jam hæc omnia adsint, & Horripulatio sequatur, tum scimus Suppurationem fieri.

3. *Absentia*, id est, si dolor bonis signis absit, si gravitas in parte & tumor.

§. 536. Tum pars suppuratur, hinc tum exeditur Periosteum & oritur ossis macula, & hæc ossis pars peribit & Gangræna fiet, id est, quando pars non recipit nec dimittit humors, si tum Periosteum consumptum sit, tum ulcera & fistulæ postea fiunt, & tamen Suppuratio fieri nequit, quia exitus non datur, Suppurationem esse factam scitur, si gravitas & pondus in loco sentiatur, locus parum distendatur, & dolor fere est nullus, tum Suppuratio Periostei facta est, id est, consumptio vasorum in os pergentium & ex osse egredientium, hinc os nudatur, id est, suis vasis privatur. Fluctuatio in loco externo docet Abscessum, at in profundo Periosteo difficillime hoc cognosci potest, nisi signa Inflammationis antea adfuerunt; hinc optimi Chirurgi sæpe non advertunt signa Abscessus, nisi ubi materia maxime corrodens vicina erumpere tentat; unde scimus

 diu-

diuturna interna mala maxime orta esse ab Inflammatione Periostei.

§. 537. Hic morbus dependet à Lue Venerea, Scorbuto pessimo, vel horum miscela, Rachitide.

Corrumpet. Quia pus attinget ossis lamellas.

§. 538. *Ilico.* Novi enim homines inde mortuos.

Aperiendus. Nam profunde ut ad os & Periosteum accessus detur, si vero os videamus cariosum, tum instrumento ferreo instar cunei quo ad formam perfodiatur, & inspergatur gummi Sarcocolla Terebinthina cocta vel Mastiche, Olibanum, vel Elemi ad ignem inspissati, tum parva fiet exfoliatio, & Periosteum citissime à natura recrescit. Quando pus juxta has decurrit Periosteum secedit ad articulos, tum ibi horrendæ fiunt Inflammationes, sed si bona fortuna pus decurrat inter musculos, & in quadam parte faciat Abscessum, tum hoc depurato, æger curari potest, sed tamen in Abscessu apertura facta non tam facile curari poterit Abscessus, nam illud pus hæret in gyris & sinibus Cellulosæ membranæ super Periosteum, hinc Chirurgus aperit in uno loco, non tamen per hunc aditum pus extrahere potest, qui hinc inde in gyris latitat. Contingit aliquando puellam pulcherrimam ludendo in platea ad os femoris ad acetabulum sensisse dolorem maximum perstantem, puella miserrime claudicans à Medicis, Chirurgis optimis & me ipso examinatur, os bonum fuit inventum, sed tumor triplo major erat, quam naturalis, omnes concludunt esse ingentem puris collectionem seu Abscessum, sed undulationis vel fluctuationis signa aderant; Chirurgus lanceola incidit ad os usque, nil invenit,

nec

nec exiit nisi humor paucus, sed hac apertione tunc aliquid facilioris gressus conciliatus fuit illi loco, hinc Abscessus est aperiendus, licet quid dubii subsit, cavendo nervos, venas, ac arterias, hinc aliqua prudentia opus est, dum scalpellum adigitur, quia omnes venæ & arteriæ non ejusdem loci sunt; ergo prudentes Chirurgi nunquam sibi soli hoc sumant. Dein os purum redditur plumaceolo ad fundum crasso & sicco, quod sequenti die affluxu humorum ita extenditur, ut vulnus dilatet, tum, ossi nudato, inspergitur pulvis Euphorbii, qui carni non nocet & os optime curat, dein pulvis aliquis Catagmaticus ex Myrrha, Benzoë, Thure, Mastiche &c. sic os optime concrescit, postquam denudatum & depuratum est.

§. 539. 1. Si tumor, ardor magnus, rubedo ingens, dolor summus, Febris magna adsint, signa sunt Inflammationis violentæ, quo hæc symptomata majora sunt, eo pejor morbus.

2. Id est, si pars frigida & livida sit, vel omnis dolor ab illa parte paulo evanescat sine ullo bono signo.

3. Supra Periosteum incumbunt tendines, vagina musculi, adeps, cutis, jam si caries sit profunda, omnia supposita tument, quia à gangrænoso & carioso osse omnia teterrima exhalantia Inflammationem faciunt, & vicina corrumpunt. Per Gangrænam hic intelligitur, si Periosteum & ejus vasa sic sint destructa, ut nullam habeant communicationem cum succo vitali influente & redeunte.

§. 540. Tum fit fere Sphacelus.

§. 541. Nil in os à nervis adfertur, tum marcescit, & quod in osse quiescit, fiet acre, putri-

tridum & corrosivum, tunc cadit os instar cinerum vel quasi esset in cineratione combustum aut putrefactum; omnis humor nostri corporis stagnans vi caloris fit acerrimus & corrosivus, ut patet in durissimis ossibus dentium, ubi Periosteum, quod maxillam in alveolis obvelat, inflammatur, unde Odontalgia oritur. Os cariosum fit friabile, si humore acri stagnante factum sit, tunc contagio crescit, confirmant id Malpighiana & Haversiana observata, lamellæ formant cava, intermediæ sunt series vasculorum, si Gangræna vel caries consumpserit unam lamellam, tum hæret in lamella secunda à Periosteo, hac ratione caries serpit quo ad profunditatem, si serpat insinuatione ad longitudinem, fit exfoliatio, prior dicitur desquammatio.

§. 542. Hic vero ægro est proponendum, an malit mori præ doloribus cruciatibusque acerrimis, an vero malit partem incidi, si concedat, tum superiora viva incidantur, & 1. nudatio fiat, 2. mundatio, 3. applicetur Emplastrum, & fiat injectum ex decocto Camphoræ, Myrrhæ, Aloës, Alliariæ, Croci cum Sale Ammoniaco, hacque ratione intra viginti quatuor horas fiat separatio marginis. Tum vero humida non ita magis requiruntur, sed tum inspergatur pulvis ex Olibano cum Aloë & Succino, tum plumbum siccum imponatur; quomodo vero fit ossis separatio? Veterum Methodus erat per Caustica vel per Causticum actuale, id est, ferrum candens, verum hoc in osse fieri non potest; hinc separatio fiat Methodo *Belloste* perforando hinc inde non admodum profunde per ferrum, & tum vasa viva protuberant, si vero nulla vasa viva sint, tum os Sphacelo est affectum. Si Periosteum gan-

gangrænosum sit, locus ad os usque est incidendus, nullum enim aliud remedium datur, ut gangrænosus ichor putrefactus acer exire possit, tunc addenda sunt mundificantia ut ex Aloë, Myrrha, Galbano, Sarcocolla, similibus cum Vitello ovi, Terebinthina, ac parum mellis admisto optimum fit mundificans & detersivum. Si parum colorem mutaverit, inspergatur parum succi Euphorbii, si multum, pulvis Catagmaticus ex Mastiche & similibus, donec ex osse emergant apices vel papillæ rubræ. Si Periosteum internum inflammetur, habet causas & effectus eosdem, quo ad os internum vel abibit in resolutionem, vel Suppurationem, vel Gangrænam, vel Sphacelum æque ac in osse exteriori; unum tantum est discrimen, quod materia non exhalare possit, hinc prius corrumpitur, antequam quid externe appareat; talia exempla sunt apud *Hildanum* & *Ruyschium.* An vero hoc ad *Paronychiam* veterum, vel *Panaritium* referri non potest? Difficillime est dictu, nam nemo scripsit, quid sit Paronychia, sed hic morbus imprimis oritur ad primum articulum digiti vel pollicis, ad manus imprimis & pedes quoque, quandoque oritur circa radicem unguis vel ad latera vel ad anteriora, in digiti pulpa paulo supra insertionem tendinis Flexoris. Dicitur Græcis νόσος τȢ παρὰ ὄνυχος, id est, *morbus circa unguem*, ubi ille morbus primo fit, oritur illico intolerabilis dolor, qui nullo dolori est comparandus, ita ut ipsum cerebrum afficiat, si per duas horas sic duret, tum purpureæ maculæ oriuntur, totumque os carie afficitur, si in pollice, tum se usque ad dimidiam partem radii extendit, si in uno ex digitis, tum ad humerum usque, inde patet malum hærere in expansione membranæ musculo-

sculosæ, nam musculi digitorum usque ad Olecranon pergunt, & dein musculus Biceps & Deltoidis dant membranam se expandentem supra omnes musculos, hinc tum malum huc usque proserpit, sed pollicis musculi ad dimidium radii inseruntur, & hi quoque non in armillam hærent ad Metacarpum, sed propriam habent, hoc *Duverney* invenit, est ergo *Paronychia inflammatio acutissima hærens in expansione membranacea musculorum, quæ tenditur supra musculos, & tandem ad digiti finem pergit supra insertionem tendinum.* Inflammatio, ubi supra tendinem oritur, ibi manet, & hæc membrana videtur multo tensior, hinc dolor acutissimus oritur, quæ Inflammatio intra paucum tempus fit, uti ad dentes, qui morbus non est Periostei, sed hujus membranæ. Sed cur hic tantummodo observatur? quia hæc membrana ibi loci est tensissima, hinc si paulo major sit tensio, vel tumor adsit, tum ille dolor diu perdurans hujus membranæ Inflammationem facit, hic præterea nullus musculus, nulla pinguedo ponitur, sed modo Periosteum, & quia hæc membrana est tenuissima, si ibi extensio oriatur, tum Periosteum comprimitur. Cur hic dolor in toto corpore similis non invenitur? Quia nervi in magna copia colliguntur. Cur hic non fit bona Suppuratio sed semper Gangræna? Hoc fieri videtur, quia vasa nimis subtilia tumescunt in seipsum, hinc substantia non extrorsum vertitur. Hic morbus æque facile ac alius ossis morbus vel Inflammatio curatur, si modo illa tensissima membrana laxa reddatur, hinc tum Venæ Sectiona instituta Emollientia applicentur ex farinosis Avena Secali coctis, in lacte cum oleo Olivarum; si vero hæc intra quatuor horas nil juvent, tum incidatur uno mo-

momento in medio, non ad Periosteum usque, sed tamen eo usque, ut pars extendi possit, & tum postea eadem Emollienta applicentur, si hoc non fiat, caries oritur intra paucum tempus, quia nullibi sunt plures nervi quam in hac parte, & Periosteum hic est tensissimum, hinc si ibi oriatur Inflammatio, tum os nimis compressum cariosum redditur.

§. 542. Nunc huc usque vidimus, quid ossi accidere possit à Periosteo externo læso, & quomodo os inde afficiatur, raro enim os videtur affici ex proprio malo, sed fere semper à Periosteo externo vel interno vel medulla ejusque membrana; quomodo vero os afficiatur à Periosteo externo vidimus, simulque fieri dixi de morbo extremos articulos digitorum occupante Panaricio seu Paronychia dicta & rationem dedi, cur hic tam mira sequantur symptomata.

§. 543. *Periosteum internum*, id est, illa membrana, quæ ossis concavam partem tegit, quæ pars hæret inter membranam medullæ & concavam ossis superficiem; cur vero rarissime hic Inflammatio contingit? 1. quia hic vasa & humores sunt tenerrimi, 2. quia hic motus adest parvus, 3. quia frigus externum non accedit, aliter quoque ac alia corporis pars inflammari posset, hinc ibi raro fit Inflammatio nisi in Lue Venerea, Rachitide, & Scorbuto pessimo.

Quoad os internum. Ubicunque sanguis stagnat in arteria motus & propulsio continuatur, & ibi quoque fit idem effectus nempe Inflammatio, in quocunque demum sit loco.

Exitus. Inflammationis exitus est resolutio, Suppuratio, Gangræna, Sphacelus, & Scirrhus, hi sunt effectus Inflammationem sequentes. Scir-

rhus vero hic fieri nequit, quia non eſt locus glandulofus. Sphacelus fieri non poteſt, quia interiora lædit, nec quoque Suppuratio, quia pinguedo non mutatur in pus ſed in rancidum liquorem; cæterum hic morbus cum Inflammatione convenit, imo Suppuratio fieri nequit niſi in vaſis liberis, nec quoque in loco clauſo, tum enim non fit pus ſed ichor.

Ob denegatam. Materies hic mutata fit putrida & acris, quia exhalatio impeditur, ſinus ſeu fiſtula, in qua ſe explicat, aperiri nequit & quia hic hæret in loco calido, inde hac ratione degenerat, cum vero liquor ſic degeneratus exire nequeat, non aliter fieri poteſt, quin ſimul medulla afficiatur, nam hæc oſſis membrana vix attrectatur, quin ſtatim diffluat, niſi arte præparetur, hinc tum totus effectus cadit in medullam ſubjectam.

Unde medulla. Facillime putredine afficitur, uti ſæpe videmus in boum medulla in menſa, illa enim medulla ſemel putrefacta non redit in naturam ſuam blandam, nam difficillime oleum quodvis rancidum iterum corrigi poteſt, imo nil horridius eſt quam oleum putrefactum, unde auctores de Peſte dixerunt, nil magis hunc morbum propagare, quam olea pinguia, nos enim carnem ferre poſſumus, non vero oleum, nam qui oleum putridæ medullæ comedit, ille vix toto die ſibi ſaporem ex ore detergebit, hinc patet, quanta mala inde oriri poſſint.

Totum inde os. Os habet vaſa Perioſtei interni & externi, ſi omnia vaſa ab oſſe ablata vel putrefacta ſint, quod idem eſt, tum oſſis gluten perit, nam os aliter materia conſtantiſſima, & vix calcinabili conſtat, illa vero conſtans materia eſt gluten, quod eſt oleum, quod nulla ignis vi ſine

aperta

aperta flamma diuturna ab osse separari potest, si ergo illud oleum deficiat, tum fit caries, & totum os in cariosa fragmenta resolvitur.

§. 544. Ponatur os fœmoris lædi primo medulla intacta, sed Periosteum internum inflammari & suppurari, pus autem non potest transire per os, nec quiescit, sed calet, movetur, corrodit vicina, tum totum os coërcebit humorem pessimum corrosivum. Si medulla prius sit corrupta, tum primo os non læditur, quin prius Periosteum internum læsum sit, sed Periosteum internum inde afficitur, hinc idem erit effectus, cum nulla sit differentia nisi temporis mora.

Vix. Si morbus eo usque perveniat, ut tota medulla conversa sit in ichorem rancidum, tum nulla spes curæ, nam inde fit ossis caries, quæ est quasi Gangræna ossis, nam Gangræna est vasorum advehentium & revehentium ineptitudo ad munus exercendum, id est, ut nil advehant nec revehant, hinc ad hunc morbum curandum, tum nova vasa essent creanda, ergo cura est impossibilis, licet multi Chemici jactent se hoc præstare posse, cum ***Paracelsus*** in sua Chirurgia majori dicat, nullum medicamentum posse vasa perdita integre facere recrescere, cum vero ille sic loquitur, qui aliter sat magnus jactator fuit, multo minus hodiernos Medicos id præstare posse puto. Lues Venerea mihi videtur hærere in solo pingui, non ergo in sanguine nec in sero.

§. 545. *Signa.* Si auctores consulamus, vix aliquid invenimus, sed ex his Phænomenis Diagnosin formare possumus, curabile vero cognoscitur id malum, si adhuc consistat in Inflammatione, tum enim adhuc vasa sunt integra, & humores non valde corrupti, sed jam quæro, unde cogno-

scatur, quod Inflammatio Periostei interni adsit? 1. Si Febris continuata semperque eadem ratione perdurans adsit, nec interim sit intermittens, nec Quotidiana, nec Tertiana, nec Quartana geminata, nec Febris Hectica, tum Medicus concludit in hoc ægro adesse Diathesin inflammatoriam. 2. Si ergo talis Febris adsit, nec tamen Inflammatio externe appareat, tum Medicus dicit, hoc est signum Inflammationis, externe enim non video, hinc interne esse debet. 3. Si æger dicat, os mihi profunde dolet, quasi dissiliret, si tum ruditer tractando dolor augeatur, tum os interne esse affectum noscitur, & si talis Febris accedat, tum notio est eo certior.

Nulli remedio. Nec Embrocho nec fomentis cedens, si vero Podagra vel Rheumatismus esset, tum parum remitteret.

4. Si vero æger tum simul dicat, in lecto vel à motu musculari dolor augetur, tum hoc est signum, quod pars profundius agitetur, & quod ibi inflammatio adsit, si tum simul nec Emplastris nec Unguentis aliquid proficiamus, tum certi sumus (cum nulli in osse adsint nervi) Inflammationem adesse, si vero illa pars non resolvi possit, tum omnia mala cariosi ossis & corruptæ medullæ fiunt.

§. 546. Hic autem nil plus facere possumus, quam natura vel ars admittit, cum Medicus sit tantum naturæ minister, hinc nil facere potest, quam impedimenta curationis tollere. Ergo generalia supersunt agenda, si talis oritur dolor descriptus in ossium cavis, tum curamus ut Pleuritidem, si dicas id solum non sufficere, non nego, sed forte sufficeret, si juxta generalia Imflammationis curæ facio id, quod possum, Medico tamen ad

ad hunc morbum maxime est attendendum, cum Inflammatio hic potius sit Chronica quam Acuta, ut homini Hydrope laboranti accidit (quamvis Hydrops prorsus ab Inflammatione absit) tunc non audemus mittere sanguinem, id enim esset occidere ægrum, quia illud pauxillum boni sanguinis, quod ad vitam superest, tolleret. Si à magno cursu dolor ad tibias summus & Febris oriantur, & æger ad pressionem de doloris augmento conqueratur, nullo apparente tumore, sed si moveatur, sentit dolorem augeri, concludo morbum in interioribus ossium hærere, tum diluo sanguinem, instituo Venæ Sectionem, tum acria irritantia demulcenda sunt per medicamenta Anodyna, oportet locum affectum in suis vicinis maxime laxare per fomenta aquosa farinosa, & sane cura in Odontalgia quam optime hisce modis succedit, postea Antiphlogisticis adhibitis dolor & Febris minuuntur, sed non integre tolluntur, tum non amplius metuitur Inflammatio, tum dabo decocta Chinæ, Sarsaparillæ, Bardanæ, Scorsoneræ, Radicum Graminis, Tragopogonis, Quinque Aperientium, & tum sudorem provocabo sub craticula ope spiritus vini, diæta sit tenuis ex pane biscocto vide §. 529. Spina Ventosa, quæ his signis observatur, si adhuc sit in statu Inflammationis hac methodo tolli posse videtur, hæc cura apparet crudelis, sed alia methodo nil præstare possumus, hæc cura inservit ad Suppurationem præcavendam.

§. 547. Si nempe Periosteum internum labefactatum sit & medulla in ichorem conversa, tum quæso quid remedii genus, forsan putes os perterebrari posse & sic materiam educi, id quidem fieri potest, sed tunc tamen os Periosteo nuda-

tur,

tur, hinc eadem mala regenerabuntur, & tamen ossis caries quoque manet, tum nil agendum nisi exstirpatio, si operatio institui possit, vide caput de Sphacelo; si vero nobis adhuc aliquid promittere possimus, id erit à Decocto Guajaci, Buxi, Sassafras, Santali Rubri, Citrini vel Albi cum sudatione in cistella cum spiritu vini vel sub craticula, ut hac ratione quasi Febris oriatur, & omnia sudando moveantur. Mercurius sæpe adhibetur, qui in glandulis quidem morbos curat, at difficillime in ossibus, quo enim plus salivæ educitur, eo crassiora ad partem remanent, & vidi semper quando malum in interioribus ossis erat, Mercurium magis obfuisse quam profuisse; non vero in externo Periosteo.

§. 548. Hic miseram Tragædiam propono, cujus Catastrophe est exstirpatio vel mors ægri.

A tumore. Hinc dolor fit acerbissimus, talis dolor sæpe oritur in hominibus Lue Venerea laborantibus, sic ut adfuerim hominibus bene mentis compotibus, qui precabantur, ut modo caput pertunderetur ad mortem accelerandam, & sic à doloribus liberarentur, hic enim dolor est stricte permanens & dilacerans.

Ab Acri. Si exhalationes putridæ accedant ad Periosteum externum, tum erosio fit, & dicta Symptomata geminantur.

Incumbentia. Tum omnes musculi omniaque integumenta fiunt fungosa & replentur materia non exhalante, turpi & fætida.

Lento contagio. Quia vasa sunt parva & motus lentus.

Membrum perit. Nam acris ichor hic colligitur, qui se non manifestat, nisi ipsi via paretur, vel sibi viam aperiat, & si ipse ichor hoc faciat, tum

tum omnia jam sunt corrupta, quia Periosteum externum jam corrosum & corruptum est, hocque inficit Panniculum Adiposum incumbentem, ergo musculi modo in medio hærent non affecti, hinc Sphacelus dici nequit, tum exstirpatio fieri non potest, ægri moriuntur, hoc vero malum jam descriptum oritur à medulla vel Periosteo interno male affecto. Hæc putredo vocatur rancescentia, quæ nulla loca plus infestat quam ossa. Si os à putrefactione extendatur, tum fibræ Periostei interni distenduntur, unde fit dolor horrendus, quasi sensim dilaceraretur fibra post fibram, tum pars maxime est spongiosa, ichorosa, semis rigida & flaccida, donec cadat; hæc etiam ab Odontalgia accidunt.

§. 549. *Lues Venerea.* Quantum videre potui, videtur mihi venenum Venereum nulli rei magis permisceri quam pinguedini seu in Cellulosa membrana *Ruyschii* seu Adiposa veterum seu Musculosa, seu in pinguedine ossium, & puto semper radicari in pinguedine, hinc huic quæsito respondetur, ubi quæritur, quare ossa tam fæde afficiantur in Lue Venerea? Notum enim est, hunc morbum in pinguedine radicari, & glandulas quatenus pingues & Panniculum Adiposum affici, hinc per pinguedinem palati & narium disseminatur, ossaque afficit, quia plena sunt pinguedine, unde non mirum est, quod ossa hac ratione afficiantur, hoc vero probatur, quia ægri, qui curantur à Lue Venerea, sic debeant macilescere, ut nil pinguedinis supersit, aliter recrudescit malum, hinc huc cura per salivationem vel decoctum lignorum exsiccans peragitur. An non in Podagra simile quid obtineat, nam ibi à ligamentis & Periosteo externo affecto caries fit.

Quo-

Quoties Lues Venerea occupat oſſa à parte Perioſtei externi, tum curari poteſt per Mercurium, ſed quando hæc affecit medullam, tum tota oſſis moles deſtruitur, & curari non poteſt per Mercurium, nam per Mercurium nil proficitur, per ſudorem tantum agi poteſt, quando materies eſt mutabilis, ſed hic non eſt mutabilis.

Scorbutica. Plures ſumunt hanc Diatheſin, tanquam à Lue Venerea veniret, verum cum Scorbutus poteſt peſſima mala facere ad dentes, quid ni ad alia oſſa? in hoc morbo gingivæ gangrænescunt, & in tabum mucoſum quaſi, putridum liquescunt, denteſque fiunt carioſi, legatis quæſo hoc Diarium de his tribus hominibus, qui in Groenlandia in *Spitzbergen* hybernare voluerunt, ubi ultimus ſcripſit, quomodo ſint mortui cum dolore ad omnia oſſa, ergo Scorbuto, & ille ſcribit, ego jam ſentio me quoque mox moriturum, & quoque mortuus eſt, ille vocabatur *Joris van Spitzbergen*, hinc Scorbutum non improprie nonnullis Belgarum dicitur *Scheurbot.*

Rachitica. In vera Rachitide omnia oſſa tumeſcunt, & omnes dentes nigreſcunt, & male afficiuntur; in hoc morbo oſſa in cariem abeunt, ſi diu duret, ſed tamen ſæpe ſanantur, ſi vero oſſa in Lue Venerea carioſa fiant, peſſimus eſt morbus, in Scorbuto vero caries non eſt tam frequens niſi ad dentes & os femoris, à Rachitide omnia oſſa afficiuntur, hinc cum hi morbi veteribus vix noti fuerint, hinc caries tum non videtur adeo frequens fuiſſe, nam *Hippocrates* quidem dicit περὶ κεφαλισμῶ tantum qua ſideratio foret ab extremis cauſis, ſic etiam *Celſus* de ſubitanea ſideratione ſcribit, ſed a contagio in his ſuſcepto hoc malum producente apud veteres nulla fit mentio.

Gum-

Gammi. Hæc vox in Nosocomiis Italis primo est inventa, est *tumor ortus circa os vel Periosteum, tenax, non plane durus, sed tanquam gummi, digito cedens, figuram impressam recipiens, fixus hærens ad os*, qui oritur, si membranæ Periostei in suis stratis, & vasis incipiant infarciri humore lento, qui ire tamen & redire nequit; hinc est *tumor præternaturalis à lamellis osseis ab invicem discedentibus ob Inflammationem vasorum inter lamellas positorum, qui tumor in osse extrorsum delatus cum dolore satis magno & tenacitate adhuc facile cedente.* Tunc lamellæ adscenderunt & hac ratione hunc tumorem fecerunt.

Tophus. Itidem vox Nosocomiorum, vocatur *tumor circa ossa mollis quidem, sed sic ut cornua vituli vel rostra avium primo emergentia referat*, oritur, si lamellæ ossis & Periostei externi infarctæ duriores fiant, est ulterior quam gummi.

Nodus est major gradus quam Tophus ejusdem naturæ sed durior.

Exostoses sunt duplices vel lamellarum ipsarum ossearum vel aliquando omnes lamellæ exesæ sunt, & solæ lamellæ tenues factæ sunt extrorsum elevatæ. Exostosis est, si tumor durus in substantia os deformet, & tam durus sit, ut quasi ipsum esset os, in thesauro Raviano videbitis Exostosin à lamella ossea elevata cum succo duro quasi osseo insperso.

Abscessus est, si partes ossis Cellulosæ vel membranacea vasa suppurari incipiant, cellulæ rumpuntur, & os abscedit, hoc est, quod vocat *Hippocrates ἀπόςασιν*, hinc Abscessus dicitur fieri circa molles ossis partes ad juncturas, Abscessus in osse triplici modo fieri potest, 1. quatenus Epiphysis adnato ossi ab osse recedit, ut si Trochanteres

teres femoris ab osse femoris recedant. 2. In lamellas, ubi latiores discessus substantiæ osseæ ad articulum. 3. In ossea substantia vel inter lamellas vel maxime Diploë, nam Abscessus nil aliud est, quam quid vasa obstructa & inflammata faciens, & convertens in suppurationem, sed Abscessus in osse est exfoliatio.

Caries. Si os careat nutrimento & glutine, id est, si Periosteum internum & externum consumptum sit.

Spina Ventosa est caries à labefactato osse ab interno Periosteo vel medulla corrupta.

§. 550. Naturalis color ossis est subcæruleus, candidus, eodem modo, ut sanguis ruber per venam & cutim albam externe non rubrum calorem dat, vel subcæruleum, sic etiam ossa per se alba à stratis vasorum pellucentibus fiunt subcæruleæ, hoc quoque videmus in Sceleto ad demonstrationes Anatomicas præparato, cujus ossa à pinguedine non sat orbata, sic iidem colores usque ad nigram percurrunt, hinc naturalis color est subcæruleus, ut apparet in tunica Adnata oculi, qui oritur à multitudine vasorum Periostei ossis, color albus designat Inflammationem & vasorum compressionem, flavus putredinem, cinereus Gangrænam, lividus & niger Sphacelum.

In album pinguem. Ac si esset lardum, tum vasa contusa & perdita sunt, sicque porro malum augetur, pro ut colores ponuntur. Color naturalis dentium non est candidus, sed subcærulescens, si vero dens male se habeat, tum 1. fiet albus, dein flavus, tum cineriteus, nigrescens, & tum cadet, si enim quis velit reddere dentes candidos, tum vulgo sumit Vitriolum & spiritum Nitri,

Nitri, & ita destruens omnia vascula reddit dentes albos sed facile caducos.

§. 551. Sic si quis acida acerba edat, tum dentes dicuntur longiores fieri & re vera fiunt, nam sic partes osseæ levissime ab invicem secedunt, hacque ratione dentes obstupescunt, ut dicere solemus, nam acida ossibus inimica sunt, sic videntur horum ossa instar ceræ mollia esse facta à simili causa, ut *Parisiis*, *Lugduni in Galliis*, & *Amstelodami* exemplum habuimus.

Inæquale. Quia vasa attolluntur, & hinc lamellæ non æqualiter elevantur.

Spongiosum? Quia vasculis caret humoribus repletis & lamellæ secedunt.

Friabile. Omne os violentissimum ignem sustinet, antequam redigitur in pulverem seu terram, sed si nulla aqua nec oleum magis adhæreat, tum ilico cadit, si attingatur: verum si tum iterum in aquam vel oleum immittatur, tum os denuo durescit, hinc os privatum oleo & aqua cariosum fit.

§. 552. Nam ut *Hippocrates* jubet, sapores uti & odores sunt distinguendi: si a peritis Chirurgis petatur, an ulcus sit cum mala Diathesi, tum subolfaciunt Emplastrum vel Plumaceolum, si tum fætorem percipiant instar lardi rancidi, tum dicunt os esse affectum, quia medulla & lardum eadem rancitate afficiuntur; ille fætor est similis ac in cavo dente, caries ibi hærens putrescit; quo plus est olei in parte, eo fætor major, hinc in medulla est tantus fætor, quia minus est salis & plurimum olei.

§. 553. Simulac os primæ phalangis digitorum carie afficitur, tum omnes membranæ tumescunt, non inflammantur, si incidantur, tum non sangui-

guinem fundunt nec pus sed ichorem, hoc fit, quia tendo ossi annectitur, & Cellulosa membrana expanditur, si ergo hæc materia maligna eo pertingat, tum materia in cellulis hærens quoque denegari cogitur.

Labia inversa. Non plana nec mollia nec subsidentia sed retorrida, quia omne inferne hærens facit, ut externa magis protuberent, & sic eructata labia cutis deprimit, hæcque labia à pinguedine fiunt, ut quoque de Cancro notavi, hac quoque ratione gingivæ in dentium carie reflectuntur, simulac ruptura facta est.

Sanies clara. Quia materia tantum exit per illa parva vasa non vero per magna ulcera; talia sine causa recrudescentia semper habent sedem in pinguedine, cum vero pinguedo sola sit sedes ulcerum, hinc ibi facile fieri possunt.

Parvis Squamulis. Quæ sunt parva ossis secedentis stigmata, quæ vasis sunt orbata.

Recrudescentia fit v. g. caries dentis; illa etiam propagatur ad alios dentes, hoc vero impeditur dentis cariosi evulsione; vel reddendo dentem mortuum; ut fit per plumaceolum intrudendum spiritu vini Camphorati, vel spiritu vini cum Euphorbio vel oleis destillatis aromatis imbutum, quæ ossa & vasa exurunt, Chirurgi sæpe vulnera per annos curant cum Lapide Infernali vel simili Caustico; tum crusta inducitur loco affecto, & sic quasi clauditur, verum cito recrudescit, hoc enim natura sic facit, ut si materia maligna hæreat vel appellat ad locum, claudi non possit.

Rebellio. Chirurgi sæpe conqueruntur se optima detergentia adhibuisse ex Aloë, Croco, & Myrrha, & optima abstergentia de Balsamis ut de Co-

Copaiva, de Peru, sed dicunt se tamen nil efficere potuisse, sed hoc fit, quia ulcus non potest deduci ad cicatricem, antequam vulnus sit factum, & vulnus quoque est, donec heterogeneum absit.

§. 554. *Cur caries?* Os nutritur à duplici vasorum genere nempe à Periosteo interno & externo, hinc ossa Diploën habent, ubi hæc vasa conveniunt, ut antea dixi *Ruyschium* demonstrasse, hinc si Periosteum externum sit affectum, tum sæpe Diploë est bona, & si tum bona separatio fiat, tum recrescit Periosteum & sic curatur.

A Lue Venerea. Hoc malum hæret in oleo, hinc si quis posset ex hoc sulphure elicere illum spiritum incolam, tum morbus sanatus esset, sed hoc nemo potest, nisi omnem pinguedinem solvat & educat, tum iterum bonis succis ægrum repleat, si vero parum pinguedinis relinquatur, recrudescit malum, hinc hæc caries difficillime curatur, licet *Fernelius* per rastrum os tibiæ excusserit, quod in aliis ossibus fieri nequit, cum ergo Lues fere semper occupet oleum & oleum tenaciter adhæreat, & difficulter abluatur, si ossa afficiantur, tum hæc Inflammatio, quatenus pinguia vasa afficit, est pessima, & dein quoque ad interiora & medullam pergit; Lues Venerea non agit multum in sanguinem, sed malum semper in illa pinguedine nidulat, videmus enim hos homines æque bene bibere & edere, sed tamen totam pinguedinem consumi, sed ubi hæc putredo devenit (ut in Spina Ventosa) ad medullam ossium, tum ipsa salivatio non prodest, neque sudor solus nisi Methodo proposita, quando autem per Mercurium funditur tota pinguedo & sub specie salivæ edu-

educitur, tum virus Venereum una cum pinguedine eliminatur.

A Spina Ventosa. Hic morbus semper secum habet magnam diathesin, nam rarissime oritur, nisi totum corpus prius labefactatum & affectum sit, medulla enim hic prius afficitur, hacque ratione malum sensim proserpit. De hoc morbo scripsit Italus quidam Vir *Josephus Pandolphus* de Spinositate Spinæ Ventosæ, morbo gravissimo.

§. 555. *Cur in parte solidiori?* Quia ibi vasis paucissimis & tenerrimis lamellæ compactissimæ sunt; hinc minimum vitium tenerrima vasa facile destruit, & solida relinquit, hinc ibi exfoliatio à vasis succumbentibus producenda est. Nec tamen putetis ibi nullam vitam nullaque vasa naturaliter hærere, hoc enim minime verum est, nam si os tibiæ fractum bene apponatur, & appositum retineatur, tum intra decem dies unitum & concretum est non vero firmum, sed adhuc flexile, post quadraginta dies Chirurgus audet dicere insiste & ambula, licet os sit adhuc quodammodo flexile; hinc clarum est os in vita habere vasa, sed Anatomici dicunt hæc injectione non patere, hoc verum est, sed injectio non procedere potest ultra secundum vasorum genus nec ad vasa Lymphatica provenire, nam tum in venam abiret.

In spongiosa? Quia ibi plura vasa pluresque humores & lamellæ osseæ sunt cellulosæ, ita ut integras cameras faciant, hinc si os in spongiosa quadam parte lædatur, vix sanari potest, quia hic lamellæ ab invicem secedunt, & hinc si ibi semel fiat fistula, tum liquores semper affunduntur, & vix ad coalitum perduci potest, ut fit prope juncturas.

In

In juncturis? Quia hic non hæret Periosteum nec ligamenta, sed cartilago longe plicabilior ac in reliquo corpore & vasis constat plurimis, sed ad hujus ultimam cognitionem nondum perventum est, nam *Ruyschius* ibi vasa implevit, ita ut tota cartilago externe rubra à materia ceracea pellucente appareret, sed tamen membranam invenire non potuit. Hæc cartilago cum vicinis partibus non habet communicationem, nec habet, unde recrescat, & præterea hic lamellæ ab invicem secesserunt; hinc hic morbus est pessimus. Os femoris in medio est circiter digitum crassum, sed ad juncturas ibi vix unguis crassitiem habet, & hinc ibi morbus ortus vix sanari potest, licet omnia optime applicentur; ergo videmus Chirurgos non indigere medicamentis externis, nam nil facere possunt nisi reponere & unire, hacque ratione retinere, tum natura sanat; summus Anatomicus *Realdus Columbus*, *Vesalii* discipulus docuit ossa constare ad juncturas alio fragmento concreto vocato Epiphysi, hoc præbere exitum fibris osseis, unde ligamenta formantur, ergo si ad juncturas oriatur caries, ubi duo ossa sibi apponuntur, dum internodia corrumpuntur, duo ossa inficiuntur.

Prima. Quia ibi vasa tenerrima & motus in parte solidiori lentissimus; imo per viginti annos durare potest in Lue Venerea.

Altera. Quia ibi vasa humoresque sunt copiosi.

Ultima. Quia ibi est mira trajectio, nam puto (ut dixi) medullam, aucto calore, liquescere, & sic ad medullam pergere, atque inter eas circulare, hacque ratione pervenire ad hanc crustam cartilagineam, perque eam transudare, & quod sic illa medulla cum smegmate Haversiano faciat hu-

morem articuli, puto vero, quod si hic morbus oriatur, quod tum medullæ profluxus impediatur, hinc difficillima cura.

Cur in Pueris? Quia in his omnia ossa spongiosa, humida & mucilaginosa sunt, hinc facilius corrumpenda & vix restituenda.

Cur in Spina Ventosa? Quia hic morbus non est topice in osse, quin simul fuerint corrupti prius humores ad hoc os pergentes, hoc vero raro in his humoribus solum obtinere potest; hinc raro unum os à Spina Ventosa afficitur, sic quoque raro unus dens cariosus, si ab interna causa caries orta sit; & vidimus sæpe uno membro exstirpato malum in alio membro propullulasse.

§. 556. *Qui his*. Dubito, an plures dentur ossium morbi, hinc puto me de his satis egisse, de qua re vix apud auctores mentio fit, hinc Medici sic hærent in curanda Rachitide, Odontalgia, & imprimis Spina Ventosa, inde ab his morbis rari morbi oriri possunt, sic Phthisica tabes fit ab osse putrido. Omnes ossium morbi oriuntur vel à violenta causa externa vel interna, si ab interna erit vel Spina Ventosa vel Caries, vel Tophus, vel Gummi, vel Condyloma, vel Exostosis, vel Abscessus.

Α'γκύλωσις tantummodo restat, quæ duplici sensu intelligitur, 1. apud veteres & *Hippocratem Anchylosis* dicebatur *immobilitas articuli mobilis nunc præternaturalis facta à causa hærente in ipso articulo cum tumore*; Recentiores sumunt *pro omni immobilitate* articuli quacunque etiam causa oriatur, hic vero sumamus laxo sensu pro omni immobilitate nata in articulo. Hujus causæ sunt calli, si frangatur os humeri quam proxime ad processum Omoplatæ maximum, tum os per sexaginta

ginta dies retineri debet immotum, tum ibi accrescit callus, hinc fit immobilitas, sic quoque callus in osse femoris, si ad articulum ruptum sit, tum à callo ibi nato articuli immobilitas fit, quia pars non moveri potest, nisi in callum, ut obstaculum incurrat; ergo quando fractura accidit ossi proxime ad juncturam, tum postea callus illius ossis fracti concrescit cum altero osse, hæc est Anchylosis species, vide Thesaurum Ravianum in Theatro Anatomico.

Inspissato linimento Haversiano. Liquidum mucilaginosum circa juncturas existens & oleosum in cellulis oleosis miscentia se simul debent ambo ita attenuari, ut exhalari possint, & ita resorberi à venis in articulo patulis, tum si motus ibi adeo deficiat, ut mucilaginosus hic humor exhalari aut resorberi nequeat, tunc inspissatur & fit Anchylosis, hoc accidit illis, qui fregerunt crura aut brachia, & diutius dein, immotis his partibus, manserunt, tum enim Anchylosis fit; hinc Chirurgi tantum has partes quotidie movent sensim & magna vi, & sanant, additis simul balneis & fomentis. Glandulæ ad juncturas positæ ab *Haversio* fuerunt inventæ, quas *Ruyschius* folliculos vocavit; hi semper humidum fundentes articulum ab Inflammatione & tritu defendunt, si vero adsit nullus motus, tum humor secretus concrescit, & facit gluten, hinc immobilitas, si hoc non per sales Alcalinos Volatiles, frictiones & balnea in motum deducatur & dissipetur, ut sæpe fit, si recens sit malum, maxime per vesicantia, hoc imprimis in articulo genu observatur.

Ligamentis rigescentibus. Omnia enim ligamenta vasis sanguineis ambiuntur & colliguntur per membranam Cellulosam, si ergo hæc Suppuratio-

ne consumatur tum fit rigiditas & articuli immobilitas. Hoc plerumque accidit senibus & animalibus quibuscunque senio confectis.

Exostosis seu excrescentia ossea. Hic exemplum habetur de defectu liquidi Haversiani, sic inter octo officula Carpi & septem Tarsi hærent bursæ, quæ ambiunt quodlicet officulum, si hæ sint comsumptæ, tum fit immobilitas, & si hoc malum inde oriatur, tum licet manus fortiter trahatur, ut in luxatione fieri convenit, vel alia Methodus adhibeatur, tamen curari non potest. Exostosis est pessimum signum in Lue Venerea, si ægri dicant se brachium movere non posse, hoc fit, si caput Epiphyseos distendi, figuramque mutare & Exostosin generare incipiat; hinc ob figuram mutatam in suo cavo retineri non potest, & sic quoque moveri in hoc cavo nequit, tum Belgæ dicunt ille est rigidus à Variolis (*stijf van de pocken.*) Dein adhuc est alia Anchylosis coxarum, ubi ossa innominata concurrentia faciunt cotylam, id est, magnam illam acetabuli cavitatem & hæc cavitas ita est excavata, ut ad $\frac{2}{3}$ partem adscendat, & in hac parte folliculus sic constitutus sit, ut à motu & tritu hoc non afficiatur, ex hoc succus continuo exprimitur, qui partem obliniens ita lubricat, ut tanta molimina sine læsione sustinere possit: verum os Ischii, Pubis & Ilei hic suppeditant medullam, nam hæc ossa multum pinguedinis habent. Si ergo hic in hoc casu oriatur Inflammatio, tum morbus Coxarum dicitur, *Hippocrates* primus detexit, & dixit hunc balneo, frictionibus & abstinentia posse curari, ergo Sanguinis Missione, frictionibus & similibus in initio curatur, si vero duret usque ad tertium diem, tum pars est inurenda, & sic

sæpe

sæpe sanatur, ut quoque tale exemplum vidi, & si hac ratione non curetur, tum suppuratur & ægri per totam vitam claudicant; similis saccus est circa flexuram genu.

Difficillima curatio. Nullum certum remedium hic novimus, possumus quidem partem oblinire; frictiones & balnea adhibere, sed si callus semel factus sit, & ligamenta obriguerint, vel utrumque, tum est morbus incurabilis, & sæpe magnis cum doloribus cruciatibusque lethalis; si linimentum sit induratum, tum debemus 1. partes emollire balneis unguentis &c. & quotidie partes hinc inde magna vi movere, 2. victus sit tenuis præsertim ex medulla animalium & omni mane sumant ægri jejuno ventriculo medullam bubulam sine ullo sale, dein petant balneum, ut sudor oriatur; verum si illa materies coaluerit cum ossis cavitate non sanabitur. Si hoc oriatur à ligamentorum rigiditate, tum prosunt balnea ex alto Gallis *la Douche*, embrocationes, nisi hæc rigiditas oriatur à senio, quo locus est altior; eo melior. Si Anchylosis fiat ab Exostosi, inutile erit ægrum torquere, nec curatio fiet.

§. 557. Vidistis ergo nunc morbos elementales Solidorum & Fluidorum, & ex his compositorum, sed tamen simplicissimos; hinc consideravimus ea, quæ sensibus externis maxime patent. Ex his constitit Medicum vel Chirurgum nil efficere posse nisi ope naturæ, nam Chirurgus quidem os fractum reponere potest, sed facere non potest, ut extrema concrescant, id enim natura facit, & in mortuo minime succedit, sic in aliis, sed ars modo aufert naturæ impedimenta, hinc *Hippocrates* dixit *natura sibi sola ad omnia sufficit*, *natura*

repugnante, *omnia frustra fiunt*. Sic etiam ſcalpellum Chirurgicum non agit niſi ope naturæ, nam ſi homo ſit in animi Deliquio, tum nulla ſanguinis gutta ſecta Vena ſcalpello elici poteſt, ſi ergo impedita ſit natura, tum, impedimentis ſublatis, natura redit. Non invidioſe dico in aliorum Virorum merita, quod, qui non à Chirurgia Medicinam tractare incipit, ille male Medicinam tractet. Id in exemplo videamus, Inflammatio in oculo externo microſcopio inſpicere, externa medicamenta applicare & videre poſſum, numne reſolutio vel Suppuratio fiat, tum oculus in periculo verſatur, & videre poſſum, an morbus oculum ſit deſtructurus, id eſt, an fiat Gangræna. Si ergo Medico dicam ecce externam oculi Inflammationem, ſi mihi tum dicere poſſit, quid ſit, tum Inflammationis cognitionem habet, & quomodo curetur Ophthalmia, nempe Venæ Sectione ſeu balneis & vili potu, ſi vero hac ratione nil proficiatur, tum Suppuratio fit, ſi vero dicere poſſit, quomodo curetur, tum Suppurationem ejuſque curam intelligit, ſi autem hoc in oculo cognoſcat, tum rogabo, quid ſit Pleuritis, ſed dixit, oritur à tali cauſa, in tali corpore, prægreſſis talibus ſymptomatibus, tali dolore, tali Febre, & quarto die talis morbus mutatur, fiunt ſputa, ſi tale ſit ſputum, tum fit tale Empyema, talis Gangræna, nunquam vero dixit eſſe Inflammationem arteriarum Intercoſtalium, ſemel modo dixit, latus ſideratum eſt. An ergo putatis ullum Medicum intelligere quid ſit Pleuritis niſi ſciat, quid ſit Inflammatio, hinc optimum eſt Medicos manſiſſe χειρουργοὶ ἰατροὶ, ut *Helmontius*, & *Paracelſus* optime dixerunt, nam Chirurgi morbos Chirurgicos curare quoque non

non possunt, nisi sciant vitia Solidorum & Fluidorum; sic v. g. Chirurgus ulcus Scorbuticum curet, tum Corrodentia applicat, nunc Alumen, nunc Vitriolum, nunc detergentia, ut Myrrham, Aloën, hacque ratione pars detergens fit pura, ut antea erat, sed non correxit causam erodentem, ergo malum iterum redit, hinc etiam humorum vitium prius est corrigendum, sic enim quoque *Jacobus Carpus* per Mercurium Luem Veneream & ulcera Venerea curavit, & modo folia Brassicæ ulceribus imposuit, & sic salivatione ægros sanavit, an ille ergo non fuit major Chirurgus, quam qui tantum per externa agit, sic si luxatio ossis humeri cum Inflammatione & Febre facta sit, Medicus advocatus nil scit de luxatione, ille Venæ Sectione instituta, Antifebrilia dat, sed nil proficit, Chirurgus vero dislocatam partem restituit, hacque ratione vasis compressis restitutis, Febris tollitur, ergo patet esse optimum, Medicinam internam adhuc Chirurgiæ & Chirurgiam Medinæ internæ esse junctam. Hoc patet ex Chirurgorum scriptis, imprimis si legatis *Hildanum cum Aurelio Severino* de Efficacia Medicinæ editio Franco-furtensis & præ cæteris *Aurelii Severini* tractatum de mira Abscessuum natura, ex his clare vobis patebit, neminem Medicinam internam intelligere posse, nisi Chirurgiam intelligat, sic vobis antea exemplum ex *Harvæo* dedi, qui in quodam homine pedem immobilem & rigidum invenit à tumore comprimente arteriam Iliacam medicamentis irrite adhibitis. Similem quoque casum notat, ubi OEdema ad femur externe apparebat, sed, dissecto cadavere, inventum fuit ab Atheromate magnam venam Iliacam

compreſſam fuiſſe; ſic etiam crus immobile fieri poteſt, vel quædam alia pars imprimis à nervo compreſſo, ſic quoque tendinum vagina ſuppurari poteſt, tum hæc pars fit Paralytica à nervo compreſſo, hoc vero, ſi curabile ſit, tollitur per Venæ Sectionem, frictiones & balnea, quid enim Medici Chirurgiam non callentes cogitarent de tali morbo, quid enim egiſſent, ſi non ſciviſſent. Si Inflammatio adſit in dorſo, & Panniculo Adipoſo manus, idem erit effectus ac in membrana Thoracis interna, nempe video externe majorem rubedinem in manu, ſed docuerunt Pleuritide ſubito mortuorum corpora Pleuræ membranam multo fuiſſe lividiorum ac rubicundiorem, in utriſque oritur talis dolor quaſi aciculis plurimis pungerentur, & ut hinc magis quaſi per Convulſionem pars contraheretur, ſic etiam Pleuriticus in reſpiratione reſpirare metuit ob dolorem inde factum, coſtas immobiles tenendo, ut Pleuritici omnes fere faciunt; jam in manu fit calor & tumor, idem in Pleuriticis apertis Anatome docuit; pulſus utriſque fit durus & celer, jactatur manus, malum non bene fertur, idem Pleuriticus facit. Si morbus in manu non per reſolutionem tollatur, tum fit Suppuratio, ſi non per aciculam diſcindatur, facto foramine humor exit, ſic in Pleuritide cadit in cavum Thoracis, vel fit Gangræna, ut in manu ſic Pleuritidis cauſa effectus & Phænomena ſunt eadem. Nunc videamus curam externe, applicantur fomenta, utatur æger Venæ Sectione inſtituta diluentibus & reſolventibus, hacque ratione, humoribus fluidis redditis, vaſa laxentur, idem fit interne in Pleuritide. Si vero Chirurgus non videat in manu tertio die hæc

ju-

juvari, tum applicabit maturantia, facientia pus & motum in loco, ut in Pleuritide hic subsistimus, nam est magnum opus ad materiam per respirationem extrorsum educendam, & si in pectoris cavitatem ceciderit, tum non amplius est Pleuritis, sed Empyema, & curatur per incisionem ad costas factam, hacque ratione pure educto locus mundatur, adeoque omnia eadem sunt, ergo causa, sedes, mutationes, effectus, curæ semper sunt eædem. Adeoque postqam hæc didici per historiam Chirurgicam nunquam plus profeci, quam attendendo omnes externos morbos similes esse internis; Cum vero hoc nostrum assertum sit universaliter verum, commendo utilissima illa volumina, imprimis legendum est Sepulchretum Anatomicum *Theophili Boneti* hominis nati ad similia operosa opera, cum sint collectiones observationum ex optimis veterum & recentiorum, quos ipse legit, tandem pergo ad morbos internos.

Compendium Lectionum publicarum in Nosocomio.

Tumor in Hypochondrio Sinistro.

Vir 45. annos natus olim in castris stipendia meruit, ubi sæpius in variis expeditionibus cogebatur noctes atque dies sub armis manere, itinera facere sine alimento, unde ortæ siccitates impri-

mis à Solis calore, incidit ex hisce in Asthma à quo ex arte liberatus, postea corpore satis robusto fruebatur.

Circiter initium Septembris elapsi sanus adhuc nisi quod Asthma aliquando erat molestum, incidit in Febrem Tertianam, quæ cito in Quotidianam transivit; hæcque tandem in Continuam violentam, ex quo nonnisi vitæ periculo evasit, languorem tamen retinuit, mansit Febricula levis, adhuc dolor in latere sinistro Abdominis ad finem cartilaginum costarum Spuriarum inortus tumor separatus, à quo languebat, dolorem retinebat, cum hoc tumore & levi Febricula ad Nosocomium hoc delatus est ante octo dies, quando præscripsi leve medicamentum ad refocillandas vires, & aliud leniter resolvens. Ad ægros accedens semper soleo inspicere oculos, horumque gingivas; quia ibi vasa sanguinea nuda fere apparent.

In hoc itaque ægro hodie oculorum calor satis naturalis, horum acies pro sene vegeto, gingivarum calor bonus, signa tamen Scorbuti ad dentes apparent. Respiratio sedata, æquabilis, sine motu fere pectoris.

Pulsus lentus, sedatus, æquabilis, & moderatus.

Appetitus optimus, digestio proba, alvus respondet ingestis ut & latium. Vires, quæ ante octo dies projectæ erant, nunc increscere incipiunt. Somnus optimus, Rita perspiratio. Unicum adest præternaturale, scilicet tumor in Hypochondrio sinistro, qui ex eo ortus videtur, quod in hac ætate senili accesserat Febris, unde liquidissima perdita, & crassissima retenta, deponi videntur in vasis Hypochondriacis, nam à primo

mo Febris initio conquestus est de oppressione hic loci.

Quæritur quænam morbi materies?

Prægressus est morbus acutus, in quo male forte tractatus erat pauper hic, uti fieri solet; unde tempore criseos, materies quæ maturari & expelli deberet, mansisse videtur, unde tumor; sed qualis? Non est Aneurisma, nam non pulsat, non Varix, quia non cedit; nec Schirrhus non asper. Non inflammatorius, nulla Febris. Non suppuratorius, nam durus est. Qualis ergo? Videtur oriri ab expansis vasis materia lenta oppletis, ergo non magna malignitas. An ergo Meliceri-des? tumor scilicet mellis substantiæ? non; nam non satis mobilis. An Steatoma, ortum scilicet in vasis Adiposis? non; Ergo videtur esse Atheroma.

Quis locus affectus? Hoc ex Anatome petendum. Non in Peritonæo vel Omento, quia mobilis: sub his Splen, Ventriculus, Pancreas, & intestinum Colon hærent. Quum probabile ergo videtur hærere vel in Splene, vel flexura Coli, quia mobilis antrorsum, unde potius puto Colon affectum esse. Sed multum non refert, nam sive Splen seu Colon sit locus affectus, medicamenta erunt eadem, sola Prognosis diversa.

Prognosis, si in Splene, difficilis, nam accedit probabilius alius morbus, scilicet Scirrhus, unde miserrima postea vita Hydrope tandem finienda.

Sed credo quod tumor in Colo hæreat, & facile usu Medicaminum solvetur. Si jam adesset tempus Vernum, haberemus herbas recentes, resolventissimas, unde facile absolveretur cura.

Hyems vero instat, adeoque difficilior inde Prognosis, si homo hic in re esset lauta, hac ratione instituerem Medendi Methodum.

1. Immittere curarem omni mane & vesperi Clysma tale v. g.

℞. Mel. Mercurial. ℥ij.
Sapon. Venet. ℥j.
Aquæ simplic. ℥viij.
M. F. Clyster

postquam alvum deposuerat, ut clysma retineat, quamdiu potuerit, eo enim spes esset resolutionis, sive in Splene sive in Colo.

2. Post clysma depositum, juberem, ut iret in balneum aquæ communis mane & vesperi, ex quo egressus fricaretur Unguento Althææ composito vel nervino cum oleo admisto per horam unam vel duas, ut eo promoveretur resolutio.

3. Darem Medicamenta Saponacea, Aromatica, Antiscorbutica.

4. Juberem exercitium quotidie in rheda.

5. Diætam præscriberem ex iis unde minima excrementa, scilicet jure carnis, & hac ratione certus fere sum ægrum restitutum fore. Sed hic loci victus talis non datur, quamvis non omnino incongruus, cum sit ex Hordeaceis, & similibus, itaque talis erit victus.

1. Dabo Medicamentum Antiscorbuticum, Balsamicum.

2. Unguentum resolventissimum.

3. Emplastrum loco affecto superimponendum, ut instar fomenti sit.

℞. Em-

℞. Emplastr. de Cumino
—— Meliloto ana ℥j.
M.

ad alutam extendatur.
℞. Ung. Alth. comp.
—— Martiat.
Ol. infus. Chamomel.
—— Croci ana ℥j.
M. F. linimentum.

℞. Aq. stillat. Fænicul.
—— Menthæ ana ℥viij.
Elix. Proprietat. ʒiv.
Spirit. Cochlear. stomachic. ana ʒj.
Sal. Card. Benedict. ʒj.
Syrup. Ment. ʒj.
M.

sumat cochleare unum omni bihorio interdiu.

Aquæ hæ sunt Balsamicæ, Oleosæ, Antiscorbuticæ, Elixir Proprietatis digestivus, sal Tartari, sic Antiscorbuticus spiritus stomachi à Deckero concinnatus ex Aromaticis Antiscorbuticis constat. Mallem assumpsisse Syrupum ex radicibus aperientibus loco Syrupi Menthæ, sed apud pharmacopolum Nosocomii non prostat, Salem Cardui Benedicti addidi, quia maxime resolvit. Melius duxi externa tumori applicanda quam clysmata.

In primo Consilio inquiritur de Idea Morbi, 2. de causa materiali efficiente, 3. parte affecta,

4. de illis, quæ ex prædictis cognitis à sanitate degenerant, nam non sufficit unum vel alterum signum, sed omnia, quæ detegi possunt. Et hinc eruitur morbi Diagnosis, sive distincta cognitio. Deinde agitur de Prognosi, scilicet an æger quidem evadet, an morietur, an integra erit restitutio, & qualis erit mutatio sive Crisis. Tandem definiri debent ea, quæ agenda sunt, ut morbus in sanitatem mutetur, id est, proponendæ sunt indicationes, quæ petuntur.

1. Ex morbi natura. 2. Causa. 3. Materia. 4. Loco affecto.

Materia ipsa agens habetur ex victu, Chirurgia & Medicamentis stricte dictis. Estque hic primi Consilii finis.

In secundo Consilio primus Medicus, cui præcipue æger committitur, solet 1. recitare omnia, quæ in primo Consilio acta erant. 2. Ex ægro inquirere, an ex præsentibus symptomatibus aliquid mutandum in Diagnosi, Prognosi aut methodo medendi.

Hoc fit inquirendo in omnes functiones Animales, Vitales, Naturales. Dein in locum ipsum affectum, & si in hisce nil mutatum sit, persistendum in conclusione primi Consilii, si vero novum aliquid appareat, tum pro re nata confirmabitur vel mutabitur prædicta conclusio. Estque hic finis Consilii secundi.

In ægro hoc nostro functiones omnes nullo modo pejores quam antea imo meliores apparent & vegetiores, ergo nil monent mutandum in primo consilio. Locus affectus scilicet tumor in Hypochondrio sinistro est jam minor, mollior, parum dolens quamvis rudiner satis tractetur. Sed in Hypochondrio dextro novus ortus est tumor dolens, ex-

exquisite ubi situm est hepar, ad tactum vel inspirationem augetur, apparuit post adhibita Medicamenta primi Consilii: Alvus præterea manet obstinata, ita ut non nisi semel dura dejecerit.

Hic est præsens ægri status, an itaque aliquid de priore consilio mutandum? Certe idea morbi manet eadem, sed unum est ἐπιγενόμενον scilicet dolens tumor in latere dextro. Locus ubi hæret est sub Diaphragmate, ubi ponuntur, portio Coli, Pylorus & Hepar. Credo itaque quod tumor sit in Hepate, quoniam ab inspiratione augetur, si accessisset color flavus, tum certum haberet signum. Unde vero ortus est tumor ille? Non apparuit nisi post assumpta Medicamenta, & adhibitam frictionem lateri sinistro, hinc videtur, quod materies obstruens in Splene vel Colo liquefacta, moveatur per vasa venosa, quibus in hepar defertur, ibi paululum sistitur, nondum satis cocta, unde in Diagnosi nihil mutatur.

An vero Epigenomenon hoc mali aliquid portendit? Credo quod non, si modo cura adhibeatur, ut materia mobilis reddita magis expediatur. Observavit enim olim *Hippocrates* quod tumor Hepatis obsesso Spleni, vel tumor Splenis obsesso Hepati superveniens, bonum sit signum. Unde Prognosis nondum sit pejor. An aliquid in indicationibus mutandum? Certe cum materia jam solvi incipiat, priora Medicamenta continuanda erunt, scilicet frictiones, Unguenta, Emplastra; sed quoniam alvus adstricta permanet, quamvis ab hujusmodi Emplastris solet utcunque moveri, & materia non satis cocta in Hepate sistitur loco prioris miscelæ dabo laxans quoddam Medicamentum una cum decocto Hepatico aperiente, pergat in usu frictonis, Unguenti & Emplastri.

℞. Gum.

℞. Gum. Galb.
—— Opopanac.
Myrrh. el. ana ℥j.
Aloës depurat. gr. x.
M. F. Pilulæ.

v. gr. ſumat unam omni quadrihorio interdiu ſuperbibendo ℥iv decocti ſequentis calidi.

℞. Ligni Santal. Rubr. Raſ. ℥ij.
Rad. Apii.
—— Bardan.
—— Cichorei.
—— Petroſelin. ana ℥iij.

Conſciſſ. & confract. Coq. in aqua pura ſpatio ¼ horæ. Colatur. ℔ v.

Sumpſi Galbanum, Myrrham, Opopanacem tamquam optima ad ſolvenda lenta, addidi Aloën, ſed pauca copia pro ſtimulo. Santalum & radices ſunt aperientia egregia, omnia ſimul faciunt ℥xiv, ita ut ſint colaturæ circiter ⅓ ut in hiſce fieri ſolet.

Duo imprimis ſymptomata adhuc manent, materies nempe hærens, licet non multo in Hypochondrio ſiniſtro, & dein dolor fixus in Hypochondrio dextro, qui imprimis oriri concludebatur, quod materies Hypochondrii ſiniſtri per vim vitæ, frictionem & medicamenta mota & propulſa, huc uſque in Hepate jam ſiſtitur, verum nec videtur Inflammatoria nec Scirrhoſa. Quæritur itaque an aliquid in Diagnoſi mutandum ſit? Certe eadem manet ac in ultimo Conſilio, uti & morbi idea, nam omnes ſanitatis functiones redierunt. Dolor ad Hypochon-

chondrium sinistrum vix sentitur, tumor vix invenitur.

Prognosis. Certe omnia adhuc pulchre procedunt, sed metus est, ne materies in Hypochondrio dextro stagnet nimis diu, si enim hoc fiat, augebitur malum, & fiet insuperabile.

An itaque erit aliquid mutandum? Certe propria medicamenta optime adhuc convenirent, tamen concedi potest vinum medicatum loco decocti ad vasa roboranda, quod, itaque imprimis fiet ex herbis amaris hac ratione:

℞ Rad. Angel . . . . ℥j.
Summit Centaur. Min.
—— Absynthii ana Mβ.
Cort. Winter. ℥ij.

Conscisf. & confract. in vin. infundantur, bibat uncias duas quater de die vacuo ventriculo.

Icterus.

Mulier 40 annorum ante triennium inciderat in Febrem primo satis mitem, postea violentam valde; Ex qua evasit quidem, sed anno sequenti morbo quodam laborans huc erat delata, & ut ipsa refert à me sanata, sed tamen remanebat Diathesis ad Cacochymiam biliosam, cum qua nuper huc rediit. Oculi albi quidem apparent, sed flavedine pellucida tincti, faciei color flavus, lingua, gingivæ, labia calorem sanguineum satis referunt.

Pulsus paululum celer, non debilis, sed mulieres sanæ pulsum viris celeriorem habent.

Re-

Respiratio bona. Calor temperatus. Vires nondum deficientes. Urina crocèa. Alvus obstinata quamvis alias celeriter respondere solet.

Adest Liathesis Cacochymica biliosa uti vel ex colore patet. Cacochymia dicitur degeneratio quæcunque humorum. Cacochymia ergo biliosa fit, quando bilis in intestinum Duodenum fluere nequit, sed in sanguinem regurgitat.

Diagnosis. Malum videtur in humoribus imprimis hærere, sed quisnam horum peccat? Respondetur bilis sanguini reaffusa, nam credo, quod in sanitate bilis vix in sanguinem refluat, ubi vero via consueta exire non valeat, sed sanguini reaffunditur, tum flavescit cutis. Bilis vero est sapo resolventissimus, ergo si sanguini admisceatur, hunc resolvet, contra ac dicunt omnes fere Practici: sed quænam causa bilis liberum effluxum in intestina impedit? Videtur, quod materies obstruens in ductibus biliosis hæreat, unde bilis impedita per venam Cavam in sanguinem refluit, adeoque solvitur sanguis & turbatur tota Chylopoïesis ob bilis defectum.

Prognosis ex dictis patet, quod si affectus hic durat, sanguis à bile solutus Hydropem inducet. Indicatio duplex imprimis erit. 1. Sanguinem à Diathesi biliosa liberare 2. Glutinosum obstruens resolvere. Utrumque promovere unica conabor pro hac vice formula.

℞ Rad. Apii.
—— Bardan.
—— Cichorei.
—— Gramin.
—— Taraxaci ana ℥ij.

De-

Decoq. cum aq. spatio ¼ horæ ℔ iv admisce
Oxymel: scillit: ℥ij.
Tart: vitriolat: ℥j.
Bibat ℥iij fervidas omni bihorio interdiu.

Mel est Sapo naturalis adeoque resolvit, si ei addatur acetum, penetrabit magis, si vero in hac miscela infundantur squillæ, fit medicamentum resolvens celeberrimum, uti est Tartarus Vitriolatus. Hisce medicamentis assumptis, status ægri hodiernus talis est. Acies oculorum flavescens apparet, cutis tota flavet, gingivæ & labia rubescentia utcunque subpellucide flavescunt. Hæc externa. Appetitus parvus admodum, sitis naturalis major, tamen non magna, alvus à duodecim diebus ne semel soluta, ut in hoc morbo familiare est, vires languent sine Febre. Adest somnolentia potius quam somnus, morbus hic quinque annos duravit, haud multum levatus, nunc pejor est. Incidit in morbum acutum, qui languorem reliquit, uti sæpe fit, materies enim lenta post acutos relicta plerumque ad Hypochondria, unde sæpissime oriuntur morbi Chronici, Diagnosis ultima erat, quod morbus sit Cacochymia biliosa, quæ nunc confirmata videtur, hinc erunt effectus ibi dicti.

Locus affectus est totum corpus, uti docet color, sed locus primarius & mali sedes videtur Hepar, quod bilem facit, sed non excernit, uti docet alvus per duodecim dies non soluta; dein urina flava idem confirmat hinc puto lapillos Ductus Biliarios occupare & quidem ausim fere dicere hoc verum esse.

Prognosis. Si esset in re lauta multum foret spei, quod hæc omnia emendari possunt, hic vero

vero parum. Quid itaque expectandum? Ex nimis diluto sanguine, & viribus debilibus, tandem sanguis derivabitur in loca ultima, unde tumor externe, interne macilentia, id est, Hydrops.

Indicatio itaque prima erit Diathesin biliosam tollere. 2. Sanguinem solutum compingere. 3. Causam obstruentem solvere. Si dives esset, deberet nihil pro victu præter jus carnium sumere recens decoctum cum Endivia, Cichoreo, Uvis Corinthiacis, Radicibus Scorzoneræ, Apii, Petroselini, Asparagi, nec alia ulla exhiberi, quæ fæces crassas relinquunt.

Balnea quotidie sunt adhibenda cum frictione, ut materia liquefacta propellatur.

Dein omni hora diei deglutiendus est succus recens crudus Graminis, Becabungæ, Nasturtii, Taraxaci, Cicohorei, ex quibus incideret in Diarrhæam, sed abiret color flavus, nec timenda est talis Diarrhæa, quamvis multum debilitet, sic enim desperatos evasisse vidi. Boves tali fere morbo in stabulis tempore Hyberno laborant, & vesiculas felleas sæpe lapillis, plenas habent, in prata vero demissi Vere, primo incidunt ilico in Diarrhæam, statimque post solutam materiem sanantur. Verum ingruit jam tempus Hybernum adeoque hac Methodo non licet uti. Hinc potius recurrendum est ad ea, quæ saponacea vi solvunt, uti sapo Venetus Mel, quæ melius cum aceto, optime simul cum Scilla operantur &c.

℞ Sapon. Venet.
Gum. Galbun. ana ℨij.
M. F. Pilulæ.

gr. iv. sumat unam omni bihorio diei superbibendo ℥ß sequentis misturæ.

℞. Oxy-

℞ Oxymel. Scillit. ℥ij
Tart. Vitriolat. ʒj.
Elixir. Propriet. ʒiij.
Aquæ stillat. Menth. ℥iv
M.

Post hæc medicamenta ægra melius se habuit.

Color tamen oculorum manet flavus, & hic notandum, nullum esse severiorem indicem status corporis, quam Tunica Adnata oculi, quæ nunquam fallit, si enim, ut hic Icterus semper flavescit, si Hydrops pallescit. si Inflammatio interna rubet; si Gangræna livescit. Hæc sane didici ab iis, qui morbos pecorum curant.

Color totius corporis est pallidus, in ore melior; pulsus exilis, respiratio fere impedita. Alvus, licet usa sit medicamentis moventibus; nondum solvitur. Sitis nulla, vires ut ante. At symptoma nunc imprævium supervenit, scilicet Menstruorum eruptio, quæ primo die vehemens erat, secundo mitior, & jam coerceri incipit, unde hoc? A medicamentis, uti videtur, solventibus assumptis. An boni vel mali quid promittit? Est certe bonum ut signum, sed malum ut causa. Nam indicat corpus medicamentorum viribus obsequi, quod tamen nimia sanguinis jactura debilitabitur, si hæc permaneat. An itaque cogit, ut mutentur remedia? Videtur se æque bene habere, ut antea, nam vires inde non durescunt, & incipit natura has vias claudere, iterum ergo in iisdem permanere debet, nam præstantiora non novi.

Ægra hæc a multis annis Cacochymia cum signis viscerum laxorum, & materie inerti ob-

ſeſſorum, ante triennium circiter ab Icterо liberabatur. Hinc ſemper cogitare perſto, quod morbi idea ſit viſcera Chylopoiëtica laxata, tumefacta, pituita obſeſſa, cum materie gypſea in ductibus biliofis hærente. Nam hiſtoria prægreſſa & circulatio modo lenta hæc confirmare videntur, ſi eſſet in re lauta, deberet præcipue curatio in ſequentem Æſtatem deferri, & tum largiſſimus uſus Cichorei, Scorzoneræ, Taraxaci Radicis Graminis &c. menſe Majo uſurpari. Dein menſe Junio adhiberi debent Aquæ Acidulæ Ferratæ cum motu & totius corporis perfrictione & tunc credo quidem ægram reſtitutam iri, ſi viſcera non nimis ſint Scirrhoſa. Præcipue vero hoc tempore indicationes ſunt, ut conemur ſanguini addere paululum vigoris, lentorem humorum viſcera obſidentium diſſolvere, & Cacochymiam Scorbuticam emendare. Hæc imprimis præſtabuntur iis, quæ ſaponacea vi ſanguinem reddunt mobiliorem & ſimul Cacochymiam corrigunt.

℞ Elix. Propr. cum Oleo Tart. præpar. ʒij
Spirit. Carm. Sylv. ℥ij
Syrup. Papav. Alb. ℥j
Oxymel. Scillit. ℥ß
Aquæ ſtillat. Menth. ℥x
M.
ut capiat ℥ß omni quadrihorio diei.

NB. incipit laborare Fluore Uterino, qui Corpori debili familiaris eſt; ſyrupus Papaveris Albi, ad dolores compeſcendos exhibetur.

Symptomata eadem manent, ſed accidit Rheumatiſmus Uterinus, nunc ſanguinolentus, nunc albus cum dolore circa locum, ubi ſunt Tubæ

Tubæ Fallopianæ, & Vomitus Sanguinolentus, ubi desinit excretio per Uterum, ut familiare est in tali casu.

Dolor ille nec est Inflammatorius, nec Suppuratorius, sed à vasis uterinis constrictis sit, ad hunc tollendum mittatur sanguis, mitificabitur quidem dolor, sed Missio Sanguinis in Chronicis est pessima; præcipue cum corpus tam debile sit neque juvabunt vesicatoria à Clarissimo Collega præscripta, unde imprimis lenientia conducerent, sed tunc princeps malum augebitur, quod fortia moventia requirit, cumque dolor non tantum urgeat, licebit moventia lenientibus miscere.

Conclusio itaque hodierna est, quod morbus idem manet, & vel ipsum hepar vel ejus emissaria, quod imprimis suspicor, obstructa sint, quod metuendum sit, ne, si morbus pergat uti hactenus sequatur Hydrops à sanguine soluto, & ex arteriis magnis in lateralia vasa succedente, unde hæc sola implebuntur, deplebuntur illæ. Denique quod prioribus indicationibus satisfiet sequentibus.

℞ Gum. Ammon.
—— Galban.
—— Opopanac.
Sapon. Venet. ana ℥j
M. F. Pilulæ.

sing. gr. iv. de quibus capiat 1. omni bihorio diei superbibendo semper cochlear. 1 sequentis Misturæ.

℞ Aquæ stillat. Menth. ℥xij
—— Cephalic.
—— Stomach.

Syrup.

Syrup. Pap. Albi ana ʒij.
M.

℞. Aq. Cephal. Stomach. Syr. Papav. Albi ana ʒij
Aq. stillat. Menthæ. ℥xij
M.

℞. Ung. Althææ Comp.
—— Popul.
—— Rosac.
Ol. Lini ana ℥j.
M..

Pro linimento ad partem dolentem inungendam.

Incidit hodie symptoma præter consuetudinem morbi, vocatur anxietas. Hæc plerumque vel ab Inflammatione vel Convulsione, vel viscida & inerti materia. Quæ quando pulmones occupat, uti hic efficiunt respirationem impeditam, suffocationem, tussim, raucedinem summam, & anxietatem, si causa sit Inflammatoria, illico mitti deberet Sanguis, sed nulla hic adsunt signa Inflammationis aut Diathesis Inflammatoria, nam nulla est Febris. An ergo est Convulsiva ut in Passione Hysterica? Certe usa est remediis, quæ Convulsionem illico compescerent, gummi enim, quæ assumpsit ultimo, Paroxysmum Hystericum cito sisterent. Ergo mihi videtur, quod materies viscida à visceribus Abdominis delata in pulmones, liberum jam sanguinis iter per eas impedit sine Inflammatione. Malum hoc adjuvatur eo, quod à duodecim diebus non deponit alvum, quamvis assumpta remedia eo determinent, adeoque intestinorum materia fæcalis suffocationem augere videtur.

Prognosis hujus symptomatis prædicit, quod, si non

non subito levetur, cito erit lethale, nam vires non sunt magnæ, unde summus suffocationis metus, si non prompte resolvi possit materies. Resolutio vero tentari non potest Venæ Sectione ob debilitatem, unde ad diluentia & resolventia fugiendum est.

Concludimus ergo, quod symptomatis idea sit anxietas à respiratione impedita, ob materiem lentam pulmones occupantem & fæcalem intestina crassa distendentem sine Inflammatione, summa vero cum debilitate, uti docent genæ, & labia rubra & lacrymæ involuntariæ ob impeditam Jugularium evacuationem. Hinc maxime convenire videtur Decoctum Emolliens, Resolvens, Clysma & Emplastra à pectore ad umbilicum.

℞. Rad. quinq. aperient. ana ℥ij.

Coquantur spatio ½ horæ, ad finem coctionis ponantur.

Glycirrhizæ ʒiß.
Flor. Alth.
—— Rhæad. ana ʒß.
Sem. contus. Pap. Alb. ʒj.

Cum aqua communi decoct. & depur. ℔iv. admisce Syr. Diacodii ℥j hauriat omni ½ horæ ℥j donec levetur anxietas.

℞. Mell. Mercurial.
Syr. Althææ Fernel. ana ℥j.
Sal Gem. ʒvj.
Aquæ communis. ℥vj.
Misce pro Clysmate injiciendo.

℞. Emplastr. de Melilot.
—— de Labdano ana ℥j.
M.

extendatur pro Emplastro stomachico.

Ultima vice concludebatur ſymptoma urgens eſſe anxietatem, corpus debile & languidum ferè ſuffocantem; Quæ anxietas in Acutis contingens citam Sanguinis Miſſionem, ſi vires ferre poſſint, requirit. Quærebatur vero, an in hac ægra tunc Vena ſecanda fuit. Certe quamvis venæ, labia & lacrymæ anguſtias ſummas indicabant, non tamen audebamus venam ſecare, nam hic ſæpe turpiter falluntur Medici, quoniam ægri uno momento levantur ſummopere, poſtea, proſtratis viribus, vel languent vel moriuntur. Hinc Collegis meis ſæpe in hac re ſoleo utcunque reſiſtere.

Si fuiſſet anxietas à Spaſmo, tum Carminantia egregii fuiſſent uſus. Sed hoc non deprehendebamus; unde concludebatur malum oriri à materie inerti pulmonem infarciente & alvo adſtricta; & levatum iri Clyſmate & decocto molli aperiente uti re vera accidit, nam poſt viginti quatuor horas reverſus deprehendi, quod circa horam tertiam poſt meridiem levata fuerat, unde ſuaſi continuationem eorundem, & morbus jam in priſtino videtur ſtatu. Concluſio itaque hodierna erit, quod Diagnoſis & Prognoſis morbi principis eædem manent; ſed metus ne illud periculoſum ſymptoma redeat, & hoc anni tempore non poſſumus multum reſolvere, adeoque continuabimus uſum decocti prioris, ut præcaveatur anxietas, ut reſolvatur vel ad reſolutionem diſponatur materies; Clyſma quoque accipiat, unum addemus ſcilicet Cardiacum quoddam ad languorem, qui nunc occupat.

℞. Ol. ſtillat. fœniculi

——— Menthæ

——— Caryoph. ana gtt. iv.

cum

cum facch. ℥ij F. S. A. Eleofaccharum in mortario vitreo diu terendo, cui admifce.

Pulv. Cort. Magell. ℥j.
——— Zingib. ℥ij.
M.

Sumat de hoc pulvere ℈j quater quotidie ex Cochlear. vini Albi Gallici.

Tales pulveres mirifice in languore profunt, & meliores funt potibus, quia diutius in Ventriculo manent. Reïteretur decoctum ultimum in eundem ufum. Applicetur idem Clyfma cras.

Hodie omnia fere eadem manent ac prius pulfus femper debilis. Solum, quod modo urget, eft dolor ille antiquus ad os Ilium dextrum, ubi inteftinum Cæcum, Ovarium, & Tuba Fallopiana hærent, qui manfit femper ab illo tempore cum fluxu vel fanguineo lento, vel albo five virulento. An itaque in languente hac muliere eft Diathefis ad uterum naturæ Scirrhofæ, vel Atheromatis? Quando fluxus illi coërcentur, ut alii Medici conati funt, augetur dolor. Si maneant, profternuntur vires. Hinc fufpicor præter aliorum vifcerum labem Diathefin hærere vel ad Ovarium vel Tubam Fallopianam ad Ulcus vel Scirrhum. Indicationes fere eædem ac in ultimo confilio, fi enim tempeftate hac frigida moveamus debile hoc corpus, multum fane noceret medicamentum. Ergo potius continuabimus Emollientia illa, quibus nuper à lethali anxietate liberata fuit, ad languorem vero vix melius exhiberi poteft quam pulvifculi illi Aromatici, impri-

primis si addatur mixtura aliqua, quæ non tam emollit ac decoctum, sed frigus temperat & dolorem sedat utcunque.

℞. Aquæ Stillit. Fæn. ℥xij.
Spirit. Carmin. Sylv. ℥ij.
—— Antiscorbut. ʒj.
Syrup. Papav. Albi ℥j.
M.

ut sumat cochleare unum omni bihorio interdiu.

Reiterentur pulveres ultimo præscripti in eosdem usus.

Pergat in usu Decocti.

Ægra hodie magis flavescit, quod morbi radicem non sublatam, vires vero constantiores notat. Symptomata vero pessima anxietatis nuperrima jam disparent, puto vero nondum alia quam priora præscribenda præcipue Balsamica, unde decoctum ultimum heri reiterari jubebam.

Symptomata in dies in melius tendunt, sed flavedo potius augetur, de qua uti priore consilio sentiendum. Pedes paululum tument: sed frigus Hybernum vetat multum adhuc movere. Incipit se manifestare Scorbutus ad gingivas, & linguas inferior est cum parvis ulcusculis, qui morbus modo frequentissimus est cum ingenti Ptyalismo. Huic symptomati vix melius novi medicamentum, quam Spiritus Salis, imprimis si melle rosaceo temperetur, & aqua aliqua diluatur. Optandum foret, ut hisce uterentur in Classibus, ubi hic morbus ei vitæ generi adeo frequens est, lo-

co

co Spiritus vini vel Spiritus Theriacalis iterentur decoctum & pilulæ in eosdem usus. Porro

℞. Aquæ stillat. Rosar.
—— —— Sambuci ana ℥iij.
Spiritus Salis ʒij.
Mell. Rosac. ℥ij.
Sal. Ammoniac. ℈i.
M.

pro lavando ore quater de die.

In hac ægra bilis fluxus in intestina videtur impediri, unde illa per venam Cavam in sanguinem refluit, & ibi perstat, quod in intestinis perstare debuisset, resolutionem sua vi saponacea. Quid itaque in hoc casu prævidendum erit.

1. Digestio Chyli turbata cruditatem sanguinis inferret, 2. sanguis dissolutus ex vasis maximis in minima extra fere vim cordis secedet, unde totum corpus turgidum fit, ut in hac muliere, unde metus est supervenientis Hydropis.

Præcipuum itaque quod agendum est, ut resolvatur Obstructio & compingatur sanguis, quod tamdiu saponaceis moventibus conati sumus facere, donec anxietas periculosa curam singularem requireret, nunc vero audebimus resolventia, aperientia adhibere, quæ optime ex succis fiunt, hi tamen nondum comparari possunt. Itaque decoctum sequens vicem supplebit.

 ℞. Rad.

℞. Rad. Apii.
—— Cichor.
—— Petros. } ana ℥ij.
—— Eryng.

Coq. in S. Q. aquæ colat. adde Sal Polychrest. ʒj. in decoctum ℥xij. contunde & emulge Rhabarb. ʒjß. Hujus capiat ¼ mane alternis diebus.

Nihil momenti occurrit nisi Hæmorrhagia Uterina aucta à viribus auctis. Concludebamus ultima vice, quod tempestas jam mollior permittat usum medicamentorum materiem plus moventium, jam vero ab eo tempore fideliter accepit præscripta & Fluxus Uterinus Sanguinolentus inde auctus est. Quæritur undenam veniat ille sanguis? an à renibus? cum dolor latus dextrum occupet juxta situm renis? respondetur, si sanguis à renibus proflueret, appareret tantum, quando Urinam redderet: ægra vero sanguinem hunc omni momento excernit, ergo non fluit à rene per vesicam, sed ab Utero per Vaginam: an itaque circa agenda aliquid mutandum? credo symptoma hoc non tanti esse momenti, ut contraindicet aliquid, unde nolim quidpiam mutare hodie; capiat itaque decoctum ultimum, conqueritur ægra hæc de dolore lumbi dextri exacerbato, & Fluxu Uterino Sanguinolento cum purulenta materie excreta. Cætera prius. Incipit aër nunc mutari in mitiorem, & anni tempestas promittere brevi herbas, quarum succi salubres, spem dabunt deobstruendi impacta, & detergendi ulcus, quod jam videtur formari ad dextrum uteri latus,

tus, hisce vero herbis jam destituimur, unde sufficit modo decoctum detergens, ut inde etiam disponatur corpus, ut prudenter solvatur materies ope succorum post ferias, addamus mixturam aliquam resolventem, & Anodynam ad sedandos dolores.

℞. Tartar. Vitriolat. ʒj ß.
Spirit Antiscorb. ℥ij.
Laudan. puri. gr. v.
Aq. Stillat. Menth. ℥xv.
M.

sumat ℥ß omni quadrihorio diei, si non dormiat.

℞. Lignum trium Santall. ana ʒj.
Rad. Cichor.
—— Taraxaci. ana ℥iv.

Cum 🜄 decoct. spatio ½ hor. tum ℔ vj. decoct. admisce Rob. Sambuci ℥iv. bibat omni trihorio ℥iij. calidas.

Hujus ægræ historia satis fuse jam habetur, nil novi supervenit, itaque pergemes uti ante Ferias dicebatur, & innixus imprimis experimento boum, succos illos solventes, addito stimulo movente, dabo.

℞. Rad. recent. Cichor. ℥vj.
Tarax. cent. cum toto ℥viij.

Minutim scissa & contusa ebulliant cum S. Q. aquæ spatio ¼ hor. Exprimantur fortissime per

pannum, tumque hujus decocti ℔ v. adde sal-Polychrest. ʒβ. Syr. Cichor. cum Rheo ℥iv. sumat mane hora 7. 8. 9. 10. 11. hujus decocti ℥ij. cum pil. duabus sequentis præscriptionis.

℞. Gum. Sagap.
Sap. Venet. } ana ℥ij.
M.

F. pil. sing. gr. v. Ex herbis his sic contusis & pressis omnia fere exeunt. Sagapenum omnia gummi acrimonia superat, unde melius movet.

Ægra post usum ultimi præscripti remedii Hæmorrhagiam Uterinam passa est, non stillatitiam, ut naturaliter fit, sed quasi pleno rivo erumpentem, an itaque habenda est pro evacuatione critica naturali, an debilitante? An eorundem usus permittendus, an vitandus? Corpus Cacochymia Biliosa Chronica laborat à materie infarcta in visceribus Abdominalibus, huic accedit ulcerosum vel scirrhosum quid ad Ovarium forte vel uteri fundum dextrum hærens, indicatio erat vasa laxare, vires augere, materiem resolvere, ut hoc expediatur. Hinc cum tempus pro tali evacuatione fere instat Vernum, medicamenta moventia imprimis pilulæ ex gummi exhibitæ sunt: hæc omnia inquam concurrentia evacuationem illam accelerant & augent.

Passa est similem sæpius, attamen vires inde non vacillant, ergo non pro debilitante multum habenda est. Hinc videtur, quod eadem medicamenta continuari possint, si addetur mixtura

tura aliquâ, quæ fluxum & dolorem compescat.

Concludimus ergo hodie, quod symptoma hoc bonum sit, ut signum, nam indicat priora medicamenta rite successisse, sed malum ut causa. Si enim non cito compescitur, paulatim debilitabit nimis corpus; Itaque reiterentur ultima præscripta in eosdem usus.

℞. Aq. Still. Cinnam. ℥iß.
—— Menthæ ℥iv.
Spirit. Vitæ Math. ℥ij.
Syrup. Papav. Alb. ℥j.
Laudan. Puri gr. iij.
M.

Capiat ℥ß. omni trihorio diei.

Propositum fuit in hac ægra, medicamentis resolventibus materiem in Hypochondriis hærentem expedire, si ferre possit & sperabamus hoc obtinere, si vires non deficerent. Ex horum usu excretio per alvum, & sanguinis per uterum aucta est, quæ ultima copiosa manet, non destillando, ut naturaliter fit, sed quasi uno rivo fluendo, dolor ad Hypochondrium manet, Alvi Fluxum exspectabamus imo sperabamus summopere; unum quæritur, an cum prudentia remedium aliquod contra Fluxum Sanguinis adhiberi possit? nam non venit à Plethora, videtur pendere à vasis varicosis ob tumorem forte Scirrhosum vel Cancrosum, unde meliora non sunt speranda, si sisteretur. An itaque à remediis moventibus & resolventibus desistendum, non, nam color devenit melior, sed tamen abstinebimus parum ab acerrimis istis gummi-

mi & continuabimus usus decocti, cum mixtura Aromatica, Anodyna. Fateor quidem, quod reliqua sine gummi minus præstabunt, sed tamen aliquid. Iterentur itaque Decoctum & Mistura ultimo præscripta in eosdem usus.

Omnia tam bene procedunt, ut suadeant potius continuatum usum remediorum quam mutationem. Nam à tam copioso usu succorum viridium, nec superatur appetitus, nec magna nimis urget Diarrhæa, cumque ultima vice omittebantur acres pilulæ, Fluxus Uteri compescitur. Color Tunicæ Adnatæ antea flavus nunc nitidus apparet, si in re esset lauta, credo quod integre restitui fere possit ab antiquo Ictero, imprimis ope Balneorum post succorum usum. Conqueritur jam de dolore ad Ileum dextrum aucto, postquam sistebatur Sanguinis Fluxus. Tentavi ope solventium & deobstruentium expedire Abdominalia viscera, & per corroborantia nimium fluxum impedire, jam vix video, quid ulterius fieri potest præter palliationem, & si sic poterit pergere, credo quod multum levabitur. Addemus nunc Anodynum quoddam ad dolorem mitigandum; hilaris enim animus curam multum promovebit. Pergat in usu decocti.

℞. Massæ pil. de Cynoglosso ʒβ.

F. pil. xv. quarum sumat unam mane hora septima, alteram vesperi eadem hora.

Morbus hic uti novistis est Chronicus duplicatus scilicet Cacochymia biliosa, & Diathesis ægrota circa Ovarium dextrum, si uteretur remediis prædictis, nec alium haberet morbum præter illam

ſtam Cacochymiam, credo ſane quod feliciter ſanaretur, ſed Fluxus ille Uterinus eo magis augetur, quo plus liquefacta eſt obſtruens materies, unde ſubducitur bonus ſanguis & nova inducitur Cacochymia. Hoc ſane multum obeſt, nam inde cogebamur omittere ſtimulantes illas pilulas, aliter adeo neceſſarias, unde ſiſtitur quidem Fluxus Sanguineus, ſed manet albus, mihi videtur, quod deberet pergere in uſu eorundem ſuccorum, qui valide detergunt, & ſimul Opiatorum, ad nimium Fluxum cohibendum, ſed tunc dicetis, pars uteri affecta plus putreſcit, certe ſucci illi putredini reſiſtunt multum.

Iterentur itaque pilulæ ultimæ ad duplum, & pergat in uſu decocti.

Ex tota hiſtoria habetis ſpeciem curæ Splanchnicæ vobis forte olim non inutilem futuram.

Tumor OEdematoſus in latere dextro, Unde *Hydrops Anaſarca.*

Ruſticus 28. annorum ſemper optime ſe habens, nullum morbum unquam paſſus, ad laborem aptus, temperiei, ut videtur, ſanguine divitis, ante quatuor ſeptimanas cum ſarcinam ferret, perterrefactus, lapſu inopinato antiquæ domus, ſubito contremuit, & dolore lateris circa lumbos

dextros corripiebatur, domum reversus dolorem cum tumore descendentem per femur & crus dextrum sentiebat, ita ut intra quatuor dies tumor infimum Abdomen, Penem, Scrotum, Femur & Crus dextrum occupaverit, cæterum exinde in diæta non peccavit multum bibendo, nec magnum primo apparuit malum. Habitus corporis sic se habet: Oculi, labia, gingivæ, lingua pallida docent debilitatem adesse, lingua præterea apparet sicca, cutis nil exhibet præter pallorem non magnum, functiones vitales cognoscuntur imprimis respiratione, quæ hic libera apparet, quando enim inspirat fortiter, nullum sentit malum, unde nulla in pulmone adest labes, deinde pulsus, qui hic exilis est, debilis.

Quoad functiones naturales, appetitus non est magnus, nec sitis, alvus, quæ ante duos dies ingestis respondebat, nunc sistitur.

Ex hac historia videtur homo laborare confusione humorum à perturbatione animi orta. Qui enim subito terrorem concipiunt, frigescunt, horrent, & sæpe languent, sed princeps hic morbus est tumor Topicus præternaturalis ingens sine Febre, in loco supra carnem infra cutim posito ab infimo Abdomine ad calcem extensus, ergo verum Anasarca Hydrops sive humor OEdematosus: Hic vero solet fieri cum frigore & pallore, cum hic adsit rubedo: indicium est materiem adhuc satis mobilem, & tumorem esse OEdema Erysipelatodes. Scrotum quadruplo majus est naturali, & nuper majus fuit: est itaque Anasarca Scroti, non Hydrocele; quæ testes occupat. Diagnosis itaque morbi videtur, quod homo laboret tumore partium descriptarum à materie aquosa, levissime inflammatoria, partes inter cutem

tem & musculos scilicet membranam Adiposam occupante, quæ ex humorum perturbatione secederat in loca aliena.

Prognosis. Credo quidem, quod sanari possit; cum multum adsit signum visceris læsi vel humoris adeo corrupti, ut restitui non possit. An vero sanabitur facile? credo saltem non cito, quoniam debuit fuisse causa, quæ tantam producere valuit mutationem in corpore sano.

Quod curam spectat, videtur, quod victus debeat esse levis, siccus, ex pane biscocto, carne assata, & piscibus. Adeo ut, si in re lauta esset, talis victus intra mensem unum vel alterum mira præstaret; debent condimenta ex acribus Antiscorbuticis fieri, ut Raphano, Sinapi, Alliis, Cæpis; motus quantum hunc exercere possit, multum conduceret.

Primaria hic itaque indicatio videtur, ut aqua extra vasa fere hærens interim in circulum reducatur vel expellatur. Unde cura absolvitur vel resorbendo materiem vel cutis apertione excernendo.

Posterius præstabant antiqui inurendo crustas hinc inde. Prius vero fit per magnas evacuationes ut diuresin, sudorem vel purgationem validam, vel per medicamenta acria, calefacientia & inde exsiccantia dicta, quæ imprimis agunt humorum circulum augendo, quo turbantur viscera, & debilitatur magis corpus jam nimis debile. Ergo proposito nostro optime convenire videntur pilulæ acres utcunque, quæ in primis viis manent, & vinum medicatum: si urgeret maxime tumor, apponerem Vesicatoria, ut fiant bullulæ; vel fonticulos inurerem; sed nihil tantum urget; Frictiones magnas non suadeo, ne rumpatur Epidermis,

a motu non vero expresso liquido. Ergo conclusio hodierna erit, quod perturbatio maxima animi secedere fecerit à sanguinis massa humorem aquosum inertem ad loca definita accumulatum sine Cacochymia, cui malo sequentia conducere videntur.

℞. Gumm. Amm. Myrrh. El.
 Asf. fœtid. ana ℥j.
 Borac.
 Balsam. Copaiv. ana ʒß.

sing. gr. v. ut capiat omni trihorio M. F. S. A. pillulæ omni trihorio diei superbibendo ℥j sequentis vini Medicati.

℞. Rad. Angel. } ana ℥j.
 —— Helenii.
 —— Imperat.
 —— Zedoar.
 —— Zingib.
 Cort. Winter. } ana ℥ß.
 —— Sambuci.
 Fol. Absynth.
 —— Centauri minor.
 —— Rutæ.
 Sabinæ. ana ℥j.

Conscis. & confract. F. cum vino Albo Gallico pint. v. S. A. Vinum Medicatum.

Pilulæ nullo modo diathesin Inflammatoriam inducunt, & bonæ sunt in perturbatione spirituum. Propositum nempe est, ut Ventriculus tali materie soluta, officio bilis fungente perpetuo madescat, uti & intestina, sed non facile

ſe in ſanguinem tranſeunt, inde additum eſt vinum medicatum, abſtineat à potu quantum poteſt.

In ſecundo Conſilio Medicus ægrum examinare debet, ut ex reſponſis videat, an Diagnoſis, Prognoſis. Indicata cum prioribus conferta mutent aliquid, an vero confirment; æger uſus eſt fideliter præſcriptis, & inde ſe melius utcunque habet, ſed oculi adhuc pallent, lingua paululum ſcabra, color ſine Febre moderatus, reſpiratio expedita, ut in Hydropicis ſæpe fit, appetitus bonus & moderatus, pulſus ſatis moderatus, ſed paulo debilis, tumor Abdominis plus quam nuperrime cum duritie Ileum dextrum occupans, quaſi materies mollis locum occuparet, penis & ſcrotum æque tumida ac ante, femur & crus paululum detumeſcere, urina potum excedit. An itaque mutatur Diagnoſis? certe nil novi apparet, niſi tumor ille Abdominis, qui cum non valde durus fit; videtur fieri ab eadem cauſa ac reliqua ſcilicet Leucophlegmatici. Prognoſis eadem manet, an itaque curari poteſt morbus methodo incepta? Reſpondetur omnis Hydrops vel evacuatione vel diſſipatione tollitur? Evacuatio eſt vel interna per purgantia, ſudorifera, vomitoria &c. vel externa & topica, quæ ut plurimum fit urgente neceſſitate: unde videtur diſſipatio tutiſſima, quia corpus roborat, cum evacuationes debilitant, ſed quoniam natura indicat vias urinæ prioribus addemus, quæ ad renes determinant.

Concluſio itaque hodierna erit, quod confirmatur Diagnoſis & Prognoſis, Indicationes vero novæ accedunt, ut adjuvetur natura in expellenda materie per renes, & tumor ille ope frictionis cum

Un-

Unguento aromatico & Emplastro tali, quæ partes subtilissimas inspirent, discutiatur.

℞. Ol. still. Caryophill. gutt. iij.
—— Juniper. gutt. x.
F. cum Sacchar. albiss. ℨij. Eleosaccharum;

cui sensim admisce spirit. still. Junip. ℥iij.
Sp. Nitr. dulcis ℨiv.
Sal. Polychrest. ℥j.
Rob. Sambuci ℥ij.
Aq. still. Fænic. ℥xij.

Ut sumat cochleare unum omni trihorio interdiu.

℞. Ung. Mart.
—— Nervin. ana ℥iβ.
Olei puriss. Tereb. ℥β.
M.

Pro linimento.

℞. Emplastri de Cum.
—— Melilot. ana ℥iβ.
M.

Extensum supra linteum exhibe pro Emplastro abdominis.

Pergat in usu pilularum & vini medicati.

Re omni examinata sic se habet æger. Appetitus major, digestio facilis sine tumore ventriculi, quod plurimum ad Prognosin in hisce morbis facit, nam inde sæpe anguntur, sitis incipit fieri ma-

major, hæc in Hydropicis sæpissime à victu sicco, & medicamentis calidis, raro ab ipso morbo oritur, accedit, quod homo hic antea pro victu utebatur lacte ebutyrato &c. quod Hydropicis nocet, & hæc subito mutantur pro generosis aromaticis. Lingua non adeo scabra, respiratio adeo expedita est ac hominis sani, quod hic optimum est, nam tussis & respiratio impedita indicant sales multum exaltari. Pulsus debilis, lentus, valde temperatus, alvus non obstricta. Urina redditur ad duplum potus, qui paucus est, ergo urinæ excessus est aquosa lympha partes antea occupante, nullus adest. Abdominis tumor; sensit levamen ab Emplastro, cujus partes subtiles se intra vasa venosa insinuando totam corporis temperiem emendant, & perspirationem ab interioribus ad exteriora promovent. Femoris tumor non major est, & paulo calidior, notare hic debetis, quod si femur hoc à stagnante lympha hoc momento liberum esset, erit tam macilentum ac brachium, ergo excessus hic vastus tantum fit à Panniculo Adiposo infarcto, unde dicitur Hydrops Anasarca vel Hydrops Intercutem. Calor hic præsens, ut in omni Hydrope bonus est, præsertim cum hsce diebus membra fere sponte frigescunt. Scrotum æque fere magnum ut ante. N. B. est hujus hic duplex morbus scilicet Hydrops Tunicæ Vaginalis, qui Hydrocele proprie dicitur, & tum intra tumorem sentitur corpus durum scilicet testis, sed est & alius scilicet Hydrops Membranæ Cellulosæ Scroti, quæ nunquam in Eunuchis pinguedinosa est, hæc facile à lympha distenditur, uti hic videtis, & ab Hydrocele multum differat, cum sit extra Tunicam Vaginalem, præputium contra-

trahitur retrorsum, quia nempe Cellulosa ejus membrana valde dilatabilis infarcitur. Simile quid aliquando in Lue Venerea, quando erosa est membrana præputii, quæ tunc tota tumet, adeo ut inde viderim penem brachio crassiorem. Nulla hic adsunt signa læsi visceris. Hæc vero sunt Febris Hectica, quæ omnis communis est, si pulmo affectus sit tussis vel respiratio impedita, si hepar Icterus, si splen calor lividus totius corporis, si Pancreas, dolor Cancrosus circa ea loca, sed nulla talia hic sunt.

Concludendum itaque hac vice, quod Diagnosis, Prognosis & indicationes eædem maneant, nam omnia ex voto succedunt. Dicit *Hippocrates*, quod si exquisita præscripta sint medicamenta & effectus inde ex voto non succedant, in iisdem tamen persistendum esse, multo certe magis; si omnia uti hic in meliora mutentur.

Iterentur itaque pilulæ, vinum medicatum, mistura Diuretica, linimentum & Emplastrum in eosdem usus.

Conqueritur æger hodie de languore & appetitu prostrato & Diarrhæa.

Reliqua sunt ut prius. In hisce morbis quando materies stagnans in venis resorbetur, solet viscera obruere & debilitare.

Prognosis. Acre frigus retardat vim medicamentorum, nam jam adsunt omnia signa frigida temperiei, hinc quamdiu durat glacies, non ita cito curabitur.

Indicatio eadem mane scilicet movere materiem & per vias urinæ educere, aut etiam per alvum monstrante natura ope Hydragogi, sed ultimum hoc vetat frigus, nam deberet sæpe denudare corpus magno cum incommodo.

Con-

Conclusio itaque, erit ut priora continuentur, sed loco misturæ præponatur alia appetitum magis excitans, & primas vias confortans.

℞. Aq. Still. Cortic. Aurant.
—— Melissæ. } ana ℥iij.
—— Cinnamomi
Aquæ Vitæ Matthiol. ℥ij.
Spirit. Stomach. ℥iß.
—— Salis. ʒj.
Syr. rad. 5. aperient. ℥iß.
M.

Sumat cochleare unum omni hora vel bihorio in languore.

Pergat in usu Pilularum, Vini medicati, Linimenti & Emplastri.

Diarrhæa biduum ante ultimum consilium superveniens adhuc manet sine Tenesmo, prius ad quinque vices spatio Νυχθημέρι urgebatur, nunc paululum minuitur.

Remediis ultimo præscriptis ad confortanda, & roboranda viscera, dissipandam aquam, & roborandum corpus non usus est, unde natura ab illo tempore vacillat.

Appetitus penitus prostratus est à repercussa aqua ad viscera Abdominalia, accedit quod parum hic instructi sint gratis medicamentis, sine Febre, sensus constant, somnus copiosus est refocillans, durities tumoris, femoris major, Scrotum minus, Abdomen flaccidum, ingua adhuc scabra. Videtur homo hic inquietus devenisse metu ne moriatur, hinc renuit omnia medicamenta, quam-

quamvis confiteatur, quod inde se multo melius habuit, nunc vero suspicatur omnia, cogitat de transmigratione. Diagnosis. Morbus idem manet, sed pejor, oriebatur enim ab animi perturbatione, nunc iterum suæ causæ committitur, nec medicamentis juvatur, unde debilitantur magis sanguis & viscera, & magis obruitur corpus humore aquoso. Prognosis. Nulla adhuc apparent signa visceris læsi, nullà enim adest Febris Hectica, nullus color flavus à corrupto hepate, nullus color lividus vel plumbeus splenem obsessum indicans, aut difficilis respiratio à læso pulmone nulla? Ergo non videtur subita secutura mutatio, sed tempestas frigida, viscera debilia, sanguis iners, Prognosin pejorem reddunt.

Accedit, quod metu mortis & cadaveris sectione inquietus fit, augetur prima morbi causa, dein medicamenta refocillantia renuit, adeoque si sic pergat, sensim deficiet, imprimis si durante frigore hinc discedat, & medicamentis destituatur, manebit enim macilentia, obruentur magis magisque viscera, donec intra se quasi sepultus ob lympham serosam à rubro sanguine secedentem, & interim ad finem morbi excitanten deficiet: nam.

Crescit indulgens sibi dirus Hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit Venis & aquosus albo.
Corpore languor.

Si vero redeat tepor acris, animus tranquillus; & bono utatur victu & medicamentis melius se habebit, imo promittere fere possum, quod integre restituetur. Indicationes eædem manent, sed occasio applicandis remediis deest, nam omnia re-

tenuit ob nauſeam uti ait, cum tamen medicamentum gratius excogitare nequeo, quam eſt miſtura ultima, incaſſum alia præſcriberentur, commendandus eſt illi ſimplicis vini uſus loco medicamentorum.

N. B. Infelix ille homo bihorio poſt deceſſit ex Noſocomio, domum ſuam ſubiit ad paupertatem priſtinam rediit, ubi manente frigore in dies plus languebat, morbi eventus deficit.

****

Rheumatiſmus.

Puella conqueritur de doloribus vagis nunc artus, nunc dorſum & ſcapulas occupantibus imprimis Carpos.

Eſt hæc Noſocomii ancilla, quæ noctu ſæpe cogitur è lecto ſurgere ad opem ægris ferendam. Interdiu vero nunc ſupra vaporem carbonis igniti, ſed & nunc acri frigori exponitur; viciſſitudines hæ caloris & frigoris efficiunt, ut hæreat lentus humor circa vaginas tendinum imprimis, ſed non Inflammatorius, nulla enim adeſt Febris, hinc nec Venæ ſectione tollendus, lentor enim hic ab inerti & mucoſo ſanguine & ſtrictis vaſis oritur, & hiſce temporibus eſt morbus frequentiſſimus, qui feliciſſime ſemper curatur, decocto penetrante & ſimul laxante blando, ſic enim expeditur materies & relaxantur vaſa.

℞. Lig. 3. Santall. ana ℥j.
Stipit. Dulcamar. ℥ij. Coque
cum qua ſimplici vaſe clauſo, per horam ad finem adde
Ligni. Saſſafr. ℥iv.
—— Glycirrh. ℥jſs.

Ebul-

Ebulliant iterum. Decoct. ℔ vj. exhibe.
Bibat ℥ij. calidas omni bihorio interdiu.
Glycirrhizæ cortex abraditur semper.

Mulier Phthisica facta ex Utero exulcerato.

Honesta Materfamilias annos 65. nata, liberos duodecim peperit & aliquoties abortivit, per multos annos vegeta satis, nec gravi unquam morbo correpta, sibi suæque familiæ victum honesta industria quæsivit. Juxta tempus mulieribus consuetum scilicet intra quadragesimum & quinquagesimum annum à Catameniis erat libera. Ante novem menses cum pondus magnum elevavare conaretur uno impetu, uteri prolapsum violentem passa est, extra pudenda delapsi, non vaginæ inversionem ut quandoque accidit. Perterrita, & rei ignara remedium penitus contrarium adhibuit, nam ut pendulum uterum à sordibus coagulati sanguinis abstergeret frigida partes lavit; unde dolor multum exacerbatus fuit, dein vulgato inter mulierculas consilio uterus panno violaceo colore tincto prehensus in situm naturalem reponebatur. Successit Hæmorrhagia satis notabilis, remissionibus interpolata; non rite sanata, hinc incipiebat stillicidum ingens seri mucosi, ut fieri solet post novam Hæmorrhagiam recrudescens. Accessit tandem Febris continua, quotidie exacerbata; ab eo tempore huc usque fere permanens; quibus cum inopia
&

& defectu boni medicamenti concurrentibus, totum fere corpus Marasmo contabuit.

Appetitus fere deletus, sitis ingens, alvus satis respondet, urina sponte effluit, nec retineri potest, Febris fere manet perpetua. Facies Hectica Hippocratica cum rubore splendente genarum. Pulmones oppressi materia subpurulenta, ut heri quando aderam, videbatur brevi sane defectura, unde tunc temporis conatus sum sequentem præscribere emulsionem.

℞. Amygd. dulc. N°. xx cum aq. hordeat.
fiat emulsio cujus ℥xvi adde
Syrup. Altheæ. Fernel. ℥iss.
Aquæ stillat. Cinnam. ℥j.

Videtur morbus nec à temperie nec malo aliquo prægresso perperam tractato oriri, sed per causam externam accidisse, ut multis contingit, quæ sæpe pepererunt, hisce enim ligamenta uteri laxata, non tam firmiter vi illata resistunt, quando nempe aër copia magna in pulmonibus retentus, rarefactus, Diaphragma & viscera Abdominalia deorsum contra uterum urget, facile exprimitur, si vero perita manu repositus fuisset, nil inde secutum fuisset mali; corpus enim adhuc quoad fabricam forte apparet, debile vero quoad vires.

Repositio Uteri fit partem ilico fovendo ope decocti laxantis cum pauco salis admisto. Dein mulier resupina ponitur cruribus diductis, lumbis elevatis, scapulis depressis, in exspiratione leviter introtruditur. Uteri situ rite observato. Postea crura adducta retinentur ope ligaturæ, ut si ægra quatuordecim dies quiescat in lecto, nunquam assurgat, victu suo facile digestibili uta-

uratur & parum bibat, feliciter plerumque sanatur.

Post diuturnum vero Rheumatismum Uterinum vix sanatur hic morbus nisi gerendo discum intra vaginam horizontaliter positum, qui uterum sustineat, prolapsum vero, pro prima vice à causa externa methodo dicta sæpe curatum vidi.

Ægra hæc uterum extra situm per sex septimanas gessit; hinc vasa laxata, circulatio perversa & stagnatio inducta in vasa, quæ tandem rupta Hæmorrhagiam produxere violentam succedente quasi lotura carnis, dein sero mucoso. Interim visceribus debilibus & inopia boni consilii cruditates ortæ sunt, unde totum corpus exhaustum. Febris non videtur Epidemica, quia hæc hoc tempore ex Intermittentium natura est. Est ergo symptomatica ab Inflammatione & Suppuratione harum partium orta, Hectica tandem facta à cruditatibus sanguinem occupantibus, quæ tandem, ut fieri solet, pulmonem nunc occupat, rejecta scilicet in minutias arteriæ Pulmonalis, quas transire nequit, unde ibi accumulata pulmonem opplet.

Diagnosis morbi videtur itaque esse Marasmus ortus ex contabescente sanguine per copiam maligni humoris & puris per venas absorpti. Nam vasa ad uterum & vaginam inversa, inflammata & suppurata tandem hæc producunt. Hinc etiam Sphincter turbatus & officii sui oblitus urinam retinere non valet.

Prognosis. Quando heri hac hora accedebam, ægram deprehendi debilem oculis lacrymosis sordescentibus, oppressam, anhelosam, tusse vexatam, uti vix vitæ sustinendæ par videbatur, multæ itaque rationes concludunt ægram Tabe

&

& Marasmo confectam, brevi obituram, paucæ vitam longam promittunt. Corpus quidem se habet, ut spes esset sanitatis, nisi fomes mali hæreret ad uterum, adeoque si omnia rite succedant alia, manet hic fixus.

Hinc metuendum est, ne sanguis magis magisque pure infectus pulmones obruat, unde suffocatio lethalis.

Ergo causa, ætas, morbi gradus, tempus Hybernum spem vetant, sed cum nulla sint putredinis ad viscera signa, tentandum, ut vita saltem lenior reddatur.

Cura. Indicatio præcipua erit per victum & medicamenta corpus hoc exhaustum, aridum, fere tabefactum succis laxantibus replere, qui sunt vera in hoc casu Cardiaca. Nec vulgata hoc nomine stimulantia Cardiaca conveniunt, quæ vitam fortiorem per paucas horas efficiunt, postea debiliorem multo relinquunt. Si succi hi rite digerantur, postea aliis medicamentis erit locus.

An aggrediendus est mali fomes? Scilicet uterum detergendo, an sistenda Febris Hectica? Sane hæc omnia plus movendo corpus hoc debile magis debilitant.

Hinc Axioma Medicum conditur, scilicet quando indicatio vitalis cum aliis urget, priori supra omnia prospiciendum.

An symptoma pulmonis levandum? Hoc fit expectorantibus, hæc sunt vel blanda lenientia, vel tussim moventia, hæc vetat debilitas. Illa cum prima indicatione coincidunt.

An dolor ad lumbos per fomenta levandus? hæc in debili corpore citissime frigescunt, unde plus nocent.

An hoc Opiatis tentandum? Sane ob eandem de-

debilitatem non audeo. Ergo laxantibus ut in indicatione prima, solis hoc tentandum.

Sit itaque potus ex aqua cum Avena cocta & æquali lactis copia admista, cum pauco Cinnamomo & saccharo. Victu utatur ex jure carnium recente cum Oryza, Miliove &c. admista præcipue vero Oryza, quæ tam cito non acescit in debili hoc corpore. Debet sumi frequenter & pauca copia simul. Hæc omnia non sunt mere aquosa, sed vi plastica & nutriente prædita, ut & puri opposita.

Putabam Apozema leniter detergens præscribere, sed non audeo, itaque emulsio præcedens per tres dies vicem supplebit. Ut vero tussi magis prospiciatur oleum lene exhibebo.

℞. Ol. Amygd. dulc. ℥iij.
Capiat ʒj omni bihorio.

Ægra præscripta citissime vomitu vel anxietate rejecit, appetitus vix ullus sed naturaliter in acida inclinans, hinc jura carnium repudiavit, & lac ebutyratum maluit, sitis satis magna à tabida siccitate potius quam malignitate, ut videtur, orta, alvus ab ultimo consilio bis figuratas fæces deposuit; quod in hoc malo maxime laudatur, nihil enim plus metuendum est quam Diarrhæa, quæ superveniens cito ægram auferret, urinam jam retinere potest, sed præ debilitate vix movere corpus valet, unde ægre demittit.

Pulsus idem ac antea scilicet debilis, adeo ut vix sentiatur, tamen nunc non debilior.

Reliqua symptomata potius meliora quam pejora. Diagnosis itaque manet eadem, uti & causa morbi prius detecta.

Pro-

Prognosis an mutanda? Nihil ex præscriptis male cessit, si quid mutandum sit, in melius mutatur, tamen hæc adeo parum apparet, ut nondum sperare licet, sed metuere ne corpus in dies plus consumatur, pulmo plus oppleatur, & humores magis corrumpantur pure, unde tandem superveniat Diarrhæa certissime lethalis.

Indicationes. An tanta adhuc manet debilitas & humorum penuria, ut adhuc replendum sit corpus, nec adhuc detergere? Certe detergentia sunt magna copia assumenda, cumque sit massa iners à vi vitæ tantum movenda, corpus ea adhuc ferre potest, sed in Hydropem laberetur. Ergo quamdiu nausea non repugnat in iisdem erit pergendum. An stimulans aliquid Cardiacum addendum? De hisce in Institutionibus agens docui, quod alia sint Cardiaca, quæ in nostram substantiam convertuntur, alia quæ grato stimulo agunt, priora jam præscripsi, nec aliquid ex posterioribus adhibere audeo, nisi forte vinosum aliquid, ut tussis magis expediatur, quæ debili laterum concussu fieri modo nequit. Ergo conclusio hodierna est, ut primæ indicationi prioris consilii satisfiat, & pectus levetur lenissimo spirituoso Cardiaco.

Iteretur ultima emulsio & oleum Amygdalarum in eosdem usus.

℞. Aq. still. Cort. Aurant.
—— Melissæ ana ℥iv.
Aqu. Vit. Matthioli ℥iss.
—— Pector. ℥ij.
Syr. Papav. Albi ℥iss.
M.

ut sumat ℥ß omni trihorio diei superbibendo ℥j vel alteram lactis calefacti. Nil plus nutrit quam

oleum pressum Amygdalarum Dulcium, & emulsio ex iisdem: levi stimulante Cardiaco liberabitur paululum pectus, syrupus Papaveris tussim titillantem lenit, & lentum expedit.

Ægra hæc videtur se pejus habere, deficiunt enim vires, & corpus quotidie exsiccatur, nec medicamentis quicquam proficimus. Videtis nunc genas collapsas penitus livescere, ut in moribundis accidere solet, & lachrymas ex oculis sponte fluere, quod pessimum est, quando enim hæ sine aliqua prægressa evacuatione, aut motu magno, aut animi affectu, aut denique morbo evacuationem venarum impediente fluunt, ex sola debilitate proveniunt, & indicant ægram cito à defectu virium morituram, auditis strepitum magnum & tussim sine levamine ab expectoratione, quæ non à motu materiei, sed mole inhærente in Bronchiis oriuntur. Hoc autem malum etiam est signum, cum enim tussire cogatur sine expectoratione, levamine musculis Abdominis & respiratione defessis, & viribus consumptis inde fit ægra. Alvus antea stricta pro prima vice neri, inscia ægra, solvebatur cum multa aqua, ergo metuendum est, ne putridâ superveniente Diarrhæa è medio cito tollatur. Materies ex Ictero fluida solita biduum abhinc sistitur, hoc vero accedente Medicus considerare debet, an ex defectu virium, an vero ex iisdem instauratis, & materie in alium locum pulsa, cum levamine oriatur. Omnia sane hinc docent symptoma hoc à virium defectu provenire; & malum admodum est signum. Dicebat enim *Hippocrates* si ulcera antiqua sine ullo percepto levamine fluere desinant, actum est, notat enim circulationem fere extinctam.

Dia-

Diagnoſis itaque eadem manet. Prognoſis. Quoniam defectus virium quotidie ingraveſcit, cum cæteris pravis ſymptomatibus certe nulla ſpes relinquitur. Quidnam itaque indicatur? Certe fere neſcio. Jam enim omnia contra Maraſmum tentavi ſine ſucceſſu. Dicit *Hippocrates* mala ſuis oppoſitis eſſe tractanda, ergo ſiccis humectantes dedi cibos, potus, medicamenta, quæ vaſis adhærerent, nec tam cito abluerentur, tamen incaſſum. Quid magis humectat, nutrit, vaſa replet, quam lac, emulſiones, decocta farinoſa & ipſum oleum? Hæc omnia copia ſatis magna & ſine nauſea accepit, tamen corpus manet aridum, nec iis aliquo modo repletum eſt, ergo tentavi omnia niſi balnea, quæ adhiberi nequeunt. Quid itaque agendum, an Cardiaca refocillantia? Certe non; hæc enim quantum novi nequaquam in corpus noſtrum convertuntur, ſed ſolummodo vi aromatica ſtimulante agunt, unde Phthiſi nocent corpus aridius reddendo, ergo in ſolis emollientibus & humectantibus remediis perſeverandum, ut, ſi quidem poſſibile ſit, vaſa depleta repleantur. Iterentur itaque omnia ultimo præſcripta. Hæc forte vitam aliquatenus prolongabunt, ſed mihi videtur præ defectu virium vitam cito defecturam, & nunc quod alvus laxior evadit, metuo ne Diarrhæa ſuperveniens eam occidat, præcipue ſi medicamenta laxantia propinentur, dein metuendum eſt, ne materies per ulcus excerni ſolita, nunc remanens in pulmones delata eos cito oppleat in vaſis minimis ſtagnet, & tantam faciat reſiſtentiam, ut viribus eam propellere non valentibus Peripneumoniam lethalem inducat, vel ſi materies in Bronchiis ſecernatur, & viribus

deficientibus excerni nequeat, omnem viam aëri intercipiat, sicque desinat circulatio, nam videtis jam quanta cum molestia aërem ducit.

Misera ægra cujus exhaustum cadaver ibi jacet, post ultimum vestrum decessum incepit pulmones habere sensim magis magisque repletos, respirationem continuo magis impeditam, strepitum in gutture auctum, donec tandem, suffocato pulmone, exstingueretur sine ulla evacuatione vel symptomate novo. Itaque via in mortem prædicta fuit vel ab oppresso pulmone, vel Diarrhæa putrida, quæ ultima tamen non evenit, ægra à priore suffocata. Hinc videtur, quod nil amplius præstari potuerit, si enim primo quando huc delata erat, tentassem detergentia, inde accelerata fuisset mors, sed replentia & humectantia; optima sane, quæ novi, incassum adhibebantur. Hinc eventus morbi testimonium est, rei infeliciter sed rite gestæ. Speraveram in cadavere hoc quo magis exsuccum vix videbitis, vobis monstrasse tres ventres plenissimos suis propriis visceribus. Credo præterea quod visuri fuissetis exulcerationem ingentem ad uterum; nam post delapsum ejus per vaginam, os internum in situ suo manet, & pars uteri interior aëri exponitur, ligamenta lata & rotunda trahuntur deorsum, quorum vasa in uterum patent, cum itaque à situ deturbatur uterus, fit stagnatio ad loca intorta, & compressio unde post rupturam Hæmorrhagia, Inflammatio & Suppuratio, ut testantur dolor & ardor ad loca illa & materies purulenta per vaginam in lectum defluens usque ad triduum ante mortem.

Hinc quatenus conjicere possum Diagnosis, Prognosis, & indicationes inde deductæ hujus morbi

morbi veræ erant, unum tamen deficit, ut certe vidissemus, an revera in cadavere talis locus sic fuerat affectus; uti dictum est; Circa hanc rem notare debetis, quod ulcera omnia ante mortem exsiccata, ut hic fuit, in cadavere longe aliam præbent speciem ac in corpore vivo; fiunt enim incredibiliter minora à vasis contractis & exsiccatis ante mortem. Hujus rei insigne exemplum mihi videre contigit ante viginti annos, cum tractaveram hominem Spina Ventosa laborantem, cujus manus affecta ad minimum sextuplo major erat altera sana, cum vero nullis levaretur remediis, incidit tandem in Atrophiam, octiduo ante mortem incepit subsidere manus donec tandem alteram non excedebat magnitudine, excepto solo osse, quod tantum non detumuit. Ergo in cadavere non debemus exspectare ulcera adeo magna ac in vivis aliquod tempus ante mortem videntur. Hæc præcipua sunt, quæ in cadavere ostendere cogitabam, sed honesti mulieris amici hic se interponunt precibus, itaque sine summa fere injuria hoc aggredi non possum.

Febris Rheumatica.

Homo accepit Febrem ante aliquot dies, quæ omnibus symptomatibus videtur interpolata fuisse magis à frigore, quam quod ex genere Intermittentium sit. Pulsus, respiratio, facies docent Febrem non esse magnam, & ex eo genere, quæ Febres Rheumaticæ dicuntur.

Curatur hæc Febris facillime ope medicamenti penetrantis non nimis Aromatici v. g.

℞. Santall. trium. ℥j.

ebulliant cum aqua ½ horæ, ad finem addantur
Glycirrh. ℥ij. &
Rasur. lign. Saſſaf. ℥iv.

ebulliant iterum parum vaſe clauſo.
Exhibe decoctum ℔ vi. ut bibat ℥ij. calide omni bihorio.

Cortex Glycirrhizæ eſt abradendus.

Febris ultimi decocti uſu profligata fuit, manet jam tuſſis ſine alio malo.

℞. Succi Glycirrh. inſpiſſat. ʒij.
Solvatur in aqua Stillat. Fænic. ℥x.
Capiat cochleare unum quater de die.

Quartana Exquiſita.

Homo ante 30. ſeptimanas accepit Quartanam, adhuc perſiſtentem, quæ toto tempore non vacillavit, ſed eadem ſemper rediit hora. Nulla adſunt malignitatis ſymptomata, nec Abdominis, nec crurum tumor, in hoc enim ſemper inquirendum eſt in hiſce morbis, an nullum adſit læſi viſceris ſignum, & corpus bene morbum fert.

Diagnoſis patet eſſe Quartanam exquiſitam benignam. Prognoſis. Superabitur facile. Cura non eſt nimis cito ſiſtenda, regula enim eſt in Praxi, quod quando Quartana accurate obſervat ſuum typum,

pum, sine malis symptomatibus comitantibus, vitam firmet, si itaque ferri possit usque in Vernum tempus ad longævitatem disponet, hinc veteres in hoc casu levissimum purgans exhibebant, ut sensim subduceretur materies saburrosa ex Paroxysmo relicta, cum aromaticis lenibus ad roborandа viscera, unde sensim imminuta materia dispareat tandem Febris sine noxa corpori illata. Itaque

℞. Aq. Still. Menthæ ℥xiv.
Elixir. pptis. ʒvj.
Spirit. Antiscorb. ℥iij.
Syr. Alt. ℥ij.
Sal. Volat. Oleos. ʒij.
M.

ut bibat ℥ß omni bihorio diei. Hæc molliter solvent, & leniter alvum subducent.

Homini huic de diuturna Quartana conquerenti exhibitum fuit remedium non ad sistendam Febrim, sed coquendam materiem, ut scilicet talis medicamenti usu disponeretur corpus ad curam perfectam. Jam vero à duobus ultimis Paroxysmis liber evasit, quod imprimis attribuendum est calori aëris & vi moventis non sistendi medicamenti. Hinc antiquum observatum confirmatur, quod tales morbi optime à calore curantur.

Dolor Ventriculi.

Puella inter viginti & triginta annos conqueritur de dolore Ventriculi post pastum semper aucto, sine alio prævio symptomate.

Huic malo obnoxiæ sunt plurimæ fæminæ; quæ imprimis multos potus aquosos bibunt. Ei vero occurrere solent semen Santonici, Absynthii vel ferrum.

℞. Sem. Absynth. ℥j.
Limat. Martis. ʒß.
M. F. pulv.

Cujus sumat omni bihorio interdiu digitabulum plenum.

Puella hæc ab usu pulverum præscriptorum dicit se bene habere, & revera talis dolor Ventriculi, si non à Scirrho oriatur, sic solet sanari. Jam vero conqueritur de sudore nocturno à duabus prægressis noctibus, qui post usum Martis à sanguinis motu aucto provenire solet. Ergo iterentur pulveres ultimo præscripti.

℞. Diasc. Syl. ʒß.

Sic vasa nimis dilatata constringuntur, & motus sanguinis vi Opii minuitur.

Hæmoptoe.

Mulier 42. circiter annorum, cui menses nondum desiere, sed abhinc septimanis in Sputum sanguinis incidit cum tussi, sine ulla evidenti causa, sicque ut videtis sanguinem floridum cum tussi semper rejicit per intervalla, quem itaque puto provenire ab arteria quadam minuta rup-

rupta; ex qua sanguis magna satis copia secretus tussim excitat; & per eam rejicitur. In hoc casu inquirendum est à Medico summopere, an Sputum post violentum corporis motum accidit, tunc enim à vasis pulmonis dilaceratis vi motus, si vero à nulla manifesta causa oriatur, tum fit plerumque ab erosione: per sanguinem nimis acrem, & est hæc Hæmoptoe semper pessima, tunc enim erosis vasis æger sæpe ab Hæmorrhagia moritur, vel postea à tabe, ex ulcere vulneris Inflammationi supervenienti orta, quid ergo est hic metuendum. Quid itaque agendum? Cavendum summopere ab omni eo, quod sanguinis motum auget, ne augeatur Hæmoptoe, itaque ex largo vulnere fiat Missio Sanguinis ad ℥xij, sic enim compescetur sanguinis motus & labiorum vulneris Inflammatio præcavebitur. 2. Dentur Emollientia & Opiata, quibus acrimonia sanguinis obtundatur & sensus irritationis tussim excitantis tollatur. 3. Adstringentia vulgo dicta, quamvis hæc parum tanquam adstringentia prosunt.

℞. Sem. Papav. Albi. Amygd. dulc. ana ℥ij
Contundantur simul, sensim affundendo aq. ℔ß.
ut fiat Emulsio, cui admisce Syr. Papav. Albi ℥iiß.

accipiat Cochlear. ij omni hora leniter tepida si enim calida sumantur, nimis motum augerent, si frigida tussim.

℞. Lap. Hæmatit. Contritiss. ℥ß.
Syr. Myrtini. ℥ß.

Aq. Papav. Rhæad. ℥viij.
M.
ut capiat ℥ß omni trihorio.

Alterum eſt apud veteres remedium ad ſiſtendum motum ſanguinis à recentioribus prætervisum, ſcilicet ligatura artubus injecta, his enim ſanguis omnis, qui in extremis magna ſemper copia eſt, ibi retinetur, nec ad cor cito pervenit, unde vaſa rupta non tantum dilatantur. Ubi vero imminuta eſt Hæmorrhagia tunc ligaturas paululum ſolvunt, nec membrum ſuffocaretur, non vero omnes ligaturas ſimul, ſed ſenſim unde optime præcavetur Hæmorrhagia.

Hic vero jam non opus eſt, ſi tamen ingraveſcat, multum applicabuntur. Abſtineat ab omni victu calido, ſalſo, vel ſtimulo quocunque motu, frigore aut calore.

Vidiſtis mulierem hanc tuſſi acerrima vexatam & cum ſuffocationis metu antequam tuſſiebat, tempore à tuſſe libero redibat oppreſſa cum ſtrepitu in pectore, & poſt ſingulam fere tuſſim rejiciebat ſanguinem floridiſſimum, ſpumoſum non grumoſum non penitus floridum, vidiſtis quod ſi per breve tempus non tuſſiebat, fiebat anxia, & minitabatur animi Deliquium.

Dictum fuit ægram hanc vitam ſemper ſanam degiſſe, ſed ante quatuordecim dies incidit in tuſſim ſatis lenem poſtea in Sputum Sanguinis, quod ſedatum primo recrudeſcebat, ut ante quatuor dies violentiſſima fuerit. Nulla cauſa externa inter ſex res nonnaturales deprehenſa fuit, unde concludebatur grave hoc ſymptoma ab interna cauſa ſcilicet ſanguinis acrimonia.

Hæ-

Hæmoptoe sive Hæmoptosis dicitur proprie sanguinis per tussim rejectio; si enim ab ore tantum proveniat sanguis, causam agnoscit Scorbutum, eo refertur; si vomitu rejiciatur, est morbus longe alius: si vero à Larynge, Aspera Arteria, Bronchiis vel Pulmone proveniat, est vera Hæmoptoe.

Quæritur summopere & merito quidem quomodo cognoscatur Hæmoptoës sedes?

Respondetur 1. si sanguis à Larynge proveniat, tum sentitur titillatio ad illum locum scilicet Tracheæ superiora, inde oritur tussis & paucæ sanguinis guttulæ rejiciuntur. Est hic morbus sine periculo.

2. Si ipsa Trachea sit locus affectus, cognoscitur titillatione magis profunda quam prior, tussim excitante, quæ sanguinem paucum floridum rejicit, sed abest sensus oppressionis in Thorace. Hæc species etiam facile curatur, nam pulmo non afficitur. Hinc multi gloriantur adeo de cura Hæmoptoës, quam adeo metuunt periti Medici.

3. Si sanguis ex membrana Bronchia succingente proveniat, tum rejicitur cum muco admisto. Ausus fui & in hac specie bona prædicere, nam morbus in arteria Bronchiali non vero Pulmonali hæret, & certe Sputum tale cum strigmentis sanguineis sæpissime in diuturna gravedine videtur sine periculo. In hisce minuendus est impetus sanguinis, nec nimia ejus vi vasa plus dilatentur.

4. Ultima denique species est, quando per ruptum arteriæ Pulmonalis ramum sanguis immediate ex Ventriculo cordis dextro in vesiculas deponitur. In hoc casu rejicitur cum profunda titillante tusse sanguis floridus, spumo-

ſus ; magna copia per brevia intervalla ut ſupra dicitur.

De hac Hæmoptoe caveant Jactatores, ne nimis promittant, (ſi nempe à cauſa externa non proveniat, tunc enim non tam lethalis eſt.) nam ex mille decumbentibus vix unus emerget. Fit hæc ultima ſpecies quandoque à vulnere pulmoni illato ; & tum periculoſa quidem eſt, ſed ſæpe tamen curabilis, talem caſum olim curavi in ſtrenuo Duce bellico.

Si itaque à cauſa aliqua externa fiat hæc Hæmoptoe, major manet ſpes, quoniam humores adhuc boni & blandi dimanent.

Si vero Hæmoptoe ab arteria Bronchiali eroſa, non vi externa rupta, ſed à ſanguine acri ſalſo, exeſa proveniat, caveat Medicus, ne multa promittat, eſt enim morbus fere lethalis, in inſulis Britannicis adeo frequens, & in Phthiſin ſuppuratoriam fere deſinens, talis eſt miſeræ hujus ægræ caſus. Si eroſio talis fiat im membrana inter veſiculas ſive in Areolis Malpighii opprimitur ſenſim pulmo Vomica tecta in hoc caſu non advertitur Hæmoptoe, ſed infeſtat fere tuſſis ſicca, Dyſpnææ Febris ſupervenit Hectica.

Vomica latens indies augetur cum prioribus ſumptomatibus auctis, donec rupta tandem puris magnam copiam cum ſanguine uno fere impetu reddat, manente Phthiſi Pulmonali vero ad mortem uſque, ſi vero non rumpatur vomica, augetur tamen indies, donec totus fere pulmo in ſaccum purulentum converſus, aëris ingreſſum præcludens ægram ſuffocat. Quæritur jam, ex qua parte pulmonis proveniat hic ſanguis ? Videtur ex profundiſſima, ſed prius collectus, non prodit facile, ſed magno cum tuſſis conamine.

Cau-

Causa videtur sola pendere à sanguine & debili pulmone.

Quid in sanguine accusandum? Videtur peccare acrimonia non atrabilis. Quo usque provectus est morbus? Videtur adhuc in statu vulneris non vero ulceris manere. Prognosis quid promittit? Crediderim vix ita sanari posse ægram, quin malum retrogrederetur, suppuretur tandem pulmo, & Phthisis denique suppuratoria sequatur, nam memini me vidisse Phthisim siccam post Hæmoptoen insecutam. An itaque nil apparet spei? Certe Hæmoptoe facilius sanatur in ætate tenera quam provecta, illa enim facilius fert sanguinis subductionem quam provecta. Dixerat *Hippocrates* Phthisim raro post 36. annum oriri, & verum est, nam post eam ætatem pulmo multo fortior fit & sanguis blandior, adeoque quando postea fit Hæmoptoe, debuit morbi causa tanto fuisse fortior.

Quid itaque agendum est. 1. Juberem Missionem Sanguinis singulis 14. diebus per duas menses, nam magnum malum, magnum requirit remedium, metus enim est Suppurationis vel novæ Hæmoptoës & debilia vasa, accedit quod non tantum metuendum sit à V. S. in corpore muliebri, ubi omni mense naturaliter excernitur sanguis ob Plethoram. Adeoque hac ratione tentavimus Plethoram præcavere. 2. Debet perfecte quiescere sine ullo motu musculari quantum possibile est, ne impetus sanguinis augeatur, imprimis cavere debet à loquela, risu, clamore &c. 3. Vitanda moventia & stimulantia, hinc omnia acria salsa &c. prohibenda. 4. Impedienda quantum fieri potest tussis per Opiata. 5. Sit potus ex lacte recentium triplo aquæ, victus ex partibus æqualibus

bus lactis & aquæ. Hæc est exquisita Diæta lactea, lac enim purum dari non debet, ne coaguletur, nec ultra ℥j vel ij ne gravetur pulmo. 6. Medicamenta fere nulla danda sunt, nisi quæ eandem habent vim, uti Decoct. Flor. Althæ. Glycyrrh. vix habemus ultra hæc. Itaque in ægri gratiam hæc variari debent, dum Medicus manet in eadem indicatione. An itaque nihil de adstringentibus addendum? Certum Hæmoptoe adstringit se ipsum, si motus sedetur. Dein adstringentia si ad pulmonem pervenirent, totum viscus simul adstringerent, unde fieret suffocatio. Dabimus tamen lapidem Hæmatit. &c. non ad adstringendum sed ad absorbendum. An danda Balsamica ad præcavendam Suppurationem? Est hic certe error vulgaris nam bene norunt Chirurgi, quod Balsamica egregie promoveant Suppurationem. Ergo ab hoc titulo inepto proponuntur, cum tamen blanda sint plerumque ut oleum Amygdalarum Dulcium, Balsamus Arcæi &c. conducunt egregie ad leniendum & temperandum sanguinem. Dixi antea adhiberi debere opiata ad tussim sedandam, & certe sine horum ingenti vi nunquam aggredi debet hic morbus. Nervi enim in pulmonis membranam sunt irritabilissimi cum vas hic sit ruptum, perpetua fit titillatio, inde tussis, & inde nova dilatatio & forte disruptio, ergo Opiata tanta debent copia dari, ut impediatur inanis tussis, quo vero minori copia hoc effici potest eo melius.

Sanguis die ultimi consilii mittebatur, & inde sensim sistebatur Hæmoptoe, paucus ille, qui adhuc ejicitur, fluidus est, quod bonum semper indicat. Ab illo die vires sunt potius constantiores. Plegmata rejecta non sunt purulenta; nec

san-

ſanguinolenta, ſed ad minimum adhuc motum tuſſe ſicca fere ſuffocatur.

Concludimus itaque hodie, quod omni ratione cavendum ſit, ne motu vel acrimonia ſanguis recrudeſcat Hæmoptoe, quod prioribus monitis & ſequentibus medicamentis efficere conabimur.

℞. Rad. Althææ. ℥ſs

Spatio ½ horæ decoquatur ad finem coctionis addantur Glycirrhizæ, cujus cortex abraſus eſt, ℥iij; imponantur poſt, & tantum macerentur.

Flor. Altheæ
—— Papav. ana ℥.
Fol. Menth. m.

Colatura ſit ℔iv. & cum decocto prædicto fiat S. A. in mortario vitreo, vel lapideo emulſio ex.

Semin. contus. Pap. alb. ℥ij.
℞ Laudan. puri. gr. iij
Lap. Hæmatit. ℈j
Syr. Papav. Alb. ℥j
Aq. Flor. Rheados ℥viij
M.

ut bibat cochl. 1. omni bihorio interdiu ſuperbibendo ℥ij tepide de decocto. Sumpſi hic fere gr. iv. Opii, nam ℥j ſyrupi Papaveris Albi fere æquat. gr. j. Laudani.

Sunt vero miſturæ doſ. xviii, unde ſi ſex ſu mat quotidie habebit gr. i Opii & ⅓ ʒ. Syrupi Papaveris Albi.

Decoctum fit ex emollientiſſimis herbis non adſtringentibus: Medici ſolent addere aquam Cinnamomi, & acetum, quæ bona ſunt reſpectu Mor- bi,

bi, sed mala respectu Tussis, quæ maxime observanda est, ideoque hæc omisi.

Conclusio nuperrima erat, quoad Diagnosin, quod erat Hæmoptoe ex ramo arteriæ Pulmonalis soluto, tali solutioni raro supervenit ulcus, ante 14 dies post Hæmoptoen præcedente semper Inflammatione. Hanc adesse docent imprimis Febris & sitis inanis, sed nulla talia signa adhuc videbantur, nec hodie apparent. Sitis quidem manet, sed non magna, nulla urgebat, quamdiu remediis utebatur, hæc vero heri fuerunt consumpta, & tunc rediit Tussis, sentit anxietatis parum juxta decursum sterni, tussis notat cruditatem ad vulnus, quæ si abesset Inflammatio non appareret, accedit quod dum pulsum tango & jubeo ægram expandere Pulmonem, pulsus non vacillet, quamvis multum capiat aëris, quæ certe bona sunt signa.

Diagnosis. Itaque eadem manet, nempe quod vulnus Pulmonis crudum fiat sine notabili Inflammatione, sine Suppuratione.

Prognosis. Ergo metuendum est ne fiat recidiva Hæmoptoes, quoniam post Venæ Sectionem vasa vix detumuere, titillatio tussim excitans remanet. Ergo hodie agendum, ut imprimis sedata tusse impediatur nova solutio. Clari Viri hic cogitant de adstringentibus, sed dixi quid de his sentiam. Alii volunt detergere, ut impediatur nova Suppuratio. Si hoc fiat, excitabitur vulnus crudum ad novum sanguinem demittendum.

Ergo primis 14. diebus agendum imprimis est, ut impediatur nova Solutio & Inflammatio, sine qua nequaquam fiet Suppuratio. Concludimus ergo circa agenda, quod omni decimo quarto die Venæ Sectio sit instituenda. Et intermedio tempore in iisdem persistendum, nam

nam nondum respuit decoctum & præstantius non novi. Lapidis Hæmatitidis usus non videtur amplius necessarius, est enim vena ferri & si nimis adhibeatur, agit ut ferrum, unde potest novam efficere Hæmorrhagiam.

Pergat in usu decocti & misturæ ultimo præscriptæ, omisso lapide Hæmatitide.

Præcepta fuit Missio Sanguinis singulis decimis quartis diebus, eo proposito ut debilitetur corpus, & minuetur impetus & copia sanguinis, quo quies pulmoni utcunque concilietur, sed tempore feriarum uno saltem die antequam mitti deberet sanguis, erupit ex pulmone hora sexta matutina sanguis coccineus, floridus.

Erat hoc sane infortunium satis notabile, sed Missio Sanguinis ilico celebrata sistebat statim Hæmoptoen. Præscripsi tunc temporis eadem iterum medicamenta, sed post duodecim dies rediit intempestiva Hæmoptoe, tamen minori copia sanguis excretus erat, ut ante coccineus, floridus, spumosus. Anxietatem tunc passa est imprimis à terrore & alvum obstrictam. Iterabantur eadem medicamenta, & Venæ Sectio unde sistebatur sanguis, alvus clysmate laxata anxietatem solvit. Heri cum deberet conatum exhibere ad exonerandam alvum prodiit iterum parum sanguinis ex pulmone, sed ilico eruperunt menses simul. Et hoc certe satis commodum, quoad curam, sed malum respectu Prognosis, nam cum sanguis jam ad aliquot libras evacuatus sit, tamen Plethora propulsit Menses, unde vix sperare licet pulmonis consolidationem. Phlegmata & respiratio docent vix ulcus in pulmone nisi ad labia vulneris. Qui enim laboravere Hæmoptoe, si cito post ejus caufam demittant phlegmata purulenta, inodora,

inodora, uti hic non habent vomicam, adeoque talia sputa bona sunt, nam vulnus, quod hic satis magnum fuit, non potest consolidari sine pure facto, hinc falluntur sæpe Medici, qui ajunt hominem non resurgere, cui pus verum prodit, si enim à simplici natura vulneris fiat, est signum optimum, alias ac si a vomica tecta prius non rupta.

Prognosis. Jam spes est sanitatis recuperandæ post omnia prægressa, nam nulla secuta est Febris Hectica, ergo ulcus à vulnere secutum non potest esse magnum & quamdiu gaudebit Fluxu Menstruo, tuta erit ab Hæmoptoe nova, si vero hic sistat citissime iterum Sanguinem spuet, unde novæ tragediæ.

Circa agenda itaque debemus imprimis uti beneficio naturæ, ut per vasa uteri jam aperta fluat sanguis & Hæmoptoen præcaveat, Sed quomodo hoc præstabitur? An Emmenagogis vulgo dictis? Certe hæc prius in pulmone quam utero agerent. Restat itaque, ut tantum vasa uteri debilitemus, & labefactemus, dein ut in prioribus pergamus vel similibus.

Ergo 1. ponat pedes in balneo aquæ tepidæ dulcis, sed ita ut non calescat reliquum corpus, sic derivatur sanguis deorsum à pulmone ad uterum. Caveat ne frigus pedes, crura vel femora, aut ventrem inferiorem attingat, ne fiat repulsus sanguinis. 2. Post duodecim dies reiteretur Venæ Sectio ad præcavendam Hæmorrhagiam. 3. Quoniam pulmo reliquus adhuc bonus est, & respiratio uti debet medicamentis mollissimis, glutinosis. 4. Ea imprimis necessaria sunt, quæ tussim sopiant.

℞. Rad.

℞. Rad. Symphit. Maj. ℥j
M.

Ebulliat cum aqua ſpatio ¼ horæ c. fol. Pariet. ℥ij ad finem coctionis impcnantur Flores Papav. Reæad. ℥
— Semen cort. & contuſ. Pap. alb. ℥ ℔iij admiſce Syrup. papav. alb. ℥iij bibat ℥ij tepidas omni biborio à mane ad veſperam. Continuetur diæta lactea.

Diagnoſis ultima erat arteriam Pulmonalem ruptam ita conſolidari, ut non dimittat ſanguinem; ſed à cicatrice proveniat materies purulenta, cicatrix vero adeo tener eſt, ut facile iterum ſolvi poſſit. Materies jam rejecta in vaſe ſervata apparet craſſa, alba & certe verum pus, adeoque vera adeſt Suppuratio non eſt mali moris, Rheumatici enim ſæpe tale pus ſine noxa rejiciunt.

Omnis enim Suppuratio in externa ſuperficie Veſicularum vel Bronchiorum periculo caret. Si vero eroſa arteria Pulmonali formetur vomica, quæ tecta primo tandem rupta pus deponit, eſt tunc ſane gravis momenti res, materia tamen hic rejecta prioris videtur eſſe generis, nam videtur natam fuiſſe cicatricem, ut rupta fuit arieria, cujus externa ſuperficies pus dat. An itaque præſcripta boni quid præſtabunt? Propoſitum erat, ut demulcendo, & tenacitate lenta temperando ſanguinem à nimia ſalſedine & fluiditate præcaverent. 2. Ut tuſſim quatenus irritatione fit, compeſcant, non quatenus à materia, nam non omnis tuſſis, ſed inanis tantum compeſcenda eſt. Hinc *Hippo-*

crates

crates in curandis Phthisicis, quandoque tussim excitantia defendit, quando vero inanis est, penitus contraria præscribit. 3. Ut sanguis ad vasa uterina disponatur sine excitato motu. Quis itaque successus? Continuata est sanguinis excretio, sed minori copia, in omnibus melius se habuit, inspiratio aut exspiratio sine sibulo aut tusse, dum inspirat æquabilis manet arteriarum motus, tussis nulla fere ante hesternam vesperam, nam tunc consumpta erant Medicamenta, & ab eo tempore molesta urget tussis; Hæc post Hæmoptoen fit vel ab asperitate & irritatione partis læsæ, vel a materie suppurata & aggregata in quodam loco, prior periculosa, quoad effectum non causam. Posterior tum vero prioris generis esse videtur. Diagnosis eadem manet. Prognosis non diversa, scilicet quod si caveri poterit ulterior ruptura arteriæ, prægressa sanari potest. Quid agendum? Certe nihil præstantius præscribi potest quam omnia ultima præscripta, vitanda quæ tussim movent, ut Acida, Alcalina, Motus &c. Effectus ultimi consilii sunt, quod ægra in omnibus morbum spectantibus bene se habeat sine ulla labe, capit multum aëris, cito demittit sine tusse, quod sane miror & gaudeo, nam antea non potuit hoc sine tusse facere, nulla amplius Hæmorrhagia, Tussis sedata, nulla Febris Hectica, nisi quod anxietatis parum patitur vesperi, quando pedes aquæ immittit, menses per tres dies rediere, unde levatur pectus, hinc rite scripsit *Bennetus* (a quo fateor me multa didicisse, & doleo, quod horrido illo stylo lectores deterreat) quod magnus sit error in Sputo Sanguineo refrigerare pedes, spe impediendi Sputi, nam è contra sæpe illud excitat

excitat. Ægra à novem diebus non depoſuit alvum, ſed Opiata & inviſcantia medicamenta hoc faciunt, eſtque hoc ſymptoma bonum in tali morbo, tamen hoc habet incommodi, quod materies fæculenta die aggeſta magnum conatum facit, ut exprimatur, ſed an licet purgans, an ſolvens aliquid hic dare? Non, nam certe uno tali errore perderentur forte omnia, ergo adhibebimus clyſma molle.

℞. Syr. Althæ. ℥iij
Citri puri ʒij
Aq. communis ℥vij
M.

pro clyſma illico applicando pergat in reliquis ut ante.

Concluſio ultima erat, quod morbus præſens ſit ea Diatheſis pulmonum, quæ ponit cicatricem nondum penitus levigatam, ſine Phthiſi Pulmonali vel Suppuratione alia quam ab externa ſuperficie vulneris. Nulla hodie ſigna contrarium aliquid docent. Ut perficiatur cura, debet evitare omnia, quæ impetum faciendo vas iterum rumpant, ſi enim forte rumpatur vas intra ſubſtantiam pulmonis nec exſpuatur Sanguis, & poſtea pus, fiet Vomica tecta, & ejus affectus. Itaque vitando omnia, quæ acrimonia, copia, vel motu excitato vaſa lædant.

Dicitur apud Medicos peritos, quod diæta lactea hic ſit optima, & verum eſt, ſi ad ℥j vel ij ſimul ſumatur, ſi enim nimia exhibeatur copia ſola mole opprimit pulmonem. Dein debet ſopiri Tuſſis, quod fit oleis blandis, preſſis, ſuccis,

ſuccis imprimis Glycyrrhiſæ & omnium optime opiatis. Tandem debent venæ inferiores aſſuefieri ad dilatationem, ut eos plus accipiant nec tamen cito ad cor remittant. Hoc imprimis obtinetur balneis pedum, quorum ope jam pro tertia vice redire Menſtrua, unde videtis, quantum in Medecina valeat derivatio. Ad temperandum ſanguinem & conſolidandum vulnus non novi præſtantius quam decoctum ultimum, quod itaque reiteretur, Tuſſis compeſcitur ſequentibus pilulis.

℞. Succ. Glyc. inſpiſſ. ʒj
Opii puri. gr. x.
M.

accurate ut F. pilul. gr. iij circiter, ſumat unam quater de die ſenſim deglutiendo.

Ægra tempore Hæmoptoës Tuſſi valida vexabatur ex levi cauſa exaſperata, nunc vero ducere poteſt aërem magna copia, aliquamdiu retinere & dimittere ſine Tuſſe excitata, faciei rubore & pulſus vacillatione, quæ omnia docent facilem per pulmones tranſitum. Ex centum caſibus vix unum ſane inveni, qui tam pulchre procedit, fuit enim Hæmoptoe ex arteria Pulmonali profunda à cauſa interna. nunc conſolidatur ſine Vomica aut Phthiſi, nec reſtat aliquid, quam ut præcaveatur nova ruptura in quem finem priora ſunt optima, iterentur itaque Decoctum pectorale & pilulæ in eoſdem uſus.

Dimittat prius pedes in aquam tepidam.

Adſtri-

Adstricta alvus cum mente turbata.

Puella mente non adeo constans, & ideo hic manens, dicit se laborare Febre, sed certe habitus corporis, & reliqua signa post interrogationem docent nullam adesse Febrim. Alvus est adstricta, itaque præscribam aliquid ad hanc laxandam & simul animum sedandum, ne ægra credat se nimis negligi.

℞. Elix. Propriet. cum Sal. Tart. parat. ℥v.
Syr. Althæ. ℥iß.
Aq. Stillat. Fœnicul. ℥x.
M.

ut capiat cochl. 1. omni trihorio.

Contractura.

Vetula ante aliquot annos semper optime se habens ex solo animi affectu incidit in contracturam sub Osse Sacro, qualem certe in Medicinæ Praxi nunquam mihi contigit videre. Nam videtis, quod ipsæ pedum plantæ contortæ sursum, penitus spectent, nec aliquid veteris formæ infra Os Sacrum manet. Hic morbus in initio neglectus, nunc certe non capit medelam. Jam vero incepit labefactari cerebrum utcunque, unde Medicamentum

quoddam resolvens & excitans adhibebimus, ut juvetur cerebrum.

℞. Elix. Propriet. ʒiv.
Sal. Volat. Oleos. ʒiij.
Aq. Still. Menthæ ℥xv.
Aquæ Vit. Matthiol. ℥ij.
Syr. Alth. Fernelii. ℥ijß.
Aq. Stillat. Cinnam. ℥ß.
M.
Capiat ℥ß omni trihorio.

Hemiplegia.

Mulier ut apparet sanissima & optime valens ante initium hujus morbi; jacet nunc Hemiplectica, nam totum latus dextrum, à capite per linguam, brachium, crus, pedem, motu destituitur, manente sensu aliquo. Historiam mali ignoro, nec adest aliquis qui aliquid distincte narrare possit. Dicitur ab animi perturbatione post Puerperium provenisse, tamen mens constat, unde non videtur cerebrum multum affectum, sed forte causa hæret ad initium Spinalis medullæ. Hinc dabimus Medicamentum aliquod vires corporis, & spiritum excitans donec sequenti vice distinctius aliquid de morbi causa narretur.

℞. Spirit. Sal. Ammoniac. ʒiv.
Tinct. Castor. ʒvj.
Mel. Anthos. ℥iij.
Aq. Stillat. Rosmar. ℥xij.
M.

ut bibat cochlear. j. omni bihorio diei superbibendo ℥ij de herbis sequentibus instar Thee præparatis.

℞. Folia recent. Rut.
—— —— Rorismar.
—— —— Scordii ana M. i.

conscissa, mista & in quatuor partes divisa, exhibe. Infundatur quotidie pars una cum aqua fervida ℥xiv in usum præscriptum.

Ægræ custos, postquam inquisiverat in morbi historiam à vicinis, refert, quod hæc sit juvencula viginti & sex circiter annorum ante paucos annos nupta, & haud ita pridem puerpera, quod in Puerperio passa sit summum paupertatis onus, & à marito fere deserta, qui post multas calamitates, & injurias illi illatas, stragula tandem lecti, quibus tecta jacebat misera hæc ægra, sustulit & vendidit, quod hinc animo percusso, Paralysi erat correpta, sine facultate loquendi, ita ut totum latus dextrum immobile nec modo hoc verum, excrementa illi inscîæ exibant. Talis erat ultimo die Mercurii, quando primo eam vidimus, ubi, quoniam non intellexi malum prægressum, tentavi remedia, quæ subito in nervos agerent, quæ optima sane fuissent, si morbus à solo spirituum lentore ortum duxisset.

Quando prius loqui volebat non formavit tonum articulatum, nunc vero incipit utcunque vocem unam vel alteram edere; si rogem ut linguam exerat, hanc rectam emittit, cum ultima vice ad lævam deflecteret. Hemiplectici enim quando linguam exerere conantur, trahunt sem-

per in latus ſanum, nunc vero poteſt non modo recta exerere ſed vibrare paululum; ſi vero rogem, ut tollat brachium dextrum non poteſt niſi ope alterius manus, incepit à biduo monere cuſtodem quando dimittere vult excrementa.

Diagnoſis. Ad quod itaque morbi genus pertinet? Ad morbos motus muſcularis ſcilicet Paralyſim; cumque non totum corpus, ſed dimidia ejus pars afficiatur, eſt Hemiplegia, nam mente conſtat, ergo non eſt Parapoplexia. Hemiplegia vel habet cauſam in ipſo cerebro, vel ad originem nervorum ſub ipſo cerebro. Prior ſpecies habet læſum cerebrum comitem, hic vero cerebrum liberum eſſe videtur, imprimis quia mente conſtat, linguam poteſt rectam exerere, & os non deducitur in unum latus. Quænam eſt Phyſica morbi idea? Infra caput ad calcem uſque Hemiplegia ſolvitur, & nuperrime fæces inſcia dimiſit. Ergo debet cauſa in altiſſima fere parte medullæ Spinalis hærere, ubi bifurcatur, ſi enim ejus ſedes ad vertebras Thoracis hæreret, tunc potuiſſet movere brachium.

Vidi Argentifabrum, cui contuſa erat vertebra lumborum, unde involuntarie prodibant fæces, & totum femur factum fuit Paralyticum; ſed ſuperiora facile potuit movere. Vidi in nobili puero vertebram Thoracis ultimam à Rachitide eroſam, unde inferiores partes Paralyſi afficiebantur, ſuperioribus ſanis, quando Apoſtema fuerat apertum, rediit parum motus per aliquod tempus, ſed poſtea, aucto malo, exſtinguebatur æger. Ergo cauſa morbi videtur hærere immediate ſupra originem nervorum brachii, ſub nervis colli, nam hoc poteſt moveri. Sed quid ibi hæret? Aut quid

quid patitur locus? Non destructus est ab ictu vel lapsu, nam nihil tale præcesserat, si post ingentem Phrenitidem sic correpta fuisset, tunc oriretur malum à materiei metastasi, sed neque tale quid erat: an itaque à tumore Inflammatorio Periostei interni crassi, aut membranarum medullæ Spinalis, uti sæpe contingit? Nulla adsunt caloris aut Febris signa. An sanguis à perturbatione animi ex vase rupto effusus locum comprimit? Talis effusio sæpe fit ad nasum aut uterum imo aliquando à summo animi affectu rumpitur vas intra cerebrum, & homines inde cadunt Apoplectici. Sed neque hæc videtur mali causa, nam jam duobus fere mensibus sic laboravit, adeoque sanguis effusus jam fuisset putrefactus, inde non tam cito levamen cepisset à remediis abhibitis.

Puto itaque spirituum transitum non vero secretionem impediri, unde impeditur motus. Sed quid est, quod hunc transitum impedit? Certe difficillimum est dictu, nam levis causa mollissimum illud corpus sic potest disponere, ut obstruatur meatus spirituum, & videtur à solo animi affectu provenire.

Prognosis. Puto, quod integre potest convalescere ægra & quidem brevi, si bona sint Medicamenta, quia imprimis constat cerebrum esse bonum, sed non loquitur, nisi nervi linguæ à solo cerebro proveniant. Non videtur lingua multum impediri ad formandas litteras, sed facit sonum, quod à spina omnes accipit nervos.

Quid agendum erit? Morbus ex dictis videtur esse fere sine materia, & species Catalepsios ad dimidiam corporis partem. Hinc Missio Sanguinis non videtur multum profutura, sed ea imprimis,

quæ in genus nervorum agunt. Ergo conducunt Epispastica ex Cantharidibus, quorum subtiles partes nervos vellicabunt.

Dein purgans Hydragogum sed quorsum hoc? Definitus erat morbus fere sine materia, quod est verum, sed intentio talis purgantis est imprimis ad resolvendum, & violentum motum excitandum. Dein adhiberi debent frictiones magnæ cum fortissimis spiritibus, & tandem Medicamenta ultimo præscripta. Itaque

℞. Resin. Jalap.
—— Scammon ana gr. iv.
Trochis. Alhand. gr. ij.
Mercurii Dulc.
Sacchari puriss. ana gr. viij.

Diu terendo in Mortario Vitreo F. pulvis tenuissimus crastina mane sumendus cum pauca cerevisia dulci.

Iterentur mistura & herbæ ultimæ præscriptæ in eosdem usus.

Applicetur vesicatorium cervici. Jalappa, Scammonium, Colycynthis possunt sanguinem in aquam resolvere, ergo sunt revera Venena. Sed arcanum summum in cura Paralyseos est, quod saccharum facit resinosa purgantia facilius operari.

NB. Necesse admodum est monere, ut talis pulvis teratur in mortario vitreo, aliter ægræ mortem aliquando inferre potest, si fiat in Mortario Cupreo, nam Cuprum facilius solvitur spiritu illo acido Mercurio Dulci adhærente, quam ipse Mercurius, unde fit Vitriolum summopere Emeticum. Utatur cibis & potibus acrioribus, qui in genus nervosum agunt.

In-

Inquirendum eſt in ſymptomata, ut ex his videamus, quid in Diagnoſi vel Prognoſi mutandum, vel denique in agendis. Functiones naturales ſic ſe habent: appetitus ſatis bonus, digeſtio ſine moleſtia, diſtributio Chyli optima, ſitis naturali paululum major, alvum a biduo non depoſuit poſt ſcilicet purgationem, ut ſemper fere accidit, monet cuſtodem de excernendis excrementis, calor naturali nec major nec minor. Ergo in functionibus naturalibus nihil in Diagnoſi, Prognoſi vel agendis mutatur. Reſpiratio æquabilis, loquela ſatis bona, motus, pulſus ſatis moderatus. Sed violenta acria exhibita ſunt Medicamenta, & tamen nullus excitatus motus Febrilis, ergo videntur humores deficere. Morbus vero imprimis in functionibus animalibus hæret, in hiſce præcipue inquirendum. In primo Conſilio ante octo dies mente tam parum conſtabat, ut in mediis hæreret excrementis ſine percepta moleſtia, quod magnum certe ſignum eſt perceptionis imminutæ, adeoque & cerebri tunc temporis impediti, ſed poſt uſum acerrimorum Medicaminum rediit functio cerebri, ut perciperet conatus ad deponendam alvum & urinam. Nunc vero abſolute mente valet, memoria ſatis bona eſt, nam narrat ſatis diſtincte, quæ acta ſunt ab ultimo Conſilio. Ergo functiones animales huc uſque demonſtrant, omnia rite procedere, nec in mille caſibus forte unus reperietur, qui per duos menſes radicatus tam cito ſanationem adeo facilem admittat, ſed motus animalis in muſculis artuum deficit, incipit tamen conatum edere elevandi brachii, unde meatus ad hæc loca expediri incipiunt.

Diagnoſis itaque hodierna eſt, quod nervi ſupe-

riores expediri incipiunt, & reliqui non pejus imo melius ſe habeant.

Prognoſis. Sanari poteſt, & fere licet aſſerere, quod cito & certo ſanabitur ægra, ſi in re lauta fuiſſet, daretur cibus ex ſalſis carnibus, iiſque aſſatis potius quam elixis, cum Aromatibus Thymo, Majorana &c. conditis pane biſcocto cum Aromaticis parato. Potus nullus niſi vinum Medicatum, cum Floribus Roriſmarini, Stæchados, Lavendulæ, foliis Salviæ, Betonicæ &c. Hæc enim ſuavi odore faciunt ad curam mali. Bis vel ter de die debet tepidarium ingredi, ubi aër ſuccus & calidus eſt, nam hoc tempus pluvioſum curam multum impedit, uti in balbutientibus, & omnibus Paralyticis patet, qui tali tempeſtate peſſime ſe habent. Motus debet exerceri plus quaſi quam poteſt, imprimis partis affectæ, ſomnus & Vigiliæ moderatæ, animi affectus magni excitandi imprimis ira, ſic Medicus quidam Principem fæminam, Califæ uxorem ab Hemiplegia liberavit, impetrata à Califa venia, ut quædam tentaret ad iram excitandam: Cumque ſolus apud fæminam fuiſſet, voluit ſubducta manu femora attrectare, unde ægra ira & vindicta contra temerarium hominem æſtuans à morbo liberabatur. Medicamenta talia debent eſſe, quæ corpori ingeſta faciunt ſubitam, & magnam mutationem motus, imprimis Volatilia fætida, ut Ruta, Sabina, Spiritus Caſtorei vel Urinæ &c. Dein balnea & frictiones ſiccæ cum pannis aſperis ſupra fumum Tabaci, Myrrhæ, Olibani & imprimis Succini. Sumamus itaque pilulas fætidas cum Emplaſtro nuchæ, & ſpinæ dorſi applicando, quoniam frictiones non tam bene hic inſtitui poſſunt.

℞. Aſ.

℞. Aſ. Fœtid.
Gum. Galban.
—— Sagapen.
Caſtor.
Balſam. Copaiv. ana ʒj.
M.

F. pil. gr. iv. ſumat unam omni bihorio diei ſuperbidendo ℥ß miſturæ ultimæ repetitæ, quæ itaque in hunc finem reiteretur.

Porro.

℞. Fol. recent. Arbor. Vitæ
—— Rutæ.
—— Sabinæ ana M. ij.

conſciſſa exhibe ut his utatur loco priorum herbarum.

℞. Emplaſtr. de Cumin. Galb. puriſſ. ana ℥j.
M.

F. Emplaſtrum ad alutam applicandum cervici, & dorſo ſuperiori.

Balſamus Copaivæ optimus eſt inter olea nativa ad nervos irritandos.

Tres illæ herbæ nunc recentes ſunt fortiſſimæ. Supereſt fere tantum Paralyſis ad humerum, nam femur, crus, & tibia ſunt utcunque reſtituta cum heri innixa ſit, ſed non adeo rite procedit ad humerum via tamen incipit expediri, cum mo-

movere paululum poteſt digitos. Mirum forte hoc vobis videbitur, quod cum obſtructio vel tranſitus impeditus ad ſuperiora manebat, tamen partes inferiores prius ſint reſtitutæ. Brachium totum calet ſatis, ergo immobilitas videtur à defectu ſpirituum, non vero ſanguinis pendere, ſed cur via ſpirituum verſus inferiora prius reſtituitur? Videmus ſæpe, quod vaſa depleta collaberentur vi contractili aucta, hinc cum origo medullæ comprimebatur, nervi inde orti collaberentur, ſed nervi ad brachium tendentes majores habent Gangliones, & fortiores membranas obvolventes, quam inferiores, unde difficilius expedientur iterum, accedit, quod brachium nudum frigori ſemper exponeretur, nam crus & femur ſtragulis ſovebantur.

Prognoſis. Confirmatur quod cito ſatis ſanabitur, nec alia agenda indicantur quam prius, cum tam pulchre huc uſque procedant, itaque omnia prioris Conſilii reiterentur.

Exhibebimus præterea cras Hydragogum paulo fortius, cum jam vires plus conſtant.

℞. Reſin. Jalapp. gr. vij.
—— Scamm. gr. vj.
Sacchar. puriſſ. gr. viij.
Mercur. Dulc. gr. xv.
Trochiſ. Alhand. gr. iij.
M.

F. Pulv. in Mortario Vitreo tenuiſſ.

Purgans nuper deſcriptum hydragogum aliquoties alvum ſolvit, illius vero præcipua intentio erat ſanguinem ſolvere, quod certe valet efficere in ſanguine denſo fortiſſimi hominis,

nis, si enim Scammonium ad ℨj vel Jalappa ad ℨjv vel Mercurius Dulcis magna copia exhibeantur, sic attenuabitur sanguis à globis rubris factis in serosos; ut in aquam putridam conversus per os aut alvum exibit. Huc referuntur corrosiva sive alcalina sive acida, sive composita, ut Lapis Infernalis &c.

Hinc oritur dogma Practicum, quod ubi opus est excutere materiam lentam ex sanguine ut in Gonorrhæa, vel aliquid vaginas nervorum obstruens, tale purgans convenit. Sed valde debilitat, & corpus Paralyticum nimis debile est, ergo interpolari debent medicamentis sanguinem compingentibus, & suo stimulo in nervos agentibus, si vero his aut illis solis utamur, vix tam bene procedit cura ac si utrisque.

Post ultima exhibita Medicamenta sermo alacrior est tamen nondum perfecte, expedite nam prima verba distincte promit, ultima sæpe deficiunt, quod in hoc morbo familiare est, cum à longo tempore inassueta fuit loqui, haud tam ritjam procedit, quamvis organa expedita videntur, sed Musicus solertissimus, si à fidibus suis per longum tempus abstineat non adeo rite eo percutiet postea, donec paululum sese assuescat. Motus humeri supinatus, & pronatus brachii hodie meliores sunt quam antea, pedibus potest se sustinere & ambulare paulum, unde patet vias in musculis illas incipere expedire, & satis quidem longe, nam tremulos motus edere potest digitis, unde liber est meatus usque in musculos Fidicinales.

Concludimus ergo causam mali jam non ad nervorum originem hærere, sed probabiliter in horum vaginis ubi sæpe hæret Paralysis, cum

cerebrum bonum est, nec probabile ipsos nervos obstructos esse, si enim fiat, quomodo deobstruentur iterum; sane ignoro.

Prognosis omnia bona promittit, imprimis si maneat calor & pergat in usu Medicamentorum, unde celeris & melior effectus præstatur quam exspectare fere potuimus, nam vigor animalis redit, nec ingravescit ullum symptoma. Indicatio erat, ut conaremur materiem infarcitam expedire ex vaginis nervorum, unde imprimis commendabantur frictiones calidæ, sed hisce destituimur. Unde Emplastrum Aromaticum vicem supplevit, addimus jam acre linimentum, quo fricetur pars. Misturam primo potentiorem & purgans exhibebimus & hisce certe fere possim dicere, quod satis cito sanabitur, nec temere hæc methodus mutanda est. Iteretur pulvis purgans ultimo præscriptus hodie hora 12. dandus; porro.

℞. Unguent. Nervin.
—— Martiat.
Olei Castorei ana ℥j.
M.

F. linimentum, ut eo perfricentur humeri, & brachium mane & vesperi.

℞. Sal. Vol. Oleos. ʒvj.
Spirit. Antiscorb. ℥iv
Tinct. Castor. ℥ß
—— Succin. ana ℥ß
Aq. Still. Rorismar. ℥xv
Syr. Rad. 5. aper. ℥iij
M.

sumat cochleare unum omni sesquihora diei.

Iterentur herbæ virides ultimæ in eundem usum.

****

Herpes.

Puella 12. circiter annorum à prima pueritia assueta efflorescentiæ cutis, haud ita pridem Herpete subleproso capitis laboraverat, morbo pueris & puellis satis familiari, huic applicatum erat vulgatum remedium ex cerevisia recenti & butyro insulso, quod sæpe satis bonum est, postea vero morbus, relicto fere capite, palpebras invasit, dein uti nunc videtis faciem sub oculis.

Vocatur Herpes, ex eo quod repat, distinguitur in siccum & humidum. Siccus quando stigmata minima apparent cum squammis siccis. Humidus quando adsunt ulcuscula, quæ saniem non pus fundunt. Vocatur Leprosus, quando non modo adsunt squammæ sed ulcera profunda. Diagnosis itaque est, quod sit ulcerosa Herpetica Diathesis cutis. Prognosis si subito sistatur, pessime postea laborabit æger, & morbus forte in cæcitatem desinet, cum oculis jam adeo vicinus sit, licet hi adhuc intacti maneant, nam Tunica Adnata nitidissima apparet, tamen sanari potest.

Cura perficietur purgante Hydragogo, aliquoties repetito donec squammæ decidant, dein succis Antiscorbuticis Diarrhæam levem inferentibus. Videmus enim equos in stabulis Hyberno tempore scabiosos factos, ubi in lata dimittuntur prata oborta Diarrhæa sanantur perfectissime.

Nil videtur extrinsecus applicandum, nisi Un-

guentum quoddam blandum vel oleosum, quodcunque ad arcendam crustam ab aëre exsiccante productam, sed dum hæc præscribuntur, considerandum est, an aliquid mali Venerei adsit.

Mater, Sorores & Fratres apparent sanissimi, ergo nihil tale hic est, nec est vera scabies, quia reliquos, cum quibus versatur puella non inficit.

℞. Resin. Jalap. gr. xij
Scamm. puri gr. xxiv
Mercur. Dul. ℥ss
Trochisc. Alhand. gr. iv
Sacchar. puriss. ℥j.
M.

F. pulv. diu terendo in Mortario Vitreo, in quinque doses dividendus, quorum sumat unam alternis diebus.

Tale purgans solet hunc Morbum mirifice tollere liquefaciendo sanguinem, unde materies redditur perspirabilis, & simul per alvum subducitur. Post ultimam purgationem utatur sequentibus per decem dies.

℞. Tarax. Recentiss. cum toto M. i.
Becabung. M. ß
Rad. Recent. Oxylap. ℥j.

Minutim scissa coque in pinta $\frac{1}{2}$ seri lactis per $\frac{3}{4}$ horæ tunc exprime succum pro una dosi matutino tempore.

De-

De Gangræna.

Mulier 42 annorum nullo antea morbo laborans ſemper ſaniſſima fuit, maritata ſex procreavit liberos; corripitur ante bimeſtrem acerrimo dolore in Hypochondriis extendente ſe ad lumbos, dolor porrexit & fatigavit maxime corpus; poſtquam perduravit ille dolor, nec ceſſerat Remediis, quæ ob paupertatem non, ut oportebat, data fuerunt, tum incepit Paralyſis occupare pedes, crura & femora ad truncum uſque, qua ſubinde aucta, omnis motus fuit abolitus ſub trunco corporis, acceſſit inſenſilitas integra partium; dum hoc contigit, hæc mulier ſemper jacuit ſupina, qui effectus eſt Paralyſios; hinc orta eſt Gangræna occupans pedes, crura, nates & vicina, cum tandem cogeretur ſemper ſupina decumbere illæ partes putrefactæ ſunt, inde emiſſio involuntaria fæcum & urinæ, tum acceſcit Febris, & periere fere omnes functiones. Vocatus cum illa mente conſtans mihi omnia narraret, & explorarem pulſum, & reſpirationem, prædixi non multum poſſe ſperare à curatione, hinc tum conſideravi, quod oporteret ſitum corporis mutare, verum impoſſibile erat, nam ad quemlibet alium ſitum deficiebat viribus ſubinde ergo cogitavi, quid oporteret, ut bene depurarentur aſſidue loca, & emollientiſſimis repurgarentur, ut ſeparatio poſſet exſpectari partium. Dein danda decocta, quibus ſpes foret, ſanguinem liberatum iri à Miaſmate gangrænoſo reſorpto in ſanguinem, uti & demulcentia.

For-

Formula Decocti.

℞. Rad. Bard. ℥vj
—— Scorf. ℥iv

Cum Aq. Decoct. spatio ¼ horæ ℔ 2. admisce

Syr. Papav. Albi. ℥j

bibat unam unciam omni hora, cui misceat spiritum Cochlear. gtt. x.

℞. Spirit. Cochlear. ʒj.

Postero Die deficientibus viribus exhibui.

℞ Amygd. Dulc. elect. N. 20.
F. Emulsio. ℥xvj
Admisce Nitri puri ʒj
Syr. Papav. Albi ℥j.
M.

subsequenti nocte Spasmo oris correpta fuit, ut os nequaquam movere possit, hinc remedia sumere non potuit, nisi tantum, quantum effluere potuit intra dentes, tandem Convulsionibus musculorum oris & temporum correpta fuit ægra, & sat placide cæteroquin nobis præsentibus mortua est. Si tamen in initio Paralyseos data fuissent Remedia idonea, credo, quod potuisset evadere. Talem etiam Paralysin, anno elapso habui ad crura & femora, ita tota moles musculorum Gastrocnemiorum fere fuit abolita.

Finis partis secundæ.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A.

B.

C.

Can-

Fistu-

F.

In-

Ossium

Finis Tom. II.

INDEX CAPITUM.